

Dikkat! Değerli okuyucular, Kitapların tüm telif hakları Talat Turhan'a ait olup izinsiz çoğaltılamaz, alıntı yapılamaz, başka sitelerde kullanılamaz.

© Copyright 2008 Talat Turhan

Sunuş

Atatürkçü ve ilerici fikir akımları toplumun her kesiminde olduğu gibi askeri kuvvetler içinde de geniş desteğe sahiptir. Türk subayı, Türk Ordusu'nun kuruluşundan itibaren rejimin ve devrimlerin bekçisidir. Bu bakımdan Ordu'da gelişen Batıcı ve Amerikancı fikirler, Türk Ordu geleneğinde hakim anlayış değildir, gelenekten sapmadır. Ordu geleneği ise Atatürkçülüğe bağlılık ve Türk toplumunu da o ilkeler çerçevesinde ileri götürmektir.

Türk Ordusu'nun bu yapısı ve niteliği, Batılı emperyalist güçlerin Türkiye üzerindeki yıkıcı ve bölücü faaliyetlerinin önündeki en büyük engel olmuştur. Bu nedenle, 1950'li yıllardan başlanarak Türk Ordusu'na Batılı ülkeler tarafından bir sızma operasyonu düzenlenmiştir. Bunun kurumsal mekanizması NATO ile kurulmuştur ama NATO bağından daha derin bir bağ da mevcuttur: CIA. NATO ve CIA kanalı ile Türk Ordusu içinde Amerikancı bir kadro kurma çalışmaları yıllar sonra meyvesini vermiş ve 12 Mart ve 12 Eylül'le birlikte, ABD hakimiyeti ele geçirmiştir.

ABD'nin sızma operasyonu elbet Ordu içerisinde büyük bir karşı oluşuma da yol açmıştır. Bu oluşum, Atatürkçü ve ilerici düşüncedeki subaylar içinde önce kıpırdanmalara, sonra örgütlenmelere yol açmıştır. 27 Mayıs, böyle bir oluşumun sonucudur. Ancak 27 Mayıs sonrasında 12 Mart'a kadar gelişen süreçte de Atatürkçü subayların çeşitli örgütlenme girişimleri vardır. 22 Şubat ve 21 Mayıs Talat Aydemir hareketleri geniş kesimler tarafından bilinmektedir. Ancak bu tarihin pek su yüzüne çıkmayan bir kısmı da vardır: Genç Kemalistler Ordusu.

Genç Kemalistler Ordusu Davası kitabını yayınlarken, tarihimizin bu az bilinen yanını ortaya çıkartmayla çalıştık. Türk Ordusu içinde bir kısım genç ve Atatürkçü subayı, böyle bir oluşuma götüren nedenleri ve süreci belgeleri ile bu kitapta açıklıyoruz. Genç subay, bugün de çokça tartışılan bir olgu. O dönemin genç subaylarının girişimleri bu bakımdan günümüz için de anlamlıdır. Genç Kemalistler Ordusu Davası'nın bir numaralı sanığı ve hareketin doğal lideri E. Kurmay Yarbay Talat Turhan'ın açıklamaları ve arşivi ile bu dava günümüze taşıyor.

Talat Turhan, daha o günlerden geleceğin Genel Kurmay Başkanı olarak gösterilen bir isim ve Ordu'nun o dönem en gözde kurmayı. Bu nitelikleri ile MSB özel kalem müdürlüğü de yapmış bir yarbay. Böyle bir subay, Ordu'da Amerikancı bir darbe planlayan dış mihrakların ancak hedefi olabilirdi. Nitekim bu dava ile Talat Turhan, tasfiye edildi.

Talat Turhan'ın tasfiye edilmesi, Ordu'da gelişen Amerikancı kadrolaşmanın işini oldukça kolaylaştırdı. 12 Mart'a gelindiğinde Talat Turhan yedi yıl önce emekli edilmesine karşın, sol darbenin kurmayı olarak yine yargılanacaktır. Bomba Davası'nda onu tasfiye eden Amerikancı kadrolar onu tamamen etkisiz hale getirmek için harekete geçmişlerdir. Ziverbey işkence köşkünde kurulan Kontrgerilla merkezinde işkenceli sorgulardan geçirilir. Ancak dava açıldığında Ordu'dan yedi yıl önce emekli edilen Talat Turhan, Amerikancı darbecilere büyük bir darbe vurur. Türk Ordusu içindeki CIA örgütlenmesi, Kontrgerilla, Türkiye'deki terör ve destekçileri ile amaçları Talat Turhan tarafından kamuoyuna açıklanılır. Türkiye

kontrgerilla ile bu sayede tanışır. Sonuçta darbeciler büyük bir darbe yemiştir: Çünkü Amerikancı oluşum açığa çıkarılmıştır.

Bugün Türkiye’de 12 Mart ve 12 Eylül darbelerini yapan Amerikancı, faşist işkenceci generaller unutulup gitmiştir. Ama genç subay hâlâ dimdik ayaktadır. Genç subay, rejimin ve Cumhuriyet’in bekçisi ve teminatıdır. Talat Turhan, bugün 80 yaşına girerken o kuşağın ve o ideallerin direnen bir portresi olarak karşımızdadır.

İleri Yayınları

Genç Kemalistler Marşı

Cumhuriyet gençleri, devrimlerin bekçisi,

Kemalist ilkelerin değişmez nöbetçisi

Bu yurdun ve ulusun en sadık hizmetçisi

GENÇ KEMALİSTLERİZ BİZ, ATATÜRK ÖNDER BİZE.

YER YERİNDEN OYNASA SAHİBİZ ÜLKÜMÜZE...

Maden, petrol ve deniz, betonumuz harcımız.

Bu toprak vatanımız, halkımız baş tacımız.

Ne nurcu - pirci - yobaz, ne de var umacımız.

LAİK - HALKÇI - DEVRİMCİ, KEMALİST ERLERİZ BİZ.

HALKA GİDEN HER YOLDA ATATÜRK ÖNDERİMİZ...

İşçimiz, emeğimiz, havamız, toprağımız,

Ovamız, ormanımız, gölümüz, ırmağımız,

Ordumuz, gençliğimiz, halkımız, bayrağımız.

HEPSİ BİZİM, HEPSİ BİZE ATATÜRK'TEN ARMAĞAN

KEMALİST OMUZLARDA YÜKSELECEK BU VATAN...

Genç Kemalistler Ordusu olayı hakkında

27 Mayıs 1960 öncesinde ve sonrasında bulunduğum görevler, katıldığım olaylar nedeniyle yakın tarihimize tanıklık etmiş oldum. Olanaklarım ölçüsünde de 1965'ten beri atıldığım yazın hayatımda kamuoyuna tanık olduğum olayları yansıtmaya çalışıyorum. Bunun yanında, 1986 yılından beri yayınladığım yapıtlarda yaşadığım döneme ait bilgileri ve gerçekleri kamuoyuna açıklamayı bir görev biliyorum. Özellikle açıkladığım herhangi bir olayın tanıklarının yaşadıkları dönemde konuşmayı yeğliyorum ki karşı tarafın söyleyeceği var ise söylesin ve gerçekler ortaya çıksın.

Bunun yanında yurtiçi ve yurtdışında yüzü aşan konferans, söyleşi ve panellere katılarak bu konudaki görüşlerimi dile getirdim. Onun dışında bazı TV programlarına çıkarak gene aynı konuları işlemek olanağı buldum. Kuşkusuz tüm bunları bu kitap içerisine sığdırmak olanaklı değildir. Konuyu merak edenler ayrıntıları yapıtlarımda bulabilirler.

Yazılarımin ve konferanslarıminin tümünü de bulmak olası değildir diye düşünüyorum ama okuyuculardan gelen istek üzerine "Devrimci Bir Kurmay Subay'ın Etkinlikleri" adlı bir yapıt dizisine başladım. Bu dizinin ilki 2001 yılında yayınlandı. İkinci yapıt da bu yıl yayınlanacak. Eğer ömrüm imkan verirse bugüne kadar katıldığım tüm etkinlikleri kamuoyuyla paylaşmayı bir görev sayıyorum.

Genç Kemalistler Ordusu Olayı Neden

Bugün Günyüzüne Çıkıyor?

Genç Kemalistler Ordusu davası siyaset tarihimizde kanımca yeterince değerlendirilmemiştir. Buna karşın yaşamımın büyük dilimine damgasını vurmuş bir olay olduğunu düşünüyorum. Bugüne kadar tüm boyutlarıyla bu olayın günyüzüne çıkarılmamış olmasının, konuya ilgi duyması gereken çevrelerin ihmalinden kaynaklandığını değerlendiriyorum. Yoksa zamanında, kendime düşeni yapmış, bu konudaki bilgileri, belgeleri toparlamış durumda idim. Böyle bir durumda iken, TÜRK SOLU grubunun girişimi ile Genç Kemalistler Ordusu davası bu kitapla kamuoyuna mal edilmiş oluyor. Bu nedenle teşekkürü bir görev sayıyorum.

Bu yaşam dilimi içinde 27 Mayıs hareketinin, 12 Mart ve 12 Eylül darbelerinin içinde ve dışında olarak, bunların tüm olumlu ve olumsuz yanlarını da gözlemlemek olanağını da buldum.

Kuşkusuz tüm bu süreç 27 Mayıs'la başladı ve sürdü.

27 Mayıs 1960 Sonrası Yaşanan Hayal Kırıklığı ve

GKO Olayını Hazırlayan Ortam

27 Mayıs o döneme egemen olan siyasal güçlerce engellenip rayından çıkarılmış, öngördüğü hedeflere yeterince ulaşamamıştır. Özellikle 27 Mayıs'a gönül vermiş Silahlı Kuvvetler'in genç kesimi tarafından hayal kırıklığıyla sonuçlanmıştır. Bu hayal kırıklığı aşağıdan yukarıya bir baskı şeklinde zaman içerisinde kendini göstermiş, bu baskının etkisizleştirilmesi için o dönemdeki etkili siyasi liderlerin, karşı devrimci nitelikli komuta heyetiyle işbirliği sonucu 14'ler olayı ile sonuçlanmıştır. O zaman yaygın olarak gösterilen gerekçe; bu kişilerin demokratik süreci tıkayıp kendi iktidarlarını uzun sürdürmek niyetinde olduklarıydı. (14'lerin tasfiyesinin ardından, Gn. İrfan Baştuğ da trafik kazasında vefat ettiği için Milli Birlik Komitesi'nde 23 kişi kalmıştı.) Dolayısıyla 14'leri tasfiye etmek suretiyle,

kalan 23 kişinin bir an evvel Türkiye'nin demokrasiye dönüşümünü gerçekleştireceği düşünülüyordu.

Demokrasi bilindiği gibi her devirde herkesin kendi keyfince tanımladığı bir kavrama dönüştürüldü. Özellikle günümüzde küreselci çevreler, demokrasiyi kendi çıkarları yönünde kullanıyorlar ve seçmenleri yönetimde söz sahibi oldukları yalanına inandırıp, küresel medya aracılığıyla aldatıyor ve de onları sanki vatandaşlık görevi yapıyorlar diye kendi adamlarını iktidara taşıyorlar. "Demokrasi kötülerin en iyisi" bir rejim olmasına karşın küresel saldırıdan ne derece arındırılırsa o derece gerçek anlamını kazanabilir diye düşünüyorum. 18.yy'da J.J. Rousseau2 mealen "Dünyanın hiçbir yerinde demokrasi kurulmamıştır ve kurulmayacaktır. Demokrasinin kurulması için insanların melek olması gerekir" diyordu.

Demokrasi kolay bir rejim değildir. Çıkar gruplarının ve paranın bu kadar egemenliği altında olan bir dünyada, herkesin ve herşeyin kolayca satın alındığı bir ülke içerisinde küresel düzen içinde ideal bir demokrasinin kurulması oldukça güç bir iştir. Bunu böyle algılamalı ve demokrasiye gönül verenler yollarının uzun ve engebeli olduğunu bilmelidirler.

14'lerin Tasfiyesi

Komiteden tasfiye edilen 14 kişi arasından hedef alınan kişi bana göre Alparslan Türkeş'ti. Gerçekten de Türkeş, iktidarda kalmak niyetini diğerlerinden daha fazla taşıyordu. Çünkü üstegmenken Türkçülük davasından yargılandığı dönemden beri İsmet Paşa'nın muhalifiydi. Diğerleri tam olarak onun yandaşı değillerdi ama çeşitli nedenlerle aynı grup içinde yer aldılar...

Aslında kanıma göre, bir gücün 27 Mayıs'ın Geçici Anayasası'nı ihlal ederek 14 kişiyi yurtdışına sürdüğü andan itibaren, Milli Birlik Komitesi (MBK) yasallığını ve etkinliğini yitirmişti. Ancak tasfiye doğal olarak iktidarda bir boşluk oluşturmuştu. Bu boşluğun doldurulması gerekiyordu.

Altan yukarı doğru da 27 Mayıs'ı başlangıç ilkeleri doğrultusunda rayına oturtmak isteyen Atatürkçü, ilerici bir baskı oluşmuştu. Bu baskı hem gençlik hem Ordu tarafından geliyordu, ama militer bir yapıda da değildi. Aşağıdan yukarı gelen tazyik kendine akacak bir kanal bulmak istiyordu. Bu oluşum daha sonraki olayları da yönlendirdi...

Silahlı Kuvvetler Birliği'nin kuruluşu

14'lerin tasfiyesi, yeni oluşumları yeni örgütlenmeleri beraberinde getirmişti. Alttaki potansiyel hazırды. Üst kademeler benimsemese de bu oluşuma liderlik edecek bir örgüte, zorunlu da olsa katılmayı çıkarlarına uygun gördüler. Sonuçta, Silahlı Kuvvetler Birliği adında bir örgüt kuruldu.3 Ben de bu örgüte üye oldum. Jandarma Subay Okulu'nda çoğu kez mesaiden sonra sabahlara kadar yaptığımız toplantılarda, ülkenin sorunlarını konuşuyorduk. Hatta içimize 23 kişiden oluşan Milli Birlik Komitesi'nin bazı üyeleri de katılmışlardı. Örgüt bir tür gölge iktidar gibi ülkeyi yönetmek için aldığı kararları komiteye yansıtıyor, komite de bunları uyguluyordu.

Yapıtlarımda daha önce de yazmışımdır; gölge iktidarlar kötü çözümlerdir. Eğer gerçekten iktidar iseniz tam iktidar olunmalıdır. Güç paylaşıldığı anda zaten iktidar iktidar olmaktan çıkar. Bu olguyu eskiler "iktidar tecezzi kabul etmez" diye tanımlarlar. Yani iktidar bölünmez, paylaşılmaz ve iktidarın ortağı olmaz. İktidar güç anlamındadır. Gücü paylaştığımız vakit yoz rejimler ortaya çıkar.

23 kişiden oluşan MBK yasal dayanağını yitirdiği için aslında Silahlı Kuvvetler Birliği (SKB) iktidara el koyup sorumluluğunu üstlenmeliydi. Türkiye darbeler ülkesi olarak gözükmemesi diye iç ve dış koşullar da hesaba katılıp bu tarz yeğlenmedi... Olayın tartışması tarihçiler tarafından yapılacaktır. Daha sonra darbelerin süregelmesinin aslında 27 Mayıs'ın rayına oturmamasından, işlevini yapamamasından kaynaklandığının genel kabul görmüş bir doğru olduğunu söyleyebiliriz.

Genel Kurmay Başkanı Cevdet Sunay SKB'ne Üye Oluyor

Silahlı Kuvvetler Birliği Örgütü, aşağıdan yukarı gelen baskı sonucu çok kısa bir sürede Silahlı Kuvvetler içinde yayıldı, güçlendi ve etkinleşti. Öylesine ki Genel Kurmay Başkanı bile SKB'nin üyesi oldu. Genel Kurmay Başkanı'nın aslında Silahlı Kuvvetler'in tümüne komuta eden bir konumda olmasına karşın, bir gizli örgütün oluşumuna ses çıkaramaması ve zaman içinde de anılan örgüte üye olması hiyerarşik bakımdan eşi bulunmayan bir örnek oluşturmuştur.

Bu anlayışa göre kuşkusuz bu çelişkili tutumu anlamak zordur ama o günkü havayı bilmek de gerekmektedir. Bir olay yaşanan dönemin tüm koşulları irdelendiğinde doğru değerlendirilebilir. Ancak dönemi bugünkü anlayışımızla irdelemeye kalkarsak mutlaka yanılgılara düşeriz.

Genel Kurmay Başkanı, SKB'nin prensiplerini yazılı emir halinde yayınlayıp Silahlı Kuvvetler'e dağıtmıştı. Dolayısıyla Silahlı Kuvvetler'in tümü de örgüt üyesi yapılmıştı. O günlerin gerçeği böyleydi...4

Belki de içimizde ihtiras sahibi kişiler de vardı. Onlar bir yerlere gelmek, Komite üyesi olmak, bakan olmak için örgütü araç olarak kullanmayı düşünmüş olabilirler. Bunu yadsıyamayız ama çoğunluğumuz bu memleketin bu kadar ahlaksızca, bu kadar rezilce, bu kadar satılmışlık anlayışı içerisinde yönetilmesinden muzdarip olduğumuz için iyi bir düzen isteyen, bunun için çabalayan insanlardık.

Bu iyi düzenin ne olduğu da çok fazla bilinmemekteydi. Namuslu adamlar gelsin bu ülkeyi yönetsin isteniyordu. Çoğunluğun, kendisi için bir isteği yoktu. Özellikle tabandan bizi iten genç kesimin hiçbir beklentisi söz konusu değildi.

Genç Kuşak Askerlerin Devrimci ve Özverili Yapısı

Üsteğmense üsteğmen kalacak, yüzbaşıysa yüzbaşı kalacaktı.5 Bizim kuşağın ve bize destek olan kuşağın kişisel mevki kapma gibi ihtirasları yoktu. Ülkenin kötü yönetildiğini görüyor, bozuk düzenin düzelmesi için yaşamımızı öne sürmekten çekinmiyorduk. Yaşamım da bu anlayışın çok somut bir örneğini oluşturmaktadır diye düşünüyorum.6

40 yaşında emekli edildiğimde önüme yüzlerce seçenek konulmuştu. Bunların bir kısmı özel sektörden, bir kısmı da devletlendi. Hiçbirine itibar etmedim. Bozuk bir düzen içinde sivil olarak da yapacak bir şeyim olmadığını biliyordum. Aksi takdirde düzen içinde yitip erimem söz konusu olacaktı. Ben de kendi çabam doğrultusunda entelektül bir çaba içerisine girip gene ülkeme hizmet etmeye çalıştım. Bunu yalnızca kendim için söylemiyorum. Bizim kuşağın temel felsefesi böyle idi.

Somut olarak da bu anlayışı görebiliriz. 12 Mart olaylarının hazırlık safhasına katıldım, ama karar safhasında yoktum. Yargılanma sırası gelince başarısız cuntacıların hesabını Bomba Davası'nda ben vermek zorunda bırakıldım. O davaya baktığımız zaman kimlerin bakan olacağını bile önceden saptanmış olduğunu görüyoruz. Kimse bana bakanlık

vermemiŝti. Verseler de kabul etmezdim. Bir olaya girdiğim zaman, seni çıkarların yönlendiriyorsa aŝađılık bir “kuk burjuva”⁷ olmaktan öteye geemezsiz.

Nitekim, 12 Mart hkmetinin Başbakan Yardımcısı Sadi Koçaş’ın anıları⁸ okunduğunda 11 Mart günü 12 Mart’a karşı çıkan kişi olarak gsterilmekteyim. Kendisiyle görüŝtüđümde “Sunay ve Tağmaç’la devrim yapılamayacağını” anlatmaya çalıştım. Sadi Koçaş, Bomba Davası’nda mahkemeye tanık olarak geldi ve orada da bu olayı anlattı ve duruşma tutanağına geçti. Yani ben 11 Mart’ta da 12 Mart’a karşı çıktım. Çünkü hiç bir olaya çıkar açısından bakmadım. lkemin çıkarını hep kutsal saydım.⁹

CHP, SKB’ne Müdahale Ediyor

SKB sabote edilmeye baŝlanmıŝtı. Bu sabotaj o dönemin en etkin siyasi partisi olan CHP tarafından yapılıyordu. Bunu yaptırımda da daha önce yazmıştım. CHP derken, CHP’nin tümünü değil lider kadrosunu suluyordum.

CHP, Dahili Emniyet Teşkilatı (DET) adında bir teşkilat kurmuştu. Örgüt, SKB’nin üst düzey üyelerini tek tek ele almaya başlamıştı. Kimisini satın alıyor, kimisine milletvekilliği, kimisine makam ve başka olanaklar vaadediyorlardı. Bu, SKB yeleri arasında kuşku doğurmaya yönelik bir çalıŝmaydı. Ben de bu giriŝimden nasibimi almıştım. Bir yandan da CHP, MBK içerisine ajanlarını sokmuŝtu. Bunlardan biri MBK yesiydi. Hem MBK yesi olarak oranın olanaklarından yararlanıyor, hem olası bir hareket içinde yer alabilmek için SKB içinde yer alıyordu. Diğer taraftan da ileride CHP iktidara gelirse oradan prim kapmak için SKB’ndeki oluŝumu ihbar ediyordu.¹⁰

Böyle bir kuŝatılmıŝlık içinde SKB ne yapabilirdi? Silahlı Kuvvetler işin kılılı kılııklı tarafını bilmez. Kılılı kılııklı işleri bilmek politikacıların hneridir. Onun için olaya düz mantıkla, saf düşüncelerle, idealizmle yaklaŝtıđınız zaman mutlaka politikacının oyununa gelirsiniz. SKB’nin de bu oyuna gelmesi kaçınılmazdı.

SKB, Türkiye sathında örgütlenmesine karşın ağırlıklı olarak Ankara ve İstanbul grubundan oluşuyordu. Ankara ve İstanbul grubunda da çoğunlukla her iki ŝehirde bulunan generaller SKB’nin üyesiydi. Beni oraya ye yaptıklarında ilk toplantıda bunu gözlemledim.

SKB’ne ye Olarak Katılmam

İlk kez ye olarak katılıŝımda, Ankara’da Jandarma Okulu’ndaki büyük toplantı salonunda Ankara’nın bütün generalleri toplantıya katılmak üzere oradaydılar. Benden başka sanırım bir yarbay ve bir de binbaşı vardı. Diğerleri hep üst rtbeliydi. Albay ve generaller oğunluktaıdı.

Ne maksatla oraya ağırıldığımı sorduğumda; “Siz, MSB’nin temsilcisiniz” diye yanıt aldım. Yani ben SKB içinde Milli Savunma Bakanı olarak atanıyordum. Orayı gözlemledim. Konuşmalar ve insanların kültür düzeyi, olaylara yalın bakış açıları beni tatmin etmemiŝti. SKB’ne “Bu rgte Milli Savunma Müsteşarı Tümgeneral Nüzhet Bulca’yı da katmak istiyorum.” önerisini getirdim. Kabul ettiler. Nüzhet Bulca’ya yemin ettirdim. Örgüte kattım. Dolayısıyla Milli Savunma Bakanlığı makamını bir haftada Nüzhet Bulca’ya devrettim. Fakat ne olup ne bittiğini görmek için, bir gözlemci sifatiyla toplantılara katılmaya devam ettim.

Faik Türün Neden SKB’ne ye Yapılmadı?

Ankara’da örgüte ye yapılmayan iki generalden biri Tuğgeneral Faik Türün’d. Faik Türün Kara Kuvvetleri Lojistik Başkanlığı görevindeydi. Ona, nedense kimse güvenmiyordu.

Ben de kendisini o tarihte yakından tanıımıyordum. İçine kapanık, içten pazarlıklı bir tavır sergiliyordu. Odalarımız birbirine ancak 15 metre mesafedeydi. Benim bulunduğum makamın durumunu villa olarak değerlendirirsek, onunkine gecekondü diyebilirdik. Bu yüzden bana karşı kompleks duyup duymadığını bilemiyorum. Görsel bir kompleks duymasının olası olduğunu düşünüyorum.

Tabi bunlar ilk andaki izlenimlerimdi. Tüm generallerle dostluğum ve irtibatım olmasına karşın, onunla hep birbirimize mesafeli durduk. Zaman içerisinde bunun nedeni de ortaya çıktı. Atatürk her ne kadar; “Türkiye, şeyhler, dervişler, mensuplar memleketi olmayacaktır” dediye de Uğur Mumcu’nun bir çok kez yazdığı gibi Faik Türün, daha üstegmenken bir tarikata üye olmuştu. Atatürkçülüğü ilke edinmiş bir insanla, tarikatçılığı ilke edinmiş bir insanın zaten anlaşması sözkonusu değildir. Demek ki bakışlarla bile insanlar birbirini dışlayabiliyormuş. Daha sonraki evrede Türün’ün 1950’den beri ABD yandaşı da olduğu anlaşıldı...

Faik Türün, SKB’ne hiçbir zaman alınmaya değer görülmedi. Bundan dolayı da SKB mensuplarının tümüne karşı bir kin ve kompleks duyması doğaldı. Bu kompleksi 27 Mayıs’a karşı da duymuş olduğunu daha sonra yaptığı açıklamalarda kendisi de belirtmiştir.¹¹ 27 Mayıs’ı bir komünist hareketi olarak göstermiş, CHP içinde komünistlerin olduğunu da basında iddia etmişti. Faik Türün bu anlayışta bir kişi olduğu için SKB’nin dışında bırakılmıştır. Bu yapılanmanın içine girenlere karşı olan kinini Sıkıyönetim Komutanlığı yaptığı 12 Mart döneminde fazlasıyla tatmin etme olanağını bulacaktı.

Kendisiyle aynı düşünce koşutunda bulunan yüksek kumanda heyeti ve Amerikan yanlısı partinin desteğiyle bunu başarmıştır. Tüm komplekslerini giderme olanağı bulduğu gibi, gençlerimize halkımıza, aydınlarımıza kan kusturmuş, Ziverbey (Zihnipaşa) Köşkü’nde Pentagon güdümünde işkence merkezi kurarak, göz koyduğu makama ulaşmak için sistematik işkence dönemini başlatmıştır.¹²

Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral İrfan Tansel’in

Tasfiye Edilmek İstenmesi ve SKB’nin Gücünün Ortaya Çıkışı

Özetle, SKB’nde Ankara’da Tuğgeneral Faik Türün ve Orgeneral Nihat Tolunay dışında tüm generaller yer almıştır. Nihat Tolunay’ın durumu Türün’den farklıydı, çok değerli bir generaldi. İlke olarak hiyerarşi dışı yapılanmada yer almadı. Bundan önceki yapıtlarım ve konuşmalarım da Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Celal Alkoç’tan bahsetmişimdir. Celal Alkoç da kendini SKB’ne davet eden Hava Kurmay Albay Halim Menteş’in önerisini kabul etmemek suretiyle emekliliğini hazırlamıştı.¹³

SKB, o dönemde Kara Kuvvetleri Komutanı’nı emekliye ayırabilecek kadar güce sahipti. Ordu içinde bu yapılanma alttan alta gelişmekteydi. Bu örgütlenmeye karşı politikacılar içinde olduğu gibi, Silahlı Kuvvetler içinde de güçler oluşturmaya çalışılıyordu.

SKB’ne karşı olan güç masonik bir güçtü. Masonlar SKB’nin ulusalcı tavrından rahatsız olmuşlardı. SKB’nin, Orgeneral Cevdet Sunay’ın içine girdiği dönemden önce, ilk aşamalarda başkanlığını Hava Kuvvetleri Komutanı İlhan Tansel kabul etmişti.

Liderliğini Devlet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel’in Başyaveri, mason Hava Kurmay Albay Ağası Şen’in çektiği bir cunta, kendi adamları olan bir Hava Korgeneralinin, Hava Kuvvetleri Komutanlığına atanmasını başarmış ve Hava Kuvvetleri Komutanı Hava Orgeneral İrfan Tansel’i de Washington büyükelçiliğine atamıştı. Bu olay üzerine SKB toplandı ve kararın kabul edilemez olduğunu karara bağladı. Masonik oldu bittiyi

kabullenirse, SKB ölüm fermanlarını kendi eliye imzalamış olurdu. Bu nedenle SKB Hava Kuvvetleri'ne yapılan atamanın iptali için, Köşk'e bir ultiatom verdi.

Bu ultiatom da İrfan Tansel'in yeniden Hava Kuvvetleri Komutanlığı'na getirilmesi ve de atanan Hava Kuvvetleri Komutanı'nın emekliye ayrılması isteniliyordu. Geçen 24 saatlik süre içinde Hava Kuvvetleri'ne ait uçaklar Çankaya Köşkü'nün üzerinde alçak uçuşlar yaparak SKB'nin kararlılığını gösterdi. Bu koşullar altında Devlet Başkanı Cemal Gürsel vermiş olduğu kararı geri almak suretiyle SKB'nin ultiatomunu kabullendi.

Bu olayları bugünkü mantıkla yorumlayıp, yargılara varmak yanıltıcıdır. O zamanın koşulları buydu ve bunları gerektiriyordu. O koşullar içinde böyle akıl almaz olaylar oluyordu. SKB, Çankaya'ya vermiş olduğu bu ultiatomla kendine yönelik bir masonik darbeyi de önlemiş oluyordu. Bunun sonucu olarak da SKB gücünü kanıtlayıp açığa çıkmıştı. Bu açığa çıkışın bir başka anlamı da 23 MBK üyesinin güçsüzlüğünün bir kez daha kanıtlanmasıydı. Bu koşullar içinde saflar belirlenmiş, SKB gücünü kanıtlamış, sahneye çıkmış ve karşıt güçlerin hedefi haline gelmişti.

Bu karşıt güçler kimdi? Çankaya, politikacılar, Silahlı Kuvvetler içindeki üst kademedeki eyyamcılar diye tanımlayabiliriz. Öyle bir sürtüşme ortamı içinde SKB bir yandan çabalarını sürdürürken, diğer yandan da karşıt güçler çalışmalarını yoğunlaştırdılar. Bu oluşum, taraflar arasında güvensizlik ve sürekli sürtüşmelerin de nedeni oldu.

TBMM'ne Müdahale Kararı ve Çankaya Protokolü

SKB'ni İki Ayrı Kampa Bölüyor

SKB aslında kuruluş yemininde de belirtildiği gibi ülkenin bir an evvel demokrasiye geçmesi gerektiğini belirtiyordu. Yasallığını yitiren MBK bu işlevi yerine getiremeyecekti. Bu noktadan hareketle bir an evvel demokrasiye dönüşü ilke edinmişti ama zaman içinde koşullar buna el vermedi. Demokrasiye dönüş açısından SKB'nin samimiyetinin ölçütleri de önümüzdedir. Eğer SKB isteseydi, 1961 Anayasasının oluşumuna izin vermeyebilirdi. Dolayısıyla 1961 Kurucu Meclisi'ni toplatmazdı. Gene Anayasa ilanından sonraki yapılan seçimleri de başından engelleyebilirdi. Ama, SKB bunu yapmadı. Demokrasinin geriye gelebileceğini varsayarak bu oluşumlara göz yumdu.

Ancak 15 Eylül 1961 seçimlerinden sonra TBMM'de önümüze çıkan tabloyu örgütçe uzun uzun tartıştık. Hatta SKB'ne MİT'ten de raporlar geldi. Bu raporlar, seçilen TBMM üyelerinin yapısı hakkında ayrıntılı bilgiler içermekteydi. Milletvekillerinin kaç tanesi hangi etnik gruptan, kaç tanesi karşı devrimci, kaç tanesi DP yandaşıdır diye... Karşımıza çıkan tablo çok iç karartıcıydı. Dolayısıyla böyle bir Meclisin demokrasi içinde dahi olsa 27 Mayıs'ın ilkelerini yaşama geçiremeyeceği varsayımıyla Meclisin kapatılması kararı SKB tarafından alındı. (22 Ekim 1961)

Bu karar Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay'a arz edildi. Cevdet Sunay'a ulaştığında İsmet İnönü devreye girdi ve 26 Ekim 1961 günü Korgeneral seviyesindeki generallerin de katılımıyla, politikacılarla bir toplantı yapıldı. Buna 'Genişletilmiş Komuta Konseyi' deniyordu. Genellikle SKB'nin aldığı kararlar Cevdet Sunay tarafından sulandırılmak istendiği zaman, GKK'yi toplamak suretiyle bunu yapıyordu. GKK üyeleri de çıkarlarını Cevdet Sunay'ın yanında olmakta gördükleri için onun istediği yönde kararları alıyorlardı. Çankaya'da yapılan pazarlık sonucu SKB'nin isteklerini protokole bağladılar ve TBMM açıldı. Zaman içinde politikacıların samimi olmadığını görülmesi, SKB'nin kararlarını ve ilkelerini yok sayarak davranmaları, gerilimi daha da arttırdı. O zamanlar

DP'nin devamı olduğunu ifade edecek kadar cesur olamayan AP de Silahlı Kuvvetleri kışkırtmak için her türlü yola başvuracaktı.¹⁴

Sırası gelmişken tanık olduğum bir olayı okuyucularıyla paylaşmak isterim. Eski Cumhurbaşkanı Celal Bayar Kayseri Cezaevi'nden çıkarılmış, Ankara'ya getirilmişti. Genel Kurmay Başkanlığı'nın önünden geçerken yanındaki kalabalık Genel Kurmay Başkanlığı'na doğru el kol hareketleri yaparak küstah tavırlar sergilemişlerdi. Bütün bunlar Silahlı Kuvvetler içindeki gerilimin daha da artmasına neden oluyordu. Bu ortam içinde sürtüşme 19 Ocak 1962 gününe kadar geldi. İki kampın olduğu görülüyordu: TBMM'nin açılmasını kabul edenler ve bu olayı içine sindiremeyenler. Böylece SKB ikiye bölündü, Mevcut statükoyu devam ettirmek isteyenler Orgeneral Cevdet Sunay'ın safında yer aldılar. Diğerleri SKB'nin ilkelerinin uygulanmasını isteyenlerden oluştu.

Alt Kademelerden Gelen Baskı Müdahaleye Zorluyor

Birincilerin sırtında yumurta küfesi yoktu çünkü fiili olarak kumanda ettikleri birliklere egemen değillerdi. Ama ikinci grupta yer alanların emirlerindeki birlikler aşağıdan yukarıya baskı oluşturarak bir an evvel Türkiye'nin daha iyi bir yönetime kavuşmasına çaba sarfetmesi yönünde bastırıyorlardı.

Bu sürtüşme, 19 Ocak 1962'de Genel Kurmay'da bir toplantıyla noktalandı. O toplantıda ben de vardım. Bir tarafta Genel Kurmay Başkanı Cevdet Sunay ve bütün generaller, diğer tarafta da Meclis'in açılmasını özümsememiş SKB üyeleri vardı. Ben de onlarla beraberdim. Bu ikinci grup "Albaylar Cuntası" olarak tanımlanmaya başlamış, Kurmay Albay Talat Aydemir, Kurmay Albay Selçuk Atakan ve Kurmay Albay Necati Ünsalan'ın isimleri öne çıkmıştı. Bunlar, Genel Kurmay Başkanı Cevdet Sunay'a çok sert çıkışlar yaptılar, tartışmalar oldu. Son sözü Cevdet Sunay söyledi. "Ben şimdi Silahlı Kuvvetler'in İsmet Paşa'nın arkasında olduğunu söylemeye gidiyorum" diye noktalandı.

Bunu daha önceki yaptırımlarımda da anlatmıştım. Silahlı Kuvvetler hiç kimsenin emrinde değildir, Anayasal çerçeve içinde bağlantıları saptanmıştır. Bu anlattığım durum, sürtüşmelerin biraz daha artmasına neden oldu. Toplantıda ipler büsbütün koptu.

İstanbul Grubu Müdahale Kararı Alıyor ve Vazgeçiyor

19 Ocak 1962'den, 8 Şubat 1962'ye geçen süreç zarfında tüm Türkiye'de Silahlı Kuvvetler içinde bir kaynaşma yaşandı. Bu kaynaşmayı İstanbul'da bulunan tüm generallerden oluşan ve başlarında da Tuğgeneral Refik Tulga'nın 15 çektiği bir grup 28 Şubat 1962'yi geçmemek koşuluyla müdahale kararı aldı. Meclis'i kapatıp yönetime el koymayı içeren bir karardı bu.

Karar Ankara'ya ulaştığında Mürted Havaalanı'nda benim de katıldığım bir toplantıda, iki protokolle İstanbul kararı onaylandı. Bunları daha önce de açıklamıştım. Bu arada karşıımızdaki güçler alarma geçtiler ve bunu sabote etmek için her türlü tedbire başvurdular. Artık ok yaydan çıkmıştı. Bütün birlikler bir hareket içinde yer almak için sabırsızlanıyorlardı ki İstanbul kararından vazgeçti.

Burada da gene masonik bir komployla karşı karşıya bırakıldık. O zaman farkında değildik ama hareketin başını çeken ve vazgeçen Tuğgeneral Refik Tulga masondu. Demek ki masonlar, Silahlı Kuvvetler içindeki devingen güçleri yönlendirip sonra da yalnız bırakmak suretiyle tasfiyelerine olanak sağlamayı öngörmüşlerdi.

Bu tutum daha sonra da devam etti. 27 Mayıs, 12 Mart ve 12 Eylül kabineleri içinde masonlar vardı. Ulusal bir devlet, ulusal bir yapılanma içinde masonlar varsa o ülkenin ulusallığı görecelidir. Bunun gibi, eğer hükümet içinde tarikat mensupları varsa o ülkenin yönetiminin demokrasiyle bağdaştırılması takıyyelerin en büyüğüdür. Ancak, tarikat hiyerarşisi içinde nereye hizmet gerekiyorsa oraya hizmet edilir.¹⁶ Her ikisi de bana göre Atatürkçülükten sapmadır. Şu anda daha iyi anlıyorum ki masonik tezgah içinde tertipten tertibe itilmişiz. Oysa ki o zaman “İlluminati” adlı üst masonik örgütün temel felsefesinin “Ordo Ab Chao” (kaostan düzen çıkarmak) olduğunu bilseydik bu tuzaklara düşmezdik.¹⁷

Masonların dünya çapında etki ve yönlendirme ağı

Masonların etkisini İtalya’daki P2 Mason locası olayında çok açık görüyoruz. 70’li yıllarda bizde olduğu gibi İtalya’da da terör vardı, Kızıl Tugaylar bu dönemde ortaya çıkmışlardı, Aldo Moro bu dönemde öldürülmüştü. Bu olayların arkasındaki kişinin P2 Mason locası üstadı Lucio Gelli olduğu ortaya çıktı. Bir de İtalya Askeri İstihbarat Başkanı General Musumici.

Bu ikili, terör olayları nedeniyle, yargılandılar, mahkum oldular. Lucio Gelli kendisini savunurken çok ilginç şeyler söyledi: “Benden ne istiyorsunuz? Ben her ay CIA’dan aldığım 10000 \$’la ve CIA’dan aldığım emirler doğrultusunda terörü yönlendiriyordum”.¹⁸

Bir ülkede terörle önce istikrarsızlık yaratılır, sonra da bir işbirlikçi iktidarın gelmesiyle düzen sağlanır. Yöntem bu... 12’li darbelerde Türkiye de bu tezgahın geçirildi. Daha da ileri giden Lucio Gelli; “Ben 1980 yılında Mason locasından aldığım destekle İtalyan Cumhurbaşkanı’nı seçtirdim. Daha sonra, Arjantin’e gittim, orada da mason locasının desteğiyle Peron’u Cumhurbaşkanı seçtirdim. Yapmış olduğum bu çalışmalardan dolayı ABD Başkanı Reagan tarafından kabul edildim ve ödüllendirildim” diyor.

Buradan da anlaşılacağı gibi dünya çapında masonların böyle bir gücü var. İtalya’da mason locası bu kadar geniş boyutlu, küresel tertipler içinde oluyorsa Türkiye’de neden olmasın sorusunu sormak gereklidir. Darbeler içinde ve darbe sonrası kurulan iktidarların içinde masonların bulunması da bunu kanıtıyor.

Bir örnek daha vermek istiyorum: 12 Mart öncesi dönemde aramızdaki bir ajan sık sık, Dr. Şekür Ökten’i gördüğünden, onunla konuştuğundan söz ediyordu. Dr. Şekür Ökten bir hastahanenin başhekimiydi. Yıllar sonra Dr. Şekür Ökten’in mason olduğunu öğrendim.¹⁹

Masonlar bu suretle her olaya müdahale etmekte idiler. O olay, masonik ilkelere uygun değilse onu kendi yapısı içinde dönüştürmeye çalışıyorlar, çoğunlukla da olayları yönlendirmeyi başarıyorlar... Bu amaçla Lucio Gelli olayında da görüldüğü gibi, terör kullanılmıştır. Onun için terör deyince bu olguyu da mercek altına almak gerekir diye düşünüyorum. Zaten, Özel Savaşı da irdelediğimizde, bunun da bir bölümünün “İstikrar Harekatları” olduğunu görüyoruz.²⁰ Bu olgu Türkiye’de de yaşanmıştır.

İtalya’daki terörle bizdeki terör farklıdır. Orada terör Komünist Parti’nin iktidara gelmesinin engellenmesi için yapıyordu. Bizdeki terör ise darbeye davetiye çıkarmak için yapılmaktaydı. Arkasında mason locasının varlığını, İtalya örneğine benzetebiliriz. 12 Eylül’ün Başbakanı’nın mason olması rastlantı olabilir mi? Tüm dünyadaki kargaşanın da arkasında CIA ve diğer ABD istihbarat örgütleri vardır. Emperyalist küresel gücün örgütlediği hıyanetlerle ulus devletler karşı karşıyadır. Bu ulusların bilinci bu hıyanetleri aşmadan, hiçbir yere gitmek, düzeni oturtmak olası değildir.

Talat Aydemir 22 Şubat 1962’de Müdahale Girişiminde Bulunuyor²¹

İstanbul ekibi kararından vazgeçince durum değişmişti. Ankara ayağının başında da Talat Aydemir kalmıştı. Bütün Kara Harp Okulu onu destekliyordu ve onun cayması olası değildi. Bu sürtüşme Aydemir'i zorunlu olarak 22 Şubat'a kadar götürdü. 22 Şubat sırasında Milli Savunma Bakanlığı Özel Kalem Müdürlüğü görevinde idim. Emrimde iki sekreter, iki sivil memur, iki hademe, toplam altı kişi vardı. Altı kişiyle 22 Şubat'a katılmam söz konusu olamazdı. Ama yandaşı mıydım? Evet yandaşıydım.

Aynı zamanda o dönemde, Ordu Dil Okulu'nda da okuyordum. Sorumsuz bir adam olsam ve olaylar içinde kendimi korumayı yeğlesem, 22 Şubat gecesinde Ordu Dil Okulu'na gidip, orda bulunan bir kaç yüz arkadaşla beraber çay-kahve içerek geceyi geçirebilirdim. Böylece hiç bir şeye de karışmamış olur ve en azından kanaatımı açıklamak zorunda kalmazdım. Oysa ki sorumluluk duygusuyla 21 Şubat, 22/23 Şubat gecesi ve 23 Şubat günü öğlene kadar görev yerimde bulundum. Orada zaman zaman da tavır sergilemek zorunda kaldım. Dolayısıyla da 22 Şubat'a pasif olarak katılmış oldum.

Peki, nasıl bir tavır sergilemişim? O dönemde Genel Kurmay, Kara Kuvvetleri ve Deniz Kuvvetleri bitişik binalardaydı. Harp Okulu öğrencileri zaten sokağa çıkmıştı. 22 Şubat'ta aşağı yukarı 18 bin kişi Talat Aydemir'in komutasında bir harekate katılmak için dışarıdaydı.

Talat Aydemir'le tanışmam

Talat Aydemir'le 1960'dan sonra Ankara'ya tayin olup geldiğim zaman Saraçoğlu Mahallesi 1. Cadde, 22. Sokak'ta aynı apartmanın katlarını paylaşmamızla tanışmış oldum. Üç katlı, altı daireli bir apartmanın birinci katında Talat Aydemir, ikinci katında ben oturuyordum. Daha önceden birbirimizi tanımıyorduk.

Talat Aydemir bu kuvvetleri 22 Şubat'ta dışarı çıkardığında başlangıçta ona karşı duracak bir güç de yoktu. Genel Kurmay ve Kara Kuvvetleri Komutanlığı Karargâhlarında Harbiyelilerin gelip içerdeki herkesi öldüreceği şeklinde bir hava esiyordu.

Aslında ne böyle bir niyet vardı ne de Aydemir'in yapısı kan dökmeye uygundu. Aydemir kan dökmeden düzeni değiştirmek istiyordu. Kendisinin Harp Okulu kumandanı olmak dışında bir iddiası da yoktu. Hareketin başarılı olması durumunda bile Harp Okulu Kumandanı olarak kalmayı düşünüyordu. Başkaları gibi başlangıçta Cumhurbaşkanı olma, Başbakan olma gibi düşünceleri yoktu. Kan dökmeyi göze almadan darbe yapmayı denediği için de sonuçlarına katlanmak zorunda kaldı. Aydemir'e ve dava arkadaşı Binbaşı Fethi Gürcan'a (sınıf arkadaşım) Allah'tan rahmet diliyorum. Davaları uğruna ölenler öldükleriyle kalmamalı...

Tayinlerin Çıkmış Olması 22 Şubat 1962'yi Tetikledi

Böyle bir hava içerisinde, Milli Emniyet Başkanı Naci Aşkun gece 22.00 sıralarında telefon etti. Kendisi tümgeneraldi ve eski komutanımdı. Bana "Memleket batıyor kurtar" şeklinde hitap etti. Ben de ona "Şaka mı yapıyorsunuz?" dedim. "Siz büyük bir örgütün başındasınız. Benim burada iki tane adamım var. Ben sizinle 19 Şubat 1962 günü üç-dört saat konuştum ve önerilerimi getirdim. O zaman bunları önemseydiniz, bugünkü olay yaşanmazdı" diye yanıt verdim.

O da "Benimle böyle konuşma, çare bul" diyerek bana çıkıştı. "Tayinler durdurulursa Aydemir'le görüşerek harekâtı durdurmaya çalışırım. Bu amaçla ilk önce siz Genel Kurmay'dan onay almalısınız" şeklinde yanıt verdim. Bir tür arabuluculuk öneriyordum. Daha sonraki saatlerde Bakan Ekrem Alican'la arabuluculuk denendi.

22 Şubat, tayinlerin çıktığı gün patlamıştı. O gün Aydemir ve arkadaşları başka görevlere tayin edilmişlerdi. Karşı güçler artık tam tasfiyeye geçiyordu. Onlar da bu tayini kabul etmeyince, 22 Şubat olayları patlak verdi. Bu tayinlerin kabul edilmemesi onların kişisel ihtiraslarından kaynaklanmamıştı. Aydemir ve arkadaşlarının altındaki güçler de bu tayinleri kabullenmemişti. Aslında Tümgeneral Naci Aşkun'un beni devreye sokmuş olması benim açımdan bir dezavantajdı. Kendi yapması gereken işi benden beklemekteydi.

Anlaşma Sağlanması İçin Genel Kurmay'a Gidiyorum

Yarım saat sonra Naci Aşkun, Genel Kurmay Başkanı'nı bulamadığını telefonla bana bildirdi. Zaten Genel Kurmay Başkanı o gün ortadan kaybolmuştu, nerede olduğu belli değildi. Naci Aşkun; "İkinci Başkanı buldum, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Kurmay Başkanı Tümgeneral Zeki İlter'le görüştüm. Onunla birlikte benim adıma Genel Kurmay 2. Başkanı Tümgeneral Memduh Tağmaç'la görüş" diye rica etti.

Kara Kuvvetleri Komutanlığı Kurmay Başkanı'nın odasına gittim. Orada çok ciddi bir panik yaşandığını görmekle şoke oldum: Harbiyeliler geldiklerinde ateş ederlerse vurulmamak için perdeleri kapatıyorlardı. Bu koşullarda Kurmay Başkanını aldım ve beraber Genel Kurmay'a gittik.

Memduh Tağmaç koridordaydı ve etrafında sekiz-on kurmay subay vardı. Naci Aşkun'un önerisini kendisine arz ettim. Tağmaç'la önceden Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanırken de çok büyük sürtüşmelerimiz olmuştu. Tam zamanını yakalamışken bana gayet sert bir üslupla: "Sen ne biçim kurmayısın?" dedi. Ben de gayet sakin bir şekilde "ST 31-5 Talimnamesinde yazdığı gibi kurmayım. Fikir ve kanaatlerimi olduğu gibi söylerim, siz bunları kabul veya reddedersiniz ama bana bu şekilde hitap edemezsiniz" diye yanıtladım. Ölünceye kadar o gece kendisini vurmak için oraya gittiğime inandı. Bunu çevresine yaydı... Oysa yanımda tabanca olmadığına, isteseydi bir dakikada saptayabilirdi...

Daha sonra odama döndüm. Gece saat 01.00'e doğru Milli Savunma Bakanlığı Müsteşarı Tümgeneral Nüzhet Bulca geldi. "Talat, Genel Kurmay'dan geliyorum. Orada generaller toplantı halinde. Eğer Harbiye gelirse, sen Bakanlığın ön kapısını açıp onları oradan içeri alacakmışsın" dedi. Ortalıkta böyle dedikodular dolaşıyordu. Panik havası içerisinde insanların beyni böyle şeyler üretiyordu.

Ben de Nüzhet Bulca'ya dedim ki: "Ben o kapıyı anahtarla açmam, gerekirse tabancayla da açarım ama böyle bir ithamı da kabul edemem. Lütfen bir subay çağırın. Bakanlık hademesini evinden getirsin. Çünkü anahtarın yerini o biliyor." dedim. Bu özel kapımayla da açarım ama böyle bir ithamı da kabul edemem. Lütfen bir subay çağırın. Bakanlık hademesini evinden getirsin. Çünkü anahtarın yerini o biliyor." dedim. Bu özel kapının anahtarıydı. Hemen hemen hiç kullanıldığına tanık olmadım. Hademe gelip anahtarı Nüzhet Bulca'ya verdiğinde bir zabıt tutmalarını kendisinden istedim ve "Bu zabıtı da beni haksız yere suçlayanlara iletin" dedim. Kısacası o geceyi bu ve buna benzer sürtüşmelerle geçirdim.

22 Şubat 1962 Öncesi ve Sonrası Atmosfer

O arada bütün Türkiye, özellikle de Silahlı Kuvvetler tereddüt içinde hangi taraftan olmak gerektiğini düşünüyordu. Telefonlar çalışmadığı için de kimse bir yere ulaşamıyordu. Bu durumda bir çok tümen kumandanı bana ulaştı. Ben isteseydim Ankara'daki havayı Talat Aydemir lehinde göstermek suretiyle meseleyi çözebilirdim. Bu bir komploculuktur. Benim yapım da buna uygun değildi.

O gece eski Milli Savunma Bakanının kapıda olduğunu ve beni ziyarete gelmek istediğini bildirdiler. Bu kişi Emekli Korgeneral Hüseyin Ataman'dı. Kendisi kapıdan içeriye sokulmamıştı. Aşağı indim, alıp odama getirdim. Perişan ve endişeliydi. Bunun sebebi oğlunun 22 Şubat'a katılmış olmasıydı. Sonradan oğlu Orgeneral de oldu. "Oğlumun akıbeti ne olacak?" diye sordu. Bu konuşma saat 02.00'den sonra gerçekleşti. Durumun netleştiği bir saatti. "Bu olay (22 Şubat) kanımca bitti. Siz hiç merak etmeyin" diyerek kahve içirip sakinleştirip yolcu ettim. Hüseyin Ataman'ın bu ülkenin yetiştirdiği üstün değerlerden biri olduğunu biliyor, onu rahmetle anmayı görev sayıyorum.

Biraz geriye gidip, 22 Şubat 1962'den 4 gün öncesine dönersek, Ordu Dil Okulu'ndaki öğretmenlerin de "ne olacak" kuşkuğu içerisinde olduklarının da tanığı olmuştum. Benim ve Erkân Şube Müdürü Kurmay Yarbay Sadri Karakoyunlu'nun çok şey bildiğimizi sanıyorlardı. Bu nedenle bizimle konuşmak istediler. Baktım ki onları ikna etmek mümkün değil, dedim ki "27 Mayıs'ta operasyon yapıldı, operatör midede bir makas unutmuş, bir operasyon daha yapıp bu makasın alınması gerekiyor."

Daha sonradan Tuğgeneral olan Sadri Karakoyunlu bana hitaben "Talat, bu söylediklerinde samimi misin?" diye sorduğunda "Hayır, ben sadece onları teskin etmek için bunları söyledim" diye karşılık verdim. Gerçekte ne düşündüğümü sorduğunda "Bak Sadri" dedim, "Bir harekete doğru gidiyoruz. Bunu önleme şansımız yok. İstesek de istemsek de biz o safta görünüyoruz. Bizde saf değiştirmek karakteri de yok. Bu olay gittiği kadar da biz bu olayın içinde gözüküyor olacağız ve böyle devam edeceğiz" diye yanıtladım.

Nitekim, 22 Şubat olduktan sonra üç kurmay subayı sürgün etmişlerdir. Biri Kayseri'ye gönderilen Turan Olcaytu (Tümgeneral), diğeri Sadri Karakoyunlu'ydü (Tuğgeneral) ve İzmit'e sürgün olmuştu. Ben de Afyon'a gönderildim ve gittiğim rütbede kaldım.

22 Şubat'ın Ardından Afyon'a Sürgün Gidişim

Bu psikoloji içinde 22 Şubat'ı yaşadık. 22 Şubat'tan sonra emekli listesi yapılmıştı. Memduh Tağmaç da beni bu listenin başına koymuştu. Milli Savunma Bakanı İlhami Sancar sivildi. Emekli listesini imzaya göturdüklerinde "Bana sormadan benim sağ kolumu nasıl emekli edersiniz?" diyor ve "Silahlı Kuvvetlerin tümüne imzalatabilirsiniz ama ben Talat'a imza atmam" diyerek emekliliğimi önlüyordu. Bu eşsiz değeri de saygı ve rahmetle anıyorum.

Bunun üzerine beni Afyon'a sürgün etmişlerdi. Afyon'daki havayı "30 Ağustos" adlı kitabımın 22 giriş kısmında yeterince yansıtmıştım. Afyon'a gittiğimizde bir yandan Türkiye'de olup bitenleri izlerken bir yandan da 22 Şubatçıların boş durmadıklarını biliyordum. Kumandanları haksız yere emekli edilmişti ve bu durumda genç subaylar başsız kalmıştı. Genel Kurmay 2. Başkanı Memduh Tağmaç çok büyük bir özel espionaj ağı kurmuştu. Bu ağ, 22 Şubat'a katılanları pasifize etmek için çalışmaktaydı. Aydemir, içine sindiremediği yenilgiyi tekrar bir darbeyle geriye çevirme çabası içine girmişti...

Ege bölgesindeki genç subaylar kişiliğime saygı duyuyorlardı. Bir kaç kişinin işini üstlenerek komutanım Tümgeneral İlhami Barut'un güvenini kazanmıştım. Kısa sürede istediğim zaman istediğim yere gidecek kadar özgür konuma geldim. Dolayısıyla Silahlı Kuvvetler içindeki bu gelişmeleri bir yurtsever olarak yakından izleyebilme olanağı buldum.

22 Şubatçıların Devam Eden Örgütlenmesi ve Onlarla İlişkilerim

Bu arada bazı örgütlenmeler devam ediyordu. Bunlardan bir kısmı Talat Aydemir'e bağlılığını sürdürüyordu. Kendiliğinden örgütlenmiş gruplar da vardı. Ben bunların ayırında

vardıktan sonra İstanbul'a gidip Emekli Kurmay Yarbay Osman Deniz'i buldum. Ona "Darbeye gidiyorsunuz. Bu darbe başarılı da olmaz, Türkiye'nin hayrına da olmaz. Türkiye'deki ilerici, devrimci, Atatürkçü potansiyeli dağıtırsınız" dedim. "Ben de çalışıyorum ama bir darbe için değil eldeki gücü tutmak için. Acele etmeyin, gücümüzü kaybetmeyelim. Ülke bize ihtiyaç duyduğu ve koşullar uygun olduğu zaman ortaya çıkmak için örgütlenmeye devam edelim" diye ekledim.

Osman Deniz önerimi uygun bulmuştu. Ankara'ya gidip Talat Aydemir'e aktadığında tepkiyle karşıladığını öğrendim. Bu haberi aldıktan sonra bir gece, daha sonra CKMP Başkanı ve Adalet Partisi'nden Bakan olan ev sahibim değerli ve müstesna insan Ahmet Karayiğit'in özel arabasını alarak, Talat Aydemir, Fethi Gürcan, Emekli Kurmay Albay Cevat Kırca ve Emekli Kurmay Binbaşı Bahtiyar Yalta'yla buluşmaya gittim. Aracı Binbaşı Ferhan Yırtlaz kullanmıştı.²³

Başarıya Ulaşamazsınız Uyarısı

Araba içinde iki saat Polatlı yolu üzerinde görüştük. Ben Talat Aydemir'e "Eğer ihtilale giderseniz başarılı olamazsınız, acele etmeyin" dedim. Bu olay Genç Kemalistler Ordusu ifadelerinde de görünmektedir. Örneğin Emekli Kurmay Albay Dündar Seyhan ve Emekli Kurmay Albay Necati Ünsalan'ın ifadelerinde vardır.

Onlara hitaben; "Bekleyin, ayrı gayrımız yok, size rağmen bir harekette bulunmak niyetim de yok. Liderlik kaygısı da taşımıyorum. Benim derdim Türkiye'dir. Devrimci bir potansiyel gücü deşarj etmemek ve insanların perişan olmasını engellemek istiyorum" demiştim. Kişileri böyle bir harekete soktuğunuz zaman, başarısız olduğunda bir çoğunun da hayatını söndürmüş olursunuz.

Aydemir beni dinledikten sonra "Sen bu işleri dert etme, sen Garp Cephesi Kumandanısın, Afyon'da rahat rahat otur" dedi. Çünkü Aydemir kararını vermişti. Darbeye gidiyordu.

Aydemir'den ayrıldıktan sonra birkaç arkadaş, Kurmay Yarbay Mustafa Ok'un evine giderek durumu gözden geçirdik. Önerilerimi onlara da yineledim.

Kuşkusuz Aydemir'in bu kararı vermesinin nedeni vardı. O dönem Harp Okulu'nda bulunan öğrencilerin hepsi onun öğrencisiydi. Bu devrenin mezun olmasına çok az zaman kalmıştı. Kıtalara çıkıldığı vakit Harp Okulu üzerindeki gücünü yitirmesi söz konusu idi. Kanımca kozunu değerlendirmek istiyordu.

Afyon'a dönüp geldiğimde eşime "Kalk, Ankara'ya git Aydemir'in evine misafir ol. Eşi Şadan Hanımı ikna etmeye çalış. Aydemir'in böyle bir harekete girişmesini önlemeye çalışsın" dedim. Aydemir'le görüşme tarihi 16 Mart 1963'tü. Ankara'da aynı apartmanda kaldığımız dönemden eşlerimizin arasında da dostluk vardı ve etki etmesi mümkündü. Eşim, Aydemirlerin evinde bir hafta-on gün kaldı. Eşim oradayken 31 Mart 1963 günü darbe kararı almışlar, sonra vazgeçmişler. Kesin kararları olduğu bir kez daha görülmüştü. Eşim Afyon'a geri geldiğinde birşey yapamadığını söyledi.

Batı Anadolu'da Genç Subayların Kendiliğinden Örgütlenmesi

ve Genç Kemalistler Ordusu Olayı

Bu arada o bölgedeki örgütlenmelerden birisi daha geliyordu. Kütahya'daki hava subayları örgütlenmişlerdi. Diğer bölgelerden genç subayların bir kısmı da bunlara katılmıştı. Beni de kendi aralarında doğal lider olarak seçmişlerdi.

İlişkiye geçtiklerinde iki seçeneğim vardı: Ya ihbar edecektim, ya da çalışmalarını sürdürmelerini isteyecektim. İhbar etmek bizim kitabımızda yazmazdı. Genç subaylara "Anladığım kadarıyla siz örgütleniyorsunuz gücünüzü toparlayın, ondan sonra ne yapacağımıza karar verelim" dedim. Yani onların kendi hiyerarşileri içinde çalışmalarını onayladım.

O arada bana bir bildiri getirdiler. Bildirinin içeriği o günkü ortamı açıklıyor. Yurtsever düşünceleri yansıtıyordu. Bildiriyi dağıtmak istiyorlardı. Bir iki yerinde düzeltme yaptım. O bildiri bir süre sonra yakalandı ve Genç Kemalistler Ordusu olayı patlak verdi.

Talat Aydemir'i İkna Edemedim

Ben Aydemir'i ikna edememiştim. Eşini de etkileyememiştik.

Afyon'da General İlhami Barut'la olan dostluğum ve beni oğlu gibi benimsemesi bize özgürlük sağlamıştı. İstedğim zaman istediğim yere gidebilecek kadar özgürdüm. Bu özgürlüğe dayanarak kalktım, İzmir'e gittim. İzmir'de komutanlığa bağlı kurumların olması da hareketimizi kolaylaştırıyordu.

Aydemir'in oğlu Metin Aydemir, İzmir Hava Lisesi'nde öğrenciydi. O'na "Oğlum, bak. Baban bir darbeye gidiyor." dedim. Bu konuşma 12 Nisan 1963, yani 21 Mayıs'tan kırk gün önce geçmişti. "Eğer babanı seviyorsan, bunu engellemeye çalış. Koca İzmir'de bana bazı isimler sayarak bunların kendi adamları olduğunu söylediler. Ama bu kişilere güvenilemeyeceğini biliyorum" dedim. Metin'in ne yapıp ne yapmadığını bugün dahi bilmiyorum. Ancak 21 Mayıs 1963 olayından sonra kız kardeşiyle evimde kaldıklarında "Babamı kurtar" dediğinde kendisine verdiğim yanıtı anımsıyorum...

Genel Kurmay 2. Başkanı Orgeneral Tağmaç

Beni Tutuklatmak İçin Özel Uçağını Gönderdi

Bu arada hareketlerim de göze batmış olmalı ki, peşime yeni ajanlar takmışlardı. Afyon'da sivil ve asker kişilerden oluşan bu ajanlar tarafından sürekli gözleniyordum. Olası bir darbeyi önlemek ve zaman kazanabilmek için, 17 Nisan 1963 günü İzmir Mevki Hastahanesi'nde fissür ameliyatı oldum. Daha önceden doktorla konuşmuştum. Ameliyattan sonra bir ay istirahat alacağımı öğrenmiştim. Bu süreyi kazanıp, Silahlı Kuvvetler'deki devrimci gücün bertaraf edilmesini engellemek ve bu gücün elde tutulması için çaba sarfetmek istiyordum.

İzmir'de ameliyat olduktan sonra Genel Kurmay 2. Başkanı Memduh Tağmaç özel uçak, özel subay, özel savcısını beni gözaltına almak için Afyon'a gönderiyor. Bu özel ekibin (!) ameliyat olduğumdan haberleri yoktu. Afyon'a geldiklerinde benim ve Ulaştırma Binbaşı Ferhan Yırtlaz'ın İzmir'de olduğumuzu öğreniyorlar. Ferhan Yırtlaz da hemoroidi olduğundan aynı gün ameliyata girmişti. Amacımız birlikte çalışıp darbeyi engellemek, dağınık güçleri birleştirmektir...

Akşamüstü Afyon'a gelen bu ekibin amacı evlerimizi aramakmış. Bizi bulamayınca ertesi sabaha ertelemişler. Orduevinde oturup, yiyip içiyorlar. Orduevinin şef garsonu sevdiğim bir askerde. Durumdan şüpheleniyor. Gelen ekibin masasını yiyecek ve içkiyle

doldurup sarhoş olduklarını görünce, kulağını kabartıp konuşmalarını dinleyip niyetlerini öğreniyor. Normalde ordu evleri saat 11.00'de kapanır. O saatte şef garsonum, bunların evimi aramaya niyetli olduklarını anlayarak “ne yapabilirim” diye düşünmüş.

Orduevinin Şef Garsonu Evimi Arıyor

Eşlerimiz de orada olmadığı için ne benim evimde ne de Ferhan'ın evinde kimse yoktu. Evim cadde üzerinde ikinci katta idi. Bir merdiven uydurmuş ve gece saat 12.00'den sonra içeri girip evimi aramaya kalkmış. Aslında ne arayacağını da bilmesi olanaksız. İnisiyatif sahibi olan bir erin benzeri olmayan bu eylemi, akıl alır gibi değil ama gerçekleşmiştir...

Saat 12.30'a doğru geldiğinde er, Afyon Garnizonu'nda görevli bir hakim yüzbaşının kapısını çalar. Ona “Yüzbaşım, benim bildiğime göre siz Talat Turhan'ın iyi arkadaşısınız. Yarın onun evini arayacaklar. Şimdi gidip onlardan önce biz arayacağız” deyip, Hakim Yüzbaşını ikna edip yataktan kaldırıp, evime dayadığı merdivenden içeri sokmuş. Görülmesin diye kibritle arama yapılmış doğal olarak bu arada kibrit çöpleri de yerlere düşmüş.

Gerçekten de evde hiçbir şey yoktu. Bunun üzerine şef garsonum demiş ki; “Efendim, burada bir şey yok ama Ferhan Binbaşı'nın evinde olabilir”. Bu sefer de Ferhan Binbaşı'nın evine anahtar uydurup kapıdan girip arama yapıyorlar ve orada da bir şey bulamıyorlar.

Ertesi gün Memduh Tağmaç'ın hakimleri, subayları, tüm ekibi evlerin arandığını anlayıp deliye dönüyorlar...

Oradan uçakla İzmir'e gelerek hakkımdaki tutuklama kararını tebliğ etmek ve beni alıp götürmek istemişlerdi. Ancak şerefli, haysiyetli ve onurlu bir doktorla karşılaşmışlardı. Tabip Yüzbaşı Rebiî Gencer... Sahte işkence raporu veren, işkenceye nezaret eden yüzlerce doktor olduğunu biliyoruz. O zamanın koşullarında Genel Kurmay Başkanlığı'na direnecek doktor düşünebilir misiniz? Tağmaç'ın, 22 Şubat'ın ardından tüm dizginleri ele alması dolayısıyla sınırsız gücü vardı. Doktor “Bir hafta geçmeden hastamı veremem” şeklinde rapor verdi. Biz bu süreyi hastahane geçirdik...

Tutuklanıp Ankara'ya Götürülmem

Bir hafta sonra, bir ay ve haftada iki kere pansuman kaydıyla taburcu edildik. Bu arada, bizi almak için yeni bir uçak daha geldi. Çiğli Havaalanı'ndan gelen bir uçakla Ankara Etimesgut Havaalanı'na götürüldüm. Ferhan da ayrı bir uçakla alınmıştı. Uçaklar normalde iniş yaptıktan sonra taksiruta geçer. Uçağın pist başında bekletilmesi beni ne kadar tehlikeli gördüklerinin işaretiydi. Uçağa bir jeep yanaştı.

Jeep'ten tanıdığım bir Topçu Yarıbayın çıktığını gördüm. Beni almaya gelmişti. Kulağıma eğildi ve “Beni bağışla, hayatımın en güç anını yaşıyorum. Başkaları gelse seni rahatsız ederlerdi ben gönüllü olarak bu görevi aldım.” dedi. Bu güzellikleri o olumsuz şartlarda yaşamak akılalmaz bir keyifti. Tüm ısrarlarıma karşın jeepin önüne beni oturttu, kendisi arkaya oturdu. Bu arkadaşımın beni o koşullar altında bile ne kadar mutlu ettiğini tahmin edebilirsiniz.

Geldiğimizde, Merkez Kumandan Muavininin odasının bana ayrıldığını gördüm. Karşımdaki oda Merkez Kumandanına aitti. Odamda her türlü konfor mevcuttu. Kapıdaki nöbetçiye istediklerimi de aldirabiliyordum. Koşullar çok rahattı. Sadece telefonu kapatmışlardı.

Orada iken 4-5-6-7 Mayıs 1963 günleri Kurban Bayramı idi. Eşim de Ankara'da kalıyordu. Talat Aydemir ve Fethi Gürcan eşimi ziyarete gitmişler. Fethi Gürcan eşime "Bacım merak etme, icap ederse biz Talat Turhan'ı kurtarmak için bir ihtilal bile yaparız" demiş. Bu hitaptan da anlaşılabilceği gibi ihtilale doğru kesin kararlılıkla gidiyorlardı.

20 Mayıs 1963 gecesi çok yakın tanıdığım dostum Genel Kurmay'da görevli bir Hakim Yüzbaşı Durmuş Basmacı (merhum) Genç Kemalistler Ordusu davasında "kovuşturmaya yer olmadığı"na karar verildiğini yakınlarıma bildirdi. Karar, bütün kademelerce imzalanmış, Genel Kurmay Başkanı'nı bulamadığı için onun imzası ertesi güne kalmıştı. Durmuş Basmacı, 21 Mayıs günü tahliye edileceğimi ve davanın kapandığını müjdeliyor, ama o gece 21 Mayıs patlıyor.

21 Mayıs Patlıyor ve Sıkıyönetim İlan Ediliyor

Sıkıyönetim ilan edildi. 2. Ordu Komutanı Orgeneral Cemal Tural sıkıyönetim komutanlığına atandı. Cemal Tural'ı şahsen tanı mıyordum ama aramızda gizli bir husumet olduğunu biliyorum. Bu husumet, O'nun SKB döneminde taraflar arasında vals yapmasını bilmemden kaynaklanıyordu. Bir SKB'den yana oluyor, bir karşı tarafa geçiyordu. Bu nedenle de onu pek önemsemiyorlardı. O da aslında SKB üyelerinin tümüne kin duyuyordu.²⁴

Tahliye kararım imza için önüne götürüldüğünde: "Bu adam da onlarla beraberdir, O'nu da 21 Mayıs'a katın ve asın" diyerek tahliye kağıdını hâkimin suratına fırlattığını da daha sonra öğrendim.

21 Mayıs'a kadar Ankara Merkez Komutan Muavini odasında tutuldum. 21 Mayıs'ta hemen sonra da Mamak Askeri Ceza ve Tutukevi'ne nakledildim. Orada GKO davası nedeniyle 9 kişinin tutuklandığını öğrendim. Daha sonra 21 Mayıs başkaldırısına katılanlar da aynı cezaevine getirildiler. Bu sürecin başlangıcında "ihtilattan men" durumunda bulundurulduğumuz için ifadeleri denkleştirmek şansı bulunmuyordu.

Bu dönemde GKO davasından tutuklanan Muhabere Üsteğmen Halil Hatipoğlu, Mamak'ta iken kapıdaki askerin Kürt kökenli olduğunu algılıyor. Halil Hatipoğlu da Kürtçe bildiği için Kürtçe şarkı söylemeye başlıyor ve tüm Cezaevi kuralları o andan itibaren sıfırlanıyor. Sonra o askere içerde kuryelik yaptırıyor. Ben Merkez Kumandanı Muavininin odasında iken sabaha karşı 21 Mayıs olayını farkettim. Mamak'ta ise "Baba" lakaplı Nöbetçi Astsubay Genç Kemalistler Ordusu Davası sanıklarına "ihtilal oldu, serbestsiniz" demiş ve kapıyı açmıştı. Ama sanıklar dışarıya çıkmamış ve 21 Mayıs sanıkları arasına katılmaktan kendilerini kurtarmışlardı...

"Soruşturmaya yer olmadığı" kararı verilen bir davada Sıkıyönetim Komutanı'nın emriyle 21 Mayıs'a katılmak üzere sorgulandım. Bu üç ay kadar sürdü. Tanıklar, "Talat Turhan bizim böyle bir olaya girmememiz için çaba sarfetmiştir" şeklinde ifade verince bu kez de Orgeneral Cemal Tural başka bir dava açılarak yargılanmamızı emretti. Çok ilginçtir; 5 Eylül 1963 günü, 21 Mayısçıların davası karara bağlandı. İdam kararları verilmiş, mahkum olanlar hücrelere konulmuş, hapis hanedeki hava birden bire değişmiş, cezaevine kabus havası çökmüş gibiydi.

Tahliye Edilişimiz

Tam da bu atmosfer yaşanırken, bizlere tahliye kararı tebliğ edildi. O koşullarda normalde olanak dışı olmasına karşın mahkum edilenleri tek tek dolaşmama bilerek göz yumuldu. İsteklerini aldım, o gece saat 02.00'ye kadar da evlerini dolaşarak eşlerine ilettim.

Aslında bana gözdağı vermek istiyorlardı. “Bak, arkadaşların bu duruma düştü. Sen çıkıyorsun ama eğer bu işlere devam edersen sen de aynı duruma düşersin” demek istiyorlardı. Cezaevinden çıkarken askeri bir otobüsün bizi hapishanenin kapısında beklediğini ve tüm hapishane personelinin sanki kumandan uğurlar gibi dışarı çıktıklarına tanık oldum. Görevlileri akşam yemek yiyeceğimiz Rüyam Lokantası’na davet ettim. Tabii, gelme şansları yoktu. Cezaevi müdürü Binbaşı Nuretin Işıklar sınıf arkadaşım. Ona hitaben “Bu kadar iltifat etmeyin, yarın tekrar buraya geldiğimiz zaman mahcup olursunuz” diyerek dalgamızı da geçip, 5 Eylül 1963 akşamı Mamak Askeri Ceza ve Tutukevi’nden tahliye edildik.

9 Eylül günü bizi Mamak’a iddianame vermek için çağırdılar. Mamak’a gittiğimde, GKO davası sanıklarından bir kişinin gelmediğini görünce canım sıkıldı.

“Benim İstedğim Cezadan Daha Fazlasını Verdiler”

Mamak’ta gittiğim yer Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı’ydı. Askeri Savcı Hâkim Binbaşı Turgut Akan idi. Turgut Akan’ı yüzbaşılığından beri tanıyordum ve hemşehriliğimiz de vardı. 27 Mayıs’tan sonra İskenderun’da çok büyük olaylar oldu. 25 Olaylar nedeniyle Turgut Akan, Genel Kurmay’dan olayın soruşturması için görevlendirilmişti. 15 gün olayı soruşturdu. Soruşturma sonunda benim bir çok noktada olayları engellemek için olumlu katkılarda bulunduğumu saptadı ve olayda kendine göre suçlu saydıklarını da bir dosya haline getirdi ve Genel Kurmay’a verdi. Şimdi aynı kişi “Kovuşturmaya yer olmadığı” kararı verilen bir dava için emirle iddianame düzenliyor ve dava açıyordu...

Kuşkusuz bu durumda adalete olan güveninizi yitiriyorsunuz. Yargı bozulunca, bu olgu düzenin diğer yerlerine de fazlasıyla yansır. Yani bir savcı, Turgut Akan, suç bulunmayan bir davayı bir iddianameyle yeni bir dava ile diriltti. 8 kişi gidip iddianameleri aldık. Turgut Akan, “Talat Yarbayım, biraz oturur musunuz?” dedi. Diğerleri çıktı, ben oturdum. Gelmeyen bir kişiden haberinin olup olmadığını sordum. Gelmeyen kişi Üsteğmen Halil Hatipoğlu’ydu. Gelmemesi mümkün olmadığı için merak ediyordum. “Evet” dedi. “Halil Hatipoğlu’nu Polatlı Topçu Okulu’nda tutuklamışlar.”

Halil Hatipoğlu’nu Afyon’dan bir pantolon, bir gömlekle alıp cezaevine götürmüşlerdi. Eylül ayı biraz serindi. Benden izin istedi: “Eğer izin verirseniz, Polatlı’ya gidip oradaki teğmen kardeşimden bir takım elbise alayım” diye. Polatlı’ya gider gitmez, Halil Hatipoğlu sanki bir vatan haini gelmiş gibi karşılanıyor, büyük bir heyecanla yakalanıyor ve tutuklanıyor.

Okul kumandanı olan kişi “o haini tutuklayın” diye emir veriyor. 19 gün alıkoyuyorlar. Kendisinin bana anlattığına göre üzerini örtmesi için verdikleri battaniyenin üzerinde binlerce bit varmış. Bu iğrenç uygulamalar ve insanların insanlara düşman olması, son bulmalıdır. Suçlu varsa onun da yasada cezası vardır. Binlerce bitli battaniyeyle bir adama işkence yapmaya kimsenin hakkı yoktur.

Polatlı Topçu Okul Komutanı Alp Ölmez’di. O zaman Topçu Albayı idi. 26 Yıllar sonra bir nişanda rastladım. Halen hayatta olan arkadaşlarımın yanında kendisine hakaret ettim. Sesini bile çıkaramadı. İnsanın insana hangi makamda ve rütbede olursa olsun, bu kadar baskı, zulüm, işkence yaptığı bir düzene “demokrasi” diyenlerin alnını karışlarım...

Halil Hatipoğlu’nun tutuklandığını Turgut Akan’dan öğrendikten sonra Akan bana “21 Mayıs duruşmasının kararlarını nasıl buldun?” diye bir soru sordu. 21 Mayıs kararları 5 Eylül 1962 günü verilmişti ve biz o gün tahliye olmuştuk. Aynı ayın 9’unda da iddianameyi

almaktaydık. Masasının arkasında da bir kara tahtada tebeşirle 21 Mayıs duruşmasının cezaları şematize edilmişti. Dedim ki “Siz bu davanın savcısısınız, bana nasıl ceza verdiklerini söyleyin...”.

O da bana şöyle bir itirafta bulundu; “Daima savcı çok ceza ister, mahkeme azını verir. Bu davada ilk defa mahkeme benim istediğimden daha fazla ceza verdi...”. Böyle gerilimli bir sohbetten sonra oradan ayrıldık. Sonra bu kişi bir süre benim askeri savcılığımı yaptı. Daha sonra da 12 Mart döneminde 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Hukuk Müşaviri olarak Faik Türün’ün bütün yasadışı uygulamalarına kılıf hazırladı... Bu hizmetleri nedeniyle daha avantajlı olduğu için Kara Kuvvetlerinden, Deniz Kuvvetlerine yargıç olarak geçirildi.²⁷ Hâkim General oldu. Öldü gitti...

Genç Kemalistler Ordusu Davası Kendine Mahkeme Bulamadı

Dava dosyasına bakıldığında görülecektir. 8 mahkeme birbiriyle paslaştı. Olmayan bir dava açıldığı için, hukuki ihtilaf, selbi ihtilaf dolayısıyla mahkemeler davayı sürekli birbirine havale ettiler. En sonunda Genel Kurmay Askeri Mahkemesi’nde yargılanan dokuz kişinin dördü beraat etti, diğer kalanlar da askeri ceza kanununun 148. maddesi gereğince siyaset yapmaktan dört ay ceza aldılar. Zaten beş aydan fazla içerde yatmış bulunuyorduk.

Genç Kemalistler Ordusu davası aşağı yukarı üç buçuk yıl sürmüştür. Bu kadar uzamasında paslaşmalar da etkili olmuştur. Bu davada bir seferinde karşımda mahkeme başkanı olarak Tuğgeneral Faik Türün’ü gördüm. İnsanlar bir şekilde bir yerlerde karşı karşıya getiriliyorlardı. Size karşı görüşte olan kişiyi size karşı kullanıyorlar.

Ben ise meslek yaşamımı bitirmeye karar verdiğimden ve bana Silahlı Kuvvetler’de yaşama şansı verilemeyeceğini anladığımdan karakterim gereği dik durmaya gayret gösteriyordum. Yasal haklarımın tümünü de kullanıyordum. Dosyalarda da görüldüğü gibi en ufak sorunlarda bile dilekçe verip yasal olmayan işler yapanlar hakkında soruşturma yapılmasını istiyordum. Mahkeme Başkanı Faik Türün, mahkemedeki kararlı ve sert tavrım karşısında hep suskun kaldı. Eğer benimle çatışmaya kalksa idi, belki de itibarı kırılacak, önü kesilecekti. Rövanşını 9 yıl sonra kurdurttuğu Ziverbey (Zihnipaşa) işkence köşkünde, işkence seanslarına katılarak aldı... Bu kişinin AP’den Cumhurbaşkanı adayı yapılmasının toplumsal ayıbının hesabını kim verecektir?

Kırk Yıl Önce de Yargılanıyordum Şimdi de Yargılanıyorum

AP’nin devamı olduğunu iddia edenler bir karanlık dönemin mirasını yüklediklerinin farkındalar mı? Kırk yıl önce yargılanıyordum şu anda da yargılanıyorum. Mehmet Eymür kitabında adı geçen bir kişinin açtığı hakaret davasından aldığım ceza şu anda Yargıtayda.²⁸ “Özel Savaş, Terör, Kontr-gerilla” davasında Orhan Kilercioğlu’na verdiğim tazminata AİHM’de itiraz ettim. Davam kabul edildi. Kırk yıllık süreçte yargılanmaya devam ediyor ve adaleti arıyorum.

Bu noktada Montesquieu’nun bir sözünü anımsıyorum: “Bir kişiye yapılmış adaletsizlik topluma yöneltilmiş tehdittir” diye. Eğer bireyler kendi haklarını ararlarsa o haksızlık yapan kurumlar ve kişiler hizaya gelir. Nitekim AİHM’den dönen her dava yargıya olan güveni sarstığı da bir gerçektir. Aslında yargının hatası AİHM tazminat olarak karşımıza çıkıyor, bütçemizi sarsacak boyutta devlete maddi bir yük getirdiği de görünmektedir.

GKO Davası Sanıklarının Korunması

Biraz geriye dönersek, Ankara Merkez Kumandanlığından alıp Mamak Hapishanesi'ne 24 Mayıs 1963 günü götürdüler. Cezaevine gittiğimde GKO davasında benden başka 8 kişinin tutuklandığını öğrendim. Bu sekiz kişiden yalnız ikisini şahsen tanıyorum. Herkes olup bitenlere dair birşeyler söylüyordu. Anladığım kadarıyla dava sadece Jandarma Üsteğmen Sedat Özbek'in MİT'te, yasadışı yollarla alınan 72 saatlik ifadesi üzerine bina edilmişti.

Sanıklardan sadece 9 kişinin 10 kişi olmamasını istedim ve kendilerini kurtarmak için gerektiğinde bana yüklenebileceklerini söyledim. Böyle yapmakla, Batı Anadolu'da bulunan ve kendilerini Genç Kemalist diye tanımlayan, yurtsever düşüncelerle örgütlenmek isteyen genç subayları korumuş oldum.

Mamak Askeri Ceza ve Tutuk Evi

Biz içeri girdiğimizde Cezaevinde çok büyük bir baskı vardı. İçerde daha çok adli suç işlemiş askerler yatıyordu. Bütün hapishanelerde olduğu gibi, burada da bir yönetmelik vardı, yönetmelikte cezaevinin nasıl yönetileceği madde madde saptanmış, kuralları belirlenmişti. Ama, benim bildiğim ve yaşadığım kadarıyla hiçbir hapishanede yönetmelik hükümleri uygulanmıyor. Her Hapishane Müdürünün ve Müdür Yardımcısının, her gardiyanın kendi kanunları vardır. Onlar keyfi kararlarla cezaevlerini yönetmek isterler, böylece de hapishanelerdeki çatışmalara zemin hazırlanmış olurlar.

Eğer ceza ve tutukevlerinde yöneticiler devletin saptadığı ölçüler içinde kişilere muamele yaparlarsa bir sorun çıkacağını sanmıyorum. Ben iki kez, on sene arayla askeri hapishanede yattım. Buralarda bu yazılı kurallara uyan tek kişiye rastlayamadım. Bunlarla da mücadele ettim. Dilekçe vererek, başvurularda bulunarak hak aradım. Bir sonuç alamadım ama şu anda saptadığım belgeleri kamuoyuna yansıtmak suretiyle yıllar sonra sonuç alınmasına katkıda bulunabilirsem kendimi mutlu sayacağım. Bu tavrımla "direnen adam" profilini göstermeğe çalıştım. Umarım ders alan olur...

Mamak Askeri Ceza ve Tutukevi Müdürü akılalmaz bir baskıyla oradaki sanıkları eziyordu. Mamak'taki hapishane müdürü Binbaşı Nurettin Işıldar sınıf arkadaşım. Askerlikte bir teamül vardır. Diyelim ki bir yarbayı gözaltına alacaksınız, bu görevi bir yarbaya verirsiniz. Yazılı bir kural değildir, ama bir teamül olarak geçerlidir. Mesela beni İzmir'de tutukladıkları zaman Deniz Yarbay Faik Vank uçağa kadar götürdü.29 Uçakta da yine bir Deniz Yarbay bana eşlik etti. Etimesgut'ta uçaktan indiğim vakit gene bir yarbay beni karşıladı.

İlginçtir, hapishane müdürü binbaşydı ve ben yarbaydım. Kural olarak hapishaneye giren herkes aranıyor. Hapishanede yarbay olmadığına göre en azından, Müdürün gelip beni araması gerekirdi. Bir astsubay çavuş gönderdi. Bana göre bu olay o zamanki Silahlı Kuvvetlere egemen olan mantığın ayıbıdır. Bu durumu kişiliğime yönelik bir hakaret olarak algılamadım. Ancak rütbeme, kariyerime yapılmış bu saldırıyı kabullenmeyip aranmayı reddettim. Cezaevi Müdürünün duyacağı tonda bağırdım, çağırdım ve içeriye öylece girdim.

Baskı ve zulmün geçerli olduğu bir cezavevine direnen bir kişinin girmesi sevinçle karşılandı. Askerken birkaç adam öldürmüş bir hükümlü vardı. Adama, Ali Dayı diyorlardı. İki üç gün sonra Ali Dayı geldi yanıma ve bana bir tespah verdi. Meğer hapishanede tespah vermek dayılığı devretmek demekmiş. Yani ben kısa süre bilmeden hapishanede dayı oldum. Çok zaman geçmeden, er sanıklar başka cezaevine nakledilip 21 Mayısçılar Cezaevine getirdiler. Böylece Mamak Askeri Ceza ve Tutukevi 21 Mayısçılar, dokuz subay ve 15-20 kişilik casuslar denilen sanıklardan oluşturuldu.

21 Mayısçılar Casuslardan Daha Tehlikeli Görülmüştü

Bu casuslar denilen sanıklar, 21 Mayısçılar gelmeden önce, hücrelerde kalıyorlardı. 21 Mayısçılar için casusların hücrelerini boşalttılar, casusları da bizim yan koğuşa yerleştirdiler. Bu kişilerden çoğunda bir casusta olması gereken nitelikleri göremiyordum. İki casus tiplemesine uygun görünmesine karşın, diğerleri çoğunlukla Trakya'da çobanlık yaparken yanlışlıkla Bulgar hududuna geçerken yakalanan garibanlardan oluşuyordu.

Casus tiplemesine uygun kişilerden birinin İsrail casusu olduğu söyleniyordu ve çok uyanık bir adamdı. Diğeri ise Rus casusu olduğu söylenen bir kişiydi. O da Genel Kurmay'da görevli Yedek Teğmen iken Sovyetler'e bir harita verirken yakalanmış.

Cezaevinde gazete okumak ve radyo dinlemek yasaktı. Yemekler de leş gibiydi. Ispanak yıkanmadan pişiriliyor, dibinde bir çamur birikintisiyle geliyordu. Selimiye'de böyle değildi. Faik Türün'ün bütün baskılarına karşın asker ne yiyorsa biz de onu yedik. Başka bir şey almak ve yemek için paramız da yoktu. Bu kadar iğrenç uygulamalara başvuruluyordu. Ben de bu uygulamaları dilekçeyle ilgililere duyurmaya çalışıyordum. Biliyordum ki; o dönemin Sıkıyönetim Komutanı olan Orgeneral Cemal Tural dilekçe verene çok kızar.

Aşağı yukarı, haftada bir iki dilekçe yazıp Tural'ı rahatsız etmeye çalışıyordum. Dilekçelerimden bunalan Tural, Hapishane Müdürü Binbaşı Necdet Erzeren'i yanına çağırıp emir verir: "Bir daha bu adamın dilekçesini göndermek şöyle dursun, işkence yapacaksınız" diye... Erzeren, Sıkıyönetim Komutanlığı'ndan yazılı emir ister ama ertesi günü Amasya'nın Carcurum Kışlasına sürülür... Oysa ki Ankara'ya geleli üç ay olmuştur ve de üç çocuğu vardır. Bu onurlu subayı saygıyla anıyorum...

Sıra gelmişken bir anımı anlatmak istiyorum. Yattığımız koğuşa iki ABD askeri getirildi. Bunlar bir kadına tecavüz etmişler ve üzerinde sigara söndürmüşlerdi. Alçak, sadist iki Amerikalı er... Bu kişiler Mamak'ta yattığı sürece hergün saat 11.00'de bir ABD'li Yüzbaşı komutasında bir ABD pikabı Cezaevinden içeri girdi, hapishaneye girdi. Çikolata dahil yiyecek getirdi. Bu tipik bir propaganda örneğiydi. İki kişiyi kullanıp içerde Amerikan propagandası yapmak için bu fırsatı değerlendiriyorlardı. Dünyanın her yerinde hangi suçu işlerse işlesin ABD vatandaşlarına sahip çıkıyordu. Bu da madalyonun bir yüzü...

Öte yandan iki kişilik yerine, yüz kişilik yiyecek getirilerek, aç bırakılan içerdekiler dolaylı yoldan doyurulup ABD'ye sempati duymalarının sağlanması hesaplanıyordu... Bu olayın etkisini hâlâ üstümden atmış değilim. Bir yandan Türkiye'de belirli bir rütbeye gelmişsin, önemli görevlerde bulunmuşsun, sana her türlü baskıyı zulmü yapıyorlar, bir yandan da sadist ABD askerine devleti sahip çıkıyor.

Cemal Tural Beni Susturmak İçin

Garnizon Komutanı Tuğgeneral Nuri Hazer'i Gönderdi30

Dilekçelerim, Eski Yönetim Komutanı Cemal Tural'ı rahatsız ettiği için, Garnizon Komutanı'na "Git bu adamı sustur" diye emir veriyor. Komutan da SKB döneminde birlikte olduğumuz, sonradan yollarımız ayrılan bir kumandan. Terbiyeli, saygın, çalışkan bir kişilik sergileyen 28. Tümen Kumandanı Nuri Hazer'in oğlu Tamer Hazer'le 1972 yılında Selimiye Ceza ve Tutukevinde buluştuk. Nuri Hazer'in benim için cezaevine geldiğinin ayırdındaydım. A koğuşuna giderse ben B'ye, C'ye giderse ben de D'ye gidiyordum. Benim için geldiğinin anlaşılmasını da istemediğinden rastgelerek görüşme denk getirmeye çalışıyordu.

Baktı ki bana rastlaması olanaklı değil, giderken beni çağırttı. Nasıl olduğumu sordu. Ben de “Teşekkür ederim iyiyim” diyerek yanıt verdim. O da “Bir diyeceğin var mı?” diye sordu. Bunun üzerine: “Bir diyeceğim olduğunda dilekçe veriyorum.” dedim. Hazer “Ben buradayım, söyle halledelim” şeklinde yanıtladı. Cevaben: “Ben ne dilekçeyle birşey halledileceğine inanıyorum, ne de size söylesem bir şey halledilir.” şeklinde yanıt verdim. O da; öyleyse neden dilekçe verdiğimi sordu. Ben de “Kanunsuz bir dönem yaşadığımızı ve bu dönemle ilgili belge toplamaya çalıştığımı” belirttim. Etrafındaki görevlilerin üzerime atlamak ve beni dövmek için sabırsızlandıklarını duyumsuyordum.

Aslında böyle bir anı bekliyordum. Onlar saldırısa idi onları dövdürecektim. Buna uygun tedbir almıştım. “Ağır tahrik”e gireceği için az bir cezaıyla kurtulacak ama cezaevi koşullarını kamuoyuna yansıtmak gibi bir kazancımız olacaktı. Nuri Hazer çok sakindi. Eski iki arkadaş olmamız sanırım onu etkiliyordu...

“Başka” diye soruları sürdürdü. “Üç yıl önce silah arkadaşınız olan insanları gittiğiniz hücrelerde gördünüz mü?” diye sordum ve devam ettim, “O hücrelerde daha önce yanımızdaki koğuşa alınan casuslar yatıyordu. Şimdi de dünkü silah, eylem ve kader arkadaşlarımız yerleştirdi. Bu tarihsel çelişkiyi yansıtmak isterim. Bizler Kara Harp Akademisi’nde okuduk. Burada bu casus dediğimiz kişilere biyografik istihbarat yapma fırsatını tanıyor sunuz yazık. Bir ihtilâle katılmış olan 100-150 subayın karakterlerini ölçüyorlar” dedim. “Düşman dediğiniz güçler her kimse trilyon vafik istihbarat yapma fırsatını tanıyor sunuz yazık. Bir ihtilâle katılmış olan 100-150 subayın karakterlerini ölçüyorlar” dedim. “Düşman dediğiniz güçler her kimse trilyon verseler bu istihbaratı yapma olanağı elde edemezler” deyip “bu ölçüde aymazlığın” nedenini sordum.

Aslında bu açıklamalarımın sonra, sorundan haberdar olmuştu ama devamla “size gene de çok teşekkür ederim”, şeklinde konuşmamı sürdürdüm: “Yasal hakkım olmasına karşın, ben Kurmay Yarbay olarak (emekli edilmemiştin) paramla, bir Askeri Cezaevinde gazete alıp okuyamıyorum. Ancak Rus casusluğuyla suçlanan Yusuf Hocaoglu yolunu bulup içeri gazete sokuyor. Bizler de ondan alıp okuyoruz...”. Bu yönetsel skandalı açıklamam komutanı şoke etmişti. Tabii, bunları açıklamakla da bindiğimiz dalı kesmiş olduk, ertesi gün casusları cezaevinden alıp başka bir yere naklettiler. Bizler de gazete okumaktan mahrum kaldık...

Bu utanç verici uygulamalar artarak süregeldi... Kimin, neyin, standardına ne zaman uyulacaksa uyulsun ama cezaevlerindeki insanlarımızı da sahip çıkılsın...

Afyon’da Görevime Dönüşüm ve Emekli Edilmem

Mamak Cezaevi’nden çıktıktan sonra Afyon İli Askerlik Şubesi emrine misafir olarak atanmıştım. Bir Kurmay Subaya bu tür bir uygulama ilk kez yapılıyordu. Dolaylı da olsa kişiliğime ve kariyerime hakaret etmek istiyorlar ve kızağa çekip oturduğum yerde tam maaş verip beni susturmak istiyorlardı... Şubeye gittim ve Başkan’dan durumumu sordum. “Afyon’dan dışarı ayrılamamak ve aybaşından aybaşına gelip maaş almak” şeklinde özetledi... Bu onursuzluğa katlanmak kişiliğimle bağdaşmazdı.

Dilekçe üzerine dilekçe vererek olayın üzerine gittim. O zamanlar, Milli Savunma Müracaat Tetkik Komisyonu diye bir komisyon vardı.³¹ Ama, oraya ulaşabilmek için beş-altı aşamadan geçmek zorunluluğu da vardı. Kuşkusuz işlemler zaman alıyordu. Sonuçta haklı olduğum ve aktif bir göreve atanmam gerektiği karara bağlandı.

Aslında beni açığa alıp, Askerlik Şubesine misafir etmek gibi yasal bir yol da vardı. Bu takdirde maaşımın yarısını almam sözkonusu idi... Gerçekte maddi açıdan aleyhimde olan bu şıkkı da MSB'liği Müracaat Tetkik Komisyonu'nun önüne getirmiştım. Sonunda Afyon'a tutuklandığım makama yeniden atandım.

Göreve başladığımda beni çok onurlandıran ve duygulandıran bir davranışla karşılaştım. Makam odamın kapısındaki isim levhası sökülmemiştı. Oradaki onurlu insanlar bana yapılan suçlamaları yok sayıp her türlü riski göze alarak, bir yıl isim levhamı yerinde bırakmışlardı. Günün koşullarında her babayığitin kârı olmayan bu tutum için Şube Müdürüm Kurmay Albay Hayrettin Erdoğan'ı saygıyla anıyorum.

Defterimin dürülmüş olduğunu bilmeme karşın, yeni görevimde hiç birşey olmamış gibi çalışmaya devam ettim. Bir yandan da mahkemeye gidip geliyordum. 30 Ağustos 1964 günü albaylığa terfi etmem gerekiyordu. Çünkü olumlu sicil almıştım. Bu onlar açısından çelişki olacağı için 14 Ağustos 1964 günü bana emeklilik kararını tebliğ ettiler.

42 sayılı yasaya göre emekliye ayrılmıştım. 42 sayılı yasa, 1960'dan 1965'e kadar, idareye istediği kişiyi, istediği zaman, hiç bir gerekçe göstermeden emekli etme hakkı veriyordu. Ancak o tarihte devremde bulunan kurmay subayların birincisi durumunda idim. Olumlu sicil de almıştım, emekliye ayrılmam için hiç bir neden yoktu. Neden olarak yargılanmam da gösterilemezdi çünkü yargılama halen devam ediyordu. Daha da önemlisi 42 sayılı kanuna göre emekli edilebilmem için daha önceden, 1960 yılı itibariyle dilekçe vermem gerekliydi. Emekli etmek istedikleri kişilerden de dilekçe almışlardı, ama ben dilekçe de vermemiştım. Kısacası benim emekliliğim de hukuksuz bir şekilde gerçekleşmiş oldu.

O dönemde Danıştay'da iki dava açtım. 22 Şubat olaylarından sonra benim Ordu Dil Okulu'nda okumamı engellemişlerdi. Açtığım davalardan biri bu konudaydı ve bunu kazandım. "Bir dahaki seneye (1963) kaldığım yerden devam etmeme" karar verildi. Ama bu kez de gözaltına alıp hakkımı engellediler. Silahlı Kuvvetler'den yasa tanımaz bir şekilde böylece ayırdılar. Ama idare yasalar yerine kişisel kin güdüyorsa, kaba kuvvetin hedefi olmaktan kendinizi kurtaramazsınız.

Orgeneral Cemal Tural, Afyon'daki Garnizona emekliye ayrılmam için emir vermişti. Afyon'daki görevliler direnecek kadar onurlu olsaydılar emekli edilemezdim. Böyle bir düzenin vardığı noktayı birlikte görüyoruz.

Danıştay'a açtığım davalardan birisi Silahlı Kuvvetler'e geri dönmek diğeri de albaylığa terfi içindi. Bu davalar devam ederken Ankara'da bir adama rastgeldim. İsmimi duyunca düğmesini ilikleyerek karşıma geldi ve "Efendim, ben Danıştay Kanun sözcüsü İsmail " Ordu'ya dönüş dosyanız bende. Ben 25 senedir Danıştay'da kanun sözcülüğü yapıyorum, sizin kadar dosyası temiz bir kişiye bugüne kadar rastgelmedim. Ordu'ya sizi iade etmekle hayatımın en şerefli görevini yapacağım" dedi. Ben bu kişiyi tanıımıyordum ve kendiliğinden yanıma gelip bunları söylemişti. Görevini kötüye kullanmış "ihsası rey"de bulunmuştu. Aradan altı ay geçtikten sonra dosyayla ilgili olarak aynı kişinin olumsuz not veddiğini gördüm. Düzen bozukluğu her kuruma yansiyordu.

Albaylığa terfi davasına gelince: " haklı olduğumuz, ancak doksan günlük başvuru süresinin geçirildiğı için bu hakkın yandığı" karara bağlandı. Bu karar, usul yönünden gerçekten de doğrudu. Avukatın doksan günde dava açması gerekirdi. Ancak Silahlı Kuvvetler'de terfi otomatik değil midir?32 Hak kazanmışsam, isteseydim neden terfi ettirmemişlerdi? Bu olayla gerçekte haklılığım var. Bu haklılığı 40 yıl içinde TBMM'ye başvurup, TBMM Dilekçe Komisyonu'nda uğradığım haksızlığı kanıtlayıp, hakkımı

alabilirdim. Ve de 40 yıl sürede daha geniş maddi olanaklara sahip olurum ama buna da tenezzül etmedim.

Amerikancılar Peşimi Bırakmadı

Emekli olduktan sonra Afyon'da çok iyi dostluk kurduğum ailelerden Karayiğit, Sayioğlu, Alimoğlu ve Özer ailelerinden söz etmişim. Bu yargılama sürecinde Sayioğlu, her mahkemeye gidişimde arabası ve özel şoförüyle beni Ankara'ya taşıdı. Bu dostluğu kişiliğime duyulan saygının ifadesi olarak algıladım ve kabullendim. Muzaffer Sayioğlu'yla ilişkilerimiz ölünceye kadar devam etti.

Emekliye ayrıldıktan sonra, Sayioğlu "Beraber çalışalım, benim de senin gibi bir beyne ihtiyacım var" diyerek öneride bulundu. Türkiye çapında çimentoculuk yapıyordu. Bu iş teklifine ben de "olur" dedim. Ardından 15-20 gün boyunca Muzaffer Sayioğlu'ndan ses seda çıkmadı. 15 gün sonra Batı Menzil Komutanlığı İstihbarat Başkanı Kurmay Albay Mehmet Bozkurt benimle görüşmek istedi. Hakkımda gelen bir ihbar mektubu olduğunu söyledi.33 Bozkurt; "Bunları soruşturduğunu ve ihbarın doğru olmadığı" şeklinde yanıt verdiğini açıkladı. İhbar mektubu, Ankara'dan ilk olarak Afyon Valiliği'ne gelmiş. Valilik de Emniyete havale etmişti. Emniyet Müdürü çok efendi bir kişiydi. (Hamza) O da bu işe bulaşmak istememiş ve mektubu Batı Menzil Komutanlığı'na göndererek olayı üzerinden atmıştı. Batı Menzil Komutanlığı da mektubu kabul etmişti. Aslında bu da yanlıştı çünkü onları ilgilendirseydi, ihbar doğrudan doğruya oraya giderdi. Kaldı ki ben sivil bir kişi idim. Kurmay Albay Mehmet Bozkurt da ilk iş olarak mektubu Muzaffer Sayioğlu'na duyurmuş sonra beni bilgilendirmişti....

Patronlar devletle iş yaptığına göre devleti karşılığın almaları mümkün mü? Sayioğlu'na "Eğer sen bu adamla iş yaparsan senin de defterini düzeriz" demek istemişlerdi, o da doğal olarak benden uzaklaşmıştı. Emekli olmama karşın yaşama hakkı bile vermek istemiyorlardı şer güçleri...

Aslında bilmeden bana iyilik de yapmış oldular. Bu olaydan sonra düzen içine girmeme kararı aldım. 40 yıldan beri özel bir arşiv kurdum, okuyorum, yazıyorum, düşüncelerimi halkımla paylaşıyorum. Okuyucularımdan aldığım mektuplarla teselli buluyorum. Çalışmalarımı sürdürmeye devam ediyorum ve bozuk düzene, savaşa, ABD hegemonyasına karşı olan tavrımı sürdürüyorum.

Muzaffer Sayioğlu, doğal olarak mahcup oldu. Zaten dostluk ancak ömür boyu bana yakınlık göstermesinde bu olayın da etkisi olduğunu sanıyorum. Kendisini rahmetle anıyorum.

Emekli olduktan sonra Afyon'da evden çıkıp şehre gideceğim zaman, ana caddeden geçmem gerekiyordu. Evim de, Garnizon da cadde üzerindeydi. Yanyana beş Nizamiye kapısı vardı, bilerek Nizamiye kapılarının karşısındaki kaldırımdan geçmeme karşın, nöbetçi askerler tüm içtenlikleriyle selamlamayı sürdürüyorlardı. Mehmetler şaşmaz sağduyularıyla bir anlamda bana yapılan haksızlığı hareketleriyle protesto ediyorlardı.

Böylece Afyon'da emeklilik yaşamım başladı. İhbara karşın inadına bir yıl oradaki ikametimi sürdürdüm. Sonra da İstanbul'a yerleştim. Kuzguncuk'a geldiğimde üç yıl süreyle polis tarafından izlendim. Bu kişileri iş üzerinde yakalayıp İçişleri Bakanı Faruk Sükan'a bildirdim. Emir verip uygulamayı durdurdu. Sükan'a bu olumlu tavır için kuşkusuz müteşekkirim.34

Genç Kemalistler Ordusu Davası ve Sonrası

O davada, davayı lokalize ederek yaygınlaştırılmasını önledim. Oysa genelde sanıklar davayı genelleştirerek kendilerini kurtarmayı yeğlerler. Ben tam tersine davayı küçültülebileceğim kadar küçülterek, altta kalan insanları korumayı yeğledim. Genç Kemalistlerle de ilişkiyi kestim, çünkü deşifre olmuş bir kişi olarak onlarla ilişkiyi sürdürseydim, veya lider olmak, örgüt kurup başına geçmek gibi kişisel kaygılarım olsaydı, davranışım farklı olurdu. GKO davasında açığa çıkmayanlara: “Beni ölü kabul edin ve davanıza inanıyorsanız yolunuza devam edin” şeklinde nasihatta bulundum.

Genç Kemalistler’den iki kişi, daha sonradan Hava Harp Okulu’nda bölük komutanı oldular. Daha önce de açıkladığım gibi hepsiyle ilişkiyi kesmiştim. Fakat bir ihtiyatsızlık yapıp 1968 yılında Hava Harp Okulu’nun mezuniyeti nedeniyle “Göksenin” adında bir yıllık çıkarmışlar. Siyasal içerikli olan bu yıllık gerici güçleri, basını alarme etti.

Yapılan tahrikler sonucu Deniz Teğmenleri bir bildiri yayımlayıp, Havacılar destek oldular. Daha sonra “Göksenin” olayında açığa çıkanların bir kısmı Bomba Davası’nda, bir kısmı THKP-C davasında, Göksenin olayı üzerine bildiri yayımlayan 69 Deniz Subayı da 84 sanıklı davayla tasfiye edildiler.

Özetle 1950 yılından bu yana Amerikan güdümü altına sokulan ülkemizde, bu düzene karşı olanlar zaman içinde yolu ve yöntemi bulunup tasfiye edildiler. Silahlı Kuvvetler’de o dönemdeki emperyalizm karşıtı hava da ABD’yi çok rahatsız ediyordu. 22 Mayıs bahane edilerek de genç kara subayları ve Harbiyelilerin tasfiyesi yapıldı. Göksenin bahane edilerek Hava Kuvvetlerinin genç kesimini saf dışı bıraktılar. 69 bildirisi bahane edilerek de Deniz Kuvvetlerinin genç subayları temizlendi.

Tüm bu olaylar 1960, 1972 arasında gerçekleşti. Adından sıkça söz edilen Dickson Raporu ve benzerleriyle de politika ve bürokrasideki ABD emperyalizmi karşıtı, ulusalcı değerler temizlenip ülke ABD’ye teslimiyet çizgisine oturtuldu...

Kuşkusuz ABD’nin küresel tehdit ve saldırganlığına karşı uluslar karşı durmanın direnmenin yol ve yöntemlerini bulacaklardır. Bulmaya başladılar bile... ABD’nin Irak’ta batağa saplanıp acz içinde bocalaması başka ne şekilde açıklanabilir?

Kaynakça ve Açıklamalar:

1) 27 Mayıs 1960 hareketinden sonra kurulan ve Milli Birlik Komitesi olarak nitelenen 38 Subayın 14’ünün, 13 Kasım 1960 günü tasfiye edilerek yurtdışına sürülmeleri tarihimize “14’ler olayı” olarak geçmiştir.

2) Fransız Devrimi’nin (1789) fikir babalarından birisi.

3) Örgütün prensiplerini benimseyen ve örgüte alınmaya layık görülen subaylar yemin ederek SKB örgütüne üye oluyorlardı. Örgüt başlangıçta Alb. düzeyinde idi. Zaman içinde güçlendikçe Gn. Kur. Bşk. Org. Cevdet Sunay dahil olmak üzere hemen hemen Türk Silahlı Kuvvetlerinde bulunan general ve amiraller örgüte üye oldular.

4) Bkz. “Cevdet Sunay’a Açık Mektup”, Talat Turhan, Devrimci Bir Kurmay Subayın Etkinlikleri 1, Sorun Yay. 2001

5) Nesrin Turhan, İhtilâl’in Süvarisi, Doğan Kitap 2003

6) Atatürk’ün Yarbayı - Talat Turhan İçin Ne Dediler?, Ed: Muzaffer Ayhan Kara, İleri Yayınları, Ağustos 2004

7) Uğur Mumcu, Dizi Yazılar-Bomba Davası ve İlaç Dosyası, Umag Yay. Ekim 2000, Talat Turhan'ın kitapta yer alan ifadesi şöyledir: "Sol literatürde küçük burjuvanın kaypak olduğu yazıyor. Benim bütün hayatım bu gözlemin doğruluğunu yansıtmaktadır. Evet 'küçük burjuva' kaypağın kaypağı, kalleşin kalleşidir."

8) Sadi Koçaş, Atatürk'ten 12 Mart'a Anılar 1. Cilt, Ajans Türk Matbaacılık San. Ankara 1977, sf 37, Sunay ve Tağmaç'la reform olmaz "12 Mart'tan hemen önce ve hükümetin kuruluşu sırasında, emekli Kurmay Yarbay Talat Turhan.....bu uyarıyı yapanlardan ikisidir."

9) Devrimci Bir Kurmay Subay'ın Etkinlikleri 1, Talat Turhan, Sorun Yayınları, 2001

10) İstihbarat jargonunda iki taraflı ajan duyulmuştur ama üç taraflı çalışma ilk defa sanırım bu örnekte görülmüştür.

11) Faik Türün'ün Tercüman Gazetesinde yayımlanan anılarında "Kore'den 12 Mart'a" - Yazan Ergun Göze. 27 Mayıs için ilginç açıklamalar yer alıyor. O'na göre: (Tercüman: 13 Aralık 1985): "Türkiye'de komünizm su üstüne çıkaran hadiselerden bir tanesi 27 Mayıs'tır. 27 Mayıs'tan sonra komünizm, Türkiye'da barajını yıkmış bir sele dönüşmüştür."

12) Can Dünder, Ergenekon

13) Talat Turhan, Devrimci Bir Kurmay Subay'ın Etkinlikleri 1, Sorun Yayınları, 2001

14) "AP, DP'nin devamı mı?", 7 Gün dergisi, 13 Nisan 1977, sayı 240

15) 27 Mayıs'ta İstanbul Valisi, daha sonra Orgeneral

16) Talat Turhan, Çeteleşme sf 205, Akyüz Yayınları

17) İlluminati - Enrika Çemberi, Texe Marrs, Timaş Yayınları

18) İsviçre'de bile aynı amaçla kurulmuş P 28 mason locası bulunmaktadır. "P" harfi "Propoganda" anlamına gelmektedir.

19) İlginç bir rastlantı olarak da Dr. Şekür Ökten'in masonluğuna dair kayıt Süleyman Demirel'le aynı sayfada idi.

20) Özel Savaş, Terör ve Kontrgerilla (tümzamanlar yay., Mart 1992) adlı yapıtımın ek bölümünde yer alan şema 3'teki "İstikrar Harekatı" bu söyleme açıklık getirmektedir.

21) 22 Şubat, Devrimci Bir Kurmay Subay'ın Etkinlikleri, ortak imza: Talat Turhan, Osman Deniz, Sorun Yay., 2001, sf: 167-173

22) 30 Ağustos - Türk İstiklâl Harbi'nde Büyük Taaruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi, Talat Turhan, İleri Yayınları Ağustos 2004

23) Afyon'da Ahmet Karayiğit'in akıllamaz desteklerini görmüştüm. Hapse girdiğimde ev kirası verecek durumda değildim. Evden çıkmak istemiştim. Buna karşı o, eşime "Hayır çıkamazsın. 20 sene de yatsa senden kira isteyen yok, yukarıda da kazan kaynıyor" diyerek engel olmuştu. Farklı görüşlerde olmanın çok anlam ifade etmediğini esas önemli olanın insan olmak olduğunu bu olay kanıtlayıcı niteliktedir.

Afyon'da gidip bir ev tuttuğumda da Afyon'un önde gelen kişileri buna karşı çıkıp engellemişlerdi. Çünkü ev sahibimi makul saymıyorlardı. Ahmet Karayığit'i de sevgi saygı ve rahmetle anıyorum.

24) Bkz. Talat Turhan. Devrimci Bir Kurmay Subay'ın Etkinlikleri 1, Sorun Yay., 2001 Cemal Tural'a Mektup

25) Bkz. age.

26) General oldu. Emekli olduktan sonra da öldü.

27) Bu uygulama eşine ender rastlanan bir olaydır.

28) Mehmet Eymür - Ziverbey'den Susurluk'a Bir MİT'çinin Portresi, Talat Turhan-Orhan Gökdemir, Sorun Yayınları, Eylül 1999

29) Her ikisi de insanca davrandılar. Beni rencide edici hiçbir tavır göstermediler.

30) Bazı onursuz, şerefsiz ve satılık propogandistler ile onların görünen ve görünmeyen örgütleri Talat Aydemir'in Çerkez kökenli olması nedeniyle 22 Şubat ve 21 Mayıs olaylarını Çerkezlerin İnönü'den intikam almak için düzenlediğini kulaktan kulağa fısıldamalarını sürdürmektedirler. Oysa ki gene 28. Tüm. K. Tuğg. Nuri Hazer, Ankara Garnizonu'nda 22 Şubat'ı bastırmak için ateş emri verme yürekliliğini gösteren tek komutandı. Bunun gibi hava kuvvetlerinde 22 Şubat'a karşı çıkan ekibin en etkin kişisi olan Hv. Kur. Alb. Halim Menteş de Çerkez kökenli idi...

31) Bireysel başvurularda bir tür süzgeç görevi görüyor, bir çok ihtilafı Danıştay'a gitmeden sonuçlandırıyor. İki kez bu komisyona gittim. İkisinde de olumlu yanıt aldım.

32) Emekliye ayrılmayıp 30 Ağustos 1964 günü Albaylığa terfi ettirilse idim, 1 yıllık Albay sayılacağımdan Danıştay istemimi haklı bulmuştu.

33) Ankara'dan gelen imzasız ihbar mektubunda; "Bölgede nüfuzlu bir kişi olduğum, 'Halk İhtilâli' çıkarabileceğim (!) bu nedenle Afyon'dan uzaklaştırılmam öneriliyordu..."

34) Talat Turhan, Devrimci Bir Kurmay Subay'ın Etkinlikleri, sf 238-243.

Genç Kemalistler Ordusu Bildirisi

Milletin ve memleketin içinde bulunduğu çok vahim, tehlikeli ve anarşik durumun had sahfaya ulaşmış olması aklı selim sahibi, düşünebilen unsurları etkileyici ve önleyici önlemler almaya olanak kılablecek şekilde bir araya gelmeye zorlamıştır.

Bu amaçla Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde bulunan idealist Kemalist subayların önderliği ile milleti kendi tehlikeli kaderi ile başbaşa bırakmamak için bütün memleket aydınlarını kapsayan Genç Kemalistler Ordusu (GKO) adı altında bir örgüt kurulmuştur.

Tarihin kaydettiği en büyük imparatorluklardan birisi olan Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışı da en korkunç felaketlerden birisi olarak tarih sahnesinde görülmüştür.

Teokratik esaslara dayanan mutlak bir devlet idaresinin Türk milletini sorumsuzca sürüklediği uçurumdan meşruti bir idarenin kurtaracağını sananların fikir ve düşüncelerinin tersine bu tarihi akış durdurulamamıştır. Yurt sorumsuz, devlet yönetimi yeteneğinden yoksun yöneticiler tarafından düşmana terk edilmek gibi bir durumla karşı karşıya kalmıştır.

Borçlarının faizini ödeyememek aczi içine düşmüş müflis bir devlet maliyesi, memleketin ekonomik kaynakları üzerine çöreklenmiş kapitülasyonlar denilen yabancı devletlere verilmiş olan imtiyazlar, vatandaşı kendi ana yurdunda bir yabancı esareti altında yaşamak talihsizliği ile başbaşa bırakmıştır. Bireysel hak ve hürriyetleri yasal güvence altına alabilmekten uzak bir hukuk düzeni içinde, uğrunda kan döktüğü topraklara sahip olamayan, eğitim birliği yabancı devletlerin çıkarı doğrultusunda dağıtılmış, yoksul ve yoksun bir ulusa çıkarıcı ve yabancı darbelerin indirildiği bir sosyal bünye yaratılmıştır.

İşte bu ortamda bir milli kurtuluş ve yeniden doğuşun umudu olarak ortaya çıkan Mustafa Kemal yeni bir görüş ve yeni bir anlayışla yurt gerçekleri üzerine eğilerek kurtarıcı fikirler sistemi olan Kemalist prensipleri ortaya koymuş ve uygulamıştır. Günümüzde geri kalmış tüm dünya uluslarının kurtuluşu için çeşitli isimler altında örnek alınan ve uygulanan bu model, kendi doğduğu ülkede karşıdevrimcilerin saldırılarıyla yok edilmek tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır.

Gerekçe

İstiklâl Harbi'nden sonra Mustafa Kemal'in dehasını kıskananlarla, çıkarları yeni düzenle Türk milleti lehine baltalanmış olanların oluşturduğu tutucu ve gerici zümrenin müşterek faaliyetleri ve ilk antikemalist hareketleri, en büyük Harbiyeli'nin girişimleri sonucu etkisiz kalmıştır. Ancak bu gerici hareketler İkinci Dünya Savaşı sonrası emperyalist işbirlikçisi sözde demokrasi hareketi ile yeniden örgütlenip uç vermiştir.

Osmanlı devletinden kalıt kalmış tüm olumsuzluklara karşın Kemalist Devrim kısa sürede yurdun kendi kaynaklarını değerlendirmek suretiyle dünya devletleri arasında saygın bir güç olmuş ve mazlum ulusların önderliğine hak kazanmıştır.

Atatürk, aramızdan ayrıldıktan sonra yönetsel hatalar yüzünden Kemalist uygulamada açılan gedikler ulusu endişelerle karşı karşıya getirmiştir. İktidardakilere ve yöneticilere yönelik umutsuzluk yeni bir oluşumun toplum vicdanında filizlenmesine neden olmuştur. Bundan dolayı ikinci büyük savaş sonrası ortaya çıkan demokrasi hareketine Türk milleti büyük umutla bağlanmıştı. Bu umudun sonucu bir ekseriyetle iktidara gelen Demokrat Parti'nin (DP) devlet yönetimine gelmesi ülkeyi yeni bir çıkmaza sürüklemiştir.

Toplumsal yapıyı rasyonel bir tarzda değiştirerek sosyal düzeni yeniden hak, hukuk ve emek esasları çerçevesinde düzenlemeyi amaçlayan büyük davada kendi ekonomik kaynaklarını en gerçekçi ve en gerekli şekilde kullanmak esasına göre hareket eden Kemalist

devletçilik terkedilmiştir. Yabancı kaynaklardan sağlanan sonuçta ağır ve onulmaz durumlarla ulusumuzu başbaşa bırakan, dış borçlarla beslenen enflasyonist bir iktisadi siyaset takip edilmiş, toplumsal çıkarlar yerine “her mahallede bir milyoner” turetme yolu tutulmuştur.

Yalnız ve yalnız dış borç ve yardımı koparabilme umutları ile ulusal çıkarlarımızda büyük gedikler açan tavizkâr anlaşmalarla Türk ulusu ve TC Devleti'nin uluslararası şeref ve haysiyetinden ödün vermekte sakınca görülmemiştir. Yurt içinde sırf iktidarda kalabilmek pahasına parti ocak ve bucak örgütleri ile hücrel propaganda faaliyetlerine girişilerek kardeşi kardeşe düşman eden bir siyasi ortam hazırlanmıştır. Bu sonucun iktidar partisine sağladığı avantajlardan gereği kadar yararlanmak için türlü nedenler bahane edilerek muhtelif siyasi teşkilatları ortadan kaldırma yolları tutulmuştur.

Bu amaçla Türk Silahlı Kuvvetleri ve emniyet örgütü, üniversitelerde, yollarda ve meydanlarda Atatürk gençliği şahsında Türk milletine kurşun sıkmakta kullanılmak istenmiştir.

Esin kaynağını Atatürk'ün Harbiyesi'nden ve Kemalist prensiplerden alan Silahlı Kuvvetler mensupları, Türk milletini uçurumun kenarından döndürmek için yasallığını yitirmiş, gerici, tutucu ve emperyalist işbirlikçisi iktidara karşı harekete geçmiştir. Silahlı Kuvvetler, Atatürkçü misyonunun gereği olarak antikemalist girişimleri engellemek ve Türk Silahlı Kuvvetleri'ni Atatürkçülüğe ve Türk milletine kurşun atma zilletinden müstakil kılabilmek için, topyekün bir hareketle 27 Mayıs 1960'da yönetime el koymuştur.

Türk Silahlı Kuvvetleri adına yönetime el koyan Milli Birlik Komitesi'ne (MBK) geçici anayasa uyarınca TBMM'ye verilen yetkilerle egemenliği kullanma olanağı sağlanmıştır. Gerçeklerin objektifinden bakıldığı zaman, 27 Mayıs'ın söylenenlerin aksine bir ihtilal olmayıp bir darbe olduğu anlaşılmıştır. Bu nedendir ki müdahale iyi planlanmış ve uygulanmış olmasına rağmen idareye el koyanların hazırlık dönemindeki gizlilik nedeniyle, iktidardayken uygulayacakları program açısından yeterince hazırlıklı olmadıkları görülmüştür. Doğal olarak MBK üyeleri arasında fikir ayrılıkları belirmiş, gruplaşmalar başlamıştır. Bu durumun farkına varan çeşitli kesimler gelecekte kendi iktidarlarını kurabilmek için bu ayrılıkları hızlandırmakta yarar bulmuşlardır.

Varolan siyasi örgütlerin komite içindeki fikir ayrılıklarının körüklenmesi sonucu MBK parçalanmıştır. Bu sonuçtan yararlanmak isteyenler öne çıkarak ülkede politik bir kargaşa dönemi başlatmışlardır.

Siyasi yapılanmalar tüm güçleriyle DP'nin bütün yandaşlarının Silahlı Kuvvetler tarafından vatan haini sayıldığı fikrini sinsî ve gizli bir propagandayla işlemiş, sonucu tehlikeli girişimlerden medet ummuştur.

27 Mayıs sabahı verilen söze sadık kalabilmek için, Silahlı Kuvvetler hakemliğinde yapılan bir seçimle iktidarın siyasi örgütlere devri için gerekli seçim kanunları ve Anayasa Kurucu Meclis vasıtası ile hazırlanmıştır. Bu meclisin tüm iyi niyetine rağmen seçimler sonucunda bir anlamda iktidar yıkılan karşıdevrimci zihniyetin yandaşlarına bırakılmıştır.

DP döneminin ana muhalefet partisi CHP, aynı görevi askeri yönetim döneminde de sürdürerek MBK'nin bir an önce iktidarı CHP'ye devretmesi anlayışını savunmuştur. Bunun sonucu hem MBK'nin hedeflerine ulaşması engellenmiş, hem de yeni kutuplaşmaların oluşmasına katkıda bulunulmuştur.

Olaylara kendi bakış açısından bakan siyasilerin farkına varamadığı bir gerçek var ki, düşük DP'nin halk arasında hâlâ geniş bir taraftar kitlesi vardır. Yapılan hataların bu kitlenin

mevcudiyetini daha da arttırdığı başka bir gerçektir. Bu anlayıştaki bir partinin eski olumsuzluklara karşın kinlenerek yeniden iktidara gelmesi daha sonraki olumsuzlukların başlıca nedeni olmuştur. Bu olgu iki yönden irdelenebilir.

1. Silahlı Kuvvetler-Halk İlişkileri Yönünden

27 Mayıs'ta iktidardan alaşağı edilmiş olan DP'nin halk arasında diğer siyasi partilerden daha kalabalık bir taraftarı olduğu gerçektir. CHP 27 Mayıs dönemi siyasi davranışları ile 27 Mayıs'ı kalabalık vatandaş kitlesinin aleyhine yapılmış bir ihtilal olarak kamuoyunda mahkum etmeye çalışmış, ihtilâl sonrası kurulan partilerse CHP'nin bu yanlış siyasi taktiğinden yararlanarak DP'nin oylarına varis olabilmek düşünce ve gayreti ile güçlenmişlerdir.

Bu durum devrik iktidarın Vatan Cepheleleri zihniyeti ve faaliyetlerini yeniden doğurmuştur. Halk arasında olan gruplaşmalar bir düşmanlık boyutuna kadar gelişmiş, böylece demokratik hayatın vazgeçilmez unsurları olan siyasi partiler düşman vatandaş gruplarına dönüşmüştür.

Yeni siyasal oluşumların birleştikleri tek ortak nokta, 27 Mayıs sonrası siyasi iktidara tam anlamıyla egemen olamamalarının sorumlusu olarak Silahlı Kuvvetler'i görmeleridir. Parti kongrelerinden, grup toplantılarından, siyasi sohbetlerine kadar meydan meydan, kürsü kürsü açık veya kapalı şekilde daima telkin edilmeye çalışılan bu görüşler millet üzerindeki olumsuz etkisini göstermekte gecikmemiştir. Ne yazık ki Silahlı Kuvvetler'e karşı içten içe olumsuz bir tavır karşıdevrimcilerce kendi yandaşlarına benimsetilmiştir.

Bunun yanında TSK içerisinde 27 Mayıs sonrasındaki dalgalanmalarda kurulan örgütler, temelli senatörlerin kendilerini TSK'nın temsilcisi gibi gösterme alışkanlığından vazgeçmemesi, kendilerini emniyete alabilmek için bazı sivil ve askeri çevrelerin gizli yapılanmalar oluşturması karşıdevrimcilerin propagandalarına haklılık kazandırmıştır. Günümüzde halkı korkutmaya ve sindirmeye yönelik Milli Devrim Ordusu gibi asker-sivil karması gizli bir örgütün çeşitli kanallardan halka ve basına dağıttıkları gizli beyannamelerde bu anlayış açıkça kendini göstermektedir.

Bu gizli örgütlerin, Silahlı Kuvvetler'in olduğu kadar ulusun da bütünlüğünü bozucu nitelikteki gizli ve açık çabaları gözle görülür şekle dönüşmüştür. Yurt sathında bu bölücü girişimlere bir de yabancı ideolojilerin yıkıcı faaliyetleri eklenirse gelecek tehlikenin ne derece büyük olduğu ortaya çıkar. Temeli büyük çıkarlara, çarpık inançlara ve iktidar hesaplarına dayalı bu girişimlerin halkımızın öğrenim eksikliğinden ve bozuk ekonomik yapılanmadan yararlanmaya çalıştığı bir gerçektir. Bu nedenlerle ulusumuzun tarihinin en bunalımlı devrelerinden birisini yaşadığı açıklıkla görülmektedir.

Memleketin içinde bulunduğu tehlike karşısında gerçek Kemalist aydınlara büyük bir görev düşmektedir.

Görevimiz, yukarıda kısaca açıklamaya çalıştığımız yıkıcı ve parçalayıcı faaliyetler karşısında milli bütünlüğü koruyucu ve kuvvetlendirici önlemler almaktır.

2. 27 Mayıs Harekâtı Yönünden

a) Siyasi örgütlerce sürdürülen sinsî propagandalar sonucu geniş bir vatandaş topluluğuna, 27 Mayıs yönetimi sahip olduğu güce dayanan bir zulüm makinası gibi gösterilmeye çalışılmıştır.

b) 27 Mayıs yönetimi, hak ve hukuk fikrinden yoksun kadrosu ile iktidarda kaldığı müddetçe her gün ülkeyi uçuruma doğru bir adım daha yaklaştıran feci bir yanlış gidişin temsilcisi olarak gösterilmiştir.

c) Daha 27 Mayıs günü memleketin hukuk otoriteleri tarafından meşruiyeti tescil edilmiş olan 27 Mayıs harekâtı DP aleyhine yapılmış olan haksız bir eylem gibi gösterilmiştir.

d) Yassıda Yüksek Adalet Divanı'nda verilmiş olan kararların onaylanmasındaki fiili durum sonucu üç kişinin asılması, 27 Mayıs'ın yasallığının haklı olduğu konusundaki kuşku­ların derinleştirilmesi için kamuoyu karşıdevrimcilerce bilinçli bir şekilde yönlendirilmiştir.

e) 27 Mayıs sonrası yapılan seçimlerin (15 Eylül 1961) Silahlı Kuvvetler Birliği örgütüne onaylanması karşıdevrimcilere iktidar yolunu açtığı için ve 26 Eylül 1961 günü Çankaya Protokolüyle TBMM'nin açılması onaylanmış olduğu için, Silahlı Kuvvetler'de varolan huzursuzluk artmıştır. Diğer yandan yeni kurulan politik yapılanmanın üzerinde kuşku­lar doğmuştur.

f) Memleketin içinde bulunduğu ekonomik ve toplumsal kargaşanın doğal sonucu olarak parlamento, kapılarına zaman zaman yığılan halk kitlelerinin protestolarına çare arayacağına, iktidar sorumluluğunu 27 Mayıs ve Silahlı Kuvvetler'e yığmak istemektedir.

g) 13 Kasım 1961 olayından sonra MBK etkisini yitirmiş, kalan MBK üyeleri kendi geleceklerini bir siyasi partiyle özdeşleştirdikleri için komite işlevsiz hale düşürülmüştür. Bu kişiler kendilerine sunulan temelli senatörlük sıfatını kabul ederek karşıdevrimcilere koz vermişlerdir.

h) Bu anılan kişiler doğal olarak Cumhuriyet Senatosu'nda kendilerine bu olanağı sağlayan partinin yedek gücü işlevini üstlenmişler ve de hâlâ Silahlı Kuvvetler adına hareket etmekten kendilerini alıkoymamışlardır.

i) Koalisyon başbakanı siyasi taktiklerle kendi partisinin siyasi affa taraftar olduğunu ve hatta umumi bir affın bile çıkarılmasında fayda gördüğünü, fakat Silahlı Kuvvetler'in arzusunun bu doğrultuda olmadığı izlenimini vermeyi kendi politik çıkarı açısından yararlı görmüştür.

j) DP döneminde enflasyonist bir politikanın sonucunda fiyat artışları karşısında büyük geçim sıkıntısı içine düşürülen Silahlı Kuvvetler mensuplarına, MBK döneminde sağlanan bazı olanaklar karşıdevrimci güçler tarafından 27 Mayıs aleyhine sürekli kullanılmıştır.

Örgütlenme

Şerefli tarihi boyunca her tehlike karşısında milletine önderlik etmiş; ilerici, birleştirici ve kurtarıcı rol oynamış Türk Silahlı Kuvvetleri mensupları bu kez de tarihi vazifelerini büyük sorumluluk anlayışı içinde yerine getirmeye karardır. Bu amaçla:

1. Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde Genç Kemalistler Ordusu (GKO) adı ile bir örgüt kurulmuştur.

2. GKO her türlü düşüncenin üstünde ve hiçbir siyasi yapılanmayla ilgisi olmayan bağımsız bir örgüttür.

3. Türk Silahlı Kuvvetleri mensupları sınıf ve rütbe farkı aranmaksızın GKO'nun tabii üyesi kabul edilmektedir.

4. GKO, bütün bu görevleri aynen yerine getirebilmek için zaman zaman Silahlı Kuvvetler mensupları arasında uyarıcı ve birleştirici yayınlarla faaliyet gösterir.

5. Bütün yayınlarını kendi özel kuryeleri vasıtası ile GKO imzası altında yapar.

6. GKO, yüklendiği misyonun emniyeti açısından gerektiği sürece örgüt ve karargâhının açıklanmamasını gerekli sayar.

7. GKO, kendi amacı doğrultusunda, yurdun kaotik ortamına son vermeyi, sosyal adaleti gerçekleştirmeyi, vatandaş arasında birlik ve bütünlüğü sağlamayı amaçlar. Bu doğrultuda Kemalist etkinlikleri doğrudan ve dolaylı yollardan desteklemeyi kendine görev sayar.

8. GKO, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin şerefli ve vatanperver mensuplarının kişisel kaygı ve korku nedeniyle örgüt çalışmalarını aksatacak açıklamada bulunmayacaklarını belirtir.

9. GKO, Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarının her birinin, ulusun çıkarları gibi büyük ideallerin kişisel çıkarların çok üstünde bir değer taşıdığını bildiklerini ve inandıklarını hiç bir şüpheye yer vermeksizin açıklar.

Basında Genç Kemalistler Ordusu

Başlıklar

Son Havadis: (22 Nisan 1963)

İhtilal Hazırlığı vardı

5 Subay'ın tevkif edildiğini Milli Savunma Bakanlığı açıkladı.

Orduyu tahkire matuf beyannameler dışarıda bastırılmış. 14'ler ve 22 Şubatçılar isnatları reddediyorlar.

Sabah Postası: (22 Nisan 1963)

Ordu içinde gizli bir teşkilat kurmak için faaliyet sarfedilmiş

Gizli beyanname dağıtan 5 subay tevkif edildi!

Olay Afyon'da meydana çıkarıldı. Bir Yarbay iki Binbaşı ile iki Üsteğmen dün Ankara'ya getirildi.

Hareket: (22 Nisan 1963)

Tevkifler resmen açıklandı. M.S.B. Bildirisinde yayınlanan beyannamelerin dışarıda hazırlandığı tahmini öne sürüldü. Bakanlık tevkif edilen beş subayın ismini açıkladı.

Ege Ekspres: (23 Nisan 1963)

Beyanname dağıtan 5 subayın tevkifiyle Darbe teşebbüsü akim kılındı.

Ege Telgraf: (23 Nisan 1963)

Sekiz subay daha tevkif edildi

“Genç Kemalistler Ordusu” imzalı beyanname dağıtan 5 subayla alakalı tahkikata ehemmiyetle devam ediliyor. Sızan haberlere göre ikinci bir “22 Şubat” olayı hazırlanıyordu. Tevkif edilen Subaylar Askeri Ceza Evi'nde ayrı ayrı odalara kondular.

14'lerin parmağı var mı?

Yeni İstanbul: (23 Nisan 1963)

“Hakimiyet Milletindir”

Tevkiflere sebep olarak “Genç Kemalistler Ordusu” adı altında birleşmeleri ve yayınladıkları beyannameleri ordu mensuplarına dağıtmaları gösteriliyor...

5 Subayın tevkif edildiği, dün bir tebliğle açıklandı. Milli Savunma Vekâleti bu husustaki tahkikata önemle devam ediyor.

Tercüman: (23 Nisan 1963)

Siyasi partiler ve hükûmet, demokrasi aleyhinde

Beyanname dağıtan beş subay tevkif edildi.

Akşam: (24 Nisan 1963)

Subaylar arasında yeni tevkifler oldu.

Demokrat İzmir: (24 Nisan 1963)

Beyanname dağıtan subaylar beş kişiden ibaret değil. Beyannamelerde 27 Mayıs'a sahip çıkılmadığı belirtiliyor. Tevkif edilen Kurmay Yarbay Talât Turhan 22 Şubat olayları arasında Milli Savunma Bakanlığı Özel Kalem Müdürlüğü'nden Afyon'a nakledilmişti.

Yeni Asır: (23 Nisan 1963)

"Dışardan hazırlanan" beyannameyi ordu içinde dağıttıkları iddiası ile 5 Subayın tevkifi resmen açıklandı.

Türkes ve 22 Şubatçılar "Hadise ile alakamız yok" dedi.

Demokrat İzmir: (24 Nisan 1963)

Ordu içinde rejim, İnönü ve Hükûmet aleyhine dağıtılan beyannamelerle ilgili olarak:

Tevkifler devam ediyor.

Dün de Ankara'da 2 si denizci olmak üzere 8 subay daha cezaevine sevk edildi. İstanbul'da 5 deniz subayı nezarete alındı. Muhtelif illerde 100 e yakın sivil ve askeri şahsın ifadesine başvuruldu.

Akşam: (28 Nisan 1963)

Hükûmetin her tedbiri aldığı belirtildi ve dün bir bildiri yayınlandı

Başbakan tevkif edilen beş subay için konuştu. İnönü "Endişe edilecek bir durum yoktur" dedi.

Dünya: (24 Nisan 1963)

Ankara'ya bir subay daha getirildi.

5 Subaydan ikisi İzmir Hastahanesi'nde tutuklu. Yb. T. Turhan ile Bnb. F. Yırtlaz 10 gün önce hastahaneye tedaviye gelmişlerdi.

İnönü: "Bu konuda bilgim yok" dedi.

G. Kurmayın tebliğ hazırladığı fakat yayınlamaktan vazgeçtiği ileri sürülüyor. Deniz subaylarının beyanname dağıtımı ile ilgileri olmadığı ifade ediliyor.

Akşam: (24 Nisan 1963)

Tevkif edilen beş subayın aileleri yakınlarının suçsuz olduğunu söylediler. 5 deniz subayı tevkif olundu. Koramiral Uran, İstanbul'a geliyor

Yeni Sabah: (26 Nisan 1963)

Orduyu ihtilâle teşvikten sanık olarak tevkif edilen 5 subayın duruşması gizli yapılacak.

Genelkurmay 2. Başkanı'na göre beyannameler ordu haricinde hazırlanmış.

Yeni Asır: (28 Nisan 1963)

Tahkikat genişletiliyor

Tevkif edilen subaylarla ilgili olarak 4 yerde asker-sivil 100 kişinin ifadesi alındı.

Yeni Asır: (25 Nisan 1963)

5 Deniz Subayının tevkifi de resmen açıklandı: Askeri makamlarca yürütülmekte olan gizli tahkikatla ilgi olarak yeniden tevkifler bekleniyor.

Yeni İstanbul: (25 Nisan 1963)

Milli Savunma Vekâleti, disiplin bozucu hareketlerinden dolayı 5 deniz subayının tevkif edildiğini dün bir tebliğle açıkladı. 100 subayın ifadesi alındı. 2 Hava subayının tevkifine dair dolaşan haberler teyit edilemedi.

Tercüman: (25 Nisan 1963)

Yeni tevkifler bekleniyor

5 karacı subaydan sonra 5 de deniz subayının tevkif edildiğini M.S.B. irtibat bürosu açıkladı. Son olaylarla ilgili olarak bazı üniversite doçent ve profesörlerinin de ifadeleri alınacak.

Yetkililer aylardan beri izlenen teşkilatın gayet dar bir sahaya dayandığını belirttiler.

Yeni İstanbul: (26 Nisan 1963)

Son tevkifler ve Kayseri olayları üzerine kanunlara mutlak hakimiyetini temin ve tarafsız bir idarenin kurulabilmesi için CKMP Milli kabine istiyor: “Subayların tevkif edilmelerinin sebepleri Millete açıklanmalıdır.”

Milliyet: (27 Nisan 1963)

İnönü son olaylara dair izahat verdi

Başbakan ordudaki tevkifler için “Bunlar eski sergüzeştçiler tarafından yapılıyor. 14’ler, 22 Şubatçılarının bir kısmı da olaylarla ilgilidir” dedi.

“Benim gördüğüm Ordu içinde küçük rütbeli subaylar ele geçirilirse üst kademe bertaraf olduğu gibi sergüzeştçi fikir var”

Son Havadis: (27 Nisan 1963)

10 subayla ilgili tahkikat genişliyor. İnönü 22 Şubatçılar ile 14’leri itham ediyor. Bir kısım subayların emekliye sevk edileceği teyid edilmemekle beraber siciller tetkik olunuyor.

Akşam: (27 Nisan 1963)

YTP “Zecri Tedbir” istedi.

İnönü CHP Grubu’nda Milli Koalisyonla gidilmeyeceğini söyledi

İnönü “Ordudaki tevkifler maceracılarla ilgili” dedi.

Mevkuf subaylardan T. Turhan da dün Ankara’ya gönderildi.

Yeni Sabah: (27 Nisan 1963)

Başbakan, Milli Koalisyonla taraftar olmadığını açıkladı. İnönü, tevkifler ve Kayseri olayı için mühim değil, dedi.

CHP grubunda izahat veren İnönü, ihtilal beyannamelerinin dağılacağını hükümetin önceden öğrendiğini, söyledi.

Yeni İstanbul: (28 Nisan 1963)

Türkeş, Aydemir ve Bölükbaşı İnönü’yü itham etti.

Yeni Sabah: (28 Nisan 1963)

Yarbay Talât Turhan İzmir'den Ankara'ya nakledildi. Son hadiseler üzerine tahkikat genişletiliyor.

Hürriyet: (30 Nisan 1963)

Sancar son olayları açıkladı

Savunma Bakanı "Kara Ordusu'ndan 7, Deniz Ordusu'ndan da 5 subay tevkif edilmiştir. Olay tahkik safhasındadır." Tevkif edilen subayların duruşması alenî yapılacak.

Sosyal Adalet: (30 Nisan 1963)

Köklü Reformlar yapılmadıkça

Akis: (4 Mayıs 1963)

Türkiye'de İhtilal meselesi

Milli Savunma Bakanlığı'nın açıklaması

(21 Nisan 1963)

Milli Savunma Bakanlığı Milli İrtibat Bürosu'ndan bildirilmiştir:

21 Nisan 1963

“Hariçten hazırlandığı tahmin edilen bir beyannamenin dağıtılması ile ilgili oldukları sanılan Yarbay ve Üsteğmen rütbesinde 5 subay hakkında askeri adli makamlarca takibata geçilmiş ve bu subaylar tevkif edilmişlerdir”

“Tahkikata devam olunmaktadır.”

Yeni Sabah: (24 Nisan 1963)

Memduh Tağmaç'ın sözleri:

“Genelkurmay 2'nci Başkanı General Memduh Tağmaç, 5 subay olayı ile ilgili olarak, durumun mahkemeye intikal ettiğini ve duruşmanın gizli yapılacağını söylemiş, Milli Savunma Bakanlığı Milli İrtibat Bürosu tarafından verilen tebliğdeki (Hariçten hazırlandığı) deyiminin, yurtdışında değil de ordu dışında hazırlandığı manasına geldiğini belirtmiştir.”

Yeni Sabah (Fısıltı): (24 Nisan 1963)

Sancar'ı Sancar'a şikayet

“Son günlerin hadisesi 5 subayın tevkifi, Milli Savunma Bakanlığı'nın tevkifini siz de gördünüz. İnsan doğrusu hayretler içinde kalıyor ‘Hariçten hazırlandığı tahmin edilen beyanname’ tabirini eğer Genelkurmay 2'nci Başkanı Memduh Tağmaç açıklamamış olsa, yurtdışında hazırlandığı manasına alacaksınız”

Hürriyet: (30 Nisan 1963)

Sancar son olayları açıkladı

“Tevkif olunan subayların duruşması alenî yapılacak.”

Son Havadis: (22 Nisan 1963)

Türkeş ne diyor? . .

“Milli Savunma Basın İrtibat Bürosu tebliğinde bahsedilen hususlar hakkında da ‘Bu subayların Türkiye dışında hazırlanan tebliğleri dağıttıklarına inanmıyorum. Hiçbir Türk Subayı bunu yapamaz. Bunda bir yanlışlık olsa gerek’ demiştir. Türkeş bu subaylarla hiçbir ilgilerinin olmadığını kesin şekilde ifade etmiştir.”

Akşam: (27 Nisan 1963)

Tevkif edilen subay sayısı fazla değil

Milli Savunma Bakanlığı açıklaması:

“Şimdiye kadar Milli Savunma Basın İrtibat Bũrosu’ndan yayınlanan tebliğlerdeki miktarlardan başka bugũne kadar hiçbir subay tevkif edilmemiştir. Ancak tahkikat sırasında bazı Şahısların ifadesine mũracaat edileceği tabiidir. 25-26 Nisan tarihli bazı gazetelerde, İstanbul’daki Deniz Harb Okulu ğrencileri hakkında bildirilen haberler tamamen asılsızdır. Hakikatle hiç bir ilgisi yoktur.”

Basma göre beyannamelerin mahiyeti

a.

(27 Mayıs ihtilalinin prensiplerinden ayrılanlar ve bu prensiplerden taviz vere vere memleketi bugün içinde bulunduğu buhrana iten devlet adamları, politikacılar ve Türkiye'yi 27 Mayıs öncesi gibi bir devreye geri götürmek isteyen intikamcı ve menfaatçi bir başka grup politikacılar ve tüm olarak memleketi yeni bir ihtilale zorlayan unsurlar) şiddetle tenkit edilmekte ve Türkiye'de Atatürkçü bir idarenin kurulması istenmektedir.

b.

Akis: (27 Nisan 1963)

Beyannamede, bir ihtilalin şartlarının Türkiye'de gerçekleşmiş bulunduğu belirtiliyor, Hükümet tavizcilikle suçlandırılıyor, intikamcı zümrenin gemi azıya almış olduğu söyleniyor ve Türkiye'yi kurtaracak nizamın silâh kuvveti ile yerleştirilmesi zamanının geldiği haber veriliyor, geç kalınmaması isteniyordu.

Beyanatlara

(Kronolojik sraya g6re)

İsmet İn6n6 (Başbakan)

- Bir Şey var mı paşam?

- Yok, siz birşey sormuyorsunuz ki.

- O halde beş subay hadisesinden bahsediniz.

- İlgililer meseleyi incelemektedir. H6k6met muzır cereyanlara karşı her an tedbir almıştır.

Cevdet Sunay (Genelkurmay Başkanı)

Gazetecilerin olayı aÇıklaması temennisine karşı ‘‘Ben savcı mıyım?’’ diye karŐılamıŐ ‘‘Yeni tevkifler var mı?’’ sorusuna da ‘‘Ben de sizin bildiğiniz kadar biliyorum,’’ cevabını vermiŐtır.

Turhan Feyizoğlu ve H. OĞuz Bekata (Başbakan Yrd. ve İŐiŐ. B.)

‘‘Meselenin b6y6t6lmemesi’’ gerektiğini ileri s6rm6Őlerdir. ‘‘Bu tamamen askerlerin iŐidir. Biz sivil olarak bir Şey bilmiyoruz.’’

D6ndar Seyhan (E. Kur. Alb.)

5 subayın ne sebeple tevkif edildiğini bilmiyorum. Rivayetler doğru ise iŐlerinde en 6ok eskiden tanıdığım, sevdiğim ve takdir ettiğim Kurmay Yarbay Talat Turhan varmış... Tevkif sebebini bilmediğim işin herhangi bir noktai nazar serdine imkan olmadığını siz de takdir edersiniz.

Şunu rahat6a ifade edebilirim ki: T6rk Ordusunun birlik, beraberlik ve b6t6nl6Đ6 memleketin iş ve dış istikrarı işin en b6y6k teminattır.

Bu itibarla ben Őahsım itibarı ile Ordudan ayrıldıktan sonra eski arkadaşlarımla değil gayrımeŐru hatta meşru denilebilecek arkadaşlık m6nasebetlerinden dahi kaŐınmayı vazife ve Őiar bilmiŐimdir.

Alparslan T6rkeŐ (E. Kur. Alb.)

Bu subayların T6rkiye dışında hazırlanan tebliğleri dağıttıklarına inanmıyorum. HiÇbir T6rk Subayı bunu yapamaz. Bunda bir yanlışlık olsa gerek.

Talat Aydemir (E. Kur. Alb.)

Olaya karıŐanlarla ve olayla hiÇbir ilgimiz yoktur.

D6ndar Seyhan (E. Kur. Alb.)

Yarbay Talat Turhan eskiden beri tanıdığım ve 6ok sevdiğim vatansever aydın bir T6rk Subayıdır. Olayın mahiyetini bilmiyorum, bizim arkadaşlığımız dolayısıyla hadiseyi bize bağlamak istiyorlar. Samimi olarak s6yl6yorum bu olayla ve arkadaşlarla hiÇ bir ilgimiz yoktur. Bu s6zlerimin ger6ek olduğu da tahkikat sonunda anlaŐılacaktır.

Memduh Tağmaç (Genelkurmay 2'nci Başkanı)

5 subay ile ilgili tahkikatın mevkuflu olarak devam edeceğini bildirmiş "Tahkikat sona erince, herhalde geniş bir açıklama yapılacaktır"

İsmet İnönü (Başbakan)

Endişe edilecek bir durum yoktur. Bunu söylerken hükümet tedbir almamıştır, söylemeyiniz. Gereken bütün tedbirler alınmıştır.

Mucip Ataklı (Tabii Senatör)

Arkadaşlarımızın memleketi felakete götürecek bir yolda olacaklarına ihtimal vermiyorum. Her ordu mensubu 27 Mayıs'a bağlıdır ve siyasi partilerden zaman zaman gelen 27 Mayıs aleyhtarlığından rencide olmaktadır.

Talat Aydemir (E. Kur. Alb.)

Yarbay Talat Turhan eskiden beri çok sevdiğim bir arkadaşımıdır. Olayın iç yüzünü bilmemekle beraber maruz kaldıkları muameleden üzüntü duymaktayım.

Hasan Dinçer (Başbakan Yardımcısı)

"Endişeli mucip bir şey yoktur. Bunlar her cemiyette olabilen şeylerdir. Sıkı tedbir alınmıştır." demiştir. Dinçer bu arada Milli Emniyetin hükümeti bu konuda ikaz edip etmediği yolundaki bir soruya cevaben de "bunları zaten yazdınız, Milli Emniyet icabında elbette ikaz yapabilir" demiş, hükümetin her türlü yıkıcı cereyana karşı tedbir aldığını söylemiştir. (Akşam 23 Nisan 1963)

Ali Keskiner (K.K.K.)

Bir şey söylemeyeceğim. Bu noktada bir şey söylemeye yetkili değilim. (Dünya: 25 Nisan 1963)

İsmet İnönü (Başbakan)

- Beş subayın tevkifi hakkında bir şey diyecek misiniz?

- M.S.B.'liği bir tebliğ yayınlayacak

Memduh Tağmaç (Genelkurmay 2'nci Başkanı)

"Durumun mahkemeye intikal ettiğini ve duruşmanın gizli yapılacağını" söylemiş, Milli Savunma Bakanlığı Basın İrtibat Bürosu tarafından verilen tebliğdeki "Hariçten hazırlandığı" deyiminin yurtdışında değil de ordu dışında hazırlandığı manasına geldiğini belirtmiştir. (Yeni Sabah 24 Nisan 1963)

Cevdet Sunay (Genelkurmay Başkanı)

İlgili merciler gerekli tahkikatı yapıyorlar.

Cemal Tarlan (YTP Senatörü)

C. Tarlan, dün Senato'da "Buna Demokrasi denilemez" dedi.

AP sözcüsü ise şöyle dedi: Buraya vatan haini gibi, şüpheli nazarlar altında geldik, bu hal tehlikeli.

ANKARA- Senatoda gündem dışı bir konuşma yapan Tekirdağ Senatörü Cemal Tarlan son olaylara temas etmiş ve (Tahmin ediyorum ki bu hadiseler ümitsizliğe kapılanların belki memleket namına duydukları telaş ve endişelerinin reaksiyonundan başka bir şey değildir) demiştir.

Cemal Tarlan, konuşmasının başında 22 Şubat hadiselerinden bu yana Ordu içinde baş gösteren hareketlere temas etmiş ve devamlı şunları söylemiştir:

Şu realiteyi itirazsız kabul etmek mecburiyetindeyiz ki, Siz Silahlı Kuvvetlerimiz mensupları 27 Mayıs'tan sonra karışmak mecburiyetinde buldukları politikadan kendilerini tam manası ile kurtaramamış görünmektedirler.

Hemen ifade etmek isterim ki, en ufak rütbelisinden en yüksek olanına kadar Şerefli Ordumuzun değerli mensupları, Ordumuzun siyasetle katiyetle ayrılıp aslı vazifeleriyle meşgul olmak inanç ve davranışı içinde olduklarında hiç kimsenin zerrece şüphesi yoktur. Buna rağmen bir takım grupların teşekkül edip şu veya bu istikamette temas ve faaliyetlerde bulunarak meşru iktidara müdahale etmeye neden lüzum ve zaruret gördükleri hususu, üzerinde durulacak bir mevzu olarak maalesef karşımızda durmaktadır.

Tarlan, buna sebep olarak seçimlerden sonra bazı kimselerin Anayasa'nın getirdiği yeni müesseselere karşı açık veya kapalı bazı hareketlere giriştiğini, parti mücadelelerinin Milleti adeta kardeş kavgasına sürüklemesini göstermiştir. Tarlan hükümetin iç çekişmelere baktığı büyük bir kısmını ayırmaktan dolayı çalışmadığını belirttiikten sonra konuşmasına şöyle devam etmiştir:

Bugünkü görüşümüz gerek Parlamentodan ve gerekse Hükümetimizden dinamik icraat bekleyenlerin ümitlerini kırmaktadır. Bütün bunlara sebep kanaatimizce bazı politikacıların maksatlı ve fakat sorumsuz davranışlarıdır. Demokrasi elbette ki bir müsamaha rejimidir. Ama, bu müsamaha faaliyetleri değil, münhasıran fikirleri içine alan bir saha ile hudutludur. Kanunları şu veya bu mülâhaza ile tatbik etmeyen bir rejime müsamaha rejimi denebilir ama, orada Demokrasiden bahsolunamaz. Garp memleketleri içerisinde bir tek Demokrasi gösterilebilir mi ki, orada Anayasa ve diğer kanunlar en zecri bir şekilde tatbik edilmesin? Ne yazık ki, yeni Anayasamızın yürürlüğe girdiği ve bu Anayasa'ya göre, siyasi organların kurulduğu tarihten bu yana bu Anayasa, maalesef onun hükümlerinden ve prensiplerinden istifade eden bazı politikacılar tarafından ihlâl edilmiş ve bu davranışlara karşı kanun hükümleri tatbiki hiç bir zaman gönül rahatlatıcı bir istikamette tezahur etmemiştir. İşte bu görünüş karşısında ne vatandaş ve ne de Ordu mensuplarımız durumdan memnun değildirler.

Her ne olursa olsun, bundan sonra icabında iyi niyet veya kötü niyet tefriki amacı ile beklemeye artık işin tahammülü kalmamıştır. Hadiseler dalbudak saldıktan sonra önlenmesi bazen çok güçleşebilir. Unutmamak lazımdır ki, Hükümet idaresi bilhassa politik hadiselerin akışını önceden tesbit basiretine dayandığı müddetçe muvaffaktır. İyi yürür. Basiret ise, bugüne kadar yanlış anlamında uygulanan müsamahayı şiddetle reddeder. Binaenaleyh, bu topluma huzur getirmek ve meflûç hale gelen piyasayı canlandırmak ve Parlamentonun normal çalışmasını temin etmek için, Hükümetimizden Anayasa ve kanunlara karşı vaki fiiller karşısında alınan ve alınacak tedbirlerden efkârı umuminin sür'atle haberdar edilmesini, partilerin lider kademelerinde vazife alanların bir araya gelerek çıkmaz gibi görünen çeşitli meselelerin halli hususunda bu defa samimiyetle bir anlaşmaya varmalarını canı gönülden temenni ederiz.(46)

Cemal Tanlan (YTP Senatörü)

“Gelen fırtına hepimizi silip süpürecek bir fırtınadır. Demokrasiyi yaşatmak istiyorsak, artık yıpranmış olan Bizans sitili politikayı bırakmalıyız. AP buraya geldiği günden beri müsait şartlar içinde iskemlesine oturamadı. Buraya vatan haini gibi, şüpheli nazarlar altında geldik. Bugün AP, anamuhalefet partisi olarak büyük kütlelere dayanıyor, ama millî müesseselere kendisini tanıtamadı. Bu hal tehlikelidir. Önlemek gerekir.”

Celâl Ertuğ, hükümeti ve hükümetin İçişleri Bakanı'nı kitleler arasındaki ayrılığı derinleştirmeye çalışmakla itham etmiş, Demokrasinin istikbalinde karamsarlığa düştüğünü söylemiştir. “Bu memleketi çıkmaza sokan metodlar aynen devam etmektedir. Biribirimizle anlaşıp, yeni bir politika gütmeysek vebali bize ait olacaktır.” demiştir.

Cevdet Sunay (Genelkurmay Başkanı)

Biliyorsunuz ki son olaylar henüz tahkik edilmektedir. Bu konuda şimdiden hiç bir kimse hiç bir şey söyleyemez. Fakat bu arada bazı şahıslar sanki beyannameleri (Genç Kemalistler Ordusu beyannameleri) bizzat kendileri hazırlamışlar, yazmışlar gibi çeşitli tefsirlerde bulunuyorlar. Onların Vatanperverlik anlayışları bu mudur? Bütün bunların hepsi de yalan, yalan, yalan... Bu hareketlerde bulunanlar doğrudan doğruya Türk Ordusu'nun durumunu istismar etmek isteyen kötü niyetlilerdir. Hepsisi o kadar. (Cumhuriyet: 26 Nisan 1963)

İsmet İnönü (Başbakan)

“Bu hadiselerin şüphesiz büyük önemi vardır. Takdir edersiniz ki, söylentilerin yaygın olduğu bir devir geçiriyoruz. Bu devri mutlaka atlatacağız. Telaşa mahal yoktur. Son olayların endişe verecek bir tarafını görmüyorum. Sükûnetle takip ediyoruz. Bugüne kadar sergüzeşt heveslileri olarak kimleri görmüş ve tanımışsak, bu teşebbüsün içinde gene onların bulunduğu şüphemiz yoktur. Bilinen kimselerin hareketlerinden endişe edilemez. Siyasi hayatımızın taşıdığı müzmin hastalıkların bir müddet daha devam etmesi tabii bir hadisedir. Beyanname olayı dağıtımı ile ilgili tahkikat gizli olarak cereyan ediyor. Bu bakımdan şimdilik fazla bir şey söyleyemem. Hadise öteden beri bu kabil hareketlere hevesli kimselere bulaşmak istidadı gösteriyor. Siyasetin aşırı meraklıları birbirleriyle uğraşa uğraşa nihayet doğru yolu bulacaklardır.”

Başbakan İnönü beyanname dağıtımı olayının daha önce zaten takip edilmekte olan kimseler tarafından meydana getirilmiş olduğunu işaretle, “Bizce malum kişilerin bu nevi hareketleri önemli değildir.” demiştir.

Kayseri olayı da önemli değil.

Bundan sonra Kayseri olayına temas eden İnönü, bu olayın pek mühim olmadığını ifade etmiş ve (Biz mektepteyken sınıfımızdan biri dövüldümü diğer sınıfa kavgaya gidilirdi) şeklinde konuşmuştur.

Milli koalisyonla taraftar değilim.

Milli Koalisyon teşkili hususunda koalisyon ortağı CKMP tarafından kendisine henüz bir teklif gelmediğini belirten İnönü, Milli Koalisyonu bir tedbir olarak düşünmediğini, mevcut üçlü koalisyonun bünyesi itibarı ile aslında milli bir karakter taşıdığını belirtmiş, “Ya bu hükümet yürür yahut da ben başka türlüsüne taraftar değilim.” demiştir.

Bu arada AP'nin durumuna işaret eden İnönü, bu partiyi denediklerini ifade ile "Neticeyi biliyorsunuz." demiş ve demokratik rejimi kaderinin ve memleket huzurunun gerçekleşmesinin bazı suallerin cevaplarına bağlı olduğuna işaretle şunları söylemiştir:

"Birincisi bugünkü iktidarı teşkil eden siyasi partiler birbiriyle anlaşarak istikrarlı bir hükümeti devam ettirebilecekler mi? Ortak partilerin istikrarlı hükümet konusunda kararlı oldukları müşahade edilmektedir.

İkincisi, Muhalefet tahrikçisi tahrikçi politikasından vazgeçecek mi? Muhalefetin meşru ve normal sınırları içinde vazife görmesi aynı derecede ehemmiyetlidir.

Üçüncüsü, bugün herkes rejimin geleceğinin sorumluluğunu bana olduğu kadar CHP Grubuna yüklemektedir. CHP Grubu mütenasip, itimat edilir bir hüviyet arz ettiği müddetçe rejim için en büyük teminattır."

Genel Seçimler

İnönü son günlerde bir tedbir olarak ileri sürülen (Genel Seçimler)e gidilmesi konusunda da görüşünü açıklamış. (Benden başka hiç kimseyi genel seçime arzulu görmedim.) demiştir.

İnönü'nün bu cümleyi kendi grubunun üyelerini kastederek söylediği anlaşılmaktadır.

Bu arada bazı milletvekilleri oturduğu yerden yüksek sesle hükümetin enerjik olmasını ve sert tedbirleri almasını isteyerek rejimin tehlikede olduğunu beyan etmişlerdir.

Aydın Yalçın (YTP Senatörü)

Siyasi lider hadiselerle seyirci kalan değil hadiselerin üstüne giden adamdır. Atatürk böyle yapmasaydı memleketi kurtaramazdı. Biz hadiselerle seyirci kalmaktayız. Üzerimize düşen milli vazifeyi yapmak mecburiyetindeyiz. Demokratik düzenden başka rejim düşünmediğimizi, bu düzen içinde sağlam bir politika takip edeceğimizi vatandaşlara duyurmalıyız.

Alparslan Türkeş (E. Kur. Alb.)

"27 Mayıs, onu yapanların metodlu ve memleket menfaatlerine uygun şekilde davranışları ile devam ettirilse idi, memleket bugünkü duruma düşmezdi." demiştir.

Albay Türkeş devamla şunları söylemiştir:

"İnönü'nü konuşması vazıh değil, kimleri itham ettiği açıkça belirtmesi lâzım. Bizim son olaylarla uzaktan veya yakından hiç bir ilgimiz olmadığı için kimleri kastettiğini bilmiyoruz. Başkan'ın eğer bir bildiği ve elinde delilleri var idiyse, bunu adalet huzurunda açıklaması icap ederdi. Böyle gizli ispatsız ithamlarda bulunma istiyadından vazgeçmesi lâzımdır. Türkiye çapında politikacılar olan Prof. Nihat Erim, Avni Doğan ve Kasım Gülek için 14'lerle münasebette bulunuyorlar, diye itham edip 14'lerle temasta bulunmak vatan hainliği imiş gibi partisinden ihraç ettiren İnönü'nün yardımcısı Turhan Feyzioğlu da Avrupa'ya gelip 14'lerle temasta bulunmuştur."

Nerede Rejim Emniyeti

"İsmet İnönü, 27 Mayıs'tan önce arkadaşları ile beraber, Türkiye'nin her tarafında rejim emniyetinden bahsedip, "Hükümet Rejim emniyetini sağlayamıyor" beyanları ile ortaya

çıkarken, bugün kendi hükümeti rejim emniyetini tesis edememiştir. Aksine bugün bundan hiç bahsetmez olmuştur.”

27 Mayıs onu yapanları metodlu ve memleket menfaatlerine uygun şekilde davranışları ile devam ettirilseydi memleket bugünkü duruma düşmezdi.

İsmet İnönü, bir yandan 27 Mayısçı görünmeye çalışıyor ve kendisini onun koruyucusu göstermek iddiasında bulunuyor. Diğer taraftan 27 Mayıs'ı yapmış olan insanları kendisinden ayrı görüş ve doktrine sahip buldukları için itham ediyor.”

Adaleti Tesir Altına Almak İstiyor

“Bu zatın şimdiye kadar bütün hayatı boyunca kurtulamadığı hatalı bir tutum var ki, biz bunu hiç bir zaman tasvip etmedik. Bu tutum da, daima mahkemeler ve Adalet Makamlarına, hadiseler hükme bağlanmadan önce delilsiz ve vesikasız ithamlar ortaya atması ve bu suretle Adalet Makamlarını da tesir altına sokmağa çalışmasıdır.”

“Bu zat ayrıca hayatı boyunca daima ayırıcı ve bölücü tutumdan vazgeçmemiştir. Bu seferki (ordu içindeki küçük rütbeli subaylar ele geçirilirse, üst kademe tasfiye olur, gibi sergüzeştçi bir fikir var.) yolundaki beyanatı da bu ayırıcı ve çeşitli kademeler arasında şüphe yaratıcı taktiğinin yeni bir misalidir.”

“Bunlar belki şahsi çıkarlara hizmet edebilecek sözlerdir. Ama memleketin yüksek menfaatlerine çok aykırıdır. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin birlik ve bütünlüğü her şeyin üstünde tutulmalı ve bunun böyle görüldüğü daima belirtilmelidir.”

“İster emekli olsun, ister muvazzaf hizmette bulunsun, hiç bir Silahlı Kuvvetler mensubunun üst kademe alt kademe diye aynı ocaktan, aynı ruh ve ülkü ile yetişmiş insanları ayırıcı düşüncelerden bahsetmesine imkân yoktur.”

Talat Aydemir (E. Kur. Alb.)

“Tahkikatı gizli olarak devam eden bir olaya arzuladığı gibi yön verebilmek için fikir beyan eden bir Başbakan hakkında efkârı umumiye notunu verecektir.” (Sorulara cevaben)

Dündar Seyhan (E. Kur. Alb.)

“Ordudaki her olayın mutlaka dışarı ile irtibatına işaret edilerek adeta hükümet zaafiyetine bir gerekçe uydurmak takdiği yerine Anayasa nizamının kökleşmesi ve rejimin gelişmesi için hükümetin başı olan şahsa terettüb eden çeşitli vesilelerle çeşitli kaynaklar tarafından ikaz ve efkârı umumiye önünde açıkça ifade edilen kuvvetli hükümeti yaratacak basiretli tedbirlerle meşgul olunursa daha çok memleket hayrına hareket edilmiş olur kanaatındayım.

“Bu hadiseler cereyan ederken İsmet Paşa muhalefette olsaydı iktidarın başına muhakkak ki yıldırımlar yağardı.” demiştir.

“Hadiseler maalesef rejimi ve memleketi her gün biraz daha uçurum kenarına sürüklemektedir. Cemiyetin her mânada süratle bir çöküntüye gittiği kanaati kuvvet kazanmaktadır. Maddi ve manevi asayişsizliğin endişe verici tezahürleri birbirini kovalamaktadır. Sonu anarşi ve felâket olabilecek bu gidişi durdurmak mevkiinde olan hükümet ise, âdeta sahneden çekilmiş tufanı bekliyen suçlu bir tevekkül içindedir. Başvekil iyiye gidiyoruz diye beyanat veriyor. 24 saat geçmeden yine fırtınalar kopuyor. Hükümetin ne

dereceye kadar tedbirli ve basiretli olduğu da böylece meydana çıkmış olurdu.” (Sorulara cevaben)

Osman Bölükbaşı (MP Genel Başkanı)

Menbainı kin ve ihtirastan alan tahrikle, hiçbir vatan endişesi taşımadan alabildiğine devam etmektedir. Millî varlığımızın en güvenilir teminatı olan Ordumuzla milletimizi karşı karşıya getirmek gayretleri bu tahriklerin en tehlikelidir. Bu yol bizce bir ihanet yoludur. Bu gidişe dur denmediği takdirde telâfisi imkânsız felâketler doğabilir.”

“Orduyu da milleti de huzursuz kılan, cür’etlerini artıran herşeyden evvel hükûmetin tarifi imkânsız âczidir.”

“Devlet içinde devlet olmak hevesleri her türlü ayırıcı cereyanlar artık kesin olarak kırılmalı, milletin kaderine hakim bir meclisin ve Anayasa’nın kurduğu nizamı koruyacak bir hükûmetin mevcudiyeti herkese hissettirilmelidir.”

Bölükbaşı sözlerini şu sözlerle bitirmiştir:

“Her şeyden evvel vatan ve kardeşlik düsturu bir milli amentü gibi vicdanlarımıza hakim olmalıdır.”

Başbakanlık Basın İrtisat Bürosu Açıklaması:

“Bu sabah bazı gazetelerde başkan İsmet İnönü’nün 22 Şubatçılarla 14’leri itham ettiği şeklinde bir haber intişar ettiği görülmüştür. Yetkili çevrelerden öğrendiğimize göre, Başbakan İsmet İnönü, hadiseler tahkikat safhasında olduğundan, hiçbir şahsı ve zümreyi tasrih ederek itham eden bir beyanatta bulunmadığını açıklamıştır.”

Yeni İstanbul (22 Nisan 1963)

Garip Bir Tebliğ

Alpaslan Türkeş, Talât Aydemir ve Dündar Seyhan’ın bu beyanatlari, Başkentte münteşir Ekspres Gazetesi’nde neşredildikten sonra Başbakan İsmet İnönü derhal Başbakanlığa gelmiş ve bir müddet kaldıktan sonra ayrılmıştır.

İnönü’nün Başbakanlık’tan ayrılışını müteakip Başbakanlık Basın Bürosu’ndan gazetelere bir tebliğ yazdırılmıştır. Altında imza bulunmayan ve üçüncü şahsın ağzından kaleme alınan tebliğde, Başbakanlık Basın Bürosu CHP Grubu’nun sözcüsü imiş gibi, CHP Genel Başkanı’nın Grup konuşması hakkında açıklayıcı bilgi vermiştir.

CHP Milletvekillerinden bazılarının da teyid ettiği ve İnönü’nün 14’lerle 22 Şubatçıları itham ettiği ifade olunan konuşması bilindiği gibi yine CHP’ye yakın bir gazetede yer almıştır.

Kaldı ki, tebliğde zikredilen “hiç bir zümreyi tasrih etmemiştir” sözüne karşılık bir gün evvel CHP Basın sözcüsü Ali İhsan Öğüş gazetecilere şunları yazdırmış bulunmakta idi:

“Belli olanların hareketlerinden endişe edilmez. Bugüne kadar sergüzeşt heveslileri olarak kimleri görmüş ve tanımışsak bu teşebbüsün içinde gene onların bulunduğunda şüphemiz yoktur.”

Bilindiği gibi 22 Şubat olaylarından sonra İnönü bu harekete iştirak edenlere “Sergüzeştçi” sıfatını yakıştırmış ve bunu Meclis kürsüsünden ifade etmiştir.

Mucip Ataklı (Tabii senatör)

“Bu tarihi günde, özlediğimiz demokratik hukuk devleti düzeninin yaşatabilmesini temin için bütün parlamento üyelerine, kendileri tarafından yapılacak hukuki mesnetli bir ihtilâl teklif ediyorum.” demiştir.

Ataklı konuşmasına şöyle devam etmiştir:

“Bu ihtilâl, Anayasa ve seçim kanunlarında yapılacak değişiklikler ile yeteri kadar bir müddet partilerin faaliyetlerine son vermek ve Kemalist düşünceler dışındaki zihniyetleri tasviye ederek muhtaç olduğumuz reformları yapmak ve bölünen vatandaş kütlelerini, yekdiğerine dost ve tek kamp haline getirmek olmalıdır. Parlamento bu sağduyuyu gösterebilirse hem memleketi, hem de rejimi kurtarmış olur. Bu suretle de Hürriyet Şehitlerimizin, hem de Büyük Atamız’ın Ruhu şad olmuş olur.”

“Bugün milli iradeyi temsil edenlerin bir kısmı hala geçmişin acı ve utandırıcı günlerini unutarak, aynı zihniyetli malûl olarak Atatürkçüler cephesinde gedikler açmaya bütün delâletleriyle çalışmaktadırlar. Bu cepheyi parçalamaya ve sakat zihniyetlerini tahakkuk ettirmeğe hiç kimsenin gücü yetmeyecektir. Çünkü siz imanlı Kemalistler bu uğurda şehitler verdiniz, bu amaç uğrunda hayatlarınızı hiçe sayan gaziler yetiştirdiniz. Atatürk’ün emaneti omuzlarınızda mukaddes bir yük. Sizler bu yükün inanç dolu bekçilerisiniz. 28 Nisan’da başlayan mücadelenizin, hedefini elde edinceye kadar, geriye dönüşü olmadığını herkes bilmelidir.”

İkinci 28 Nisan ve 27 Mayıs

Mucip Ataklı bundan sonra iktidar ve muhalefetin dostça siyasi mücadeleye girmeleri gerektiğini, fakat eski devre hasret çeken bir avuç muhterisin, çıkarlarının tahakkuku uğruna milli birliği bozmaya çalıştığını belirterek şunları ilâve etmiştir:

“Parlamento içinde ve dışında Milli Birliği zedeleyen, kin ve garaz aşıl原因an partizanca davranışlardan vazgeçilmeli ve milli davalar üzerinde samimi bir işbirliği sağlamalıdır. Millet kaderine söz sahibi olan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve onun hükûmeti bu yolu tutmadığı takdirde ikinci bir 28 Nisan ve 27 Mayıs’ın vukuu kaçınılmaz olabilir. Böyle bir vakanın millet ve tarih huzurunda sorumluları ise Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin bugünkü üyeleri olacaktır.”

İlhami Sancar (Millî Savunma Bakanı)

Mahiyeti suç telâkki edilen bir beyannamenin Ordu içinde tedavülü üzerine 7 subay tevkif edilmiştir. Hadise tahkik safhasındadır. Ancak bu beyannamenin üzerinde bir numara bulunduğundan, olayın başlangıç safhasında derdest edildiği anlaşılmaktadır. İlk tahkikat gizli olduğundan bu beyannamenin neşri ve tevkif edilenlerin isimlerinin bildirilmesi mahsurludur. Sayıları artabilir. Eksilebilir, masum olanları şimdiden teşhir etmek, Ordu içinde huzursuzluğu artırabilir.

Osman Bölükbaşı (MP Genel Başkanı)

“Kanunları tek taraflı tatbik ettiğini veya hiç etmediğini Meclis huzurunda söyleyecek kadar pervasızlık gösteren Hükûmet mi, mesuliyet duygusuna sahiptir?”

Ankara’da Kızılay Meydanı’nda bile asayişini sağlayamayan, tecavüzleri önleyemeyen, gayri mesul kitleleri icrayı hükûmet etmesine imkân veren hükûmet mi kuvvetlidir?”

Tehdit beyannameleri dağıtan, tethiş teşekkülleri mesullerini, aradan aylar geçtiği halde ortaya çıkarıp adalete teslim etmeyen ve yalnız Başvekil Yardımcısı'nın, bunların kimler olduğunu açıkladığı zaman, yüksek meclisin alkış tutacağı yolunda beyanda bulunmasına müsaade ve müsamaha eden hükûmet mi demokrasiyi bu memlekette yerleştirecektir?

Bütün bu fiillerin meçhulü olan hükûmet, vatandaşların yarına olan güven duygusunu zedelemiyor da, hakikatleri söyleyen ve her yerde vatandaşların birlik ve beraberliğe davet eden ve menfihist cereyanlarının karşısına (önce vatan) parolası ile, cesaretle çıkan biz mi zedeliyoruz?

Bize nasihat vermeye kalkışanların, çoğaltılması mümkün suallere cevap vermeleri lâzımdır.

Bir intikal devrinin zaruretleri tâbirinin gölgesinde günahları mazur göstermek için söylenen sözler bizce binamızın özüründen başka bir şey değildir.”

İhsan Hamit Tigrel (YTP Senatörü)

Cumhuriyet Senatosu Başkan Vekili İhsan Hamit Tigrel, bugün senatoda yaptığı konuşmada, oturumun açılmasından bir kaç dakika önce meclisin şeref ve itibarını hedef tutan ve “Türkiye Cumhuriyeti Genç Kemalistler Ordusu” imzasını taşıyan gizli bir beyannamenin senato başkanlığına gönderildiğini açıklamıştır.

Tigrel, bu konuşmayı bu sebeple yaptığını belirtmiş, bir kaç oturum önce Sıtkı Ulay'ın bütün partili ve partisiz vatandaşların birleşmesi konusunda yaptığı konuşmayı tasvip ettiğini, Mucip Ataklı'nın “Hukuki İhtilâl” sözlerini izah sadetinde yaptığı konuşmaları ise tasvip etmediğini belirtmiş ve şunları söylemiştir:

“Vatanperverliğine inandığım Ataklı'nın bu beyanını memleket menfaatlerine uygun görmedim. Hukuk mefhumu ile ihtilâl fikrini belirtmesini anlayamadım. Bunu zihinlerde bir şimşek çakması için söylemişse dahi hatalı hareket edilmiştir.”

Daha sonra, Atatürk devrimlerinin nelerden ibaret olduğunu ve felsefesini açıklayan Tigrel Atatürk'ün bizi batıya yöneltmek için devrimleri yaptığını belirtmiş ve daha sonra partilerin çalışmalarına son verilmeyeceğini, zecri tedbirler alınamayacağını ve bir takım aşırı hareketlerin normal yollarla halledileceğini, politika hayatının normal bir denize benzediğini, demokrasinin biraz da tahammül rejimi olduğunu söylemiş ve son zamanlarda dağıtılan beyannameler hakkında ise bu beyannamelerin parlamentonun şeref ve itibarını zedelemeyi hedef tuttuğunu söyledikten sonra şunları ilâve etmiştir:

“Halbûki Atatürk bile büyük kudretine rağmen Meclisin şerefini korumak için inkilâplarını Büyük Millet Meclisi'ne maletmek büyüklüğünü göstermiştir. Bu beyannameler, her ne kadar Atatürk İlkelerine dayandırılmağa çalışılıyorsa da bunlarla Atatürk İnkilâplarına suikast yapılmaktadır.”

Hatip daha sonra parlamentonun itibarının korunacağını ve rejimin selâmetinin bu yolda olduğunu bildirmiştir.

Beyanname

Öğrendiğimize göre adi kâğıtlara yazılmak ve karbon kâğıdı ile teksir edilmek suretiyle dağıtılan beyanname altı maddeden ibarettir.

Beyanname, Türkiye'nin bugün anarşist ve antikemalist faaliyetlerin kaynaştığı bir ülke haline geldiği, memlekette işsizliğin hâd safhaya ulaştığı, din istismarcılığının kemâlist lâyıık prensibini mahkûm edici yön tuttuğu, 27 Mayıs sonrası tasarrufların teşrii organların üyeleri tarafından hırpalandığı bildirilmekte ve vatan telâkkilerinin Meclis ve Senato sandalyelerinin dışına çıkması istenmektedir.

Ahmet Yıldız (Tabii Senatör)

“Meclisin itibarını sarsıcı skandal niteliğinde olaylar” cereyan ederken bunun gündem dışı veya sabık zabıt hakkında konuşmalarla halledilemeyeceğini genel görüşmeye ihtiyaç olduğunu söylemiştir.”

Selami Üren (YTP Senatörü)

Meclisin teşekkülünden bu yana parlamento çalışmalarını ve nizamını küçük düşürücü ve zedeleyici bir ortam yaratmak isteyen sağcı ve solcu zümrelerin ve totaliter düşüncelerin faaliyetlerinden bahsetmiş, bunda siyasi istismar yoluna giden bazı partilerin olduğu kadar Meclis düşmanlarının dıştaki çalışmalarının da büyük rolü olduğunu söylemiştir.

Üren, parti liderinin bir araya gelerek millî menfaatlere en uygun yolu müzakere etmelerini, parti propagandasının seçim zamanına inhisat ettirilmesini, basında tirajdan önce millî menfaatlerin ön planda tutularak yayın yapılmasını, mazinin değil, istikbâlin düşünülmesini istemiştir.

Basındaki diğer açıklamalar ve görüşme

Memduh Tağmaç: (Genelkurmay 2. Başkanı)

“Ordu içinde beyanname dağıtımı ile ilgili tahkikatı Genelkurmay 2nci Başkanı Memduh Tağmaç idare etmekte ve tahkikat hakkında Başbakan İnönü’ye malumat vermektedir.” (Akşam: 24 Nisan 1963)

“Öğrendiğimize göre, beyanname ile ilgili tahkikatı Genelkurmay 2’nci Başkanı Korg. Memduh Tağmaç bizzat idare etmektedir.” (Demokrat İzmir: 24 Nisan 1963)

“Beyanname ile ilgili tahkikatı Genelkurmay 2’nci Başkanı Korg. Memduh Tağmaç bizzat idare etmektedir.” (Milliyet: 24 Nisan 1963)

Beyannamede Suç Unsuru:

Bugün sızan haberlere göre, dağıtıldığı iddia edilen beyannameler hukukçulara incelettirilmiştir. Hukukçuların bu beyannamelerde suç unsuru görmedikleri ileri sürülmektedir. (Yeni Asır: 23 Nisan 1963)

Vatanperver Hisler:

Tevkif edilen subaylardan Talât Turhan’ın şehrimizdeki yakın arkadaşları, Turhan’ın vatansever ve dürüst bir insan olduğunu, vatanın aleyhine olan hiç bir harekette bulunmayacağını belirtmişler ve “Olay olsa olsa Yarbay’ın, vatansever hislerini ve aşırı heyecanını dizginliememesinin bir neticesidir.” demişlerdir. (Demokrat İzmir: 24 Nisan 1963)

İrtibat:

(1) Öğrendiğimize göre Ordu’nun çok dar muhitinde faaliyete geçen ve demokrasi idaresini ortadan kaldırarak bir çeşit güdümlü idare kurmak niyetinde bulunan bu kimselerin, ordu dışında bazı çevrelerle irtibatları tespit edilmiştir. Bu irtibat bilhassa Üniversite muhitlerine uzanmaktadır.

(2) Beyannameci subayların yurt içinde olduğu kadar yurt dışında da faaliyette buldukları tesbit edilmiştir. (Tercüman: 25 Nisan 1963)

Tevkifler ve Ötesi:

Beyannamede, bir ihtilâlin şartlarının Türkiye’de gerçekleşmiş bulunduğu belirtiliyor. Hükümet tavizcilikle suçlandırılıyor, intikamcı zümrenin gemi azıya almış olduğu söyleniyor ve Türkiye’yi kurtaracak nizamın silâh kuvveti ile yerleştirilmesi zamanının geldiği haber veriliyor, geç kalınmaması isteniliyordu.

Beyannamenin yakalanması üzerine girişilen dikkatli tahkikat, ittihat ve terakki cemiyetinden özenilerek ordu içinde bir cemiyet kurmak gayretinde kimselerin bulunduğunu ortaya çıkardı.

Tahkikat genişletilince görüldü ki hareketin ordu içindeki zincirinin boyu fazla uzun olmamakla beraber bunun asıl militanları 22 Şubat olaylarından sonra Silâhlı Kuvvetler bünyesinden söküp atılan bazı kimselerdir.

Hareketin resmi felsefesi, Atatürk devrimlerinin tavizsiz olarak tatbiki için idarenin Silâhlı Kuvvetler’in murakabesi altında bulundurulması tezidir.

İstismar edilen endişe, AP seçimleri kazanırsa ne olacağı ve İsmet Paşa'dan sonra hadiselerin nasıl seyir takip edeceği endişesidir. Her iki halde de Ordu'nun müdahalesi beyannamecilere göre tabii olduğuna göre buna şimdiden hazırlanmak, hatta bunu şimdiden yapmak lâzımdır. Kazanılacak zaman kâr hanesine kaydedilecektir.

Bundan bir yıl önceye kadar Milli Savunma Bakanı'nın Emir Subaylığı'nı yapmakta olan Turhan 22 Şubat olayları ile ilgili olduğu tahmin edilerek Afyon'da Batı Menzili Komutanlığı'na tayin edilmiş, ancak bazı özel sebeplerle diğer 22 Şubatçılarla birlikte, emekliye sevk edilmemiştir. Bu özel sebeplerin başında Turhan'ın Askeri Cunta ile ilgisini açığa vurmamış olması gösterilmektedir.

Hazırlık, Türkiye'de halk ile Ordu'yu karşı karşıya getirmek isteyen cereyanın bulunduğunu gören, bunun şampiyonlarının demokrasi halkını altında rahat ve serbestçe faaliyette olduğunu müşahade eden bazı genç subayların düştükleri endişeyi istismar ve kanalize etmek hazırlığıdır. Yani, memleketin umumi ahvalinde faydalananların marifetidir.

Tepkinin kesin olması, hazırlığın içinde bulunanları paniğe uğrattı. Faaliyete başlarken tehlikenin bu kadar büyük olacağını -yeminlerine rağmen- hesaplamamışlardı. İnkâr, tevil yoluna saptılar. Aciz içinde olduğuna inandıkları ve arkadaşlarını inandırmak istedikleri hükûmet hiç de aciz görünmüyordu! (Akis: 27 Nisan 1963)

Beyanname Neler Var?

Beyannameci subayların ele geçen beyannamelerinin üslubu ve gösterdiği hususiyetler asker elinden çıkmadığını ifade etmekte ve bir çok konulardan başka köylülerin birleşerek kooperatifler teşkil edeceği gibi kayıtlar bulunması ihtilâl heveslilerinin sosyal prensiplere fazla yer veren kimseler olduğunu göstermektedir. (Tercüman: 29 Nisan 1963)

Rejim:

Birbirinden telâşlı sekiz Bakan yalnız kaldıktan sonra nefeslerini kesip favorisi Bekata'yı dinlemeğe başladılar... Bekata konuştuğu Bakanların yüzlerindeki ifade daha da gerginleşiyor, sık sık ceplerden çıkardıkları büyük mendillerle alınlarda biriken ter damlacıkları kurulanıyordu.

Bekata diyordu ki: Durum endişeli, Bekata diyordu ki vaziyet bu defe gerçekten ciddi, Bekata diyordu ki tek çare savaş alanını terk etmek. Ve Bekata devam ediyordu... Memlekette durum küçümsenmeyecek kadar ciddi.

İki gün önce bir gazetenin verdiği haberle olaylar su yüzüne çıkmıştı. Ordu içinde bazı maceraperestler bir ikinci 22 Şubat hazırlama sevdasına düşmüşlerdi. Ama bu sefer bilindiği gibi değildi canım, hiç de eskilerine benzemiyordu... Hükûmet için çıkar yol kalmamıştı ki çekilmek en hafif çare idi... Çekilmezlerse bu hükûmet için iki ihtimal vardı: Ya hükûmet memleketi bir ihtilâl tehlikesinden tamamen uzaklaştıracak, ya da memleketi bir ihtilâller zincirine atacaktı. Lâkin ikinci ihtimâl birinci ihtimalden çok daha kuvvetli idi. Ordu da su yüzüne çıkan hareketi öyle sanıldığı gibi 5 subayla kalmayacaktı. Tevkiflerin sayısı 100'e çıkabilirdi, bu rakam bile durumun ciddiyetini açıkça ortaya koyuyordu.

Hükûmet verdiği tavizler sonunda, bazı kuvvetler karşısında zayıf duruma düşmüştü. Parlatonun haysiyeti, hükûmetin itibarı kalmamıştı. Ordu artık hükûmete güvenmiyordu.

Bu suretle Ordu dışında fakat Ordunun bir kısım elemanları ile temas halinde üç ayrı grup kesin olarak ortaya çıkmıştı.

Başlangıçta böyle grupların mevcut olması bir anlam taşımayabilirdi. Ancak politikacılar yerlerinde rahat otursalardı... Politikacılar bir 22 Şubat tecrübesinden sonra da uslanmamış, önce af diye sonra “Plân değil pilav” diye sonra, “Kelle isteriz, 27 Mayıs’ın intikamını alacağız” diye, en sonra da “Kahrolsun Ordu, Kahrolsun Milli Birlik Komitesi, yaşasın hakikî Reiscumhurumuz Celâl Bayar” diye bağırmaya başlamıştı. Bütün bu olaylar aslında hepsi de memleketsever olan bu üç grup mensuplarını derin derin düşündürüyor, bir yandan da bütün bu grupların dışında olan Türk Silâhlı Kuvvetleri Mensuplarının sabrını taşıyordu. Artık 27 Mayıs’a yapılan tecavüzlerin tamiri hemen hemen imkânsız hale gelmişti. Kumanda kademesi genç subaylara sabır ve basiret telkin ederken politikacıların bu “İğrenç”, memleketin bu “Perişan” halini gören genç subayların kanları damarlarında durmaz hale geliyordu. (Kim: 1 Mayıs 1963)

Genç Kemalistler Ordusu

Bir yandan bu olaylar gelişirken, bir yandan da bir grup genç subay, artık aşırı hareketlere müdahale etme zamanının geldiğine inanmıştı.

Broşürlerde Genç Kemalistler Ordusu’nun amacı anlatılıyor, 27 Mayıs’ın hedefine varamadığı, memleketin bir uçuruma doğru sürüklenmekte olduğu, hükûmetin kendisine düşeni yapmadığı, memleketin bir kardeş kavgasına doğru sürüklenmekte olduğu yazılıyordu. Reformist bir görüşle hazırlanan dört sayfalık broşürde daha bunun gibi pek çok fikir vardı. Broşür gerçekte memleketin halini büyük bir realiteyle ortaya koymuştu. Ancak çare olarak ihtilâlden başkasını görmüyordu. Tek çıkar yol idareyi devralmak ve memleketi içinde bulunduğu bu buhranlı durumdan kurtarmak olarak gösteriliyor, vatanını seven subaylar harekete çağrılıyordu.

Aslında nezaret altına alınan beş subayın vatana ihanet etmiş kimseler olmadığı, hepsinin memleketi sevdiğini ve çok kıymetli subaylar olduklarını gene olaydan sonra bizzat kendilerini tevkif eden subaylar tarafından söyleniyordu. Onlar suçlu değildi, suçlu, onları böyle bir harekete sürükleyenlerdi. Suçlu, memleket meselelerini sokağa döken politikacıları. Suçlu böylesine olağanüstü bir zamanda normalden fazla olmıyan hükûmetti, suçlu hükûmetten normal zaman icraatı bekleyen toplumdu... Hasılı suçlu hepimizdik, suçlu herkeşti... Suçlu bu genç dimağlarda böyle fikirlerin yerleşmesine sebep olan bizlerdik. (Kim: 1 Mayıs 1963)

Gizli Ordu Senatoya Beyanname Gönderdi:

“Beyanname ve Kemalist Türkiye bugün geri, anarşist ve Antikemalist faaliyetlerin kaynaştığı bir ülke haline gelmiştir. Artık bu tip hareket ve faaliyetlere, memleketin tahammülü kalmadığı hususunun Senatör ve Milletvekillerince anlaşılacak meskûr temsilcilerin vatan telâkkilerinin Meclis ve Senato sandalyelerinin dışına çıkması, Millet telâkkilerinin de kendilerine oy veren bir avuç vatandaş topluluğundan öteye geçmesi zamanının geldiğini hatırlatırız.” denilmekte idi. (Yeni Sabah: 15 Mayıs 1963)

Başbakanın Takvimi:

Pazar: Memlekette engin bir hava esiyor. Herkes iyimserdir.

Pazartesi: Maceracılar bile artık bir şey yapamayacaklarını anlamışlardır.

Salı: Yeni bir ihtilâle kimsenin gücü yetmeyecektir.

Çarşamba: Vaziyet çok vahimdir. 3-4 gün içinde her şey olabilir.

Hoppalaa... Gel de söyleme: Vallaha Paşam, 3-4 gün içinde ne olur onu ancak tanrı bilir, ama böyle Başbakanlık olamayacağını artık bilmeyen kalmasa gerek!.. (Bedii Faik)

“Milli Devrim Ordusu” (MDO)

Ya MDO? . .

Söz gözaltına alınan subaylardan açılmıştı. Bir politikacı:

- Bunlar dedi Ordu’ya beyanname dağıtırken yakalanmışlar.

Bir doktor sordu:

- Ne varmış bu beyannamede?

- Valla dedi politikacı gazetelerin yazdığına bakılırsa tavizcilikten falan bahsediliyormuş! . .

Lâfa hiç karışmayan müşterek dostlarının bu arada homurdanıp durması üzerine, ikisi birden onun üzerine hamle ettiler:

- Yahu ne ahlayıp pufluyorsun sen de bir şey söylesene. .

Sıkıştırdıkları adam gazeteciydi ister istemez patladı:

- Birader ben Turhan Feyzioğlu’nu düşünüyorum. MDO’nun beyannameleri ki imha edeceği adamların listesini dahi veriyordu. Onları bile savunan bir Başbakan Yardımcısı, şimdi şu tavizcilikten dem vuran beyannameyi her halde başında taşımalı!.. (Dünya: 24 Nisan 1963)

Bekata’nın Şaşılacak Demeci:

Mesela güya muhaliflerini susturmak için MDO beyannamelerinden ve bunları yayanlardan bahsederken: (Siz onları tanısanız hürmetle selamlarsınız) demesi, bir gizli ihtilâl teşkilatı hakkında hükûmetin pek yakın bilgiye sahip olduğu halde harekete geçmemesine itiraf mahiyetinde sayılacak garip ve hayret uyandıracak bir demeçti. (Yeni Sabah (Başmakale): 25 Nisan 1963)

Son Tevkifler:

Mesela Ordu dışında bir nevi cunta hareketi olan ve Ordu içinde de taraftar bulduğu söylenen MDO bunlardan biridir. Günlerce beyanname dağıtan, hatta Meclis kürsüsünden bile isminden defalarca bahsedilen bu garip gizli teşekkül kuranların isimleri sokak dedikodularına kadar düştüğü halde herhangi bir kimse hakkında hiç bir adli muamele yapıldığı ne duyulmuş ve ne de işitilmiştir. (Cumhuriyet (Günün Notları): 26 Nisan 1963)

Rejimi Nasıl Koruruz?

Millet Meclisi’nde Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu, Demokratik nizamın feizlerini överken bir milletvekili kendisine “Ya MDO’dan ne haber?” diye sormuştu da şu cevabı vermişti:

“MDO’nun kimler olduğunu bilseniz alkışlarsınız!”

MDO el altından sağa sola ölüm tehditleri yağdıran gizli bir tedhiş çetesinin adıdır. Ve tehditleri muhalif parti mensupları ile basına mütevecihtir. (Son Havadis (Başmakale): 27 Nisan 1963)

Bu Oyunun Sonu Muhakkak Felakettir:

Halk Partililer, bazı temennilerle el ve işbirliği ederek muhaliflerini sindirmek ve Yurt'ta evvelce olduğu gibi mutlak hakimiyetlerini sağlamak maksadıyla Ordumuzun bazı elemanlarıyla temaslar yapmakta ve tahriklerde bulunmaktadırlar. MDO, SDK ve zinde kuvvetler gibi mevhum kudretler namına beyannameler yayınlamaktadırlar. Buna karşılık bazı AP'lilerin de mukabil tedbirler almaktan ve temaslar yapmaktan hali kalmadıkları sezilmektedir. (Yeni Sabah (Başmakale): 27 Nisan 1963)

Başbakanın Basın Toplantısı: (İstanbul 11 Mayıs 1963)

Soru: Kardeşi, Yüksek Adalet Divanı Başsavcısı Egesil'in memleket menfaatine aykırı hareketlerde bulunduğunu iddia etmektedir. Hükûmet bu faaliyetin mahiyeti hakkında malûmat sahibi midir?

Cevap: Kardeşlerin birbirleri aleyhine sözler söylemesi ve birbirlerini suçlaması nadir görülen olaylardan değildir. Hükûmet kardeşler arasındaki ihtilâflara karışacak değildir.

Soru: Bazı kanunların zaman zaman tatbik edilmeyip zaman zaman tatbik edilmesini rejim bakımından mahsurlu telâkki etmiyor musunuz?

Cevap: Kanunların her zaman tatbik edilmesi esastır. Vakit, vakit tatbik edilmek usûlü yoktur.

Başmakaleler, makaleler, yorumlar, fıkralar

Özcan Ergüder

Gençliği, Atatürk'ü ve Orduyu anlamayanlar

Kendi kendilerine taktıkları ad şudur: “Genç Kemalistler Ordusu”. Bu ad altında bir ihtilâl isteyenlerin, vatan hainliğinin yanı sıra yapmakta oldukları iş ise, gençliğe, Atatürk'e ve Orduya en azından bir Reşat Özarda kadar saygısızlık göstermektir. Orduyu ihtilâle teşvik ithamıyla tevkif edilen 5 subayın eğer bu ithamlar gerçekse bugünün şartları içinde bir Reşat Özarda'dan zerrece farkı yoktur. Bir Reşat Özarda, Orduya hakaret etmekten ne kadar sanıksa, o 5 subay da gene Orduya hakaret etmekten o kadar sanıktırlar.

Türkiye'de gençliği, Atatürk'ü ve Orduyu, onların adını kullanarak bir ihtilâle edebileceğini düşünebilecek kadar az tanımış insanların gafleti, sözde şikayetçi oldukları Reşat Özardalardan daha az değildir.

Bugün Türkiye bir ölüm kalım savaşı içindedir. Ve millet, bu savaşı, demokratik nizam içinde vermeye karardır. Çünkü, insan gibi yaşamının tek tarifi olan “Demokrasi” gerçekleşmedikçe millet hayatında hiç bir savaş kazanılmış sayılmaz. Gençlik bu inançtır, Ordu bu inançtır, bütün gerçek “Kemalistler” bu inançtır. 27 Mayıs, bu inancın bir tezahürüdür. 27 Mayıs idaresinin demokratik idare ile sonuçlanması, Türkiye'de askeri idarenin son bulup sivil idarenin başlaması, parlamenter rejimin kurulması da aynı inancın en tabii sonucudur. Türkiye'de gerçek Atatürkçüler 27 Mayıs'tan evvel ve sonra ne yapmışlarsa, demokrasinin gerçekleşmesi yolunda yapmışlardır. 27 Mayıs doğrudan doğruya bir demokrasi hareketidir. Onu takip eden tekmil demokrasi dışı hareketler “14'lerden tutunuz, Bayar'ın Ankara'daki gövde gösterisine kadar” karşılarında daima bir tek fikrin sarsılmaz gücünü bulmuşlardır: Demokrasi! Türkiye'nin bugünkü durumuna koyulabilecek tek sağlam teşhis şudur:

Gençliği ile, Ordusu ile millet çoğunluğu demokratik rejime bağlıdır. Gerek gençliğin, gerek Ordunun bugünkü titizliği sadece ve sadece bu bağlılıktan doğmaktadır. Gençlik, sokağa bugünkü rejimi tehdit edenlere karşı çıkmakta, Ordu, hükûmeti ve bütün sorumluları gene bugünkü rejimin düşmanlarına karşı uyarmaktadır. Bayar'ın Ankara'daki gövde gösterisini takiben gerek gençliğin, gerek Ordunun gösterdiği titizliğin tek manası ve tek gayesi budur. Demokrasi düşmanlarına karşı gösterilen bu titizliği, demokrasiyi yok edecek bir gayri meşru hareketin zemini olarak görmek tek kelimeyle, budalalıktır. Ve bu fırsatçılarla, gençliğin infialini uyandıran demokrasi düşmanları arasında, millet nazarında demokrasi açısından en ufak bir fark yoktur. Hareket (22 Nisan 1963)

Tevkifler dolayısıyla... (Özet)

Silâhlı Kuvvetler Mensuplarımız 27 Mayıs'tan sonra bulaştıkları siyasetten kendilerini kurtaramamaktadırlar. Her ihtilâlin tabii bir sonucu olan bu durumun yaratılmasında bazı şahsi ihtiraslar kadar memleketin içinde bulunduğu siyasi gerginlik de önemli bir rol oynamaktadır. Nitekim 27 Mayıs'tan beri yapılan muhtelif tasfiyelere rağmen Ordumuzun siyasetten kesinlikle ayrılıp uzaklaşabilmesi sağlanamamıştır.

Şüphesiz bu gibi faaliyette iktidar hırsı ile hareket eden bazı kimselerin bulunduğunu iddia etmek mümkündür. Ancak idealist ve vatansever subaylarımızın bir kaç muhterisin kişisel arzularına alet olmayacak kadar sağduyu sahipleri buldukları da mutlaklıdır. O zaman

özellikle genç subaylarımız arasında yaygın bir hale geldiği anlaşılan cereyanların gerçek sebeplerini araştırmak gerekir.

Gerilerinde kaldığımız ülkelere yetişmek için dinamik ve devrimci icraat bekleyenler umduklarını bulamamışlardır.

İşte durumu bu şekilde gören subaylardır ki, gidişi beğenmemekte ve memleket menfaatleri için “Dur” deyip başka çareler düşünmek gerektiğine inanmaktadırlar. Bu inancı duyanlardan bazı muhterislerin de onları kışkırttığı, böylelikle Ordu içinde çeşitli grupların teşekkül ettiği anlaşılmaktadır. Milliyet (Durum) (24 Nisan 1963)

Esin Talu

Türkiye'nin sincapları (Özet)

Bugün biliyorlar! Kestirme yol, Orduya ihtilâl yaptırma. İhtilâllerin bir kaidesi de ihtilâli yapanların başlarını yemek olduğuna göre... Mesele yenecek başları bulabilmektir.

Türkiye'nin sincaplarına bir yenisi eklenmiştir! Bu yenisi, vatanperver, Kemalist, milliyetçi, idealist olduğu kanısı ile hareket eden ve milletin Ordusuna da leke sürdüren ve bu memleketi yemek isteyenlere de âlet olsan ve bu yurdu ne gibi bâdirelere sürüklediğini anlamayacak kadar beyinsiz olan bir avuç maceracıdır. Ve Türkiye'den koparttıkları her bir parçadan meydana getirdikleri halkalar ile zinciri tamamlamaya kalkışmak, o zincirin kopmağa mahkûm olduğunu görmektedir.

Türkiye'nin sincaplarına kendi vatanperverlik anlayışları yüzünden âlet olanlar da var! Bilmeden, görmeden, anlamadan! Anlamadıkları Türkiye'deki aksaklıkların bir oluşun rahatsızlıkları oldukları! İstiyorlar ki Türkiye bir olup bittiyle kalkınıversin!

Vatanseverlik yapıyorum kanısı ile memlekete fenalık yapanlar bilmeli, görmeli ve anlamalı ki... Kendi bünyelerinden kopartılan her bir parça aslında bu yurttan kopmaktadır. Akşam (Akşam Köşesi) (24 Nisan 1963)

Falih Rıfkı Atay

Kestirmesi

Gidip piyasada kiminle isterseniz görüşünüz: Hiç kimsenin rejim krizinden kurtulduğumuza inandığını görmeyeceksiniz. Memlekete gelip bir kaç günü İstanbul veya Ankara'da geçiren herhangi bir yabancı ile konuşunuz: İyimser resmi edebiyata inanmayarak aramızdan ayrılmakta olduğunu hemen anlayacaksınız.

Herkes bu havadan rahatsız. Herkes, ah bir kararlılık olsa, diyor. Çaresi ne?

Dış görünüşde herkes 27 Mayısçı. 27 Mayıs Atatürk devrimciliğine dönmek demek! Gerçekte ise 1950-1960 devrine dönme havası içindeyiz. Muhalefet cehalet ve taassup kuvvetlerini seferber ederek halk yığınlarını durmadan 27 Mayısçılığa karşı kışkırtmaktadır. CHP'nin halk yığınları içinde itibarı yok. İstatükoculuğu yüzünden de devrimci aydınları kaybetmiştir.

Bize her türlü tavizciliği bırakarak 1938 yılına, yani bugünden elli yıl ileriye atlayarak yeniden Atatürk yolunu tutan idealist ve azimli bir iktidar lazım. Böyle bir iktidar demokrasiyi devrimler disiplini içinde yürütebildiği zaman Türkiye’de kriz kalmayacaktır. İç ve dış güvenliğin hemen kurulduğu görülecektir.

Hiçbir kriz olayların gidişine teslim olmakla halledilemez ve edilmemiştir. Siyasal parti aydınları böyle bir iktidar kurulmasını sağlamaya bakmalıdırlar. Sağlamak ellerindedir.

Son elli altmış yıllık tarihimiz gösterir ki siyasal parti aydınları günün ve geleceğin gerçeklerini görmezlikten geldikleri, bu gerçeklere uymadıkları için sonunda bizi yok olmağa kadar sürükleyen felaketlerden kurtulamamışızdır. Eski Krizlerin her birindeki hava, bugünkü hava idi. Dünya (Başmakale) (24 Nisan 1963)

Gökhan Evliyaoğlu

Türk Subayı’nın Şerefiyle oynayanlar (Özet)

Bazı subayların henüz tam mânâsıyla açıklanmamış bulunan bir sebepten ötürü tevkif edilmeleri üzerine, heyecan ticareti yapan gazetelerde mübalâğalı neşriyat ve yorumlar başladı.

Dikkat ediyorsunuz elbette, rejim buhranından doğan hadiselerde, siyasi kriz anlarında ve bir de muayyen bir düşünce uğruna netice istihali için Ordu mensuplarını müdahaleye teşvik eden bir takım gazeteler, gerçekten bir müdahale teşebbüsü ortaya çıkınca hemen kendilerini geri çekip, hadiselere karışanlara yukarıdan bakıyorlar.

Ordudaki her türlü politik teşebbüs tasfiyesinin mes’ulleri Orduyu bir siyasi muvazene unsuru olarak bir tarafta tutmak veya öyle göstermek isteyenlerdir.

İşin ve durumun en acıklı tarafı neresidir bilir misiniz?

Bazı subayların tevkifi hadiseleri üzerine “şimdi olmamalıydı, zamanı değildi, meşrû bir hükûmet var, yalnız muhalefet işi bozuyor” diye ithamkâr neşriyat yapanlar eğer bu teşebbüs muvaffak olsa idi, o subayları milli kahramanlar olarak alkışlayacak, Hükûmeti suçlayacak ve vatan kurtuldu diye naralar atacaklardı.

İşte, asıl sebep budur. Son hadisenin de daha evvelkilerin de asıl nedeni, müteşebbislerin idealizmi veya ihtirasları değil, teşebbüs muvaffak olduğu anda bir şakşakçı taifesinin, muvaffak olanlara her türlü hizmeti ifa edecek adamların mevcut olmasıdır. Başka sebep aramayınız... Yeni İstanbul (Başmakale) (25 Nisan 1963)

Burhan Felek - Türkiye’nin Bütünlüğü (Özet)

Bu arada bazı subayların tevkif edildiğini gazeteler haber veriyorlar. 27 Mayıs İhtilâli Ordunun politikaya girmesi idi. O bitti ve Ordu kışlasına çekildi. Fakat politikanın Orduya sokulmak istenmesi hareketleri durmadı.. Cumhuriyet (Hadiseler arasında felek) (25 Nisan 1963)

İlhan Selçuk - Ordu ve Halk

Ne halkın dışında bir Ordu vardır... Ne Ordunun dışında bir halk. Dışarıdan Orduya yöneltilen kin yağmuru, sayısı çok az politikacı madrabazının marifetidir. Gene sayısı belli politikacı esnafına karşı Ordu kesiminde neler düşünüldüğünü hepimiz biliyoruz. Siyasi parti kadrolarının hiçbirinin tek başına halkı gerçekten temsil ettiğine inanmıyoruz. Bunlar bir takım menfaat birliklerinin fikirlerine halk katlarında yön vermeğe çalışan, halk dışı kuruluşlardır. Parti teşkilâtı piramidin tepesinde bağdaş kurmuş oturmuş profesyonellerin işporta malı fikirleri bu ülkenin gerçeklerine değinmiyor bile... Halk Ordunun kaynağı... Ordu halkın gözbebeğidir. Çünkü bu memleketin elli bin muhtarlığına serpilmiş yirmi milyon kişinin yaşayışına Ordu eğitiminin büyük etkisinden daha kuvvetli bir medeni rüzgâr yoktur. Her köylü, hayatının bir kesiminde, askerdir.

Bütün bunlara rağmen 27 Mayıs'tan beri, politikacı esnafının gayretkeşliğiyle, asker ile halkın arasını açacak olayların birbiri peşisıra geldiğini ve çoğaldığını görüyoruz. Bu hadiselerin artışıdaki tehlike, Türkiye'nin bütünlüğünü tehdit eden tehlikelerin en büyüğüdür. 27 Mayıs'tan kuyruk acısıyla kurtulan bir kadro, kinli duygularını halka aşılacak için çalışmaktadır. Zaten iktisadi sıkıntılardan bunalmış insanlara:

- Ordu geldi böyle oldu... telkini üflenmektedir.

Dış yardım yağması kesildiği için günlerden daha çok zahmetlere katlanmak gerektiğini anlatan yok. Bugünkü iktidarın süngü zoru ile başımızda durduğu kanaati geniş çevrelere yayılmaktadır. Ve böyle olunca da, iktidarın icraatı, bu konuda hiç bir günahı olmayan Orduya yüklenmektedir.

Ordu bu durumun rahatsızdır. Eski devir mirasçılarının halk önündeki açık ve kapalı ithamlarından bunalmaktadır. İki gündür gazete sayfalarında bu rahatsızlığın yarattığı olayları okuyorsunuz. Biz ne Kayseri olaylarına bir âdi zabıta vakası gibi bakabiliriz... Ne de yeni subay tevkiflerini rahatlatıcı bir tedbir sayabiliriz. Tersine, her yeni tevkif hareketi Orduda yeni yaralar açmaktadır. Ve Ordudaki her temizlik hareketi, subaylar arasında yaygın bazı fikirleri değil, emekle ve masrafla yetişmiş değerli elemanları kışlalardan uzaklaştırmaktadır.

Bunun için, son tevkifler yüzünden genç subaylara doğru yöneltilen bazı fikirleri doğru bulmadığımızı açıklamak isteriz. Ordudaki rahatsızlığın sebeplerini arayıp doğru teşhisler koyarak çareler aramak zorundayız. Polis ve adliye tedbirleriyle önüne geçilecek bir akım değildir. Bu... suçluluğu henüz kesinleşmemiş birtakım insanlara veryansın etmek kolay... Fakat ne hukuk, ne Anayasa anlayışına sığar iştir. Birkaç tevkifin peşisıra hemen vatana ve millete ihanetten dem vurmanın sebepleri ne? Adalete malolmuş bir mesele hakkında hiç kimsenin peşin hüküm yürütmeğe hakkı olmadığı gibi, bu davaların temelinde çözülmesini daha çok ötelerdeki bir geniş anlayıştan beklemek gerekir.

Suç işleyenler hakkında kanunlar, hüküm giyenler için cezalar yürütülür. Ama asker ile halk arasında tehlikeli bir ayrılık yaratmağa çalışmak ve Ordu içinde halkın başına belâ kesilecek bir diktatörlüğün özleminin dolaştığını yaymak, en hafif deyişle alçaklıktır.

Bugün memlekette bir Anayasa rejimi yürütülmektedir... Ve Anayasayı destekleyenlerin başında, hiç şüphemiz olmasın, zinde kuvvetler bulunmaktadır. Bir ihtilâl ortamında bulunduğumuzu da söyleyemeyiz. Politikacı, 27 Mayıs Anayasası'na ne kadar sadık kalırsa, zinde kuvvetler içindeki rahatsızlık o ölçüde kaybolacaktır.

Ama politikacılarımızın 27 Mayıs Anayasası karşısındaki tavırlarını, ne kadar hoş görür olursak olalım, beğeniyor muyuz? Cumhuriyet (Pencere) (25 Nisan 1963)

Bugün bir ihtilâl olamaz çünkü... (Özet)

Bugünkü durumda bir ihtilâl olamayacağını, olsa da başarı sağlayamayacağını belirtmiştik. Bu görüşümüzün dayandığı hususları ortaya açıklıkla koymakta fayda buluyoruz:

İhtilâl neden olamaz, olsa da neden başarı sağlayamaz?

1. Her şeyden evvel dün de belirttiğimiz gibi memlekette - 27 Mayıs'ta olduğu gibi- bir ihtilal ortamı yoktur. Umumi efkârda mevcut düzene müdahale gerektiğine dair bir inancın, bir arzunun duyulduğundan bahsedilemez.

2. Müdahale gerektiğine veya gerekeceğine inananların çeşitli gruplara bölündüğü belirtilmekte, görülmektedir.

3. Yapılacak bir teşebbüs bütün ihtimallere rağmen ilk hamlede gerçekleşse dahi, kolay kolay başarıya ulaşmayacaktır. Zira yukarda belirttiğimiz gibi halka rağmen olacak ve karşısında destek değil direnme, memnuniyetsizlik bulacaktır. Böyle bir ortamda kurulacak idare çözülmesi esasen çok güç olan sosyal ve iktisadi problemlerimizi halledemeyecek, memnuniyetsizlik ve direnme gittikçe artacak, idareyi ele alanlar iyi niyetli ve bilgili olsalar dahi başarı sağlayamayacaklardır. Milliyet (Durum) 25 Nisan 1963

Tarık Zafer Tunaya

Siyasi Hayatımızda Fikir Cepheleri (Özet)

İki yüz yıla varan hürriyetçi gelişmelerimiz boyunca, “Bu devlet nasıl kurtulur?” sorusuna verilecek reçeteleri aramışızdır. 1963 yılında da, Tanzimat öncesi bir hava içindeymiş gibi aynı soruyu soruyoruz.

Türk aydınları bugün, birbirinden gitgide kesin çizgilerle ayrılmakta olan üç fikir cephesi içinde, ya da karşısındadırlar: Gelenekçiler, devrimciler, sosyalistler.

Gelenekçi cephe organize edilmiştir. Kendisini temsil eden derneklere dayanabilmektedir. Günlük ve süreli yayın organları, bol bir broşür edebiyatı bu cephenin hizmetindedir. Siyasi hayatta gayet aktiftir. Siyasi partilerin büyük bir kısmında, parlamentoda taraftarları vardır. Siyasi hayat içinde, gelenekçiler kendilerini muhalefette görmektedirler, muhalefetin tezlerini benimsemektedirler. Daha doğrusu, muhalefet bu cephenin tezlerini benimsemektedir.

Devrimci cephe, ortalama bir tutumdadır. Atatürk devrimini (Ya da devrimlerini) sosyal ve siyasal davranışlarının temeli sayar. 27 Mayıs'ı, siyasi hayatta bir çıkış noktası, Atatürkçülüğün tabii bir sonucu olarak benimsemiştir. Lâiktir. Kalkınmacı ve plâncıdır. Sosyal ve ekonomik kalkınmanın demokratik bir sistem içinde, hürriyetçi bir sentezle gerçekleşeceği kanısındadır. Bu cephede de tam bir birlik yoktur. Organize edilmiştir. Çeşitli dernekler, yayınlar yoluyla kendisini kolaylıkla açıklayabilmektedir. Siyasi hayatımız içinde iktidar çevreleri ve siyasi kuvvetlerin büyük bir kısmı tarafından desteklenmektedir. En geniş olmamakla beraber, memleketimizde en kuvvetli fikir akımı da budur. Parlamentoda hayli kalabalık bir temsilci kitlesine dayandığı bir gerçektir.

Sosyalist cephe, üçüncüdür. Bu cephede de intizamlı bir birlikten bahsedilemez. Bugün için siyasi hayat içinde yayılma istidadı en kuvvetli akım bu cephenin temelini teşkil eder.

Parlamentoda açıkça temsil edilmemektedir. Sosyalist cephe bugün kendisini muhalefette görmekte ve parlamentoda temsil imkânları araştırmaktadır.

Şimdi bu üç cephenin belirli özellikleri nelerdir? Bu alandaki müşahedelerini kısaca özetlemeye çalışalım:

Bazıları geçmişin mirasına, bazıları da geleceğin şartlarına bel bağlamışlardır. Gelenekçiler sağdadır. Dinciler bu yöndedir. Milliyetçiler, gelenekçilerin anlamadığı anlamda sağdadır. Devrimcilerin anladığı anlamda ise onların safında olmak üzere bölünmüşlerdir. Devrimciler, merkezdedirler ve kısmen de soldadırlar. Sosyalistler hem hissi, hem de ilmi bakımdan soldadırlar.

Cepheler arasındaki münasebetler hiç de dostane değildir.

Cepheler belli terimlerin tekeli kurtarmak isteğindedirler. Cepheler birlik ve tecanüsten yoksundurlar. Neye inanacağını bilmeyen insanlar ülkesinde hiç bir rejim sağlam temellere oturtulamaz.

Cephelerin hemen hepsi, Atatürkçülükle münasebetlerini kurmaktadır. Siyasi hayatımız birlik ve açıklıktan yoksun fikir temellerine dayanan cephelere bölünmüştür. Cepheler arasında savaş vardır. Türk siyasi hayatını normal bir gelişme seyri içine sokabilmek için onu kaynayan bir kazan olmaktan kurtarmak gerekir. Yoksa kaynayan kazanın bir adı da demokrasi değildir. Milliyet (Düşünenlerin Düşünceleri) 25 Nisan 1963

Siyavuşgil

Gaf gaf üstüne (Özet)

Ordu içinde beyanname dağıtan Kemalist subaylar hadisesi de ne yalan söyleyeyim, beni ürkütüyor, politikada bizim olmadığı, Adalet Partisi'nde mebus çıkmadığım halde, bütün kabine erkânı şundan emin olmalıdır ki, ufukta çıkan bu tehdit şimşekleri karşısında memleket, gayret ve hamleden yana yeniden, yaprak kıvıldağan bir çöl manzarasına bürünmek üzeredir. Kayseri'deki olay karşısında:

- Memlekette her zaman silâh aranmıyor mu mazeretini ileri sürmek, Kemalist Subaylar mevzunda ise:

- Bu, Ordunun bir iç meselesidir cevherini yumurtlamak, bugüne kadar hiç bir devlet adamının ağzına alamadığı irilikte birer gaftır.

Biz meğer ne talihsiz memleketmişiz böyle. Yeni Sabah (Sabah Penceresinden): 26 Nisan 1963

Cahit Tanyol - Millet-devlet şuuru (Özet)

İlerici ve gerici denilen bu iki kadronun devleti kurtarmak amacıyla birleştiğini söylemişim. Kurtuluş savaşının değişimlerine dikkat edelim. Hepsinde ağırlık merkezi, Devlet değil Millettir. Anadolu'nun uzun ve sürekli tarihinde değişmeyen ve tekrarlanan bir olay vardı. Bütün isyanları ve ayaklanmaları, devletle ilişkisi olan kimseler yapıyorlardı.

Mustafa Kemal'in belli bir maksatla Anadolu'ya geçtiği bilinen bir gerçek olduğu halde, padişahın resmi bir sıfat ve yetki istemesi, halkın psikolojik davranışlarını çok iyi bilmesinden ileri gelmiştir. Mustafa Kemal'in hedefi açıktır: milli bir devlet kurmak.

Halka hitap ederken hep "Sen yaptın" dedi. Köylüye "Milletin efendisi olduğunu" telkin etti. "Hakimiyetin kayıtsız şartsız halka geçmiş olduğunu" söyledi. Değişmez bir kader yumağı gibi Anadolu Türklüğünün ruhuna çöreklenmiş olunan tebaa psikolojisini yıkmak istedi. Çağdaş uygarlığa kavuşmanın Osmanlıcası: Batılama idi. Halbükî, bu batılama hareketi, Tanzimattan beri üst kadroda devam eden bir gelişme idi. Bu, eski Osmanlı kalıpları yerine modern batı kalıpları, batı kurumları almak suretiyle olmuştu. Elbette ki, devlet hayatına ait modernleşme ile millet hayatına ait modernleşme yan yana yürüyecekti.

Mustafa Kemal'in çevresinde düşünen insanlar, Osmanlı gelenekleri içinde yetiştikleri için, devrimleri de Osmanlılaştırdılar. Böylece üç Osmanlı tipi ortaya çıktı:

1- Gericiler.

2- Mustafa Kemal'e karşı olan Osmanlılar.

3- Mustafa Kemal'in safında olan Osmanlılar. Bunlar Mustafa Kemal'e inanmışlardı; ve fakat hepsi, onun gerisinden geliyordu. Çizdiği hedeflere anca Mustafa Kemal'in gidebildiği ölçüde katıldılar. Devrimleri savunmakla yetindiler. Kültürü ve çevresiyle Osmanlı, sezgisi ile halkçı olan Mustafa Kemal "Yalnız adam" dı.

Mustafa Kemal, sezgisiyle büyük adamdı. Mustafa Kemal, sezgisiyle "Yalnız adam" olduğunu biliyordu. Bu yüzden "Cumhuriyet"i de devrimleri de gençliğe emanet etti.

Bir gün Mustafa Kemal'i "Halkçılık", "Devletçilik" ve "Devrimcilik" ilkelerini kendisine ölkü yapmış halk çocukları, bütün Osmanlı tel örgülerini aşarak, seslerini mutlaka halka ulaştıracak ve Mustafa Kemal'i "Yalnız adam" olmaktan kurtaracaklardır. Cumhuriyet (26 Nisan 1963)

Ordunun Temayülü (Özet)

Türkiye'de bugün bir askeri ihtilâl nasıl olur? Herhalde, 27 Mayıs sabahı olduğu gibi değil... 22 Şubat gecesi olabileceği gibi. Yani vuruşarak. Bir kısım kuvvetler Başbakan İsmet İnönü'yü tutacaktır. Bir kısım kuvvetler ihtilâlcilerden yana olacaktır.

Türkiye'de bugün, Demokrasiye karşı bir ihtilâl hareketi içinde şahsiyetini Silâhlı Kuvvetlere kabul ettirecek bir kimse yoktur. Bu, ilk darbeyi bir sıra darbenin takip edeceğinin şaşmaz delilidir.

İşte, bu gerçeklerdir ki bugün Türk Silâhlı Kuvvetlerini demokratik rejimin sembolü olan İnönü'nün yanında, onun yardımcısı olarak toplamaktadır. Türkiye için tek kurtuluş yolunun İnönü'ye savaşında destek olmakla açılacağını Türk Subayı'nın bilmediğini, görmediğini sanmak Türk Subayı'nı hiç tanımamak demektir. Gençliğinin icabı daha aceleci olan küçük subayın sıkıntısı, üzerinde bulunan yolda, bir takım anlayışsızlıklar, hatta alçaklıklar yüzünden kâfi suretle ilerlenmemesidir. Ve bunda onun haklı olduğunu belirtmek imkânı yoktur. Akis (27 Nisan 1963)

Faruk Nafiz Çamlıbel

Demokrasiye Bağlılık

Zaman zaman, hükûmetin birinci derecede mesul şahıslardan demokrasi yolundan ayrılmayacağıma dair teminat verilince, memnun oluyoruz. Çektiğimiz bunca zahmetlere, katlandığımız fedakarlıklara karşılık ayakta tutmaya çalıştığımız demokrasiyi koruyamamak milletçe ağlanacak bir neticedir.

Fakat zaman zaman, patlak veren hadiselerle endişeye kapılıyoruz. 22 Şubat olayı, dokuz hava subayının emekliye sevk ve nihayet son tevkifler. Bütün bunların, esasen tam olarak gelmeyen huzuru kaçırdığı bir hakikattir.

Son hadisenin ehemmiyet derecesini gazete haberlerinden öğrenmeğe çalışıyoruz. Tevkif edilen subayların sayısı kat'î olarak belli değil. Ordu mensuplarını ihtilâl teşvik maksadıyla dağıtılırken ele geçirildiği söylenen beyannamelerin mahiyeti hakkında da bir fikrimiz yok. Vazifeleri okuyucuya haber vermek olan gazeteciler bu derece meçhul içinde kalırsa, vatandaşların içine düştüğü durumu, varın siz kıyas edin.

Evvelki gün bir beyanat veren Başbakan Yardımcısı Hasan Dinçer “Demokrasiden ayrılmıyacağını” söylerken, demokrasinin açıklık prensibine dayandığını tamamen bildiğinden eminiz. Bizim temennimiz, bu gibi, Milleti huzursuzluğa ve endişeye sevk eden olaylarda, hükûmetin derhal, milleti aydınlatmasıdır.

Madem ki demokrasiden ayrılmayacağız, önce, devlet adamları demokrasinin prensiplerine göre hareket etmelidirler. Tasvir (Günün Manzarası): 27 Nisan 1963

Bu Oyunun Sonu Muhakkak Felâkettir (Özet)

Bütün bu soruların cevabını bulmak için memlekette siyasi partilerin umum tutumunu göz önünde bulundurmak ve yurdun bugün için umumi siyasi şema ve tablosunu çizmek yerinde olur. O vakit anlaşılan hakikat şu olur ki, bazı Halk Partililer, bazı temennilerle el ve işbirliği ederek muhaliflerini sindirmek ve yurdu evvelce olduğu gibi mutlak hakimiyetlerini sağlamak maksadıyla Ordumuzun bazı elemanlarıyla temaslar yapmakta ve tahriklerde bulunmaktadırlar. M.D.O., SDK ve zinde kuvvetler gibi mevhum kudretler namına beyannameler yayınlamaktadırlar. Buna karşılık bazı AP'lilerin de mukabil tedbirler almakta ve temaslar yapmaktan hali kalmadıkları sezilmektedir. Bu durumdan faydalanmak isteyen bazı kinci ve intikamcı zümreler de, ortalığın karışmasından mı huzurun hiç bir surette teessüs etmemesinde menfaat umduklarından, durmadan aşırı sözler sarfetmekte ve hareketlerde bulunmaktadırlar...

Memleketteki bu çekişme ve allak bullak oluş karşısında düşüncesi kıt ve görüşü kısır bazı Ordu mensupları, iptidai memleketlerdeki askeri darbelere ağızlarının suyu akarak bakmakta ve yurdumuzda da bu çeşit bir askeri idare kurmanın hasretiyle yanıp tutuşmaktadırlar. Askerlik disiplinine ve Ordu meratip silsilesine tamamıyla aykırı faaliyette bulunanların, aslına bakılırsa ne kendilerine ad olarak taktıkları “Genç Kemalisler” le alakaları ve ne de idealistlikle bir münasebetleri vardır. Bu gibi davranışlar karşısında hükûmet son derece azimli davranıp kim olursa olsun, hangi teşkile mensup bulunursa bulunsun ve hangi istikametten gelirse gelsin, demokratik usüller ve kanunlar dışı faaliyette bulunanların yakalarına yapışıp adaletin emrettiği en ağır müeyyideleri tatbik eylemedikçe ve, ilâve ediyoruz, bu davranışında neşteri en derinlere kadar indirip vurmadiğınca memlekette,

bugün şahidi bulunduğumuz bu fesat teşebbüsü ne biter ne de ekonomik kalkınma mümkün olur. Yeni Sabah (Başmakale) 27 Nisan 1963

İnönü'nün Hesabı (Özet)

28 Nisan'ın üçüncü yıldönümünde memleket bir ihtilâl ortamı içinde bulunmamasına rağmen mevcut düzene müdahale ihtimâl ve fikirleri üç yıl evvelkine nazaran daha yaygın ve çok daha aleni bir haldedir. Nitekim Ordu içinde "işlerin bu şekilde yürütülemeyeceği" hususunda beyannameler dağıttıkları iddiasıyla subaylar tevkif edilirken, dün yapılan törende konuşan bir Tabii Senatör, "Hukukî" bir ihtilâl teklif etmiş, Meclisin Anayasa ve Seçim Kanunlarında değişiklik yaparak siyasi partilerin faaliyetlerinin bir süre için durdurulmasını, Kemalist düşünceler dışındaki zihniyetleri tasviye eden bir idarenin kurulup muhtaç olunan reformların süratle gerçekleştirilmesini istemiştir.

Kısacası İnönü, rejimin iki karşı yönden gelen intikam ve ihtilâl teşebbüsleri arasında kurulan denge üzerinde yürütülebileceğine kanidir. Ona göre hastalıkların bu şekilde müzmin bir şekilde bir devamını tabii karşılamak ve endişe etmemek gerekir. Bütün arzusu vakit kazanmaktır. Ve arzusunu gerçekleştirdiğine kanidir.

Bakalım tarih tecrübeli siyaset adamının bu hesabını da doğru çıkartacak mı? Milliyet (Durum): 29 Nisan 1963

Kadri Kaplan

Türkiye Demokratik Gelişmelerin Neresinde? (Özet)

Buna erişilmeden yaşanmaya çalışılan seçimli iktidar muhalefet hayatı, asla bir dönemden ileri geçemeyecek ve daima ülke rejim buhranlarına sürüklenecektir. Zira, cehaleti, dini ve hayatın zarurî ve tabii ihtiyaçlarını kolaylıkla istismar kabiliyeti üstün olan geriletici zihniyet oy çokluğuna dayanarak iktidara geçmekte ve bunlar belirli ve zararlı bir hale erişince hamleci zihniyetin reaksiyonu başlıyarak rejim buhranları kendisini göstermektedir.

Yaşadığımız olaylar asla bir DP ya da AP ile CHP mücadelesi yahut da bu kitlelerin eğilimlerini aksettiren belli kişilerin mücadelesi değildir. Aksine, kâbustan bir an önce kurtulmaya çalışan hamleci zihniyetle muhafazakâr durgun topluluğu istismar eden zihniyetin mücadelesidir. Partilere ve belli kişilere olan bağlılık gösterileri, partizanlık aslında birer dış sebep ve bahanelerdir.

Geriletici zihniyet cephesinin temelini çokca olarak masum ve muhafazakâr vatandaş topluluğu teşkil etmekte ve bunlar menfaatçı, ikbâlcı ve istismarcı idarecilerin kötü oyunları için seçimde müracaat edilen kişiler olarak telakki edilmektedir. Hamleci zihniyet cephesinde de az da olsa çeşitli arka fikirlerin ve menfaatçıların bulunduğu bilinmektedir. İşte bir toplumda her iki zihniyet karşı karşıya bulduğunda, sarsıntısız ve uzvi gelişme niteliğinde bir sosyal gelişme beklemek, aşırı cereyanların cephele arasında cirit atmalarını önlemek mümkün değildir. Bu orta oyunundan yararlananlar bulunmakla beraber her seferinde zarar veren halk olmaktadır. Tekrar edelim ki yanlış teşhis sonucu girilen erken denemeler mutlaka geri zihniyeti işbaşına getirerek buhranlara yol açar.

Asıl mesele, var olacağı peşinen kabul edilmesi gereken yeniliğe karşı direnme unsurunun aydınlatılması, istismardan kurtarılması yoluyla ak zihniyet miktarının

yükseltilmesi ve böylece demokratik gelişme süresinin kısaltılarak kendi kendini tam demokratik esaslarla idare etme düzeyine erişilmesidir. Gelişme çarkı kendi kanunlarına tam bir itaatle dönmekte ve perdeler oynamaktadır. Son perde toplumun yarısından çoğunun aydınlığa çıkışını, yani milli menfaatleri ve kendi menfaatlerini tamamen anlamış olduğunu temsil edecek ve piyes de böylece bitecektir.

Tarihin akışı durdurulamaz. Türkiye uygarlık yolunda mutlaka gelişecektir. İdarecilere düşen, bu gelişmenin en kısa, verimli ve sarsıntısız yolunu bulabilmektir. Milliyet (Düşünenlerin Düşünceleri) 29 Nisan 1963

Ahmet Kabaklı

Hafif Kaçıyor (Özet)

14'ler sınır dışı mı edilmiş? Felâket... Başımıza yine neler gelecek!

- 22 Şubatçılar iktidarı devirmek mi istemişler? Vay canına? Ne kara bahtlı milletmişiz?
- M.D.O. cular ihtilâl mi yapacaktı? Deme Allahısen...
- Bir cunta olacak diye hükûmete ihbar mı yapılmış? İşin mi yok yahu...
- “Genç Kemalistler(!)” Orduyu ihtilâle kıskırtmak isteyen beyannameler mi dağıtmışlar? ... Eh, olur böyle şeyler...

İşte sürüp giden ve gittikçe bizi medeni alemden uzaklaştıran ihtilâl, darbe-i hükûmet, cunta, isyan, başkaldırma söylentileri karşısında milletin usanç ve bezginlik grafiği aşağı yukarı söylediğim gibidir. Tercüman (Gün Işığında): 30 Nisan 1963

İlhan Selçuk

Sergüzeşt...

Ah... ne güzel sözcük bu! Edebiyatı cedidenin kokusu, fecri âtinin tadı, serveti fününun lezzetini bir üstünde kaydırır gibi:

- Sergüzeşt...

Evden kaçan besleme kızın Anadolu tiyatro kumpanyalarında elden ele dolaşması sergüzeşt... Mirasyedi küçük beyin babadan kalma altınlarını araba sevdalarında eritmesi sergüzeşt... Konaktaki Fransız mürebbiye ile aile erkeklerinin muaşakası sergüzeşt... Kağıthane kıyılarında sandaldan sandala göz süzmece sergüzeşt... Bohçacı kadının gizli servisiyle nâmeleşmek sergüzeşt...

Kimleri “Dilhun” etmemiştir ki bu sergüzeşt hevesi... Başında kavak yelleri esen kimleri... Aşk yüzünden, ihtiras yüzünden, ihanet yüzünden, kimler dökülmemiştir ki sergüzeşt yollarına...

Ama bir de vatan aşkı yüzünden dökülenler vardır sergüzeşt yollarına... Bir bakarsınız, yakın tarihimiz bir sergüzeştler tarihidir. Babıâli baskınları birer sergüzeştlerdir. Resne dağlarından kopup İstanbul'a inen Niyazi Bey'in hikayesi bir sergüzeşt... Namık Kemal'in mısralarından dökülen baştan başa sergüzeştler... Jöntürklerin Paris'ten Anavatan'a uzayan solukları sergüzeştlerin ateşini taşır.

Ve tarihimizin en güzel sergüzeştinin çılgınca büyüklüğüne kim kaptırmıştır kendini?..

Mustafa Kemâl.

En akli başında, en mantıklı geçinen, koltuklarında çeki taşı gibi oturan, söze başlayınca tarihe rahmet okutan, aksaçlı aksakallı ekâbir:

- Amerikan mandasını öpüp başımıza koyalım... derlerken Karadeniz'de bir büyük sergüzeşte doğru sular köpükleniyordu... 19 Mayıs 1919 bu sergüzeştin başlangıcıdır.

Hilâfeti kaldırmak bir sergüzeşt... Saltanatı lâğvetmek bir sergüzeşt... Yeni yazıyı altı ayda Osmanlı artıklarına kabul ettirmek bir sergüzeşt.

Ve 28 Nisan bir sergüzeşt.

Üniversiteli genç Beyoğlu sinemasının 14.30 seansına gideceği yerde Hürriyet Meydanında başlayan bir sergüzeştin kollarına atılmıştı o gün...

Ve 27 Mayıs bir sergüzeşt...

Gencecik subayların gizli toplantılarında o sergüzeştin plânları düzenleniyordu aylardan beri...

Şimdi gene diyorlar ki politikacı büyüklerimiz; sergüzeştçiler bugünlerde faaliyetlerini artırmışlar. Durmadan çalışıyorlarmış, durmadan ve el altından...

Teşkilât kuruyorlarmış. Birleşme çabaları içinde imişler. Memleketi, sonu belirsiz maceraların eşliğine getirmek için uğraşıyorlarmış...

Ve diyoruz ki biz:

Bu memleketin sağlam ve zinde kuvvetlerinde, bu memleketin Atatürkçü ve hâlis evlâtlarında başlarını yeni sergüzeştlerin yollarına koymak için bir akım varsa, bunun sebeplerini aramalıdır.

Eğer siyasi iktidar kadrosunun tutumu, memleketin güvendiği kuvvetler içinde sergüzeştçiler yetişmesine, çoğalmasına, birleşmesine sebep oluyorsa o tutumda muhakkak yanlışlıklar vardır.

Yakın tarihimizin sayısı çok sergüzeştlerine bir yeni sergüzeşt katmak istemiyorsak açmalıyız gözlerimizi...

Kör gözlerimizi... Atatürk devrimlerinin bile açamadığı kör gözlerimizi... Cumhuriyet (Pencere): 29 Nisan 1963

Köklü Reformlar Yapılmadıkça (Özet)

Başbakan CHP Grubundaki açıklamasında tevkif edilen 10 subay olayını sergüzeşt olarak yorumladı. Fakat bu olaya gereken önemi vermedi. Ya da önem vermiş görünmek istemedi. Özel bir tedbir düşünülmediğini söyledi; sade koalisyon ortaklarının birbirine daha sıkı sarılmalarını ve muhalefetin kışkırtıcılıktan vazgeçmesini istedi.

Aslında on subay olayı sosyal bünyemizdeki çok ciddi rahatsızlığın yeni bir belirtisidir.

İhtilâl teşebbüsünün devamı karşısında 27 Mayıs ihtilâlini doğuran sosyal ve ekonomik şartlarda 27 Mayıs'tan sonra bir değişiklik olup olmadığını araştırmak gerekir.

Bu şartlar bir yandan halkın aldatılması ve Anayasal rejimine karşı kışkırtılmasına elverişli bir karşı ihtilâl ortamı yaratırken, bir yandan da 27 Mayıs'ta gerçekleşmesi umut edilen devrimlerin gerçekleşmemesi yüzünden yeni bir ihtilâl ortamı yaratmaktadır.

27 Mayıs'tan bu yana birbirini kovalayan biri ötekine zıt yönlerde gelişen olayların bizce nedenleri şunlardır.

Şu halde bugün sosyal bünyemizde kendini hissettiren ciddi rahatsızlığın tedavisi, önce olaylara gerçekçi bir gözle bakmak, biçimcilikten kurtulmak ve Anayasamızı tastamam, eksiksiz, kesintisiz uygulamak suretiyle, demokrasiye gerçekten bağlılığını ispat etmek durumunda olan hükûmete düşen bir vazifedir. Sosyal Adalet: (30 Nisan 1963)

General Kenan Esengin

Geriye Dönüş Yok (Özet)

Çeşitli sebeplerden ötürü memleketin varlığını tehdit eden bir ortam meydana gelmiştir. Biz, şimdi bu ortamı kurutacak yerde, uçan sivri sinekleri avlamaya uğraşmakla sızmadan kurtulmak çarelerini aramaktayız.

Bu durum, düşünebilen insan ve çevreleri haklı olarak endişelere düşürmekte ve ister istemez milletin kaderi bakımından çıkar yollar aranmasına götürmektedir.

Demokratik rejimin imtiyazlarından faydalanarak bizzat onu tahrip etmeye ve memleketin bütün kıymet hükümlerini hiçe sayarak ikbâl ve menfaat sağlamağa, kin ve intikam duygularıyla irticai bir devir açmaya kimsenin hakkı yoktur. Eketin bütün kıymet hükümlerini hiçe sayarak ikbâl ve menfaat sağlamağa, kin ve intikam duygularıyla irticai bir devir açmaya kimsenin hakkı yoktur. Hürriyet nizamının en büyük düşmanı anarşidir. Bu nizamın koruyucuları, bekçileri çok kuvvetlidirler. İrticai hortlamalara asla göz yumulmayacaktır.

Milli bütünlüğümüzü zedeleyecek, Atatürk yolunu kapamak isteyecek, memleket menfaatlerine zarar verecek her teşekkülün sonu hüsrandır.

Siyasi partiler, zihniyet ve kadrolarının memlekette açılan yeni devrin icaplarına göre islâh etmelidirler. Buna zaruret vardır.

İtiraf etmeliyiz ki, Milli Birlik Komitesi'nin ve onun hükümetlerinin müsamahalı, hoş görürlüğü, hatalı güdümleri ve ilerisini iyi görememeleri bugünkü siyasi ortamı yaratmıştır. Fakat bu deneylerden ve iyi niyetten acı ders alan Atatürkçü ve 27 Mayısçı kuvvetler her sabıklığın karşısında çok kararlı olduklarını göstermişlerdir. Bundan sonra da böyle olacaktır, geriye dönüşü yoktur. Milliyet (Düşüncelerin Düşünceleri): 3 Mayıs 1963

Teoman Erel

Ne Yapmak İstiyorlar (Özet)

Onlar maceracı mıdır? Yoksa onlar nimetlerinden faydalanmayı umdukları bir hükümet darbesi mi istiyorlar?

Gençliğin, Ordunun ve 27 Mayıs öncesinden bu yana reaksiyoner görünen siyasi, iktisadi olaylara büyük bir ilgi duyan kitlenin yukarıdaki şekilde isimlendirilmesinde bir hata olması muhtemeldir...

Batıya yetişmek amacındaki bir ülke, fakat batıyı istemeyenlerin çoğunlukta bulunduğu bir ülke, hayati kararların oy çoğunluğuna göre alındığı bir rejime emanet edilmiştir.

İşte bugün “Maceracı” “menfaat için ihtilalci” şeklinde isimlendirilenler, böyle bir tarihi gelişme içinde serpilip, teşkilâtları, müesseseleri görevini yapmaya başlayan “Atatürkçü gerçek Türk Halk oyu” dur. Artık sadece devlet teşkilâtına münhasır kalmayan ve kendini gizlemeye lüzum görmeyen bu gerçek halk oyu ihtilâlden bu yana da gerinin, karanın, kötünün, namussuzun her hareketine karşı koymuş, görevini başarı ile yürütmüştür.

Ve, “Görünüştən, mizansenden ibaret bir demokrasiye” fit olan karanlık maksatlı beyler asla kabul etmeyeceksiniz ama:

Onlar oynadıkları rol ile “demokrasinin bekçileri” dirlər.

Lütfen onlara isim koyarken, bu derece günlük menfaatlerin esiri olmayalım... Ankara Bayram Gazetesi: 6 Mayıs 1963

Yaşar Aysev

Zinde Kuvvet Hangisidir? (Özet)

Türk toplumunun bir az gelişmişlik duygusu içinde kıvrandığı ve zaman zaman umudunu tamamen yitirdiği herkesin bildiği bir gerçektir.

Siyasi partiler ve demokratik rejimin başlıca kurumu olan Parlatentonun son zamanlarda geçirdiği sınavlardan yüzü ak çıkmadığını biliyoruz.

27 Mayıs'tan önce bir İsmet Paşa efsanesi vardı.

27 Mayıs oldu. Bütün ilerici kuvvetler tam anlamıyla, yüreklerinin bütün gücüyle şapkalarını havaya fırlattılar, ihtilâlin tabii lideri sayılan İsmet Paşa'yı sevgiyle selamladılar.

27 Mayıs'ın üzerinden üç yıl geçti. Şimdi aynı kuvvetler - Gene İsmet Paşa'nın etkisiyle- bölük pörçük haldeler. Ve İsmet Paşanın dışında kaldığı toparlanma çabası içindeler.

Gerçek odur ki, İsmet Paşa, muhalefet yıllarında sakladığı büyük prestiji bir mirasyedi hovardalığı ile yemiş ve ilerici kuvvetler tarafından terk edilmiştir.

Böylece İsmet Paşa efsanesi ihtilâlin üçüncü yılında iflâs etmiştir.

Basın tam anlamıyla bir keşmekeş içinde topluma yön vermek fonksiyonunu yitirdi.

27 Mayıs'ı yapan kuvvetlerin üçüncüsü olan Üniversite itibar kaybetme yarışında öncekilerden hiç de geri kalmadı.

Geriye iki kuvvet kalıyordu.

Gençlik ve Ordu:

Her şeye rağmen, bütün bölme çabalarına göğüs geren, bu iki ana unsur toplumun halâ ayakta kalmasını sağlayabiliyorlar. Ankara Bayram Gazetesi (7 Mayıs 1963)

Demokrasi ve Siyasi Partiler (Özet)

Demokrasi, siyasi partiler olmaksızın yaşayamaz, fakat siyasi partiler yüzünden ölebilirler.

Siyaset biliminde siyasi partisiz bir demokrasi sınırının henüz bulunmadığı bir gerçektir. Partiler akıllarını başlarına toplamadığı takdirde, tek kişiye dayanan otoriter eğilimli yönetimin Fransa'da bile önlenemediğini hadiseler göstermiştir.

İşte bu gerçekler Fransa'da, Pierre Mendes France gibi, ciddi demokrasiye inanmış ve fakat çağımız demokrasisinin bütün gereklerini de kavramış bir siyasi lideri, geçen yıl yayınladığı "Modern Cumhuriyet" adlı son eserlerinde, itibarlarını kaybeden siyasi partiler için bir takım "reorganisation" tekliflerinde bulunmaya zorlamıştır.

Mr.P.M. France'a da bu yüzden, memleketimizde son zamanlarda çok bol kullanılan ve bir çok kimselere kolaylıkla yakıştırılan ve yapılandırılan bir deyimle "Cuntacı" denmeğe kalkışılmayacağını ümit etmek isteriz.

Körpe ve cılız demokrasimiz adına dilediğimiz; batı mizansenini altında fakat şark kurnazlığı içinde zaman zaman orta oyununa benzeten siyasi partilerimizin ve sayın liderlerinin, ikinci cumhuriyetin "Hürriyet ve kalkınma sentezi"ne süratle ulaşmak için gerekli bütün tedbirleri kendilerinden başlamak sürati ve şartı ile, almalarından ve prestijlerini kazanmaya çalışmalarından ibarettir. Cumhuriyet 8 Mayıs 1963

Ahmet Emin Yalman

Alanya'dan ilhamlar

Gafletten uyanmamız, yeni yollar aramamız zamanı gelmiştir. Geriliği istismar eden politikacılar müsamaha etmeğe son vermeliyiz. Bunlara vatan hainleri, bozguncular, komünizm emperyalistlerinin maksatlı veya şuarsuz öncüleri gözü ile bakmalıyız. Rejimi yıkmayı hedef tutan her türlü küçük ihtiras sahipleri; kötü politikacılardan farksız vatan hainleridir. Milliyet (Düşüncelerin Düşünceleri) 8 Mayıs 1963

Hayri Alpar

Gözlerindeki Mertek (Özet)

Rejimi veya memleketi felâkete sürükleyen bir iktidara karşı zinde kuvvetler müdahale etmek zorunda kalmışlardır. Askeri idare kurmak için değil. Eğer böyle olsaydı, ne yeni Anayasa çıkarılır, ne yeni seçimler yapılarak parlamento kurulurdu. Hangi numarayı taşırlarsa taşısınlar günün ve bugünün askerleri ellerinde kuvvet bulunduğu halde, idareyi sivilleri bırakmazlardı.

Bugün sivil ve asker her devrimci idealistin üzüntüsü neden? Bunca emeklerle elde edilen bir rejimin, günün özlemine çeken ve intikamcılık ruhu taşıyan kimseler tarafından gene tehlikeye düşürülmek istenmesinden değil midir?

Zaman zaman “bu işin böyle gitmeyeceğini” kendileri de söyledikleri halde neden ve niçin “Demokrasi” kahraman ve allâmesi kesilenler oturdukları ve bastıkları yerin hangi kuvvete dayandığını görmüyorlar da, en az kendileri kadar demokratik rejime bel bağlayanları ağır ve çirkin isnatlar altında tutuyorlar. Tavizcilikleri, statükoculuklarıyla işledikleri, işlemekte devam ettikleri suçları sağlamak için mi? Memlekete ve rejime asıl fenalığı yapanlar, işte bu dayanılan kuvvetleri parçalama yolunda olanlardan başkaları değildir!.. Dünya (Bize Göre) 11 Mayıs 1963

Çetin Altan

Şimdi Ne Olacak (Özet)

Vaziyet çok kritiktir. Türkiye’de üç dört gün içinde mühim olaylar ve gelişmeler olabilir.

Politikacıların çoğunluğu Türkiye’nin kalkınmasında rasyonel bir anlayıştan, metodlu bir çalışmadan ve plânlı bir uyanıştan yana değildir. Onlar hiç bir ciddi çalışma göstermeden, halka söyleyecekleri nutuklarla iktidara gelmeyi Demokrasi zannetmekte ve bütün meselenin oy çoğunluğunu toplamaktan ibaret olduğunu iddia etmektedirler.

Sözün kısıası, Türkiye’de ya akıl hâkim gelecek, ya his. Mevcut his kadrosu galip gelemez. Yalnız akıl kadrosu sonradan kendisine ihanet edebilir. Ne yapalım ki, ne olacaksa olacaktır. Bunları önlemek kimsenin elinde değildir. Milliyet (Taş) 16 Mayıs 1963

İlhan Selçuk

Vahim ve Kritik (Özet)

Vaziyet çok vahimdir... Tekrar ediyorum, çok vahimdir. Dikkatli olunuz ve sükûnetinizi muhafaza ediniz. Türkiye’de üç-dört gün içinde mühim olaylar ve gelişmeler olabilir. Bu olayların ne istikamette gelişeceğini ben de söyleyemem.

- Şu hakikattir ki, bugün Ordu kendisine hakaret eden kişinin parlamento tarafından korunduğunu kabul etmektedir.

Orduya sövdüğü iddia edilen milletvekilinin dokunulmazlığı konusunda parlamentonun aldığı karar, halk oyunun ve zinde kuvvetlerin vicdanında derin yankılar uyandırmıştır.

Türkiye'nin davalarını saray entrikalarına benzer parti içi ve dışı konbinezonlarıyla çözmek imkânsızdır. Ama bu iktidardan başka türlüsünü de beklemek imkânsızdır. Bunun içindir ki, olan bitene hiç şaşmamak gerek. Cumhuriyet (Pencere) 16 Mayıs 1963

İlhan Selçuk

Ormanlar, Odunlar ve Politika (Özet)

Demokratik düzende politikacı önce memleket, sonra parti, en sonra da şahsi menfaatlerini dikkate almalıdır... dedi. Bizde ise tersi oluyor: Yani politikacı önce şahsi menfaatini, en sonra da memleket menfaatini düşünüyor.

Halk yalnız ormancıya mı karşı? Halk jandarmaya karşı... Halk tahsildara karşı... Halk öğretmene karşı... yani halk, bir anlamda devlete karşı.

Bu duygular, Türkiye'ye, geçmiş kötü yılların yadigarlarıdır. Demek ki biz hiç bir zaman halkın devletini kuramamışız.

Halkın devlet kuvvetlerini düşman gibi gördüğü bir ülkede kalkınma nasıl olur? Türkiye işte bu açmazın içindedir. Bu düğümü güzellikle ve yumuşak usullerle çözebilecek bir mucize gerçekleşebilecek midir? Sorunun cevabı havadadır. Ve Türkiye'de asıl "vahim ve kritik" olan mesele budur. Memleket idaresini bugün elinde bulunduran siyasi kadronun üyeleri eğer tez zamanda akıllarını başlarına toplamazlarsa, "iki-üç gün içinde" değilse bile, yakın bir günde muhakkak "hiç beklenmeyen" veya daha doğrusu beklenen olaylar gelebilir başımıza... Cumhuriyet (Pencere): 17 Mayıs 1963

Hayri Alpar

Kervan Yürüyecek (Özet)

Kırkdört yıl önce, gene böyle bir 19 Mayıs günü, asker ve sivil çoğu aydınların bile, umutlarını bitirdikleri bir zamanda, ve vatanın bu perişanlığı içinde umudunu bitirmeyen, azmi kırılmayan, belki tek Türk o idi. "Asıl uğraşacağımız düşman orada!"

Bütün bir dünyanın gözlerini kamaştıran bu doğuş, oluş ve ilerleyiş Türkiyesini bir kara bulut kaplamıştı. Bu kara bulut arkasından da iki yıkıcı ruh hortlamıştı: Devrimlere karşı olan gericiler, onları ikbâllerine vasıta kılan politikacılar. En korkuncu da ikinciler!.. İkincilerin kadrolarını dolduranlar, besleyenler de bu kırkdört yılın yetiştirmeleri... Vatanı parçalamak, Türk milletini yirminci yüz yıldan ortaçağın ötesine sürüklemek için, ne yapmak mümkünse yapan bu pervasızlar...

Göğüsleri iman dolu Türk Gençliği, Atalarından emanet aldıkları eserleri koruma azmi içinde nöbet tutuyorlar. Evet, devrimciler kervanı yürüyecek; Kutsal emaneti onlara kaptırmayacaktır. Vay bu gerçeği anlamayan, görmeyenlerin hallerine!.. Dünya (Bize Göre): 19 Mayıs 1963

Haluk Nur Baki

Son Krizin Nedenleri (Özet)

Mart başlangıcından beri çoğu sayfalarını gizli, bazı sayfalarını açık geçirmiş olan siyasi bir kriz içindeyiz. Bu buhranın temeli üç noktada toplanır:

1- Milletın kaderi, milli bütünlüğün muhafazası, her çeşit politika davranışının hatta millet iradesinin üstündedir.

2- Politikacı bir kısım kişilere sırf partıcilik açısından yararlanmak için, Atatürk ilkelerine, İnönü'nün şahsında 27 Mayıs'ın mazrufuna sataşma hastalığından vazgeçmelidir.

Her parlamento üyesi Ankara'da, hatta meclis koridorunda konuştuklarını, teslim ettiği hakikatleri bütün seçim bölgesinde söylemelidir.

Her politikacı intikal devrinin inceliklerine en basit haliyle dahi hizmet etmekten kaçır, aksine rejimi tahribe yeltenirse tarih onu lânetle anacaktır. Cumhuriyet: 20 Mayıs 1963

Mare Marceau

Kemalizmin Çeşitli Yolları (Özet)

Türkler hiç bir zaman bugünkü kadar gayri memnun olmamışlardı; esas gayelerinden uzak olan siyasi gelişmeler karşısında bu derece hayal kırıklığı duymamışlardı.

Cesur, radikal ve sert Kemalist ihtilâli, aynı hızlı tempo ile devam edemedi.

İşte böylece, Kemalist devrimlerin ateşini ettiremeyen Atatürk'ün halefleri, kendilerini çeşitli ekonomik, dini ve sosyal cereyanlara kaptırdılar. Muhafazakâr eğilimler bir aralık o kadar kuvvetlendi ki, hakiki demokrat, ilerici ve liberal kuvvetler harekete geçtiler.

İnönü'den İnönü'ye, 1946'dan 1963'e kadar Türkiye'deki siyasi gelişme tek bir kelime ile ifade edilebilir; "hareketsizlik"

Menderes'e sadık kitle bugün eskisi kadar fanatiktir. Genel seçimler için çok endişe vericidir. Öte yandan İnönü ve arkadaşları yeni bir şey getirmemişlerdir. Şimdiki siyasi durum, memleketin yeni yapısına uymamaktadır.

Köylünün durumu acıklıdır, halk kitlelerinde siyasi ve sosyal davranış başlamıştır. Sendika çevrelerinde proleter şuur teşekkül etmektedir. İktisadi zorluklar sosyal dengesizliği vahimleştirmektedir.

Dünyanın bu mühim bölgesinde Türkiye'nin oynayacağı rolü ve kendilerine düşen tarihi sorumluluğu müdrük olan Türkler, yeni fikirli, yeni insanların ortaya çıkmasını beklemektedir. Bu insanlar mevcuttur. Eğitimleri ve gayretleri şimdilik gerçekleşmiyorsa bile, bir gün - belki de yakın bir gelecekte - herhalde gerçekleşecektir. Milliyet: 21 Kasım 1963

Mektuplar

Ankara-Mamak

29 Mayıs 1963

Sevgili anne ve babacığım,

24 Mayıs 1963 tarihinde Mamak'ta bulunan Askeri Ceza Evine nakil edildiğimi yazmıştım. İhtilâttan men kararı kalktığı için bu nakil yapılmıştı.

Bilahare aldığım bir karar ile de Askeri Muhakeme Usulü Kanununun ilgili maddesi gereğince üç hafta daha mevkufiyet halinin devamına karar verildiği bana bildirildi. Bu duruma göre 15 Haziran 1963'te hakkımızda yeni bir karar alınacak. Tabii o zamana kadar da her halde mahkemenin başlaması mevzubahs olamayacak demektir. Hayırlısı, her şey gelip geçer. Hamdolsun benim hiç bir üzüntüm ve sıkıntım yoktur. Neticenin müsbet tecelli edeceğine inanıyorum. Aksi olsa dahi ehemmiyeti yok. Kâfi derecede sabır, tahammül ve azim, irade hassalarına sahip olduğumu biliyorum. Bu inanca varabilmek için tabii yeteri ölçüde tecrübe geçirmiş bulunuyorum.

Bana para göndereceğinizi yazıyorsunuz. Teşekkür ederim. Hali hazırda benim paraya ihtiyacım yok. Burada beni üç ay kadar idare edecek param var. Sabiha'nın durumunu bilmiyorum. Eğer onun ihtiyacı varsa ona veriniz. Yoksa sizin bize yardım edecek haliniz olmadığını biliyorum. Olmazsa şimdilik evden öteberi satarız sonra Allah kerimdir.

Sizden yegâne isteğim benim için gerek maddi ve gerekse manevi üzülmemenizdir. Sabredin ve dua edin. Soranlara hürmet ve selamlarımı söyleyin. Her ikinizin hasretle ellerinizi öperim.

Ferhan ve Halil ellerinizi öper.

Talât Turhan

Benim mektuplarımı bilmiyorum ama buraya sizin göndereceğiniz mektupların geç elime geçeceğini sanmaktayım.

8 Haziran 1963

Sevgili biricik oğlumuz göz bebeğimiz:

25 Mayıs'la 5 Haziran tarihli mektuplarınızı aldık. Sıhhat haberlerinizden memnuniyetlerimizin derecesini tarif edemeyiz. Gönderilen para için üzüldüğünü ifade ediyorsun. Böyle ufak tefek şeylerden dolayı asabımı bozma.

Dokuz gün mektubunu alamayınca merakımızdan çıldırma derecesine gelmiştik. Sabiha'nın gelmesiyle sıhhat haberinizi aldık teselli bulduk. Kızımız Feza bize ferahlık veriyordu giderken ağlama nineciğim oğlunu hastahane çıkarıp getireceğim dedi. Son verir hasretle gözlerinden öperiz. Ferhan beyle Hatip oğluma selam ederiz. Hepiniz yaratanımıza emanet olasınız.

Babanız

Şefik Turhan

Mamak

24 Ağustos 1963

Muhterem Paşam,

Ben Milli Savunma Bakanlığınız esnasında emir subayınız ve hususi kalem müdürünüz Kur. Yb. Talât Turhan'ım.

“Genç Kemalistler Ordusu” olayı ile ilgili olarak 19 Nisan 1963 tarihinden beri mevkuf bulunuyorum. O günden bu güne kadar sayısız kanun dışı davranışlara hedef oldum.

Meclisteki son tutum ve davranışınızdan kuvvet alarak durumu ilk defa olarak size arz etmeği uygun mütalaa etmekteyim.

Şu hususu peşinen belirteyim ki; mevcut hukuk düzeni muvacehesinde beni bir gün dahi tutuklu bulunduracak suç ve delil bulunmamaktadır. İsmimin bazı çevrelerde tevlit ettiği ve korku 4,5 aydan beri hapiste bırakılmamın yegane sebebi olsa gerek... Mahkeme yolu ile arzuladıklarını yapamayacaklarını anlayan ilgililer mahkemeye çıkarma süresini uzatarak tevkifi bir ceza olarak kullanmak yolunu iltizam etmiş bulunmaktadırlar. Bu tutumun icabı olmak üzere kuvvet ile hak çatışması neticesi dosyamız şimdiye kadar üç mahkeme değiştirdi.

Bu hususu bugün verdiğim ve bir suretini size takdim ettiğim bir dilekçe ile ilgililere duyurdum. Kuvvetle muhtemeldir ki silsile-i meratibe uygun olarak verilen bu dilekçe T.B.M.M.'ne ulaşmayacaktır. Eğer kanuni bir mahzur yoksa size takdim ettiğim sureti lütfen mevkii muameleye koydurunuz.

M.S.B. İlhami Sancar, Mecliste 20/21 Mayıs olayı sanıklarının muhakemesindeki sür'ati bir tefahur vesilesi olarak belirtti. Bu kadar süreden beri sorgu-sualsiz adli amirlerin keyfi ve hissi davranışları neticesi hapisane köşelerinde mukadderatlarına terk edilen ben ve sekiz arkadaşım için ne tarzda bir izah yolu bulacaklardır?

Eğer sizce bir mahzur mülâhaza edilmezse durumumuzu meclise getirmenizi istirham ediyorum. Eğer bu arzumu müsbet karşılırsanız lütfen bana bildiriniz. Müteakip mektubumda sorularınızı cevaplandıracağım gibi mütemmim malûmat da arz edebilirim.

Müsaadenizi istirham eder, Hanımefendiye, Size ve Zekai Dormen Paşama hürmetlerimi sunarım.

Yb. Talât Turhan

As. ceza evinde tutuklu

Mamak-Ankara

Ankara

12 Ekim 1963

Talât, kardeşim;

Hakkımda bazı yersiz ve mesnetsiz isnatlarda bulunduğunuzu esfle duymaktayım. Sizi ihbar ettiğimi söylüyormuşsunuz. Paşa ve etrafındakiler de aynı şekilde benden şüphe etdip durdular. Hakikat er veya geç tecelli edecektir. Yalnız şunu söylemek isterim ki; ben şahsiyet ve karakter sahibi bir insanım. Kalleşlik yapacak tiynete sahip değilim. Benden şimdiye kadar kimseye kötülük gelmemiştir. Kaldı ki zaman...

Benden herkes şüphe edebilir; fakat senin şüphe edeceğini asla düşünmemiştim. Demek ki dost ve düşmanını (.....) edememişsindir ve belki de edemeyeceksindir. Şimdilik bu kadar... Selâmlar...

F.Ç.

Afyon

13 Kasım 1963

Sevgili kardeşim Yekta,

Dil Okulu tedrisatına devam için verdiğim dilekçeye aldığım cevabı takdim ediyorum.

Bu cevap Dil Okulu Talimatı'na (No: 25-7)'e göre gayet tabii ve haklı.

Ancak aynı talimat daha önce bana neden tatbik edilmemiştir?

Bu konudaki vaki müracaatım neden zamanında dikkat nazara alınmamıştır?

Bu cevap suretleri sizde bulunan 6 Mart 1962 ve 17 Eylül 1963 tarihli dilekçelerimizdeki iddiaları karşılar mı?

Bu soruları uzatmak mümkün, ancak şimdilik faydasız...

Tahmin ederim ki bu cevaptan sonra Devlet Şurasında açılacak davadan bir sonuç almak mümkün olamayacaktır.

Bu müracaatımın mensubu bulunduğum İdarenin hakkımdaki hissiyatını teyit bakımından faydası olmuştur sanırım. Zamanı gelince ve bilhassa Savunma Safhası'nda bundan herhalde faydalanırız.

Sizi işgal ettiğim için özür diler, kalbi şükran ve hürmetlerimi sunar, gözlerini öperim kardeşim.

Yb. Talât TURHAN

Ordu Bulvarı No 31/3 Afyon

Afyon

31 Ekim 1963

Sevgili Kardeşim Teoman,

Bütün arzuma rağmen ayrılırken görüşmemiz mümkün olmadı. Mahkemenin safhaatını biliyorsunuz benim ayrıca yazmama lüzum yok.

Bu mektubu iki konu için yazıyorum. Aynı mealde bir mektubu da Yekta'ya yazacağım. Siz meseleyi hâl için müşterek bir karar verir ve iş bölümü yaparsınız:

1. 1955 senesinde 1 nci Ordu Mensupları Yapı kooperatifi'ne üye oldum. (991 nolu üye) O tarihten bugüne kadar ayda 50 : 100 lira yatırarak mevcut param 7000 lira kadar bir rakama baliğ oldu. Takriben tevkifimden bir ay önce mali durumum bozuk olduğu için üyelikten çekilme talebinde bulundum. Benden dilekçe göndermemi istediler ve bu dilekçenin 28 Mart 1963 tarihinde alındığına dair "Alma Haber" pusulası halen bende. Bilâhare 19 Nisan

1963 günü tevkif olundum. Bunun üzerine takriben Mayıs'ın ilk haftasında bir mektup daha yazarak paraya olan ihtiyacımın nazarı itibare alınarak gönderilmesinin çabuklaştırılmasını talep ettim.

Bu isteğim üzerine 1 nci Ordu Mensupları Yapı Kooperatifi 23 Mayıs 1963 gün ve 636 sayılı talimat ile Ankara Merkez Komutanlığı'nda Yarbay Talât Turhan adresine Ankara Emlak Bankası şubesine 6800 lira gönderiliyor.

Ben 24 Mayıs günü Merkez Komutanlığı'ndan Askeri Ceza Evine nakloldum.

Ankara'da Banka nezdinde yaptığım gayriresmi temastan öğrendiğime göre "bu adreste böyle bir kimse yoktur" diye bankaya geri çevrilmiş. Eğer bu cevap Merkez Komutanlığı'ndan verilmiş ise, benim yerimi ve adresimi vermekten imtina edilmiştir. Ceza Evi ise yanlış beyanda bulunmuştur.

Bankaya gelince; adresimi bulmak için bir mesai sarfetmemiştir. Bir yarbayın adresi bir dakika içinde K.K.K. Per. Bşk.'lığından öğrenilebilir. Veya adresini bulamadığı bir parayı mahrecine iade ile samimi olduğunu gösterebilirdi. Bu da yapılmamıştır.

Bu izahattan anlaşılacağı vechile şahsi param ona en fazla ihtiyacım olan bir zamanda bana verilmemiştir. Bu suretle de maddi ve manevi ezâ yapılmıştır.

Bunun sorumluları hakkında gerekli kanuni muamelenin yapılmasını istiyorum. Açılacak dava da tazminatla mevzuahs olmalıdır. Eğer banka mevzuatı ihlâl edilmişse dava ikâmesi banka için de mevzuahs olmalıdır. (Öyle ya 23 Mayıs'tan bugüne kadar geçen süre içinde 6800 lira bana verilmemiştir.) (Para bura bankasına yeni gönderilmiş henüz almadım)

Bu konunun Emlak Bankası'ndaki kısmını tahkik için Rahmi Önen sana gerekli yardımı yapacak. Lütfen kendisi ile konuş (11 95 28) (Denizciler Cad. Çanakkale Sok. No 6)

Eğer arzu edersen bankayı dava ettiğimiz takdirde bir şey çıkarıp çıkaramıyacağımız hususunda arkadaşımız olan İş Bankası Genel Müdürlüğü hukuk müşaviri Şükran Artunkal ile (11 04 10-17) görüşebilirsiniz.

2. Bir de kurs konusu var, bunun da tafsilatını Yekta'ya yazacağım. oradan okuyabilirsin.

Müsaadeni diler, selâm, sevgi ve hürmetlerimi yollarım, kardeşim.

Yb. Talât TURHAN

Ordu Bulvarı No 31/3 Afyon

Afyon

31 Ekim 1963

Sevgili kardeşim Yekta,

Yazıhaneye uğrayarak "Allahaismarladık" diyemediğim için özür dilerim.

Bugün sizinle beraber Teoman'a da bir mektup yazdım. Bazı istek ve istirahatlarda bulundum. Sizler bunları hal için lütfen müştereken karar vererek gerekli iş bölümünü yapınız.

1. Bankaya namıma gönderilen para meselesini bütün tafsilatı ile Teoman'a yazdım.

2. Benim bir kurs meselem var. Bunun için de suretini takdim ettiğim bir dilekçeyi 17 Eylül 1963 tarihinde verdim. İç Hizmet Kanunu'nun 25'inci maddesindeki cevap verme mecburiyetine rağmen (bir ay içinde) el'an cevap alamadım.

Bu talebimin is'af edileceğini tahmin etmiyorum. Fakat ilerde mahkemede üst makamların hakkımdaki niyet ve maksadını göstermesi bakımından lazım olur düşüncesi ile müracaatta bulunmuştum.

Görüldüğü gibi idare bariz bir hata yapmıştır. Bunu devlet Şurası'nda dava mevzuu yapmak icabında Tehiri İcra kararı almak için orada kanun sözcüsü olan arkadaşım Fevzi Tuzkaya ile görüştim. Kendisi dava ikame edecek, eğer lüzum görürse sizinle temas edecek. Veya arzu buyursanız siz kendisi ile görüşünüz. Devlet Şurası en üst kattadır.

3. Gn. Kur. As. Mah. duruşma esnasındaki beyanınızı gönderirseniz memnun kalacağım.

4. Size verdiğim dosyanın Notlar Bölümü'nde (c) şimdiden dava konusu yapılacak hususlar var mıdır? Yoksa mahkemenin neticesine göre mi hareket edeceğiz?

Bu vesile ile selam, sevgi ve hürmetlerimi yollarım kardeşim

Yb. Talât Turhan

Ordu Bulvarı No.31/3

Afyon

2 Kasım 1963

Saygıdeğer Yarbayım,

Mektubunuzu dün aldım, hemen cevap sunuyorum:

1- İki gün önce, "Ben Yarbay Talât Turhan'ın arkadaşayım. Danıştay'a açılacak bir dâvası var. Dosyası bende. Bugün son günümüş, gelip Orduevi'nden dosyayı alınız" diye bir telefon notu yazdırmışlar. Perşembe günü. Hemen Orduevi'ne gittim. İsim bırakmamışlar. Eski ve yeni binaların resepsiyon kısımlarına baktık. Hattâ Orduevi Müdürü Alb. Fethi Tansı'ya kadar çıktım, yok. Bir Bnb. önüme düştü, aradık, yok. Ertesi gün gene ben yokken not tekrarlanmış, yazdıran ismini vermeyince bulmak güç. Artık pazartesi günü Danıştay'daki tanıdığınıza gidip onunla görüşeceğim. O zaman anlaşılır.

2- Dilekçenizde istediğiniz husus Danıştay'da dâva konusu olabilir. Ancak, müsbet veya menfi bir cevap almış olmanız gerekir. Kararın iptali isteneceğine göre, karar sayılacak bir cevabın bulunması lazım. Bana kalırsa yeni bir dilekçe ile cevabı istersiniz, o zaman alacağımız cevaba göre dâvayı açarız. Mamafih, bunu Fevzi Tuzkaya ile görüştüğümüzden sonra size yazarım.

3- Notları inceledim. Bunlar şimdiden de dâva konusu yapılabilir ama olayın aleyhinizde gelişmesine sebebiyet vermemesi için şimdilik üzerlerine gitmemek gerekir. Dâvanın sonunda, sonuca kadar karşılaştığınız bütün kanunsuz ve haksız durumları tesbit edip gözden geçirir gereklerini yaparız. Bazıları şikayet konusu. Bazıları dâva konusu. Bazılarının

da hemen zamanında şikayet edilmesi gerek. Siz, zamanında bazılarını dilekçe ile duyurmuş, üzerinize düşeni yapmışsınız.

Bir kısmını da Orhan Çokdeğer'in üzerine atabilecekleri ihtimalini de birlikte düşünür, ona göre tevcihler yaparız. Şimdi acele etmemek iyi olur kanısındayım. Karar gene sizindir.

4- Mahkemedeki beyanımı ilişik olarak sunuyorum.

5- Anayasa ve Örfi İdare Kanunu'nu iyice inceledim. Örfi İdareye gitse konuşacak çok şey var. Asla merak etmeyiniz. O gün Mahkeme Hey'etine itiraz etmediğimiz de iyi olmuş. Çünkü Anayasa kanunların çıkması için iki yılı şart koyuyor ama kanun bu süre içinde çıkmışsa, eski kurulun yeni kanundaki yürürlük tarihine kadar görevde olacağı anlaşılıyor. Herhalde yeni kanunda da bu hususu gözönünde tutmuşlardır. Kaldı ki kurulda iki Hâkim de olsa netice aynı olacaktı. Biz asıl dâvayı Genel Kurmay'ın dışındaki Mahkemede çözeriz.

Sağlık ve huzurunuz inşallah yerindedir. Ben bugünlerde biraz rahatsızım. Tedaviye başladım.

Şimdilik bu kadarla müsaadenizi ister, iyi dilek ve saygılarımı sunarım.

Yekta Güngör Özden

21 Kasım 1963

Saygıdeğer Talât Bey,

Mektubunuza alışkanlığım dışında biraz geç cevap vermek zorunda kaldığım için özür dilerim.

Rahatsızlığım epeyce ciddileşti. Tahmin ediliyor ki gastrit, ülsera çeviriyor. Miğde suyu tahlili için de bir buçuk aydır devam eden şiddetli öksürüğün geçmesi bekleniyor.

İlginize ve dileğinize teşekkür ederim.

Şimdi sizinle ilgili durumları sırasıyla bilginize sunuyorum:

1- Fevzi Tuzkaya ile bugün saat tam 10.00'da görüştüm. Sabahleyin bekledim. Danıştay'a biraz gecikerek geldi. Durumu anlattım. Onun dediğine göre de benim kâtip çocuğun yanlış not alması olmuş. Orduevinde üç gün dosyayı bekletmiş, sonra almış. Kızmış da. Ama durumu anlayınca birşey demedi. Sonra bir avukata yaptırmış. Müzakeresi olmuş, karşı tarafa tebligat yapılmış. Şimdi dâvalı tarafın vereceği cevap bekleniyormuş. Sizin bana son gönderdiğiniz cevaptan bahsettim. "Eğer süre hakkında veya bu son yazı gibi bir cevap gelmezse rahatça temri icra kararı alırız" dedi. Bu işte bize bir görev düşecekse yardıma hazır olduğumu arzedince olmadığını söyledi. Size çok selamları var. Arada sırada yoklarım. İnşallah iyi sonuç alınır.

Ancak, siz bana dilekçenize cevap verilmediğini yazmıştınız. Sonra da son cevap gelmişti. Fevzi Bey ise daha önceden "ancak Şubat'ta devam edebilirsiniz" diye bir cevap alındığını, sürenin bu cevaba göre hesabedileceğini söyledi. Sonraki cevap tamamen red durumunda olduğundan dâva bu cevaba karşı olabilir, süre itirazı beklenmezdi. Ancak gelen cevap hukukî duruma göre haklı olduğundan bir dava konusu yapmak gerekmez. Dâva sonunda okul için yeniden başvurulur. O zaman red edilirse dâvayı açar ve mutlaka sonuç alırız. Ne ise şimdi açılmış olan davayı beklemek gerek.

2- Esas davamız için tebligat bekliyoruz. İyice hazırız.

3-Pazartesi günü 13.30'da Attilâ'nın nikâhı vardı. Ancak kutlama sırasında yetişebildim.

4-Teoman'ı bugün de gördüm. Size mektup yazacağımı da söyledim! “Mademki sen yazıyorsun, benim yerime de yazıver, Banka işi için senin önceden yazdığın gibi şimdilik dâva konusu bir durum veya takip edilecek bir şey yok” dedi. Ancak, bence de, bir şikâyet konusu olabilir. O zaman da Banka suçu Merkez Kumandanlığı'na onlar da vefa edene atarlar. Teminat konusu da Bankaya karşı olamaz.

En iyisi, hepsini dava sonunda gözden geçirmek ve o zaman onuruza sataşanlara sataşmak üzere esas dava dışındaki (esas dava içinde olmakla beraber dava konusu olmayan) işleri dava sonuna bırakmak gerekir görüşüdeyiz.

Bizlere olan inan ve güveninize teşekkür ederiz. Bir avukat ve bir dost olarak sizin işinizi kendi işimiz saydığımızdan şüpheniz olmasın.

İyi dilekler ve derin saygılar sunarım efendim.

Yekta Güngör Özden

9 Mart 1964

Saygıdeğer Talât Bey,

Size bu mektubumu, dâvamız için büyük ümitle girdiğim bir günün sabahında hemen yazıyorum. Gece düşünürken aklıma geldi. Aradığımız Kanun maddelerindeki tutmazlığın ve o üç yaprak kâğıdı çekinmeden dosyaya Hâkimin ilâştirmesinin bir sebebi olmalıydı. Gece buldum.. tanıkların da isimleri yer aldığına göre, bu olsa olsa ifadelere ve delillere ait dosya sayfalarının sanık ve tanıklara göre fihristi idi. Ki kolaylıkla bulunabilsin.

Büroma çıkarken Teoman'a anlattım, o da yerinde buldu. Ayrıca, avukatlık görevimizde üzerimize düşenleri yaptığımızı o da size bildirmemi istedi.

Bilirkişi incelemesinin sonucunu ümitle bekliyoruz. Şimdilik bu haberleri veriyorum. Duruşma gününden önce teşrif ederseniz görüşürüz.

İyi dilekler ve saygılar.

Her şeyin en kötüsünü düşünüyoruz. Onun için o no.'lar hep kanun maddesi gibi geldi bize. Mamafih kötüyü düşünüp ondan uzak sonuçla, iyiyle karşılaşmak daha tatlı olur. Teoman'ın da selâm ve saygılarını iletirim. Hoşça kalınız.

Yekta Güngör Özden

15 Haziran 1965

Saygıdeğer Yarbayım,

Mektubunuza, okur okumaz, hemen cevap veriyorum. Önce, sayın babanız için geçmiş olsun der, şifa dileklerimi sunarım.

Durumu sırasıyla bildiriyorum:

1- Dosyanızın bize çok faydalı olacağı hususunda hiçbirimizin şüphesi yok. Bu bakımdan en kısa zamanda bana bırakmalarını sağlamanızı rica edeceğim. Kendileriyle herhangi bir yakınlığım olmadığından sizin adınıza görüşmemin biraz tuhaf kaçacağını sanıyorum. Üstelik onların göndermeleri gerekirdi.

2- Dâvaya ayın 1. günü girdik. Zaten mahkûm olanların gelmesi gerekli idi. Beraat edenler hakkındaki karar onanmış oluyordu. Yalnız Halil ile Sedat vardı. Tahir, Güngör duruşmadan varestede isteğinde bulunmuşlardı. Sizin dilekçeniz hazır olduğu halde tutumlarını anlamak için mahsus vermedik. Tahir ile Güngör'ün ve duruşmadaki isteğine göre de Sedat'ın duruşmadan varestede tutulmalarına karar verilip sizin de duruşmadan varestede tutulup isteyip istemediğinize dair avukatlarımızda bulunduğu söylenen dilekçenin ibrazına, ifadenizin alınmasına, ondan sonra esasa girmeye karar alındı. Daha önce biz, kararın lehimize olduğundan, Savcılıkta "Daireler Kurulu kararı olduğu için" bizzarur bozmaya uyulmasını istedik. Uymaya karar verildi.

Duruşmadan sonra Sedat vasıtasıyla sizin dilekçenizi (bana yolladığımız kâğıdı doldurmak suretiyle vermiştik) Mahkemeye gönderdik. Duruşma da 22 Haziran 1965 saat 14'e bırakıldı.

3- Bozma kararı isabetli. Ama gerçek niyetlerini siz daha iyi bilirsiniz. Danıştay'daki dâvayla ilgili olduğunu sanmıyorum. Daireler Kurulunun kararı daha kanuna uygun. İnşallah iyi sonuç alacağız.

4- Askerî Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanunu'nun 136. maddesinin 3. fıkrasına göre, duruşmadan varestede tutulan sanığın sorgusunun yapılması gerekir. Sizden istenen ifade bozmadan sonraki durum için sorgunuzdur. Bunda "Bozmadan önceki ifade ve savunmanızı tekrar ettiğinizi, hiçbir suç kastınız ve kötü niyetiniz olmadığını, iddia olunan suçun vârit bulunmadığını, beraat edenler hakkındaki kararın onanmasıyla birlikte işlendiği iddia olunan suçun ortaya konmasının mümkün olamayacağını, suçsuz olduğunuzu, beraatinize karar verilmesini, şayet mahkûmiyet yönüne gidilecekse tecilinizi istediğinizi, esas hakkındaki konuşmayı ve savunmayı avukatlarınıza bıraktığınızı" söyleyebilirsiniz. Başka şey söylemeye lüzum yok. Çekinmemek gerek. Bu defa biz de dokunacağız. Duruşma Hâkimi iyi bir insana benziyor. Yarbay. Geçen defa fazla hücumdan siz alıkoymuştunuz. Bu defa gerekeni biz yapacağız.

5- Üsküdar Asliye Ceza Mahkemesine ayın 25'ini beklemeden başvurup ifade vermek istediğinizi söylersiniz. Rica edersiniz ifadenizi alıp hemen yollarlar. Ayın 22'sinden önce buraya gelirse iyi olur. Bir an önce esasa gireriz. Zaten geriye pek az şey kaldı. İfadenizde duruşmadan varestede tutulmak için dilekçe verdiğinizi de eklersiniz.

Bizim ricalarımız bu kadar. Yeni bir durum ve size yazılması gerekli bir gelişme olursa derhal yazarım.

Şimdilik bu kadarla müsaadenizi ister iyi dileklerle saygılarımı sunarım.

Yekta Güngör Özden

4 Ağustos 1965

Saygıdeğer Talât Bey,

Mektubunuz üzerine Halil Hatipoğlu'ndan tekrar rica ederek Baykal'daki dosyayı geri aldım. Duruşma dün yapıldı. Aynen anlatıyorum.

Koyu esmer bir istihkâm albayı Başkan idi. Duruşma Hâkimi Yarbay Asım Ülgener, üye de önceki kararın duruşma Hâkimi Binbaşı Baki idi. Savcı olarak sadece Binbaşı Cemal Korkmaz vardı. Yargıtay bozma kararına göre suçun sübuta ve vasfa ait kısmının kesinleşmiş sayılacağını, mahkemenin sebeplerini göstermek şartıyla eski kararı vermesini bildiridi. Bana çattı. Cevabını aldı. Sonra, dışarda ilk karardan beri bana karşı içinin dolu olduğunu, savunmayı ağır yazmış olduğumuzu anlattı.

Savunmamızın hukukî kısmını önceliklerin özeti olarak, Yargıtay kararının gösterdiği noktaları da dokunarak yaptık. Ayrıca, dâvanın özelliğini başlama ve gelişmesine, geçen karara yer verdim. Benden sonra da Teoman konuştu. O da suç sayılacak durum olmadığını belirtti. Suphi yoktu. Beraatinizi, mahkûmiyet yoluna gidilecekse asgarî haddin aşılmasını ve bunda da tecili istedik.

Mahkeme heyeti bir saatten fazla ara verdi. Arkadaşlardan Güngör'le Halil gelmişlerdi. Kararın özetini okudular. Eski kararı aynen vermişler. Ancak, bu defa daha ağır suçlamışlar ve niçin asgarî haddin aşılarak cezanın verildiğini kendilerince bazı sebepler göstererek yazmışlar. Meselâ sizin için aklımda kalan, Bakan'ın emir subayı veya özel kalem müdürü olarak nüfuzunuzu kullanmanız da var. Halbuki bu çok yanlış bir şey. Olay sırasında böyle bir göreviniz yoktu sanıyorum. Ne ise, hemen temyiz dilekçemizi verdik. Gerekçeli kararı gönderecekler, yazınca. O zaman gene bir hafta içinde gerekçeli temyiz dilekçemizi vereceğiz.

Durumu bilgilerinize sunar, iyi dilek ve saygılarımı tekrar sunarım.

Yekta Güngör Özden

21.08.1965

Saygıdeğer Talât Bey,

Mektubunuza cevabımı hemen sunuyorum.

1- Dâvanın böyle sonuçlanacağını ben pek ummuyordum, hiç değilse asgarî ölçüde ceza vereceklerini sanıyordum. Çünkü, Mahkemede duruşmayı yöneten Asım Ülgener adlı Yarbay Hâkim, bize: "Biz hazırız, gelecek celse bitiririz" demişti. Halbuki bu duruşmaya ilk defa bir albay başkan olarak, bir de eski duruşma hâkimi üye olarak geldi. Hemen kararın tefhimi Asım Ülgener'in tezinin kabul edildiğini gösteriyor. Temyizimizde bu sür'ate ve şekle elbet dokunacağız. Asım Bey ya iyice okudu, karar onun kanaatidir, ya da o da etki altında kalmıştır.

2- Önceki mektubumda bildirdiğim gibi hemen karardan sonra temyiz dilekçemizi vermiştik. Şimdi gerekçeli kararı bekliyoruz. O gelince, gerekçeli dilekçemizi de süratle vereceğiz.

3- Askerî Yargıtay, biliyorsunuz, "Böyle suça böyle ceza verilmez" diye değil, neden bu kadar ceza verildiğiniz açıklanmadığı, bir de bu kadar az ceza verilirse ihraç verilmez diye bozmuştu. Yani usulden, yani şekilden. Suçun vasfına ve sübutuna ait bütün itirazlarımızı reddetmişti. Şimdi yeniden hüküm verdiler. Bu yeni hüküm eskisi gibi oldu ve bu defa da bozma olmasın diye neden fazla ceza verdiklerini vs. anlattılar. Bakalım ne sebepler göstermişler? Temyizi Savcılık'ta yaptığı için bozmadan sonra öncekinden fazla ceza da verebiliyorlar. Müktesep hak olmuyor. Askerî kazada böyle.

4-Tashihi karar, Askerî Temyiz'in temyiz isteğimiz üzerine onama kararı vermesi halinde başvurulacak bir yoldur. Yeni Kanuna göre 225. maddededir. Düzeltme isteğimizi Mahkemenin Savcılığına veya doğrudan doğruya Başsavcılığa yaparız. Başsavcılık kabl etmezse, dosyayı Daireye bile sevketmez.

Papazın istediği tashihi karar ise bu yoldan ayrı, suçlu olmadığının, yanlışlık yapıldığının ilanı şeklinde idi. Çünkü, Yüce Divanın (Yassıada) kanununa göre idamdan başka cezaları kesindi.

Sizi iyice tanıdığım ve çok sevgi-saygı duyduğum, çok güvendiğim için dosyanızın Baykal'da kalması sebebiyle hakkınızda menfî bir düşünceye asla kapılmadım.

Sizlere hizmete ve yardıma çalıştık. zlecek sonuç alındı. Elimizden geleni yaptık. İnşallah Askerî Temyiz bozar. Ama bana sorarsanız, sanmıyorum. Öyle olsa idi sübut ve vasfa ait itirazlarımızı reddetmezdi. Ama biz, iyi bir temyiz yazmaya çalışacağız.

Suphi uzun zamandır görünmüyor. Tatilde olsa gerek. Ben bu yaz bir yere ayrılamadım. Teoman da son günlerde görünmüyor. Selamlarınızı iletirim.

İyi dilekler, sevgi ve saygılar sunarım.

Minnet ve şükran sözlerinize "Estağfurullah" derim. Böyle bir şey duymamanız gerekir. Dostluk görevi, arkadaşlık hizmeti karşılıksız ve sınırsızdır.

Hoşça kalınız.

Yekta Güngör zden

16 Eylül 1965

Saygıdeğer Yarbayım,

Mektubunuza hemen cevabımı sunuyorum:

Bize tebliğ gecikince telefonla Halil'in yanında sorduk, postaya verdiklerini bildirdiler.

Ayın 7 sinde kararı aldık. 13.9.1965 de benim yazdığım  sayfaya yakın temyiz dilekçesini bizzat Teoman eliyle götürüp verdi.

Dilekemizde, ilk savunmalarla ilk temyiz dilekçesinin dokundukları noktaları, şimdiki kararın itimadı sarsan şeklî yönlerini ve hükmün bozulması için kanunî ve usulî tarafları belirttik. İnşallah iyi sonuç verir.

Baykal'dan gelen dosyada ilk kararla ilk savunmamız ve sizin savunmanız yok.

Hükmün bir çeşit nefis-i müdafaa olarak ilk hükümde direnme, onu tekrar mahiyetinde olduğunu vs. anlattık. Artık yapacak yegâne şey, Yargıtay da aleyhimize onarsa tashihi karar istemekten ibarettir.

Bende bir nüsha olan gerekçeli temyiz dilekçesini okuyup iade etmeniz ricasiyle ilişikte sunuyorum. Daha uzun yazmayı uygun görmedik. Söylenecek her şey bu satırların içinde var. Bu kadar bile uzundur.

Müsaadenizi ister, saygılar ve iyi dileklerimi sunarım. Arkadaşların da saygı ve selâmlarını iletirim.

Yekta Güngör zden

18 Ocak 1966

Saygıdeğer Talât Bey,

Sizleri misafir etmek fırsatını inşallah gelecek sefer bulurum. Görüşmeden ayrıldınız ama notunuzu aldım. Haber vermişsiniz.

Mektubunuzu bugün aldım. Teoman'a okudum. Suphi'ye de okutacağım.

Benim anladığım kadarı, Af Kanunu kapsamı içine sizin de gireceğinizdir. Askerî Ceza K.nun 148. maddesinin dışarda tutulacağına dair bir belirti yok. Gazeteler yalan-yanlış yazıyorlar. Fakat en beklenmedik ihtimale hazır olmak iyidir. Bu konuda bizim de çaba göstereceğimizden şüpheniz olmasın. Bu bakımdan içiniz rahat etsin. Yakındığımız ve başka konularda o kadar çok haklısınız ki. zerinde durulacak o kadar fazla konu var ki. İnşallah herşey düzelir.

Suphi Danıştay'da duruşmaya girdi. Çok iyi geçmiş. Ancak zamanaşımı yönünden reddi eğilimi varmış. Size mektup yazmasını tenbih ederim.

Bendeniz, Baro'ya Genel Sekreter oldum. Yorgunluğu fazla ama iyi sonuçlar için çalışmak, mesleğime de hizmet etmek yorgunlukları unutturuyor.

Bu kadarla müsaadenizi diler, bayramınızı iyi dileklerle kutlarım. Saygıyla.

Yekta Güngör zden

5 Mart 1966

Saygıdeğer Talât Bey,

Memleketin genel durumundaki üzücü gelişmelerin yanında özel ve meslekî konularda da bazan sarsıcı olaylar geçiyor. Hepsinin düzelmesine ait kendimize düşen çabaları yerine getirdiğimizden şüphem yok. devimizi yapıyoruz ama mutlu değiliz. İnşallah bir gün lyık olunan düzeye bütün memleket erişir.

Askerî Yargıtay'daki karar üçte iki çoğunlukla aleyhimize çıktı. Kararı bugünlerde esaslı şekilde tashihi karar yapacağız. Belki lehimize de çıkacaktı. Ancak, gerekçeli kararı tebellğ ilmhaberimiz üzerinde yapılan oyunun biraz etkisi oldu. Ben de hazırladığımız dilekçeyi Askerî Yargıtay Başkanlığıyla, Genel Kurmay Başkanlığı'na, daha, karar bize gelmeden, kararı bilmiyormuş gibi verdim. Askerî Yargıtay'dan dilekçemizin Genel Kurmay'a gönderildiğine bilgi edinmemiz için cevap geldi. Genelkurmay da iadeli taahhütlü mektubumuzu almış. Okuyup iade etmeniz için bu dilekçemizle 28.2.1966'da gelen kararı gönderiyorum. Hiç şüpheniz ve merakınız olmasın, günü gününe tashihi karar yapılacaktır. Bu iki belgeyi, dilekçe ve kararı, okuyunca iadenizi rica ederim. Karşımızdaki muhalefet güzel. Size daha mektupta yazamıyacağım olaylar geçti. Hepsini Halil'e anlattım, dâva konusunda.

Tbligattaki usulsüzlüğü Baro vasıtasıyla duyurduk, artık resmen posta ile geliyor, yani PTT ile. Erler vasıtasıyla değil. Bütün Askerî Mahkemelere, erlerle gönderilen tebligatı Baro'nun kabl etmiyeceği yazıldı.

Tahir'in durumuna karar etkili olabilir. Ama kararı beklemeden de, beraate rağmen de emekliye sevk edilenler oldu. Bunu olağan karşılayacak örnekler var. Üzülünüz ama elden gelen yok.

Sizin Danıştay'daki dâvanızla ilgileniyorum ama daha çok Suphi biliyor. Duruşmasına o çıktı. Af Kanunu hepsini etkiler. Ama re'sen emekliye sevke (diğer çocuklar için) disiplin yönünden zor engel olur sanıyorum.

Üzmek ne demek, her sorunuza cevap vermek isterim. Değerli insanların dostluğunu ister, onlara hizmetten zevk alırım.

Şimdilik bu kadarla müsaadenizi ister, en iyi dileklerle saygılarımı sunarım. Selçuk Bey'e de saygılarımı lütfedersiniz.

Kardeşiniz

Yekta Güngör Özden

12 Mart 1966

Değerli Yarıbayım,

Size karşı her zaman takdir duyduğumdan, yanınızda çalışmanın bir şans olduğunu düşünerek bu şanssızlığımı dostluğumuzla telâfi etmek için "Yarıbayım" diye hitabedip, bir an birlikte çalışıyormuş gibi zevkli bir ilişkiyi tatmayı istedim., Askerlik ve insanlık yönünden değerli özelliklerinizi sizi tanıyanlar hep tekrar ederler. Mahkemenin kararı meslek alanında sizin memleket için bir kayıp olmanıza yolaçtı. Ben de buna pek fazla üzülüyorum.

Bu defa mektubunuzu geciktirdim ama cevaptan öncelik isteyen Baro'nun işleri vardı. Dün de, benim dilekçemi ihbar telâkki edip tahkikat emri veren Genelkurmay'ın isteği üzerine Baro'ya birara bizim dâvada duruşma Hâkimi olan Bn. Sebahattin Bey gelerek memurlarımızı dinledi.

Teoman da müsvettesini hazırlamış, bugün tashihi kararı tape edip Pazartesi verecek. Biliyorsunuz süresi yok. İyi bir dilekçe oldu.

Şimdi sırasıyla yazdıklarımı sunuyorum:

1- Gönderdiklerimi, yorgunluk çekerek çıkarmanız doğru olmamış. Okuyunca iadenizi rica etmek, bir iki gün içinde zahmete sokmak anlamında değildi. Aynen aldım, teşekkür ederim.

2- Tashihi karar, dâva dosyanın kararı veren Askerî Yargıtay tarafından tekrar incelenmesi demektir. Benim dilekçemle tebligat oyununu da anlayınca, daha lehimize düşünüp tashihi kararda belki bozmaya giderler diye bu yolu kullanmak durumundayız. Bu kanunî hakkımızı kullanmak, ihtimal de olsa bir ümittir. Bozulursa, Yargıtay Savcılığı itiraz ederse Genel Kurula gider. İtiraz etmezse mahkemeye gider. Genel Kurula giderse oranın kararı kesindir. Mahkemeyi de bağlar. Bozulup mahkemeye dönerse Mahkeme ya ısrar eder, gene Genel Kurula gider, ya da bozmaya uyar, lehte karar verir. 353 S.K.nun 225. maddesine göre bu konudaki dilekçe Mahkeme Savcılığı'na veya Askerî Yargıtay Savcılığı'na verilir. Mahkeme Savcılığı Askerî Yargıtay Savcılığı'na göndermek zorundadır. Orası bu başvurmayı uygun bulursa ilgili Daireye gönderip kararının yeniden gözden geçirilmesini ister.

3- Bilirkişilere mektup ya da başka yolla teşekkür etmenin zamanı gelmiştir. Çok iyi düşünmüşsünüz.

4- Bizim üzülmemiz sizi üzerse biz daha çok üzülürüz. Bizim üzülmemiz zahmet, yorgunluk vs. duymanın sadece adalet adına ve sizlerin özel durumunuz için üzüntü. Bunun da değeri vardır. Sizler için çalışırken yorgunluk vs. duymadık. Bu sebeple bizi düşünmeniz olmasın. Biliyorsunuz temyiz hakkımızı günü gününe kullandık. İkinci gerekçeli dilekçemizi de süresinden önce verdik. Onun tebellûğ ilmühaberi üzerinde oynayıp bizim dayanaklarımızın dikkate alınmamasına çalıştılar. Ama temyiz için önemli değil, dâvaya karşı tutumları için önemli. Zira dosya temyize gitti ve incelendi. İlk dilekçeyi vermeseydik bu olmazdı. Yani Temyize gidemezdi.

5- Dairenin kararına bazı yönlerden Savcı itiraz edince Genel Kurul, sadece ihraç konusuna re'sen denilmesini sakıncalı bulmuş bu takdire sebep aramış, emekli olana ihraç verilemeyeceğini söylemiş, ceza artırmaya sebep istemiş olan 1. Dairenin kararını emekli olana ihraç verilmez noktasından aksi görüşle bozmuş, diğerlerini kabûl etmiştir. Yargıtaydaki durum kısaca budur.

İhraç cezasına sebep arıyorlar. Mahkemenin hükmü biliyorsunuz eskisinin aynıdır. Sadece bu defa takdirlerine sebepler bulmuşlardır. O kadar. İhraç kararı Kanunu Mahkemenin takdiri içindedir. Bunu verebilir. Ancak, takdir de denetime tâbidir. Bu, denetim de bozulmasın diye son kararda neden ihraç verdiklerini açıkladılar. Şöyle veya böyle. Ama usule uygun. Bize göre iddia ve delil karşısında asıl ceza da, fer'i ceza olan ihraç da gereksiz.

6- Hukukun temellerinden biri de Hâkimleri kararları için şahsen kınamamaktır. Görüş meselesi. Puvanlarınız çok isabetli ama görüş değişebilir. Dünkiyle bugünkü görüşleri ayrı olabilir.

Takdire dayanan konularda Yargıtay'ın onama alanı çok azdır. Asıl iş Mahkemede olur. O da maalesef neredeyse masasıyla sandalyesiyle aleyhimizde. Tanrının büyük adaletinden şüphemiz yok ya.

Af Kanunu çalışmaları inşallah iyi sonuç verecek. Ben, dâvamızla ilgili herhangi bir gelişmeyi size zamanında duyururum.

Şimdilik bu kadarla müsaadenizi ister en iyi dilek ve duygularımı sunarım. saygılarımla... Teoman ve Suphi'nin de selâmlarını iletirim. Onlar da mektuplarınızı aldıklarını söylüyorlardı.

Hoşça kalınız.

Yekta Güngör Özden

Kuzguncuk

18 Mart 1966

Yavuz Abadan

Sayın İlhan Arsel

Feyyaz Gölcüklü

Çok geç kalmış bir vecibeyi ifâ için bu mektubumla sizi rahatsız etmekteyim. Durumu açıkladığımda haklı görüleceğimden emin olduğum için müsterihim.

Ben, Bilirkişi'si bulunduğunuz Genç Kemalistler davasının sanıklarından Em. Kur. Yb. Talât Turhan'ım.

Bugüne kadar davanın nihâi karara erişmemesi sebebi ile hukuken devam edeceğini sandığım sanık-Bilirkişi ilişkisi yazmamı engelledi. Halen davanın neticelenmesi, bu düşüncenin tahdidinden sıyrılmamı mümkün kıldı.

Dava, raporlarınıza rağmen, benim için 4 ay hapis ve Ordudan ihraç ve arkadaşlarım için de benzeri cezalarla sona erdi. Takdir buyrulacağı gibi bu karar ağırdır...

Fakat, davanın devam ettiği üç yıl içinde bu neticeyi tahfif hatta unutturacak bazı hadiselerin şahidi olmak, hâdisat içinde insanlar tanımak olanları unutmağa kâfi gelmişti. Çok samimi olarak ifade etmek isterim ki, bunlardan en başta geleni sizleri tanımak olmuştu. Bunun nedenlerini yazarak kıymetli zamanlarınızı almağı zait bulurum.

Müşahade etmek bahtiyarlığına eriştiğim ilim adamına yaraşan ve ilim haysiyeti ile bağdaşan davranışlarınız unutulmıyacak ölçü ve değerdedir. Bunun en veciz ve belîğ vesikaları olan Bilirkişi Raporları'nız ilim ışıkları olarak ümitlerimize başlangıç teşkil etmiştir. Elbette bu ışıklar zamanla ondan masibedar olmıyanları da aydınlatacaktır. Bu inanç ve vatanperverleri zaman zaman yanlış anlaşıldığını tarihten bilmek, ızdıraplarımızı tahfife yetmiştir.

En derin minnet ve şükran hislerimle teşekkürlerimin kabulünü istirham eder, hürmetlerimi sunarım.

Talât Turhan

İstanbul

25 Mart 1966

Talât Beyefendi,

18 Mart tarihli yazınız beni pek mütehasıs etti. Nazik satırlarınız için teşekkür eder saygılarımı sunarım.

İlhan Arsel

4 Temmuz 1966

Saygıdeğer Yarbayım,

Sıcak ilginizin minnetarıyım. Gönderdiğiniz ilâçlar elime geçiyor. Sonuncusunu kimden geldiğini söylemediler ama sizden olduğunu anladım. Şimdi yeteri kadar stok var. Teşekkür ederim.

Bedenimin istediğinin ancak 1/4 ünü yerine getirmekle usluluk etmişim. Bunun iğneleri yapıp fizik tedaviye geçince müzmin apandisit depreşti. Onu yatıştırınca barsak iltihabı ile mide nezlesi başladı. Şimdi bunlarla uğraşıyorum. Epeyce zayıfladım. Biraz, iyice, düzelirsem apandisiti aldırmağla zecrî tedbirlere başlayıp devam edeceğim. Tanrıdan hayırlısı.

Bugün Adliyede Yavuz Abadan'ı gördüm. Konuştuk. Mektubunuza cevap veremediğine üzgün. Verecekmiş. Çok memnun olmuş. Sizi çok takdir etmiş. Durumunuza da üzüldü.

Şimdilik bu kadarla müsaadelerinizi ister, en iyi duygu ve dileklerimle saygılarımı sunarım.

Yekta Güngör Özden

13 Ağustos 1966

Saygıdeğer Yarbayım,

Size ailece gelmeyi çok isteyip hazırlandığımız halde rahatsızlıktan sokak kapısından dönecek durumda olduğumdan ziyaretinizde bulunamadık. Kusura bakmazsınız. Başka bir zaman telâfi ederiz inşallah.

Pazartesi günü kulak ve göz muayeneleri olacağım. Şimdi de başdönmesi var. İstanbul'da başladı. Hemen muayene olup İzmit'e geçtik. Bugün de buraya geldim. Mektubunuza derhal cevabımı sunuyorum.

1- Af Kanunu'nun metnini tamam olarak okuyamadım. Burada arkadaşlarda da bulamadım. Sizin mahkûmiyetiniz Askerî Ceza K.nun 148. maddesinin (A) bendine göredir. Hatırımında kaldığına göre bu bend Af Kanunu kapsamı içindedir. Af dışında olan (B) bendidir.

Genel bir Af Kanunu anlamında olduğundan sizin suçunuz ve suçluluğunuz (tabii bize göre böyle değilsiniz, Mahkeme kararı diliyle yazıyorum) tamamen ortadan kalkmış oluyor.

Bu husus otomatikman uygulanır. Böyle bir suç işlememişseniz, böyle bir ceza verilmemiş gibi olur. Ancak disiplin sebebiyle ve bu yönden verilmiş bir karar olursa o devam eder. Mahkûmiyet kalkar ama bu fiillerden dolayı bir idarî ihraç olursa o durur. Yani ihraç kalkmaz.

2-Aftan faydalanınca karar kalkmış oluyor. Bu sebeple tashihi karar istenmez. Buna lüzum kalmaz. Tashihi karar yoluyla alınacak sonuç otomatikman Kanunla alınmış oluyor. Ancak, mutlaka beraate gidecek yol varsa, böyle bir sonucu getirecek bozma ümidediliyorsa tashihi karar yapılır. Yoksa tashihi karar gene reddedilir ama Af Kanunu sebebiyle ceza ortadan kalkar.

3-Suphi'yle Danıştay'daki dâvalarımızı görüşüp elimden gelen ilgiyi göstereceğim. Bunda şüphemiz olmasın.

Mektubun burasına gelmişken bir arkadaş 780 Sayılı Af Kanunu'nu getirdi. Okudum. 1. maddenin (A) bendinin 2. fıkrasına göre aftan faydalanmak istemediğimizi anlatmak anlamında 8.9.1966'ya kadar tashihi karar yapmak gerekir.

Kanun'un 9. maddesinin (c) bendine göre As. Ceza K.nun 148/B maddesi af dışı olduğuna göre, sizinki 1. maddeye göre affa uğramıştır.

16. maddeye göre de, cezaya ilişkin olarak orduyla ilişkinin kesilmesine affın şumulü yoktur. Ancak emeklilik hakkı verilmektedir. Bu husus bilhassa emekli olamayan arkadaşlar için düşünülebilir.

Bu kadarla müsaadenizi ister, derin saygılarımı en iyi dileklerimle sunarım.

Avukat

Yekta Güngör zden

21 Ekim 1966

Saygıdeğer Talât Bey,

Size mektup yazmak için her zaman istekli olduğum halde fırsatları bulmak zor oluyor. Bugün Halil Hatiboğlu'na rastladım. Sizin vefakrlığınızdan, incelik ve olgunluğunuzdan szederek ne zamandır mektup yazmak istediğimi, inşallah bugün yazacağımı söyledim.

Gnderdiklerinizi alıyorum. Beni mahçup ediyorsunuz. Bu iltan iyi bir stokum oldu. Artık zahmet buyurmayınız. İsmail Hakkı Oğuz Bey'le de sayenizde tanışmış oldum. Bir gün kendisine ziyaret edeceğim.

Karslıoğlu telefon ederek, Fevzi Be,ye Danıştay için bilgi vermemizi istedi. Kaç kere Suphi'ye "Sana yardım edelim bu işte, bizim de rolmz olsun, ne varsa, söyle, oturup konuşalım" dedim. Geçen gün gene söyleyince dosya no.sunu talimatınız zerine Fevzi Bey, iletteğini söyledi. İnşallah sonu iyi olur.

Benim, bildiğiniz çalışmalarım bütün yoruculuğuyla devam ediyor. Genel Sekreterliği Aralık sonunda bırakmayı kararlaştırdım. Arada yazılar yazıyorum ama istiyen yerler bile yayınlamaktan çekindiler. şiirlerimi belki Varlık'ta gryorsunuzdur. Boş duramıyorum ne yapayım.

Bu arada Hâkim Binbaşı Zeki Beyin kalb krizinden vefatını duymuşsunuzdur herhalde. Zeki Güngör, geçende komşu yazıhaneye uğramış, benim için epeyce söylemiş, savunmada şahsına hücum etmişmişim vs... Gerektiği şekilde hücum edemediğimi, meslek terbiyemizin engel olduğunu sanıyorum.

Sizler inşallah çok iyisinizdir. Selçuk Albaya da saygılarımı lütfen söylersiniz. Size ve sizlerin tanıştırdığı kimseleri her zaman takdir ve saygıyla anıyorum.

En iyi dileklerimi saygılarımla sunarım, aziz yarbayım.

Avukat

Yekta Güngör zden

27 Kasım 1967

Sayın Talât bey

Danıştayda açılan davanın kararı 27.11.1967 tarihinde bize ulaştı. Telefon konuşmamızda kararlaştırdığımız gibi acele olarak yolluyorum.

Emirlerinizi bekler, saygı ve sevgilerimi sunarım.

Avukat

Suphi Artuk

11 Aralık 1967

Saygıdeğer Talât Bey,

Mektubunuzu alır almaz Teoman ve Suphi ile temasa geçtim. Aynı gün Teoman da beni aradı. Birlikte sizin Suphi'ye yazdığımız geniş mektubun ışığı altında gerekli hazırlık yapıldı. Sizin isteğinize mümkün mertebe uygun pasaja yer vermeye çalıştık. Biliyorsunuz, takdir hakkını kullananlara Kanunları açıkca çiğnemiş olsalar da hukuk lisanı ile karşılık vermek zorundayız. Ama ağır ve anlamlı şekilde. Biz de bunu yapmaya çalıştık. Sizi tatmin edeceğini sanmıyorum ama yapacak başka şey yok. Böyle dâvalarda Mahkemeye, Kurula karşı söylenecekler karşı tarafa verilen dilekçede yer alır ki iki tarafı da sarsar ve gerekince sadece karşı tarafa hitabedildiği söylenir. Anlayan da anlar. 42 Sayılı Kanunun sınırsız yetki vermesi karşısında biz emekliye çıkarma amacının 42 sayılı kanuna uydurulduğunu, buna çalışıldığını, amacın sizin durumunuza aykırı kullanıldığını anlatmağa çalıştık. Bugün son günü olduğundan Suphi Bey bizzat Danıştay'a verecekti. Duygu ve görüş bakımından tamamen sizinleyiz ama Kurula karşı hukukî sıfatımız gereği sizin yazabileceklerinizi yazamayız.

Rahatsızlığım yeniledi. Tedavi ve muayene şekilleriyle beni epeyce yordu ve üzdü. Hamdolsun şu son günlerde iyiyim.

En iyi duygu, dilekler sunar, saygılarımı tekrarlarım.

Teoman ve Suphi'nin de saygıları var.

Avukat

Yekta Güngör Özden

Genelkurmay Askeri Mahkemesi

Gerekçeli Karar

T. C.

GENELKURMAY BAŞKANLIĞI ASKERİ MAHKEMESİ

ANKARA

Evrak No: 965/224

Esas No: 965/111

Karar No: 965/101

GEREKÇELİ HÜKÜM

Türk Milleti adına yargı yetkisini kullanan Genelkurmay Başkanlığı As. Mahkemesi 353 sayılı K.'nun 2'nci maddesi gereğince:

Başkan: Mu. Kd. Alb. Yekta ARDOR (931-2)

D. Hakimi: As. Hakim Yb. Asım ÜLGENER (946-B-3)

Üye: As. Hakim Kd. Bnb. Baki ÖNAL (946-Mu-22)

dan kurulu, As. Savcılık makamında, As. Hâkim Bnb. Cemal Korkmaz (952-10) ve tutanak kâtipliğinde sivil memur Ali Oskay (k-920) hazır oldukları halde;

Siyasi maksatla toplanmak ve siyasi telkinatta bulunmak suçlarından sanıklar:

1. Em. Kur. Yb. Talat Turhan,

Şefik oğlu, annesi Reşide, 1924 D.'lu, Elazığ, İcadiye Mah, Bilâ numarada nüfusa kayıtlı, halen, İstanbul, Kuzguncuk, Yenigün Sok. No:11'de mukim, evli, 1 çocuklu, mahkumiyetsiz, (944-8) sicil sayılı,

2. Em. Mu. Ütğm. Halil Hatipoğlu,

Mustafa oğlu, annesi Meliha, 1936 D.'lu, Urfa, Bıçkıcılar Mah, Saatçi Sok, No:1'de kayıtlı, Ankara, Cihkan Sok, Atakol Ap. No. 37/18'de mukim, bekâr, mahkumiyetsiz, (958-21) sicil sayılı,

3. Jandarma Ütğm. Sedat Özbek

Bestan Safi oğlu, annesi Halide, 1932 D.'lu Gümüşhacıköy nüfusuna kayıtlı, halen Foça Komando Okulunda öğretmen, bekâr, (954-30) sicil sayılı,

Süleyman oğlu, annesi Emine, 1934 D.'lu, Elbistan, Güplüce Köyü nüfusunda kayıtlı, halen, Merzifon 5'nci Hava Üs K.'lığında görevli, evli, çocuksuz, (957-390) sicil sayılı,

5. Hava Prs. Ütğm. Güngör Türkeli,

Abdullah oğlu, annesi Fatma, 1936 D.'lu, Anamur, Saray Mah. nüfusunda kayıtlı, halen Eskişehir, 1'nci Hava Kuvvetleri Ana Jet Üs K.'lığı Merkez Ks. Âmiri, evli, 1 çocuklu, mahkumiyetsiz, (959-87) sicil sayılı,

Haklarında Askeri Yargıtay 1'nci Dairesi'nin 15-2-1965 gün ve 965/106 esas, 965/101 karar sayılı ilâmı ile As. Yargıtay Daireler Kurulunun 12-3-1965 gün 965/26, karar 965/35 sayılı bozma ilâmlarına istinaden 3-8-1965 tarihinde sanıklardan bir kısmının gıyabında ve bir kısmının vicahlarında yapılan açık duruşma sonunda, irad ve ikâme olunan deliller ve bu delillerden edinilen vicdani kanaate göre;

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

Davanın Safahatı;

a. Sanık Em. Kur. Yb. Talat Turhan ve arkadaşları haklarında, ordu içersinde beyanname dağıtmak vesair şekilde tavsif edilen suçtan dolayı Genelkurmay Başkanlığı Adli Amirliği'nin 17-4-1963 gün ve 963/350 esas sayılı hazırlık soruşturması açılma emri ile hazırlık soruşturmasına başlanmış ve bu soruşturma sonucu fiilleri As.C.K.'nun 148/B. maddesi delâletiyle, T.C.K.'nun 141/3. maddesine temas ettiği görülerek 1631 sayılı As. Muhakemeler Usulü K.'nun 30/B. maddesi uyarınca Görevsizlik kararına rapten K.K.K.'lığı, 2 no.'lu As. Mahkemesine gönderilmiştir.

b. K.K.K.'lığı Adli Amirliğince sanıklar hakkında 3 Haziran 1963 gün ve 963/25 esas sayı ile ilk soruşturma açılarak bu soruşturma neticesinde sanıkların fiilleri T.C.K.'nun 146'ncı maddesine mümas cürümü işlemek üzere aralarında gizlice ittifak etmek şeklinde tavsif edilmiş ve T.C.K.'nun 171/2. maddesine uyan suçları, Sıkıyönetim ilânını icap ettiren ahvale taalluk edip Sıkıyönetim'in ilânından önce işlenmiş bulunduğundan 3832 numaralı Sıkıyönetim Kanunu'nun 8'nci maddesi muvacehesinde davanın rüyeti Sıkıyönetim Mahkemelerine ait olacağından soruşturma evrakını muhtevi dosya K.K.K.'lığı Adliye Amirliği'nin 28 Haziran 1963 gün ve 925 esas numarasıyla Görevsizlik kararına rapten Ankara Sıkıyönetim K.'lığı Adli Amirliği'ne tevdi edilmiştir.

c. Tetkik edilen dosya 1 No.'lu Sıkıyönetim Adli Amirliği'nin 2 Temmuz 1963 gün ve 963/4 esas sayılı Görevsizlik kararı ile tekrar K.K.K.'lığına iade edilmiştir.

Her iki adli amirlik arasında meydana gelen olumsuz görev ihtilafının halli için As. M.U.K.'nun 23 üncü maddesine göre Askeri Yargıtay Başkanlığına gönderilen dosyanın tetkiki neticesi; As. Yargıtay 1'nci dairesinin 9 Temmuz 1963 gün ve 63/1899 esas, 63/959 sayılı ilâmı ile 1 numaralı Sıkıyönetim Adli Amirliğinin 2 Temmuz 1963 tarih ve 63/4-1 sayılı görevsizlik kararının kaldırılmasına ve dava dosyasının bu adli amirliğe tevdiine karar verilmiştir.

d. Yargıtay ilâmıyla kendilerine tevdi edilen dosya üzerinden 1 numaralı Sıkıyönetim K.'lığı Adli Amirliğince ilk soruşturma ihmal edilerek suç siyasi maksatla toplanmak ve siyasi telkinatta bulunmak şeklinde tavsif edilip 6-9-1963 tarih ve 963/10 esas sayı ile iddianame ve son tahkikat açılma kararı düzenlenerek dava dosyası sanıklar haklarında son soruşturma icra edilmek üzere Sıkıyönetim 1 Numaralı Askeri Mahkemesine tevdi olunmuştur.

e. 9 Eylül 1963 ve 10 Eylül 1963 tarihleri arasında yapılan duruşma sonunda "3832 sayılı K.'nun 6'ncı maddesi uyarınca esassen sevki iddiaya göre ebleviyetle bu davada görevsiz bulunan 1 numaralı Sıkıyönetim Mahkemesinin aynı K.'nun 8/1'inci maddesi gereğince görevsizliğine ve bu itibarla sevki iddiadaki suç vasfı ile sanıkların ayrı ayrı adli amirliklere aidiyetlerine binaen dosyanın Genelkurmay Başkanlığı As. Mahkemesine gönderilmek üzere Adli Amirliğe tevdiine karar verilmiş ve dosya 18-9-1963 tarihli yazıyla Genelkurmay Başkanlığı'na tevdi edilmiştir.

f. Genelkurmay Başkanlığı As. Mahkemesinde yapılan duruşma sonunda:

“Sanıklara atıf ve izafe edilen suçun T.C.K.’nun 171/2 maddesine tetabuk etmesi ve bu kabil suçlara bakmak sıkıyönetim mahkemesi görevi dahilinde bulunması sebebiyle Genelkurmay As. mahkemesinin davaya bakmaya görevli olmadığı” gerekçesiyle sanıklar hakkındaki dosyanın As. M. U. K.’nun 199/1. maddesine tevfikan mevcut ihtilafın halli için Askeri Yargıtay Başkanlığına tevdiine 26 - Ekim-1963 tarihinde karar verilerek dosya Askeri Yargıtay Başkanlığı gönderilmiştir.

Askeri Yargıtay 1’nci Dairesince tetkik edilen olumsuz görev uyuşmazlığı 12-11-1963 gün ve 963/2359 esas, 963/1042 karar sayılı ilâmı ile çözümlenerek kanuna uygun olmayan 1 Numaralı Sıkıyönetim As. Mahkemesinin görevsizlik kararı kaldırılmıştır.

g. As. Yargıtay 1’nci Dairesi’nin kararına uyan 1 Numaralı Sıkıyönetim As. Mahkemesi 6 Aralık 1963 tarihinden 3 Nisan 1964 tarihine kadar duruşmaya devam ederek neticede sanıkların fiillerinin bilirkişi mütalaası ve dosya münderecatına göre T. C. K.’na temas etmediği, sıkıyönetimin ilânını icap ettiren bir fiil olmadığı, 20-21 Mayıs olaylarıyla bir irtibatı bulunmadığı gerekçesiyle mahkemenin görevsizliğine ve dosyanın Genelkurmay Başkanlığı nezdindeki Askeri Mahkemeye gönderilmek üzere Askeri Savcılığa tevdiine karar verilmiştir.

353 numaralı kanunun 220’nci maddesinin “(...) görev ve yetki hususundaki kararlarına karşı Askeri Mahkemelerin direnme hakları yoktur.” şeklindeki amir hükmüne rağmen, Direnme yerine sebat kelimesi kullanılmak suretiyle 1 numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi’nin amir bir hükmü değiştirip değiştiremeyeceği hususu calibi dikkat görülmesine rağmen aynı kanunun 22’nci maddesinin 2. fıkrasının “Yetkili Askeri Mahkemeler birden fazla olduğu takdirde sanığı yakalayan ve soruşturma yapılmasını daha önce isteyen kıt’a komutanı veya askeri kurum amirinin nezdinde bulunan askeri mahkeme yetkilidir. ”

Hükmünü ihtiva etmesi ve bu hükmün usule müteallik ve müktesep hakkı ihlâl etmeyen bir hüküm olması dolayısıyla sanıkları hem yakalayan ve hem de soruşturma yapılmasını önce isteyen komutanlık olarak Genelkurmay Başkanlığı ve bu başkanlığın nezdinde kurulu mahkeme kendisini davaya bakmakla görevli olduğuna kanaat getirmiştir.

Genelkurmay Başkanlığı As. Mahkemesinde serd edilen Askeri Savcılığın esas hakkındaki mütalaasında olay ve sanıklara müsnet fiiller etraflı bir şekilde izah olunarak sabit kabul edilen fiil siyasi mahiyette toplanmak ve siyasi telkinatta bulunmak şeklinde tavsif olunmuş ve As. C. K.’nun 148/A. maddelerine göre tecziyeleri istenmiştir.

Sanıklar hakkında Genelkurmay Başkanlığı As. Mahkemesince ittihaz olunan 26 Ekim 1964 gün ve 964/59 esas, 964/110 karar sayılı gerekçeli hükümde, sanıkların ve sanıklar müdafilerinin bilcümle savunmaları red olunarak;

1. Sanık Em. Kur. Yb. Talat Turhan, (944-8)’in; siyasi maksatla toplanmak ve bu maksatla şifahi telkinatta bulunmak suçu sabit görüldüğünden hareketine uyan As. C.K.’nun 148/A. maddesi gereğince, taktiren ve teşdiden üç ay süreyle hapsine, mezkûr fiili madunlarıyla birlikte işlemiş olması kanuni şiddet sebebi sayılarak ayrıca hakkında aynı K.’nun 51/A. maddesinin tatbiki ile verilen 3 aylık cezası artırılarak neticeten, dört ay süreyle hepsine ve hakkında As. C.K.’nun 32/B. maddesi re’sen tatbik edilerek Ordudan ihracına, 21-4-1963’ten 5-9-1963 tarihine kadar devam eden tutukluluk müddetinin cezasından

mahsubuna, Teciml talebinin Reddine, ve 5887 sayılı Harçlar K.'nun 18'nci maddesinin 1 sayılı tarifesinin 48 ve 49. numaralarına göre 1200 kuruş tam harç alınmasına,

2. Sanık Mu. Ütğm. Halil Hatipoğlu (958-21)'nun; sabit görülen suçundan dolayı hareketine uyan As. C. K.'nun 148/A. maddesi gereğince takdiren ve teşdiden Üç ay süreyle hapsine ve hakkında As. C. K.'nun 32/B. maddesinin re'sen tatbiki ile Ordudan ihracına, tecil talebinin reddine, 19-4-1963'ten 5-9-1963 tarihine kadar geçen tutukluluk müddetinin cezasından mahsubuna, 5887 sayılı harçlar K.'nun 18'nci maddesinin 1 sayılı tarifesinin 48 ve 49. numaralarına göre 900 kuruş tam harç alınmasına,

3. Sanık J. Ütğm. Sedat Özbek (954-30)'in; sabit görülen suçundan dolayı hareketine uyan As. C.K.'nun 148/A. maddesi gereğince takdiren ve teşdiden üç ay süreyle hapsine ve hakkında As. C.K.'nun 32/B. maddesinin re'sen tatbiki ile Ordudan ihracına, tecil talebinin reddine, 17-4-1963'ten 5-9-1963 tarihine kadar geçen tutukluluk müddetinin cezasından mahsubuna, 5887 sayılı harçlar K.'nun 18'nci maddesinin 1 sayılı tarifesinin 48 ve 49. numaralarına göre 900 kuruş tam harç alınmasına,

4. Hava Prs. Ütğm. Güngör Türkeli (959-87)'nin; sabit görülen suçundan dolayı hareketine uyan As. C.K.'nun 148/A. maddesi gereğince takdiren ve teşdiden üç ay süreyle hapsine ve hakkında As. C.K.'nun 32/B. maddesinin re'sen tatbiki ile Ordudan ihracına, tecil talebinin reddine, 19-4-1963'ten 5-9-1963 tarihine kadar geçen tutukluluk müddetinin cezasından mahsubuna, 5887 sayılı harçlar K.'nun 18'nci maddesinin 1 sayılı tarifesinin 48 ve 49. numaralarına göre 900 kuruş tam harç alınmasına,

5. Hv. P. Ütğm. Tahuir Doğan (957-330)'ın; sabit görülen suçundan dolayı hareketine uyan As. C.K.'nun 148/A. maddesi gereğince takdiren ve teşdiden üç ay süreyle hapsine ve hakkında As. C.K.'nun 32/B. maddesinin re'sen tatbiki ile Ordudan ihracına, tecil talebinin reddine, 8-5-1963'ten 5-9-1963 tarihine kadar geçen tutukluluk müddetinin cezasından mahsubuna, 5887 sayılı harçlar K.'nun 18'nci maddesinin 1 sayılı tarifesinin 48 ve 49. numaralarına göre 900 kuruş tam harç alınmasına,

Karar verilmiştir.

İş bu hüküm; sanıklar müdafii Avukat Yekta Güngör Özden, Avukat Teoman Evren ve Avukat Suphi Artuk tarafından süresi içinde temyiz olunmuştur.

As. Yargıtay 1'nci Dairesinin 15-2-1965 gün ve 965/106 esas, 965/101 karar sayılı ilâmında;

Sanıklar müdaifilerinin subuta, vasfa ve taktire müteveccih temyiz itirazları varid ve kabule şayan görülmediğinden tebliğname uyarınca reddine,

Re'sen yapılan incelemede de;

1. As. C.K.'nun 148/A. maddesine göre ceza tayin edilirken takdiri şiddet sebebi gösterilmeksizin "Takdiren ve teşdiden" denilmek suretiyle ceza tayin edilmesi,

2. As. C.K.'nun 148/A. maddesinin As. C.K.'nun 30/A-2. maddesinde yazılı suçlardan bulunmadığı halde ahkâmî âmire gibi telakki olunarak ihraç cezasına hükmedilmesi ve takdiren ihraç cezasına hükmedilmesi halinde de gerekçe gösterilmemiş bulunması,

3. Hüküm tarihinde emekliye ayrılan Kur. Yb. Talat Turhan hakkında ihraç fer'i cezasına hükümlenmesi,

4. Kurmay Yb. Talat Turhan hakkında As. C.K.'nun 50'nci maddesinden zuhul ile aynı Kanunun 51/A. maddesine göre sebep ve nisbet gösterilmeksizin ceza verilmesi,

Kanuna aykırı görülerek re'sen bozulmasına karar verilmiş ayrıca 492 sayılı kanun muvacehesinde hükmedilen tam ve maktu duruşma harçları tebliğname uyarınca kaldırılmıştır.

As. Yargıtay Başsavcılığı'nın 19-2-1965 gün ve 19 sayılı itiraznamesinde;

1. Mahkemelerin temel cezanın tesbitinde suç için kanunda yazılı cezanın aşağı ve yukarı sınırları ile bağlı kalmak şartı ile tamamen serbest oldukları,

2. As. C.K.'nun 32. maddesinin (B) bendinde "bir seneden az hapis cezası ile beraber" ihraç cezasına da hüküm edilebileceği tasrih edilmek suretiyle mahkemelere geniş bir tatbik hakkı tanındığından ihraç fer'i cezasına hükmedilmesinde bir isabetsizlik bulunmadığı,

3. Askeri şahıslar hakkında emekliye ayrılmış olsalar dahi fer'i cezaya hükmedilebileceği; belirtilerek As. Yargıtay 1'nci Daire kararına itiraz edilmiş ve Em. Kur. Yb. Talat Turhan hakkında tatbikat yapılırken As. C. K.'nun 51/A. ve 50'nci maddelerine sadık kalındığı, ancak artırma yaparken 50'nci maddeden bahsetmeksizin münhasıran 51/A. maddesinden bahsedildiği, bu itibarla 353 numaralı K.'nun 220/H. maddesine göre As. Yargıtayca bizzat davanın esasına hükmedilmesi mütalaa olarak bildirilmiş ve 26 Ekim 1964 gün ve 964/59 esas, 964/110 karar sayılı hükmün ıslah edilerek onanması istenmiştir.

As. Yargıtay Daireler Kurulu'nun 12-3-1965 gün ve 1965/26 esas, 1965/35 karar sayılı ilâmında;

1. Sanıklar hakkında As. C. K. nun 148/A. maddesine göre asgari haddten uzaklaşarak takdiren ceza tayin eylerken cezayı takdiren artırmadaki sebep veya sebeplerin ne olduğunun hüküm gerekçesinde gösterilmemesi,

2. Mahkemece sanıklar hakkında ihraç fer'i cezası tayin edilirken bu cezaya temel olan sebep veya sebeplerin ne olduğunun keza hüküm gerekçesinde yazılmaması isabetsiz görülerek, hükmü bu cihetlerden bozan 1'nci daire kararına karşı Başsavcılığın itirazları kabule değer görülmeyerek oy çokluğuyla reddedilmiş.

3. Em. Kur. Yb. Talat Turhan hakkında emekliye ayrılmış olması sebebi ile ihraç fer'i cezasının uygulanamayacağı hakkındaki 1'nci daire kararının kaldırılmasına,

4. Hüküm bozulmuş olduğundan ıslahen onanma ile ilgili itirazın tetkikine mahal olmadığına,

Karar verilmiştir.

As. Yargıtay kuruluşu hakkındaki kanunun 14'ncü ve 353 numaralı As. M. K. ve Yrl. U. K. nun 227'nci maddeleri muvacehesinde Askeri Yargıtay Daireler Kurulu kararlarına askeri mahkemelerin uyması zorunluluğu bulunduğundan Askeri Yargıtay Daireler Kurulunun 12-3-1965 gün ve 1965/26 esas, 1963/35 karar sayılı ilamına 3-8-1965 tarihli celsede uyulmuştur.

Bozma ilâmına istinaden yapılan duruşma sırasında Askeri Savcılık esas hakkındaki iddiasında özetle:

Şiddet sebebi gösterilmeksizin asgari haddten uzaklaşmayı yersiz bulan bozma aynen varid ve kabul edilmektedir. Zira, her türlü kararların gerekçeli olması Anayasa ile teminat altına alınmıştır. Ancak, mahkemenin nakzolunan hükmü tetkik edildiğinde sanıkların işledikleri fiil ile olan ilişkileri teferruatlı şekilde tadat edilmiş olup bunlar başlı başına birer şiddet sebebi olarak tezahür etmektedir. Bu itibarla mütenakıs kararda bahis konusu edilmeyen şiddet sebeplerini bu kerre alınacak kararda daha açık bir şekilde sayılması mümkündür. Aynı husunu As. C. K.'nun 51'nci maddesinin A bendi delâletiyle 50'nci maddenin Em. Kur. Yb. Talat Turhan hakkında tatbiki için de bahis konusu etmekteyiz.

İhraç cezasına gelince;

32'nci maddenin (B) fıkrası mahkemenin takdirine mevdudur. Ve takdire bırakılmış bir husus hakkında mütalaa serdini mahkemeye saygısızlık kabul etmekteyiz. Bu bakımdan eski mütalaamızda da arz ettiğimiz vechile sanıkların As. C.K.'nun 148/A. maddesi gereğince tecziyelerine karar verilmesini istemekteyiz denmiş; 26 Ekim 1964 gün ve 964/59 Esas, 964/110 Karar sayılı hükme mesnet teşkil eden 21-7-1964 tarihli esas hakkındaki mütalaalarında ise;

Sanıklar tarafından prensipleri benimsenerek dağıtılan Genç Kemalistler Ordusu 1 numaralı bildirisini başlığını taşıyan beyanname ele alınıp gayeleri metne uygun ayrı ayrı belirtilerek sanık düşüncelerine göre, bugün orduda mevcut olduğu iddia edilen 22 Şubatçılar, 14'ler ve 11'ler ile bunlar dışında faaliyet gösteren diğer gizli teşkilatları destekleyen eşhası ve grupları birleştirdikten sonra bahsi geçen gayelerin tahakkuku için münferiden veya müştereken muhtelif mahallerde muhtelif zamanlarda faaliyette buldukları kaydedilip bu faaliyetler şöylece özetlenmiştir.

1. Sanık Ütğm. Halil Hatipoğlu, 13-3-1963 günü Afyon'dan Ankara'ya gelirken kendisine sanık Talat Turhan tarafından talimat ve adresler verilerek mezkûr adreslerde bulunan şahısların 16 Mart 1963 günü gecesi Ankara'da emekli Sb. Turgut Ulusoy'un evinde yapılacak toplantıda hazır bulunmalarının temini istenmiş ve nitekim bahsi geçen tarihte ve mezkûr şahsın evinde Kur. Alb. Dündar Seyhan, Necati Ünalın, İsmet Şahin, Halil Hatipoğlu, Tuncer Yalçındağ izinsiz olarak gelen Talat Turhan ve Ferhan Yırtlaz ile buluşmuşlar, bu toplantıda yukarıda bahsedilen muhtelif cereyanları destekleyen şahısların birleştirilmesi için çaba gösterilmesi karar altına alınmıştır.

Ayrıca Talat Turhan ile İsmet Şahin Bahçelievler semtinde bir otobüs durağında bir hususi araba içinde emekli Albay Talat Aydemir, emekli Albay Cevat Kırcı, emekli Binbaşı Fethi Gürcan, Emekli Binbaşı Yekta ile buluşarak mevcut muhtelif grupların birleştirilmesi teklifinde bulunarak bu hususta çaba göstermiş fakat Talat Aydemir mezkûr teklifi kabul etmemiştir.

2. Vaki davete icabetle Eskişehir'den Afyon'a gelen Hava Ütğm. Güngör Türkeli 30 Mart 1963 günü elindeki mektup ve krokiye istinaden gitmiş olduğu Talat Turhan'ın evinde Ordudaki grupların birleştirilmek gayesi ile hareket edilmesi yolundaki konuşmasını dinledikten sonra yine vaki davete icabetle Afyon'a gelen J. Ütğm. Sedat Özbek de eve gelmiş ve Talat Turhan'ın az önce sanık Güngör Türkeli'ye bahsettiği hususları tekrar ile mezkûr grupların birleştirilmesinin zaruri olduğundan bahsetmiştir.

3. Sedat Özbek, Halil Hatipoğlu, Tahir Doğan ve Talat Turhan ve kimlikleri tespit edilemeyen bir kaç şahıs daha 31 Mart 1963 günü saat 15.00 sıralarında o tarihte Afyon Orta Menzil Komutanı ile başka bir yerde bulunması zaruri olan Ferhan Yırtlaz'ın evde olmamasına rağmen Ferhan Yırtlaz'ın evinde toplanılmış, burada 22 Şubatçılar, 14'ler,

11'lerin birleştirilmesi zarureti üzerinde durulmuş, o gün toplantıda bulunamayan ve Eskişehir'e dönen Güngör Türkeli'nden naklen; dağıtılan beyannamenin Eskişehir Merkez K.'lığı tarafından ele geçirildiği, şüphelenilen bir subayın odasının arandığı, İsmet İnönü'nün Bandırma'da postaya verilmiş beyannameyi okuduğu ve haklıymışlar diye söylediği, gizliliğe azami derecede riayetın zaruri bulunduğu, alınan taahhütnamelerin muhafaza edildiği konuşulmuş, Ankara'ya gidecek olan Sedat Özbek'e, Halil Hatipoğlu tarafından Talat Turhan'a sorularak içerden getirilen 1 adet beyanname verilip Polatlı'dan geçerken bu beyannamenin Topçu Okulu'nda Tuncer Yalçındağ'ın teslimi istenmiş. Sedat'ın defterine Talat Turhan tarafından Top. Tđm. Tuncer Yalçındağ ismi yazılarak imzalanmış, gerekirse gösterilmesi istenmiş, ayrıca beyannamenin arkasına bizzat Sedat Özbek'e yemin metni yazdırılmış, Tuncer Yalçındağ'ın 50 lira iptidaen ve her ayda 20 lira para vermesi lazım geldiği hususu da hatırlatılarak toplantıya son verilmiş, 2 Nisan 1963 günü Polatlı'ya gelen Sedat Özbek, Tuncer Yalçındağ'ın atışa gitmesi dolayısıyla karşısına çıkan Top. Tđm. Rasim Gümüş'le konuşmuş, beyannameyi bu şahsa vererek Tuncer Yalçındağ'a vermesini ayrıca para göndermesini, Ankara Ordu Evine gelerek kendisini bulmasını tembih etmiş, söz arasında Atilla Yılmaz'dan da bahsetmiş, bilahare Ankara Ordu Evi'nde Sedat Özbek'in odasında toplanmış, daha önce Rasim Gümüş'ün Milli Emniyet'le irtibatı olduğunu Atilla Yılmaz'dan öğrenen Sedat Özbek, ihbar edilip edilmediğini ısrarla sorduktan sonra beyanname hakkında hiç bir bilgisi bulunmadığını, suçluluk psikolojisi içinde beyan etmiş ve Atilla Yılmaz'dan aldığı beyannameyi yakmıştır.

4. Sanık Prs. Ütđm. Güngör Türkeli, Eskişehir hava personeli arasında faaliyet göstermiş, bahsi geçen beyannameyi arkadaşı Pilot Üsteğmen Ahmet Köse'ye vermiş, bu şahıstan beyannameyi okuyan Pilot Üsteğmen İrfan Sarp, Ütđm. Şadi Ergüvenç, Ütđm. Nevzat Çobanoğlu ile 29 Mart 1960 günü saat 17.30 sıralarında toplantı yapılmış, Güngör Türkeli'ye bazı sualler tevci edilmiş, mütemmim malumat veremeyeceğini beyan eden sanığın 30 Mart 1963 tarihinde Afyon'a gidip toplantılarda bulunacağını, dönüşte bilgi verebileceğini söylemiş, gidip toplantıda bulunup döndükten sonra da karşılaştığı Ütđm. Nevzat Çobanoğlu'na teşkilatın ikinci bir bildiri yayınlamadığını, büyükler hakkında bilgi toplamadığını, muhtelif grupların birleştirilmesine çalışıldığını taahhütname ve yemin şeklinde bahsetmiştir.

5. Hv. P. Ütđm. Tahir Doğan memleketi olan Elbistan'a gitmek üzere

1-4-1963 tarihinde Afyon'dan ayrılmış, dönüş esnasında tahminen 9 Nisan 1963 günü Dörtöyol'a gidip Talât Turhan'ın "Etemciğim gözlerinden öperim" ibaresi yazılı pusulasını 39. Tüm. Hv. Bl. Komutanı Pilot Bnb. Etem Ergüder'e vermiş Talât Turhan'ın beyanname muhteviyatına uygun faaliyetlerinden bahsetmiş, Yb. Suat Çöteli ve Yb. Fuat Yılmaz'ın tutumları hakkında bilgi istemiş, bu bilgileri Talât Turhan'a mektupla bildirmesini istemiş, mezkûr şahıslarla temas eden Etem Ergüder'in bu iki şahsın kat'i muhalefetleri ve yapılmak istenen şeyleri doğru bulmamaları üzerine doğrudan doğruya Talât Turhan'a değil, Tahir Doğan'a hitaben 15-4- 1963 tarihli mektupla Suat Çöteli ve Fuat Yılmaz'ın durumlarının iyi olmadığını bildirmiş, buraya kadar nakledilen sanıklara ait münferit ve müşterek faaliyetler sanıkların itirafı ve tanıkların yeminli beyanları ile anlaşılmıştır.

Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet K.'nun 43. ve yönetmeliğinin 124, 126, 127 ve 128'nci maddelerine göre Türk Silahlı Kuvvetleri her türlü siyasi tesir ve düşüncenin dışında ve üstündedir. Bundan ötürü Silahlı Kuvvetler mensuplarının siyasi parti ve derneklere girmeleri bunların siyasi faaliyetleri ile münasebette bulunmaları her türlü siyasi gösteri, toplantılara karışmaları ve bu maksatla nutuk ve beyanat vermeleri ve yazı yazmaları yasaktır. Hükümet ve askerlik aleyhinde tenkittte bulunmaları memnudur. Vazı kanun elinde kuvvet

bulunduran Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarının memurlar gibi siyasi faaliyette bulunmamalarını, yaptıkları vazifelerde bitaraf bir şekilde hareket etmemelerini, öngörmüş ve memurlarda aksi halin vazifeye sonla neticelendirildiği halde Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarının bu kabil faaliyetleri müeyyideye bağlamıştır. Bu hale göre Profesör Dr. Yavuz Abadan, Prof. Dr. İlhan Arsel ve Doçent Dr. Feyyaz Gölcüklü tarafından tanzim edilen bilirkişi raporu muhteviyatı kabule şayan değildir. Nitekim sanıklar tarafından keşide edilen beyannamenin teşkilat bölümünün 4'ncü maddesi (B) fıkrasında sarahaten, “Çeşitli kanallardan ve endirekt olarak teşrii ve icra organlarının milli bütünlüğü koruyucu, siyasi gruplar arasında düşmanca faaliyetleri önleyici, Kemalist prensiplerin ışığı altında sosyal adaleti gerçekleştirci tedbirler almaya zorlamak” hükmü yer aldığına göre, siyasi iktidarı yani teşrii kuvvet ile hükümetin halkın arzusuna uygun şekilde hareket etmesine ve tasarrufla bulunabilmesine karşı sanıkların endirekt olarak mukavemet göstermeleri ve siyasi iktidarı kendi arzularına uygun istikamete sevk etmeye çalışmaları, en basit manasında siyasi bir faaliyettir. Ayrıca keşide edilen beyannamede, ele alınan hususlar ile toplantıdaki konuşmalar dikkate alındığı takdirde mezkûr faaliyetlerinin siyasi olduğu bir hakikattir. Sanık faaliyetleri bilirkişi raporunda belirtildiği üzere mücerret toplanıp memleket meselelerini konuşmak mahiyetinde değildir. Zira mücerret memleket meselelerini konuşma temenniden ileriye gidemeyeceğinden, memleket meselelerini konuşmak için gizli teşkilata para toplamaya, önceden tesbit edilen toplantı günlerine ihtiyaç yoktur. Ayrıca kendilerinden taühhütname alınması ve bir yemin metninin kabul edilmesi faaliyetlerinin mücerret memleket meselelerini konuşmak olmadığını göstermektedir. Bu evsftaki konuşmaların siyasi iktidara aktif ve zorlayıcı bir tesir icrasına lüzum görülmemesi gerekmektedir.

Beyanname münderecatında gizli bir teşkilatın kurulduğunun belirtilmesine rağmen bilirkişi raporunda teşkilatın gizli olmadığı, tekmil münevverleri bir nev'i vazifeye çağrı mahiyetinde bulunduğu bu itibarla bir gizli teşkilat sayılamayacağı yolundaki görüşe gelince; beyannamede teşkilatın gizli olduğu, sarahaten belirtilmekte ve yayınların kuryeleri vasıtasıyla dağıtılacağı bildirilmekte ve sanıkların toplantılarda ve faaliyetlerinde azami derecede gizliliğe riayet ettikleri tespit edilmektedir. Bu itibarla “Türk Silahlı Kuvvetlerinin bütün personeli teşkilatın tabii üyesidir. Memleket münevverlerinin teşkilata girmesi mümkündür.” mealindeki bayanname maddesinden teşkilatın gizli olmadığı manası çıkarılamaz. Kaldı ki sanıklar teşkilata aldıkları şahıslar üzerinde titizlikle durmuşlar, teşkilatın gayesine sadık kalacaklarına dair yemin verdirmişler ve hatta bu uğurda alacakları her türlü cezaları peşinen kabul etmek durumunda bırakılmışlardır. Teşkilatın gizli olmayıp bütün münevverlere açık bulunması halinde bu şekilde harekete lüzum görülmeyp umumi yayın vasıtalarından istifade yoluna tevessül etmeleri lazım gelmektedir.

Jandarma Ütğm. Sedat Özbek; 31 Mart 1963 günü Binbaşı Ferhan Yırtlaz'ın evinde yapılan konuşmaların mahiyetini açıkça ortaya koymuş olduğuna Talât Turhan'ın bu toplantıda Ordu içinde ve dışında faaliyet gösteren grupların birleştirilmesi zaruretinden bahsettiğini beyan etmiş olduğuna göre bilirkişi raporunda 31 Mart 1963 günü yapılan toplantının siyasi mahiyet taşımadığı yolundaki mütalaası kabul edilmemiştir. Bilirkişi sadece 31 Mart 1963 toplantısından bahsedip 16 Mart 1963 günü Ankara'da, 30 Mart 1963 günü Afyon'da Talât Turhan'ın evindeki toplantıları ve konuşmaları ele almamıştır. Birbirini teyit ve takviye eden bu toplantılardan çıkan mana; en azından siyasi telkinatta ve siyasi faaliyette bulunmaktadır.

Ayrıca, bilirkişilerin “Endirekt tesir” tabirinde manevi cebir mütalaa etmedikleri, manevi cebirin Anayasaya mugayir olduğu, bu tutumu Anayasanın kabul ve hatta vazife olarak tahmil ettiği yolundaki mütalaanın da, Türk Silahlı Kuvvetleri iç hizmet kanunu ve yönetmeliği ile memurun muhakemat kanunu sarıh hükümleri muvacehesinde kabule şayan

görülememiştir. Bilirkişi raporu hilafına sanıklar tarafından dağıtılan beyannameler ve ika ettikleri fiillerin en hafifinden siyasi mahiyette toplanmak ve telkinatta bulunmak kast ve mahiyeti mevcuttur. Sanıkların ayrı ayrı faaliyetleri nazarı itibare alındığında;

1. Sanık Em. Kur. Yb. Talat Turhan:

a) Hakikatte gayeleri anayasa nizamını bozmak, demokratik rejim yerine askeri idare kurmak olan ve Atatürk'ün kabul ettiği (Altıok) prensiplerine iki tane daha ilavesi ile Kemalizm ve Sosyal adaleti gerçekleştirmek ister gibi görülen 22 Şubatçılarla ilgisi bulunan sanığın, M.S.B.'liği Emir Sb.'liği görevine son verilerek Afyon Batı Menzil K.'liği emrine tayin olduğundan itibaren faaliyete geçerek aynı düşüncedeki genç subayları etrafına topladığı ve siyasi mahiyette telkinatta bulunduğu,

b) Genç Kemalistler Ordusu ismi altında gizli bir teşkilat kurup liderliğini üzerine aldığı,

c) 13-3-1963 tarihinde Ankara'ya gelen Mu. Ütg. Halil Hatipoğlu'na direktif verip tutumları malum olan Em. Kur. Alb. Dündar Seyhan, Necati Ünsalan gibi şahısların 16-3-1963 tarihinde Ankara'da Em. Sb. Turgut Ulusoy'un evinde toplanmalarını sağladığı ve burada Ordu içinde ve dışında faaliyet gösteren grupların birleştirilmesi mevzuunda konuştuğu,

d) 30-3-1963 günü kendi evinde ve 31-1-1963 tarihinde Ferhan Yırtlaz'ın evinde siyasi mahiyette toplantılar tertip ettiği, bu toplantılarda dağıttıkları beynamede belirtilen gayenin tahakkukunun planlanarak gizliliğe riayet edilmesinin kararlaştırıldığı,

e) Bir taraftan Ordu içinde ve dışında taraftar toplamağa çalışırken diğer taraftan Dörtüyl ve İskenderun'da çalışan Kur. Yb. Fuat Yılmaz, Top. Yb. Suat Çötel ve Pilot Bnb. Ethem Ergüder'in tutumlarını öğrenmeye çalıştığı ve kendisine ne gibi yardım yapabileceklerini de sorduğu,

f) 22 Şubat hareketinin lideri olan Em. Kur. Alb. Talat Aydemir ile sıkı temas sağladığı evine muhtelif ziyaretler yaptığı ve yolda karşılaşmalarında ordu içinde ve dışında grupların birleştirilmesi teklifini ileri sürdüğü teklifinin adı geçen şahıs tarafından kesinlikle red edildiği,

2. Sanık Em. Mu. Ütg. Halil Hatipoğlu:

a) 22 Şubat hareketine taraftar olan ve bu hareket sırasında şüpheli tutumları görülen sanığın Afyon Batı Menzil K.'liği emrine tayin edildikten sonra Afyon'da aynı düşüncede olan Kur. Yb. Talat Turhan'ın yardımcısı durumuna geçtiği,

b) Genç Kemalistler Ordusu altında kurulan gizli teşkilatın yayınladığı beyannamenin muhtelif şahıslara verilmesinde faaliyet gösterdiği,

c) 13-3-1963 günü Kurmay Yb. Talat Turhan tarafından kendisine bazı şahısların isimleri yazdırılarak ve adresleri bildirilerek kendilerini görmesi 16-3-1963 tarihinde Turgut Ulusoy'un evinde yapılacak olan toplantıya gelmelerinin sanık tarafından temin olunduğu ve bu toplantıya sanığın da bizzat iştirak ettiği,

d) 31. 3. 1963 günü Afyon'da Ferlan Yırtlaz'ın evinde yapılan siyasi mahiyetteki toplantıya iştirak ettiği, toplantı sonuna doğru kendisinin de dahil olduğu Genç Kemalistler Ordusu isimli gizli teşkilatın yayınladığı beynameden bir tanesini Topçu Okulunda vazifeli

Tuncer Yalçındağ'a teslim edilmek üzere J. Ütğ. Sedat Özbek'e verdiği ve ayrıca yemin şeklini beyannamenin arkasına yazdırıp, Tuncer Yalçındağ'dan para istemesini de hatırlattığı,

3. J. Ütğm. Sedat Özbek:

a) Emirdağ'ında vazifeli iken Kur. Yb. Talat Turhan ve Mu. Ütğm. Halil Hatipoğlu ile tanışarak muhtelif tarihlerde Afyon'a gittiği,

b) 30-3-1963 günü Afyon'a gelerek Kurmay Yb. Talât Turhan'ın evine gittiği ve orada Hv. Ütğm. Güngör Türkeli ile birlikte akşam yemeğine katıldığı ve Kur. Yb. Talât Turhan'ın siyasi mahiyetteki konuşmalarına karşılık sorduğu soruların cevabını tatminkar bularak kendileri ile birlikte faaliyet göstereceğini beyan ettiği,

c) 31-3-1963 tarihinde sabahleyin Talât Turhan'ı evinde ziyaret ettiği, bilahare aynı günü öğleden sonra Ferhan Yırtlaz'ın evindeki toplantıya katıldığı, bu toplantının sonunda Mu. Ütğm. Halil Hatipoğlu'nun kendisine verdiği beyannameyi aldığı ve arkasına taahhütname şeklini bizzat yazıp bu beyannameyi Topçu Okulunda Tuncer Yalçındağ'a teslim etmek üzere Polatlı'ya gittiği,

d) Topçu Okulunda Tuncer Yalçındağ'ı ve Top. Tğm. Atilla Yılmaz'ı aradığı, kendilerinin atışta olması sebebiyle bulamadığından karşısına çıkan Top. Tğm. Rasim Gümüş'le konuştuğu, kendisine inanarak üzerindeki beyannameyi Tuncer Yalçındağ'a ve Atilla Yılmaz'a verilmek üzere Rasim Gümüş'e teslim ettiği, beyanname üzerindeki taahhütnameyi, yemin şeklini gösterdiği ve ne miktar para yardımı yapmaları lazım geldiğini ve gerekli bilgileri vererek Polatlı'dan ayrıldığı,

e) 4 Nisan 1963 tarihinde Ankara'da Top. Tğm. Rasim Gümüş ile karşılaştığı ve Rasim Gümüş'ün arzusu üzerine Talât Turhan'ın Afyon'daki ev adresini yazdırıp, kroki ile tarif ettiği,

g) 6-4-1963 günü Rasim Gümüş ile tekrar karşılaşmış ve daha önce de Top. Teğmen Atilla Yılmaz ile karşılaşarak Rasim Gümüş'e güvenilemeyeceği hususundaki beyanından şüpheye düşerek veya korkarak Rasim Gümüş'ü orduevindeki odasına çağırıp suçluluk psikolojisi içerisinde önce söylemiş olduğu sözlerin hilafında konuştuğu, beyannameyi okumadığını söylediği ve biraz sonra odaya giren Atilla Yılmaz'a beyannamenin yanında olup olmadığını sorarak yanında olduğunu öğrendiği beyannameyi Atilla Yılmaz'dan alıp yaktığı,

4. Sanık Hv. Prs. Ütğm. Güngör Türkeli

a) GKO 1 numaralı bildirisi başlığını taşıyan 6 sahifelik beyannameyi arkadaşlarına verip onlarla birlikte okumakla siyasi telkinatta bulunduğu,

b) Eskişehir Ordu evinde 4 arkadaşının da katıldığı bir toplantı tertip edilerek, toplantıda beyanname okunarak mahiyeti hakkında münakaşa edilip toplantıya katılanlardan bazılarının daha esaslı bilgi edinmeleri karşısında yakında Afyon'a gideceğini, toplantıları olduğunu, 2'nci bildiriye ve sevinçli haberleri getireceğini bildirdiği

c) 30-3-1963 tarihinde Eskişehir'den Afyon'a gelerek Kur. Yb. Talât Turhan'ın evini, kendisine Ankara'dan atılan mektuptan çıkan krokiye göre bulduğu, evinde ziyaret ederek akşam yemeği yediği, vaki konuşmada, Genç Kemalistler Ordusu isimli gizli teşkilatın mahiyeti ve gayesi hakkında sualler sorarak aldığı cevaplar karşısında memnuniyetini bildirdiği, 2'nci bildirinın yayınlanmadığını öğrenerek 31-3-1963 tarihinde yapılacak

toplantıda bulunamayacağını söyleyerek Eskişehir faaliyetleri hakkında bilgiler verip o geceki tren ile Eskişehir'e döndü.

d) Eskişehir'de Pilot Ütgm. Nevzat Çobanoğlu'nun sanığı bularak Afyon'dan ne gibi haberler getirdiğini sorduğu, sanığın Talât Turhan ile konuşmasını naklederek teşkilatlarının günden güne genişlediğini, büyük bir taraftar topladığını beyan ettiği, böyleli haberler getirdiğini sorduğu, sanığın Talât Turhan ile konuşmasını naklederek teşkilatlarının günden güne genişlediğini, büyük bir taraftar topladığını beyan ettiği, böylelikle siyasi mahiyetteki toplantılara iştirak ettiği ve arkadaşlarına siyasi telkinatta bulunduğu,

5) Hv. P. Ütgm. Tahir Doğan:

a) Sanıklardan Kur. Yb. Talât Turhan ve Mu. Ütgm. Halil Hatipoğlu ile tanışıp kendileriyle sıkı temaslarda bulunduğu, Genç Kemalistler Ordusu isimli gizli teşkilatın gayesini tahakkukuna çalıştığı,

b) 31-3-1963 Tarihinde Ferhan Yırtlaz'ın evindeki siyasi mahiyet taşıyan toplantıya katıldığı,

c) Memleketi olan Elbistan'a izinli gidip dönüşünde İskendurun ve Dört Yol'a uğrayarak taraftar toplamaya gayret ettiği, bu sebeple Kur. Yb. Talat Turhan'ın kendisine vermiş olduğu "Ethemciğim gözlerinden öperim." yazılı ve imzalı pusulayı Dört Yol'da vazifeli Pilot Bnb. Ethem Ergüder'e teslim ettiği, onun bir emriniz mi var şeklinde sorusuna cevaben, son zamanlardaki siyasi huzursuzlukları anlatarak, bunu Celal Bayar'ın serbest bırakılmasının sebebiyet verdiğini, meclisin vazife göremediğini, kendi menfaetleri peşinde koştuğunu anlattığı, ve Kur. Yb. Talat Turhan'ın orduya intikal eden bu huzursuzluğu önlemek ve ordu içinde ve dışında faaliyet gösteren muhtelif grupları birleştirmek için gayret sarfettiğini naklettiği, Kur. Yb. Talat Turhan'ın ricası olarak Kur. Yb. Fuat Yılmaz ile Top. Yb. Suat Çöteli'nin 22 Şubat tutumlarını hala muhafaza edip etmediklerini ve ne gibi yardımda bulunabileceklerini öğrenmek olduğunu bildirdiği ve bu suretle Bnb. Ethem Ergüder'e siyasi mahiyette telkinatta bulunduğu,

Böylece sanıkların siyasi mahiyette toplandıkları ve siyasi telkinatta buldukları subuta erdiği cihetle hareketlerine uyan As. C.K.'nun 148/a maddesine göre tecziyeleri gerekmektedir, denmektedir.

Sanıklardan:

1. Em. Kur. Yb. Talât Turhan; Bozma ilâmına karşı istinabe suretiyle alınan ifadesinde:

Bilirkişi rey ve mütaalası nazarı itibare alınarak beraatine karar verilmesini, tecziyesi cihetine gidilecekse tecilini ve savunmasını avukatlarının yapacağını,

2. Em. Mu. Ütgm. Halil Hatipoğlu duruşmada;

Müdafaasının avukatları tarafından yapılacağını, ancak As. Savcılığının davanın bidayetinden beri taraf tutup, kendilerinin cezalandırılmalarını istediğini, nitekim As. Yargtay tarafından hüküm lehine bozulduğu halde yine eski hükmün verilebileceğini beyan etmekle aleyhlerine kanaat serdettiğini,

3. J. Ütgm. Sedat Özbek;

Bozma ilâmına karşı istinabe suretiyle alınan ifadesinde ve bilahare duruşmadaki beyanında, savunmasını müdafilerinin yapacağını,

4. Hv. Prs. Ütğm. Güngör Türkeli;

Esas hakkındaki iddiaya karşı savunmasını avukatlarının yapacağını, ancak davanın bidayetinden beri açıkladığı veçhile As. Savcının taraf tutup baskı neticesi ifadelerini aldığını ve davanın bu safhaya geldiğini,

5. Hv. P. Ütğm. Tahir Doğan;

İstinabe suretiyle alınan ifadesinde, bozma ilâmlarına uyulmasını istemiş ve 20-6-1965 tarihli telgraf ile de mahkemeye itimadını beyan ile duruşmadan varestede tutulmasını,

Söylemişlerdir.

Sanıklar müdafileri, Av. Yekta Güngör Özden ile Av. Teoman Evren ise;

Mahkemenin evvelce ittihaz ettiği hükmünde As. Savcılığın esas hakkındaki iddiasını ele alarak onun detaylarına inildiğini, evvelce verdikleri müdafaalarında ve As. Yargıtaya sundukları temyiz layihasında da belirttikleri veçhile, müvekkillerinin siyasi mahiyette toplantı yapmadıklarını, siyasi telkinatta bulunmadığını, As. Savcılığın müvekkillerinin tesir altında ifadelerini alıp, müdafii sıfatıyla görüşmelerine dahi mani olduğunu, bilirkişileri dahi tesir altında bırakacak bir tavır takındıklarını, muhtelif mercilerin, bu davaya konu fiili tavsif edememelerine rağmen As. Savcılıkça siyasi maksatla toplanmak ve siyasi telkinatta şeklinde tavsif olduğunu, hükmün temyiz mahkemesence bozulması ile haklı olduklarını tebellür ettiğini, evvelce yapılan savunmalarda dikkat nazere alınarak müvekkillerinin beratine, şayet ceza verilecek ise asgari tayin edilerek tecilini istemişlerdir.

26 Ekim 1964 gün ve 1964/59 Esas, 1964-110 karar sayılı hükümde de kayd edildiği veçhile;

Sanıklar avukatlarının ilk hükme mesnet teşkil eden müşterek ve sanıkların ferden yapmış olurları savunmalarda da;

a) Muhbir Rasim Gümüş ve Mehmet İlhan'ın beyanları, kendi durumlarını kurtarmak için gerçeğe aykırı beyanlardır,

b) İhsan Sarp, Sadi Ergüvenç ve Nevzat Çobanoğlu'nun beyanları da, soruşturmadaki tertipler sonucu olup yakıştırmalardan ibarettir.

c) Bahsi geçen toplantılar gizli olmayıp olağan ve tesadüfi aile toplantıları mahiyetindedir,

d) Sanıkların her hangi bir grupla alakaları olmadığı mutavassıt rol oynamadıkları, tanık beyanları ile sabittir,

e) Talat Turhan'ın, Talat Aydemir ile herhangi bir münasebeti olmamıştır. Talat Aydemir'in davranışları, Talat Turhan tarafından daima kötülenmiştir.

f) Sedat Özbek ile Güngör Türkeli'nin ikrarları baskı ve zorlamalar neticesidir. Duruşmadaki ifadelerinin nazarı itibare alınması elzemdir,

g) Bildirilerin sanıklarla herhangi bir ilgisi yoktur. Mütalaanın 3'ncü sahifesinde sözü edilen Kart kimsede bulunamamıştır. "Taahütname", "Hüviyet", "Aidat" gibi konular mücerret iddiadan ileri geçmemiştir,

h) Defter ve adreslerle adların karşısındaki işaretler maksatlı değildir. Bu ad sahipleri durumu açıklamışlardır. Bu hususlar iddiaya mesnet olamaz,

i) Delil olarak gösterilen “Şema” hiç kimsede bulunmamıştır. Bilahare düzenlenen bir belgedir. Delil mahiyetinde olamaz. Bilirkişiler tarafından düzenlenen 24-3-1964 günlü rapor ile 8-7-1964 tarihli ek rapora göre bildiri sanıklar tarafından düzenlense bile suça teşvik eder anlam taşımadığı gibi, teşkilat T.C.K.’nunda sözü edilen suçu işlemek için bir kaç kişi arasında gizlice ittifak cinsinden değildir. Gayeleri suç teşkil eden bir fiil mahiyeti taşımadığından, faaliyetleri geniş ve dar anlamda siyasi faaliyet olamaz ve hiçbir suç unsurunu ihtiva edemez. Savcılık mütaalasını çürüten asıl cevaplar raporlar muhtevasında mevcuttur. Sb.’ların oy verdikleri günümüzde As. C.K.’nun 148’nci maddesi günün şartlarını karşılayacak nitelikte değildir. Eylemlerle sanıklar arasında bir bağlantı bulunmadığı gibi eylemle sonuç arasında da illiyet bağı yoktur. Sanık fiillerinde mezkûr maddenin unsurlarından siyasi partilere girmek siyasi nümayiş, içtima ve intihabata iştirak, siyasi maksatla telkinatta bulunmak, siyasi maksatla toplanmak unsurları mevcut değildir. Bu itibarla As. C.K.’nun 148/A maddesinin uygulanması mümkün değildir.

Türk Ceza Kuralları siyasi suçun tanımını yapmamıştır. Bu tanım doktrine ve içtihatlarla bırakılmıştır. Bu itibarla bildirin ve toplantının siyasi yönü olmadığı yolundaki bilirkişi raporuna değinerek gaye vesaik itibariyle adi suçlardan ayrılan siyasi suçun tekemmülü müteceviz bir durumu da taşınmalıdır. Olayda ne böyle bir topluluk ne de böyle bir durum vardır.

k) Mütaalada ileri sürülen İç Hizmet K.’nun 7 ve 43’ncü maddeleri ile iç hizmet talimatınının 124 ve 128’nci maddeleri ilgili hukuk kurallarına göre kurulmuş teşekküllerin iktidara geçme gayretleri çerçevesinde düşünülmelidir. Talimatnamenin yasağı, kanunlarca müeyyidelendirilmeyince moral değerden öteye geçemez, Kaldı ki mezkûr maddeler siyasi faaliyetleri yasaklamış olup siyasi kanaat besleme ve bu kanaati açıklama ve teati yasaklanmamıştır. Buna göre müeyyide hemen hemen As. C.K.’nun 148’nci maddesi olmaktadır. Bu madde için yukarıda söylenen hususlar, iç hizmet kanun ve talimatnamesi için dikkate sunulur. Netice olarak;

1. Fiilin yapıldığı gösteren yeter delil yoktur,
2. Suç sayılacak toplantı ve sözlü telkinat yoktur,
3. Kötü bir kast yoktur,
4. Suçun maddî unsurları tamam değildir,

Fiillerde teşebbüse ait unsurlar dahi yoktur. Madde dışındaki şekillere suç ve ceza açısından bakıp bu şekilleri ve içindekileri mahkum ettirmek istemek kanunsuz suç ve ceza olmaz prensibine çok aykırı davranmak ve daha ileri deyim ile hukuka ihanet etmek olur.

1. Talat Turhan; bildirin hazırlanıp dağıtılması, 22 Şubatla ilgisi, toplantı düzenlemesi ve telkinlerde bulunması hususunda savcılığın hiçbir delili yoktur. 22 Şubatçı değildir, aksi iddiasına ait savcılık delil getirmek zorundadır. Bunu yapamamıştır, bu isim etrafında tertipler yapılmış, uzaktan ve delilsiz olarak suçlu çıkarılmak istenmiştir. İtham olduğu toplantı tarihi 16-3-1963 olduğu halde Afyon’a gelir gelmez faaliyette bulunduğu ileri sürülmüştür. Afyon’a gelişi 28-2-1962 olduğuna göre bu bir yıldan fazla bir zaman neyi bekleyip de soruşturma yapmamışlardır. Çünkü; konu olacak faaliyeti yoktur. Sözü edilen teşkilatın liderliği ise rütbesinden veya gerçekten çalışkan ve liderlik vasıflarına haiz bir insan olmasından çıkarılmış olsa gerektir. Halil Hatipoğlu’nu Ankara’da tanıdığı halde Afyon’da

temas kurduğunun öne sürülmesi, Sedat Özbek'i 30-3-1963'de evine davet ettiği gerçeğe aykırıdır. Yakın arkadaşı olan Turgut Ulusoy'un hastalığı kabul edildiği halde onu ziyaretinin bu sebeple olması kabul edilmemektedir. Bu da körü körüne ithamın sonucudur. Tuncer Yalçındağ, Talât Turhan'ı tanımadığına göre imza hususu olay içinde önemli bir durum taşımamaktadır. Polatlı'da bir çok arkadaşı varken bir defa gördüğü bir kimseye, önemli bir şey göndermesi hayalin bile zor kabul edebileceği bir durumdur. Telkinlerde bulunan Talât Turhan ise, esasen diğerleri için böyle bir suç ileri sürülemez.

2. Halil Hatipoğlu'nun Sedat Özbek'e verdiği ne olduğu, yırtılanın ondan getirilen kağıt olup olmadığı aydınlanmadan aksine deliller daha kuvvetli iken, hakkında ceza istenmektedir. İddiaların hiçbirinin ciddi delili yoktur, hiç birisi doğru değildir.

3. Tahir Doğan'ın hem annesinin ölüm haberini aldığı kabul edilmekte hem de siyasi toplantıya katıldığı ileri sürülmektedir. Bu iki durumda, aynı zamanda içinde bulunmak, insan psikolojisine, dolayısıyla gerçeğe aykırıdır. Ethem Ergüder'in duruşmadaki ifadesi beyanlarının tam sıhhatte olmayacağını kendisince de ikrarır. Buna dayanıp mütaalada bulunmak, yakıştırama hareketinin bir safhasıdır.

4. Sedat Özbek'in ifadeleri durumu aydınlatacak niteliktedir. O geniş ifadelere bir şey eklemeyi lüzumsuz görüyoruz. Söylenmesi gereken şey, suç olacak bir davranışta bulunmadığıdır.

5. Güngör Türkeli'nin hem 31-3-1963'te Ferhan Yırtlaz'ın evindeki toplantı için Afyon'a geldiği ifade edilmekte, hem de o toplantıda bulunmadığı 3'üncü maddede belirtilmektedir. Bu tezat dahi, neyin, ne için olduğunun dahi isabetle mütalaa edilmediğini göstermektedir. Suç konusu bir davranışı yoktur.

Esasen bir kısım sanıkların beraatinin istenmesi diğerlerinin de suçsuz olduklarını gösterir. Çünkü; arada suç doğuracak hareket, anlaşma ve temas kalmamaktadır. Bu itibarla Atatürkçü ve idealist Sb.'ların beraat ettiklerini, aksi halde cezalarının tecilini isteriz denmiştir.

Sanıklarla İlgili Olaylara Ait Deliller: (Genel Olarak)

Em. Kur. Yb. Talat Turhan ve arkadaşlarına müsnet fiillerden 6 sahifeden ibaret GKO 1 nolu bildiri ile 16 Mart 1963 tarihinde gece Turgut Şahin, Mu. Ütğm. Halil Hatipoğlu, Top. Tğm. Tuncer Yalçındağ ve hüviyetleri tesbit edilemeyen iki emekli ve muvazzaf Sb. arasında yapılan toplantı ve bu toplantılarda yapılan konuşmalar; (Dosya-1'nci shf. 123)

Turgut Ulusoy (...) Ben yataktaydım. Gripten dolayı yatmaktaydım. Bu esnada Talât Turhan, Ferhan Yırtlaz'la birlikte içeri girdiler. Ferhan Yırtlaz'ı ilk defa gördüm ve tanıdım ve Talât Turhan benden bahisle bu da senin kadar erkektir. Bilesin dedi. Bu arada Halil Hatipoğlu'nu gördüm, yarı şaka yarı ciddi vaziyette; sen ne arıyorsun burada dedi. Halil de; Turgut Ağabey'i telefon Md.'lüğünden tanırım hastalığını işitince geçmiş olsuna geldim dedi, (...) bu arada Dünder Seyhan ve Necati Ünsalan geldiler, umumi mevzular üzerinde konuşulduktan sonra gazeteci gazeteleri getirmişti, konuşma gazete havadislerine intikal etti. Mevcut durumdan duyulan memnuniyetsizlik ve dolayısıyla Talât Turhan; Ordu'da disiplin kalmadı, önüne gelen Ordu'ya elini attı, ordu gruplaşmalar halindedir. Ordu'da eliniz varsa çekin. Biz ordunun ve ordu, kendi birlik ve bütünlüğünü birlikte sağlayalım dedi. Dünder Seyhan da bizim orduda elimiz yok, orduda bütünlük olursa memnun olurum, emekli subaylarız Ordu ile nasıl bir münasebetimiz olabilir, dışarıda bize selam veren Sb. arkadaşlarımız selamını alıyoruz. Bunu da mı yapmayalım yani tarzında serzenişte bulundu (...)

Sen bu söylediklerini git Talât efendiden iste, şeklinde sarfettiği sözle kastettiği Talât Aydemir’le istihza eder bir kelime sarfettiği kanısına vardım. Talât Turhan cevaben, Şayet kendisini görürsem ona da aynı şeyleri söyleyeceğim dedi. (...)

Dündar Seyhan (Dosya-1’nci dizi 133) (...) Talât Turhan bana hitaben siz emekli olmuş Sb.’lar ordudan elinizi çekiniz, dışarıda emekli olmuş kişilerin ordunun bir çok tabakalarını kendine bağlamaya gayret göstermesi, Türk Ordusunun birlik ve bütünlüğünü sarsıcı mahiyette oluyor, bu çok fena bir tezahürdür dedi. Ben de kendisine cevaben ordunun birlik ve beraberliğini ve emir kumanda nizamına gayret edilmiş bir düzenin bozulması şöyle dursun, bunun memleket için büyük bir felaket olduğuna inandığımızı ve gayri meşru olmak şöyle dursun meşru arkadaşlık münasebetlerinden dahi çekinmekte bulunduğumuzu cevaben kendisine söyledim. O da 22 Şubatçılar, 14’ler ve sair gruplar gibi zümrelere tabi taraftar toplamaya gayret edilir cereyanların Ordu’da hissedildiğini söyledi, ben de şahsen 22 Şubatçılardan ve her türlü gruptan ilişiyimi kesmiş bulunduğumu hiç bir münasebetimizin olmadığını bu şekilde hareket edenler varsa ve biliniyorsa kendilerini ikazın bir vazife olması lazım geldiğini ifade ettim. O da her fırsatta bu şekilde hareketinin bir ordu mensubu olduğu için vazifesi icabından olacağını söyledi. (...)

Necati Ünsalan (Dosya-1’nci dizi 136) (...) Talât Turhan’ın 22 Şubatçıların emekliye ayrıldıktan sonra orduya el atmalarından dolayı duyduğu hissiyat ve ızdırabını müteceviz bir eda ile tenkit edişi vardı, Bu cümleden olarak bu tertibin hiyerarşik tertibi bozduğunu, memleketi kötüye götüreceğini bağırarak ifade ediyordu, yegane varlığımız olan ordunun da göçmekte olduğunu açık acı ifade ediyordu, Dündar Seyhan da cevaben, Talât ile aynı fikirde olduğunu, muvazzaf arkadaşlara selam bile vermediğini ama bu fikrin ordu ile uğraşanlara ulaştırılmasını kendisine ifade etti. Ben de aynı fikirde olduğumu tebarüz ettirdim(...)

Talat Turhan (Dosya-1’nci dizi 152) “(...) Benim ve Turgut Ulusoy’un müşterek arkadaşımız olan Dündar Seyhan ve Necati Ünsalan hasta ziyaretine geldiler. Kendileri ile normal merhabalaşmadan sonra beni üzen bazı konular üzerinde tartışmada bulundum. Şöyleki; gazetelerde çeşitli gruplar ve zümreler içerisinde isimlerini gördüğüm emekli bir subayın ordu bünyesiyle uğraşmaya hakkı olmadığını, eğer memlekete hizmet etmek istiyorsanız meşru bir siyasi teşekkül içerisinde bunu yapabilirsiniz dedim. Cevaben biz böyle şeylerle uğraşmıyoruz, sen bu sözlerini uğraşanlara söyle şeklinde mukabelede bulundular. (...)”

İsmet Şahin (Dosya-1. dizi 155) “(...) Halil Hatipoğlu’nun Turgut Ulusoy’un evine gelişinden takriben 15 dakika kadar sonra ben kalkmak üzereyken Yb. Talât Turhan içeriye yalnız olarak girdi, kısa bir hasbihali müteakip kalktım, ayrılmak üzereyken bir kahve içmek üzere evime geldiği takdirde memnun olacağımı belirttim. (...)”

Demişlerdir.

Talat Turhan’ın vaki davete icabetle İsmet Şahin’in evine giderek yapmış olduğu kısa bir ziyareti müteakip İsmet Şahin’le birlikte evinden çıkarak Bahçelievler son durakta vasıta beklerken geçen bir taksiden gelen “Talât” sesi ve sese doğru taksiye yaklaşma, taksinin Cevat Kırca idaresinde olup içersinde Talat Aydemir, Fethi Gürcan, Bahtiyar Yalta’nın bulunuşları ve bu hususi arabaya Talat Turhan ve İsmet Şahin’in binişleri ve arabadaki Talat Turhan’ın vaki konuşmaları:

İsmet Şahin (Dosya-1. dizi 156) “(...) 16 Mart 1963 günü davetime icabetle kısa bir süreyle evime gelen Yb. Talât Turhan’la Bahçelievler son durağında otobüs beklerken yoldan geçmekte olan bir taksi içinden “Talat” diye seslendiler yaklaştık, takside, Talat Aydemir,

Fethi Gürcan ve Bahtiyar Yalta'nın mevcut olduğunu, içeri buyur etmeleri üzerine girdiğimiz zaman anladım (...) bu şahısları görünce içerde bulunmayı arzu etmemiştim. Fakat inemedim. Nezaketten Yarbayla beraber bindiğim için kalmam gerekti, Yb. Talât Turhan'la Talat Aydemir arasında şu konuşma geçti, Talât Turhan, Talat Aydemir'e hitaben, Gazetelerde okuyoruz siz emekli olmuş subaylar ordu ile uğraşıyormuşsunuz, orduya el uzatmayın eğer memlekete hizmet etmek istiyorsanız siyasi bir teşekkül kurmak suretiyle hizmette bulunabilirsiniz (...)"

Talat Turhan (Dosya 1. dizi 153) 16 Mart günü akşamı saat 20.00- 21.00 sıralarında Turgut'un evinden ayrıldım ve daha evvel evde bulunan İsmet Şahin benim geldiğimi ailesi duyarsa güceneceğini onun için beş dakika da olsa kendilerine uğramamı istedi. Ben de kendisini kırmamak için Bahçelievler'deki evine giderek bir kahvesini içtim ve ayrıldım. Kendisi durağa kadar bana refakat etmek istedi ve geldi, durakta araba beklerken önümüzden bir araba geçti, biraz ileride durdu ve arabadan "Talât" diye bir ses duydum, Bnb. İsmet Şahin'i de alarak arabanın yanına gittim. Arabada kim olduğunu bilmiyordum, onun için İsmet'e sen de gel şeklinde ısrar ettim. Ve biraz sonra dönersin dedim. Arabada direksiyonda Cevat Kırca vardı, ondan başka Talat Aydemir, Fethi Gürcan, Bahtiyar Yalta bulunuyordu. (...) Soru üzerine, ben ordu içinde ve dışında muhtelif grupların birleşmesi mevzuunda bir gayret sarfetmediğim gibi böyle bir birleşme halinde ordunun bütünlüğünü muhafaza edeceğine dair de 16 Mart 1963 günü Talat Aydemir'in de bulunduğu arabada hususi bir konuşma yaptığımı hatırlamıyorum. Bu hususa dair cereyan eden konuşma biraz önce tarafımdan ifade edilmiştir. (...)"

Talat Aydemir (dosya -1. Dizi 107) "(...) Ankara'da bir arabanın içerisinde görüştük. Yanımızda İstanbul'dan gelmiş arkadaşlardan Cevat Kırca, Bnb. Fethi Gürcan, Bnb. Bahtiyar Yalta, Bnb. İsmet Şahin vardı. Kendisi ordu dışında kalan muhtelif grupların birleştirilmesi hususunda bir gayret sarfetmekteydi ve konuşmanın mevzuu da buydu. Orduda ve ordu dışında bulunan grupları birleştirdiğimiz taktirde ordu bütünlüğünü muhafaza eder şekilde müdaveleyi efkârda bulunuyorduk. Keyfiyeti biraz daha açacak olursak Ordu içinde Dündar Seyhan, Necati Ünsalan'ın teşkil ettiği 22 Şubatçılardan alınmış bir grup, diğer grup 14'lerden Türkeş kanadından ayrılmış bir grup, 11 Havacıların teşkil ettiği diğer bir grupla Milli Birlik Komitesi üyelerinden Kadri Kaplan, üç havacı tabi senatörün teşkil ettiği şu dört gruptan havacı senatörlerle 11 havacının bu grubun içinde bulunmasından dolayı Talât Turhan'ın bu gruplarla birleşmem hususundaki teklifini kabul etmedim. Talât Turhan benim bir grubum var siz de bu gruba iltihak ediniz tarzında bir teklifte kati surette bulunmadı.

Cevat Kırca (Dosya-1. Dizi 132) "(...) Hasbahal esnasında Talat Turhan Ordunun küçük rütbeli subayları arasında gruplaşmalar olduğu, ve bunların beyanname hazırlayarak el altından dağıttıkları hakkında kulağına şayialar gelmiş olduğunu ve bunun hakikatle ne derece alakası olduğu ve bu mevzuda kanatinin ne merkezde olduğuna dair Talat Aydemir'e sormuştu. Talat Aydemir de bu tip faaliyetleri tasvip etmediğini, küçük rütbeli subayların şayet mevcut ise bu hareketlerinin doğru olmadığını ve bu hususun orduyu parçalayacağını ve kat'i surette zararlı olduğu ve kendisi de aleyhinde bulunduğunu ifade etti. (...) Talat Aydemir'in bu mevzua dair ifadesinin ilgili kısmı okunduğunda da evet Talat Aydemir'in söylediği gibi bir konuşma olmuş ve Talat Turhan da Dündar Seyhan ve Kabibay grubu ile Talat Aydemir'in taraftarlarının birleşmesinin iyi olacağını ve bu birleşmenin orduda müspet tesiri olup parçalanmadan kurtaracağını ve vahdete götüreceği mealinde konuştu. Bu mevzuda Talat Turhan'ın kendi teşkil ettiği bir grubu olduğunu bilmiyor ve zannetmiyordum. Ancak, tevkiflerinden sonra şuyu bulan ve gazetelerde intişar eden havadislere nazaran bu mevzudan bilgi sahibi oldum ve otomobildeki konuşma ile bu hadiseyi bu surette bağlayarak kendi kendime demek ki arabada konuştuğu zaman kendisinin birtakım bilgileri varmış diye

düşündüm. Talat Turhan ile Mustafa Ok yakın sınıflardave Ankara'da beraber bulunmuşlar ve her ikisi de 22 Şubatçı olarak tanınmışlardır.

Fethi Gürcan (Dosya 1. Dizi 134) “ (...) Konuşma orduya intikal ettiği sırada Talat Turhan ordu içinde ve dışında bir takım gruplaşmalar olduğuna işaretle bu grupların orduyu zaafa uğrattığını, ordu alt kademeleri ile yukarı kademeleri arasında irtibatın kesildiğini, bu itibarla mevcut gruplar şahsiyet gözetmeksizin ortaya çıkmakla memlekete nafi olabileceğini bize izah etti, fakat biz Orhan Kabibay, Dünder Seyhan, Necati Ünsalan gruplarıyla Kemalist prensipleri istinat eden esasta bir olmamıza rağmen usul noktasında ayrılmamız sebebiyle birleşme teklifini reddettik. Biz ise herhangi bir parti ile birleşmeksizin ve fakat müstakil siyasi bir teşekkül olarak ortaya çıkmak düşüncesindeydik. (...) Talat Turhan'ın bu mevzudaki samimi teklifine bu suretle ben Talat Aydemir itiraz ettik (...)”

Bahtiyar Yalta (Dosya-1. Dizi 135) “(...) Talat Turhan ve İsmet Şahin'i otobüs beklerken gördük. Arkadaşlardan biri arabaya davet etti. İki Talat bey öne bindiler, arabayı Kırcı kullanıyordu, biz de arka tarafta oturuyorduk. Hasbıhal ederek Gülhane Hastanesi istikametinde ilerledik. Talat Turhan Talat Aydemir'e hitaben Talat Bey siz 27 Mayıs'tan önce 27 Mayıs'ta, 22 Şubat'ta Dünder Seyhan ve Menteş ile hep beraber idiniz, aranızda sağlam bir arkadaşlık vardı. Şimdi öğreniyorum birbirinize karşı yakışmayacak arkadaşlık dışı sözler sarfediyormuşsunuz, ben ve sizi tanıyanlar bu tutumlarınızdan şikayetçiyiz. Bir araya gelmelisiniz, sosyal münasebetlerinizi kesmemelisiniz, bu tip sözlerin sizi sevenler arasında hoş karşılanmadığını da söyleyeyim. Benim ricam barışmanızdır.

Talat Aydemir'in onun sözüne karşılık cevabı şöyle oldu: Dünder ile aramızda birşey yoktur. Arkadaşlığı kendisi terketmiştir. Fakat

Halim Menteş'le yüzyüze gelemem ve kolkola gezemem. Çünkü o 22 Şubat'ta Harp Okulu'nda mekanizmaları toplayan ekibin ve tank paletlerini söken personelin başında bir adam olarak bilinir. O sebeple beni bu noktada mazur görmelisiniz dedi, yoksa grupların birleşmesinden benim yanımda bahsedilmediği gibi Talat Turhan kendisinin de grubu veya taraftarları olduğunu (...) söylemedi,”

demişlerdir.

17 Mart 1963'te saat 01.00 Turgut Ulusoy'un evine içkili gelen Ferhan Yırtlaz'ın her ikisinin de pijamalı yatmamış halde görmesi, zira Turgut Ulusoy hastadır, aynı gün geldikleri otobüsle Afyon'a dönüş

30 Mart 1963 günü Güngör Türkeli'nin Eskişehir'den Afyon'a uğurlanışı ve gidiş sebebi (Dosya 1. Dizi 15/3-4) orada Ankara damgalı mektuptan çıkan krokiye göre Talat Turhan'ın evini buluşu, sivil elbiseli olup bilahere sivil elbiseyi labis olarak dışarıdan evine gelen Talat Turhan ile vaki konuşmaları bir müddet sonra J. Ütgm. Sedat Özbek ile sivil giyinmiş bir diğer Ütgm.'nin Talat Turhan'ın evine gelmeleri bu şahısların Talat Turhan'ın biraz evvelki konuşmaları tekraren vaki sohbeti ve müteakiben akşam yemeğini Talat Turhan'ın evinde Talat Turhan, J. Ütgm. Sedat Özbek, Güngör Türkeli ve Talat Turhan'ın hanımının birlikte yiyişleri, yemekte vaki konuşmalar ve Güngör Türkeli'nin aynı gün saat 01.15'te trenle Eskişehir'e dönüşü ve Eskişehir'de kendisini bekleyen şahıslarla vaki konuşmaları,

31 Mart 1963 günü öğleden evvel As. Hakim Yzb. Selçuk Akın ile J. Ütgm. Sedat Özbek'in Kurmay Yb. Talat Turhan'ın evi önünden geçerlerken Talat Turhan'ın camı vurmak suretiyle çağırması (Dosya-1. Dizi 43-1) eve girmeleri ve evdeki Talat Turhan'ın Adalet

Partisi mensuplarının Orduyu parçalamak için faaliyet gösterdikleri zira, iktidara geldikleri taktirde ordunun durumundan endişeli oldukları için devamlı kalamayacakları korkusunu taşıdıkları. (...) Bir erin Celal Bayar'a sarılıp elini öptüğünü gösterip AP mensuplarının Ordunun kendilerini desteklediğini göstermeye bir vesile saydıkları Ordu içinde mevcut menfi cereyanların ve gruplaşmaların kalkması lazım geldiği şeklindeki konuşması ve ayrılırken Hakim Yzb. Selçuk Akın'a hitaben öğleden sonra Ferhan'ların evinde oturacağını bildirip sen evi biliyorsun Sedat'ı da beraberinde getir. (...) demesi. (Dosya-1. dizi 43/2)

31 Mart 1963 günü öğleden sonra Ferhan Yırtlaz'ın evindeki toplantı, Talat Turhan, Halil Hatipoğlu, J. Ütgm Sedat Özbek, Tahir Doğan, Selçuk Akın ve diğerleri ile konuşulan mevzular (Dosya-1. Dizi 13-5 ve müteakip) J. Ütgm Sedat Özbek (... öğleden sonra tahminen 14.30 sıralarında Selçuk Akın ile birlikte Bnb. Ferhan Yırtlaz'ın lojman Ap.'nın en üst katındaki ve sağ tarafındaki dairesine girdik, kapıyı Bnb. Ferhan Yırtlaz'ın hanımı açtı. Bizi misafir odasına buyur etti. İçerde sabahleyin Talat Turhan'ın evinde gördüğümüz sivil elbiseli şahıs oturuyordu (...) Teğmen Erol da gelmiş yanımıza oturmuştu. Saat tahminen 15.00 veya 15.15 sıralarında Üsteğmen Halil Hatipoğlu geldi ve onun yanında veya gelmesinden kısa bir süre sonra iki veya üç kişi geldiler hepsi de sivil elbiseli idiler. (...) Aşağı yukarı odada on kişi toplanmışlardı. (...) Talat Turhan Yb. en sonra geldi. (...) Annesi ölen şahıs beni göstererek bu Ütgm. kim tanımiyorum diye sual sordu, Halil Hatipoğlu ise, ağabeyimiz diye cevap verdi, kendisine annesinin vefatı haberini verdiler fakat üvey annesi olacak ki gitmeyeceğini söyledi. Kur. Yb. Talat Turhan konuşmaya başladı. Yukarıda zikrettiğim bana ve evinde sivil şahsa tekrarladığı konuşmayı orada bulunanlara daha mufassal bir tarzda anlattı, ilave olarak 22 Şubatçılar, 14'ler ve 11'lere iltihak eden Ankara J. Okulu eski komutanı Em. Albaydan bahsetti. Eskişehir Hv. Üssünden personel kısmında çalışan bir üsteğmen arkadaşım dün akşam kendisine geldiğini vermiş oldukları gerekçeden birisini arkadaşına veya arkadaşı vasıtasıyla Merkez komutanına okuduğunu, bunun üzerine okuyan şahsın iade ettiğini, durumdan şüphelendiğini, Prs. Ütgm.'nin beyannameyi aldığı şahsın otel odasının tarumar edildiğini, ayrıca Bandırma'dan beyannamenin İsmet Paşa'ya postalandığını Ankara'da öğrendiğini, fakat beyannamenin çok güzel yazıldığını, İsmet Paşa'nın "haklılar" demiş olduğunu nakletti. Arkadaşlar kimseye bir şey söylemeyin kendi kalıbınıza çekilin oturun mealinde sözler sarfetti. Yarbay Talat Turhan kendilerine iltihak eden şahıslardan imzalı bir kağıt taahhütname aldıklarını ve bunları sakladıklarını bu kağıtlar için endişe edilmemesini bu şekilde harekete mecbur olduklarını açıkladı, (...) Toplantıya katılan şahısların hareketlerinden ve konuşma tarzlarından kendilerinin faaliyetlerini bildiklerinin ve gerekçeden haberlerinin olduklarını ve hatta aldıklarını tahmin ediyorum. (...) Gideceğim sırada Mu. Ütgm. Halil Hatipoğlu Kurmay Yarbay Talat Turhan'a bakarak, bana ağabey Polatlı'ya bir yazı versek götürür müsün dedi, ben de müspet cevap verdim. Kur. Yb. Talat Turhan defterimi istedi, kendi el yazısı ile Toğ. Tgm. Tuncer Yalçındağ ismini yazdı ve imzaladı. Bana eğer inanmazsa bunu gösterirsin dedi. O sırada Halil Hatipoğlu da toplantıda bulunanlara yanlarında gerekçe olup olmadığını sordu, oradakiler olmadığını söylediler. Halil Hatipoğlu bir odaya girdi, döndü elinde dörde katlanmış kaç sahife olduğunu bilmediğim bir kağıt getirdi. Bana bir dakika ağabey dedi ve içerdeki odaya aldı kalem sordu, cebimden çıkardım ben yazayım siz söyleyin dedim, verdiği kağıdın arkasına o söyledi ben yazdım. (...)

1 Nisan 1963 tarihinden sonra 20 gün izinle Elbistan'a giden Hv. P. Ütgm. Tahir Doğan'ın Kur. Yb. Talat Turhan'dan aldığı talimat ve Dört Yol'a gidişi ve orada vaki Ethem Ergüder ile teması, talepleri ve konuşma mevzuu ile taleplerinin şuyuu ve gelen mektup (Dosya-1. Dizi 48, 49, 63, 64).

Pilot Bnb. Ethem ERGÜDER (...) Bu şahıs uzunca boylu zayıfca Ütgm. veya Yzb. rütbesinin yaşında idi. (...) Cebinden bir pusula çıkardı ve bana verdi, pusulada "Ethemciim

gözlerinden öperim” gibi bir kaç kelimeyi geçmeyen yazının altında Talat Turhan’ın ismi vardı. İmzası atılmıştı. Gelen şahsa arzusunu sordum. İskenderun’a izinli geldim Afyon’a döneceğim Talat Turhan sizi çok özlemiş muhakkak görmek istiyor benimle beraber Afyon’a geleceksiniz dedi. (...) Hareketlerinden birşey söylemek istediğini anlıyordum. Bir aralık dışarıya çıktı, içeriye girdi ve beni dışarıya davet etti, beraberce çıktık, dolaşırken bana Binbaşım memleketin durumunu görüyorsunuz meclis memleket davalarını ve menfaatlerini bir tarafa bırakmış, kendi iş ve menfaatlerine düşmüş, durmadan kavga yapıp duruyorlar. Celal Bayar’ın tahliyesi yerinde bir hareket mi? Doğru mu? Hiçbir Sb. bunu tasvip etmez. Bazı müfritler orduyu parçalamaya, zayıflatmaya çalışıyorlar, subayların ailelerini küfür eden bir mebus tahliye edilip dolaşılıyor. Durmadan af kanunu çıkarılıyor, bütün bunlar doğru hareketler midir dedi. Ben de doğru olmadığını belirttim. Bu şahıs konuşmasına devamla işte Yarbay Talat Turhan’ın ve sizlerin düşüncesi ordudaki zayıflamaya, fikir ayrılıklarını önlemek ve orduyu birleştirmektir. Top. Yb. Suat Çöteli’yi konuşmak maksadıyla aradım bulamadım. Kur. Yb. Fuat Yılmaz’ı da bulup konuşacağım dedi. (...) Gelen şahıs Yb. Talat Turhan’ın sizden istirhamı ; gerek Yb. Suat Çöteli’nin ve gerekse Kurmay Yarbay Fuat Yılmaz’ın 22 Şubat fikirlerini hâlâ muhafaza edip etmediklerini, bugün dahi 22 Şubatçılık gayesini güdüp gütmediklerini öğrenmek ve bildirmektir. Ben esasen bu durumu öğrenmeye gelmişim. Kendilerini bulamadım diye ilave etti. Yazacağım mektupta mavassal bahsetmemi, kapalı geçmemi bir bahane uydurulması için de sözde bir erin durumundan bahisle mektup yazdığımı bahsetmemi Talat Yarbayın ve kendisini Afyon’da bulunamayışları sebebiyle yazacağı mektubun Afyon Hava Eğitim Tb. Bl. Komutanı Hv. P. Ütgm. Tahir Doğan’a hitaben yazmamı istedi. Bu adresi bana verdi. (...)”

Top. Yb. Suat Çöteli (dosya-1. Dizi 63/1) “(...) Ankara’dan döndükten bir kaç gün sonra pilot Bnb. Ethem Ergüder benimle karşılaştığı zaman durumu söyledi ve Kur. Yb. Talat Turhan bir üsteğmen göndermiş, gençler ordunun birleşmesi için çalışıyorlarmış, bu husustaki fikrinizi ve yapabileceğiniz yardımın ne olabileceğini soruyormuş der demez kızdım ve yazarsan bildir ki, böyle boklar yemesin, herkesin her şeye karışmasına lüzum yok. Benim böyle şeylerle katiyen ilgim yok kendileri de böyle şeylerle uğraşmasınlar dedim. Bu konuşmayı da böylece kesip attım. (...)”

Kurmay Yb. Fuat Yılmaz (Dosya-1. Dizi 64) “(...) Etem Ergüder jipe bineceğim sırada yanıma geldi, son zamanlarda siyasi durum iyi değil ordu içinde bölünmeler var, Kurmay Yarbay Talat Turhan da kendisi ve adamları vasıtasıyla muhtelif yerlerle temas temin ediyorlarmış, yine bir şeyler karıştırmaları tarzında konuştu. Ben bu sözleri işitir işitmez sinirlendim, belki Etem Ergüder başka şeyler de söyleyecekti fakat buna fırsat vermedim. Kendisine memleketin huzurunu bozmak için hiç bir sebep ve hal mevcut değildir. Çok yazık olur, bu bir maceradır, serseriliktir, hem kendileri ve hem de memleket için intihar olur dedim. (...)”

Sanıkların müsnet fiiller ve sorgu ve savunmaları gereğince subut veya ademi subutu:

1. Sanık Em. Kur. Yb. Talat Turhan;

Sanık sorgusunda (Dosya 3-Dizi 2) “(...) Evvela 22 Şubatçı olmadığımı söylemek isterim. sterim. Böyle bir ithamı kabul etmiyorum. 22 Şubatçı değilim ve 22 Şubatçı olmadığım için Afyon’a tayinen gittiğimde böyle bir tayin tasarrufunun iptali bakımından dilekçe ile müracaatta bulundum. Ancak aradan iki buçuk ay kadar bir zaman geçtikten sonra dilekçeme Gn. Kur. Başkanlığı Moral şubesinden cevap verildi, cevabın Moral şubesinden değil Prs. Başkanlığından verilmesi icabederdi. (...) Bu cevap şahsımı tatmin etmekten çok uzak tamamen kanunsuz ve icapsız bir cevaptır.” Demekte ve 61 sahifeden ibaret olan savunmasının ikinci bölümünde 22 Şubat’a işaretlerle 22 Şubat hadiselerinin nedenlerini ve ön

hazırlık devrelerini izah ederek “(...) olayın sonunda olaya karışan subaylar ile onlarla yakınlığı olduğu bilinenler veya yakınlığı olduğu zannedilenler bilindiği gibi sorgusuz, tahkiksiz, tetkiksiz emekliye ayrılırken bir kısmı da o günkü şaşkınlık içinde rastgele sağa sola tayin edilmiş ve bu tayin edilenler adeta lekeli kişiler olarak gayrı makbul, ordudan ilk fırsatta atılması vacip addedilmiş ve haklarında bu indi kanaatla da keyfi tasarruflara girilmiştir. İşte bunlardan biri de benim. Şimdi yüksek mahkemenize şu hususu tebaruz ettirmek isterim. Evvelce izah ettiğim gibi silahlı kuvvetler teşkilatının yeminli bir uzvu olarak 22 Şubat’ın hazırlık ve fikir safhasında 9 Şubat protokolünü şahsen imza etmemiş olmama rağmen, onu imza edenler gibi düşünmüş olmağım eğer benim 22 Şubatçı olarak tanınmama ve damgalanmama kifayet ediyorsa bugün Silahlı Kuvvetlerin fiilen en yüksek komuta kademelerinde bulunanların kaç tanesi 22 Şubatçı değildir. Eğer sadece bu olaya fiilen karışanlara 22 Şubatçı deniyorsa olay esnasında görevimin başından hiç bir suretle ayrılmamış bulunduğum ve olayla hiç bir ilgimin bulunmaması bir gerçek olduğuna göre iddia makamı neye, hangi fiilime ve elindeki hangi delile göre 22 Şubatçılıkla itham etmektedir.” demek suretiyle 22 Şubatçı olmadığımı bildirmekte ve 22 Şubatçılığımı inkara kalkışmakta ise de sorgusundaki mevzu ile ilgili cevabı, bilahere müdafaasında “Onu imza edenler gibi düşünmüş olmağım” şeklindeki tabiri 22 Şubat fikriyatını benimsemiş olduğunun açık ve kesin bir delilidir ve sanğın samimi bir ikrarıdır.

Muhtelif zamanlarda toplantılar yaptığı yolundaki iddialara karşı cevaben; iddiada geçtiği gibi evimde ve ayrıca Turgut Ulusoy ve Ferhan Yırtlaz’ın evlerine muhtelif zamanlarda arkadaşlarla toplandık. Bu bir gerçektir ancak yaptığımız toplantılar herhangi bir maksat ve gayede olmamıştır. Tamamen bir tesadüf neticesidir. Konuşmalarımız günlük konuşmalara mütedayirdir. Siyasi mahiyette herhangi bir konuşma cereyan etmedi. Şöyle ki; J. Ütğm Sedat Özbek’ten Emirdağı’nda görmüş olduğum ilgiden memnun oldum. Bu arkadaşım bir vesile ile Afyon’a geldiğini duyunca görmüş olduğum ilgiye karşılık olarak kendisini ağırlamayı bir vazife olarak kabul ettim ve davet ederek kendisini yemeğe alıkoydum. Yemekte ailemden başka daha evvelce gelmiş olan Hv. Ütğm Güngör de vardı. Konuşmalarımız tamamıyla günlük mevzulara mütedayirdir. Başkaca herhangi bir konuşma cereyan etmedi. Yemek yediğimiz bu toplantı 30 Mart 1963 tarihine tasadüf eder. Yine ertesi günü yani 31 Mart 1963 günü Ütğm. Sedat Özbek’i Hakim. Yzb. Selçuk Akın ile evimin önünden geçerken gördüm, çağırarak suretiyle kendileriyle bir müddet görüştüm. Bu görüşmemizde de herhangi bir siyasi görüşme cereyan etmemiştir. (...) Öğle yemeğini yemek üzere samimi arkadaşım Ulş. Bnb. Ferhan Yırtlaz’ın evine gittim. Biraz sonra Hakim Yzb. Selçuk Akın ile Ütğm. Sedat Özbek de geldiler. Konuştuğumuz bir sırada Mu. Ütğm Halil Hatipoğlu ile Hava Ütğm. Tahir Doğan da bize katıldılar. Bunların esas geliş sebepleri Tahir Doğan’ın annesinin ölüm haberini tarafımdan kendisine ulaştırılması maksadına matuftur. Halil Hatipoğlu tarafından bana söylenen bu ölüm haberini ben de Tahir Doğan’a bildirdim. Kendisine para temin ettim. Ve ertesi günü de izinle Afyon’dan ayrıldı. Buradaki toplantılarda siyasi bir maiyette bir söz cereyan etmedi.

16 Mart 1963 tarihinde Turgut Ulusoy’un evinde yapılan toplantıya gelince; adı geçen şahıs on beş senedir arkadaşımı. Kendisinin hastalığını işitince arkadaşım Ferhan’la Ankara’ya geldim. Eve girdiğimizde içerde yine eski arkadaşlarımdan emekli Kurmay Albay Dünder Seyhan ve Necati Ünsalan’ı gördüm. Cereyan eden konuşmalar sırasında bir aralık Milliyet’te intişar eden bir yazıya temasla Dünder Seyhan ve Necati Ünsalan’a ordu ile meşgul olmamalarını ve meydana gelen gruplaşmaların menfi tesirlerine mani olmalarını acı ve sert bir ithamla söyledim. bunun dışında, bu arkadaşlarımla herhangi bir mevzuda temas etmedim. Biz buradayken Bnb. İsmet Şahin, Ütğm. Halil Hatipoğlu, Tğm. Tuncer Yalçındağ ve tanımadığım bir sivil geldi. Bunların hazır bulunduğu bir sırada siyasi bir laf konuşulmadı. (...) Beyanname meselesine gelince, iddia edildiği gibi bahis konusu beyanname kaleme

alınmamıştır. Böyle bir beyannameden haberim yoktur. Bu şekildeki beyanımı MSB'liğimin yayınladığı tamim ile 20/21 Mayıs davaları sırasında vaki açıklamalarla da ispat edebileceğim durumdayım. Bakanlık Tamimi ile bu beyannamelerin dışarıdan hazırlanmak suretiyle çoğunluk içerisine sokulduğunu söylemektedir. Bakanlığın istihbaratı gayet kuvvetli ve itibar edilmesi lazım geldiğinden benim bu şekildeki beyanımı teyid eder. 20-21 Mayıs hadiseleriyle ilgili duruşma sırasında da Milli Emniyet Hizmeti tarafından hazırlanan raporlara göre bu beyannamelerin Kadri Kaplan tarafından hazırlanıp Mucip Ataklı tarafından teksir edildiği hususlarına da işaret edilmiştir. (...) Ütğm. Sedat Özbek'e de Topçu Okulu'na vermesi için herhangi bir beyanname vermedim. Bundan haberim yoktur. (...) Ütğm. Tahir Doğan'ı sureti mahsusada Dört Yol'a göndermedim. Yukarıda işaret ettiğim gibi arkadaşım izinli olarak bu bölgeye gidiyordu. Bnb. Ethem Ergüder eski ve samimi bir arkadaşımıdır. Kendisine sadece bir selamımı gönderdim. Ve yazmış olduğum kağıda "Ethemciğim, gözlerinden öperim" sözlerini kullandım, gizli bir maksadım olsa idi kendim her zaman o bölgeye gidecek durumda idim. (...)" Demiş ve dolayısıyla tevil yolu ile münnet suçlarını ikrar etmiştir. Zira, 16-3-1963 günü Ankara'ya geleceğinin Halil Hatipoğlu tarafından bilindiğini belirtmekteki maksadının Ankara'da bulunan eşinin tedavisi babında Halil Hatipoğlu'ndaki listede isimleri yazılı arkadaşlarının ilgilenmesini belirtmekte olduğunu söylemekte ise de; Turgut Ulusoy'un evinde bulunanlar ifadelerinde; Turgut Ulusoy'un evinde evinde iken sanığın oraya geldiğini ve Halil Hatipoğlu'na yarı ciddi yarı şaka bir ifade ile "Sen burada ne arıyorsun" şeklinde beyanda bulunduğunu belirtmektedirler. Ayrıca oradaki konuşmalar sırasında Milliyet gazetesine değinerek Necati Ünsalan ve Dünder Seyhan gibi belli şahısların Ordu ile uğraşmalarını sert bir ifade ile beyan ettiği açıklanmış durumdadır. Bu beyanlardan sanık Mu. Ütğm. Halil Hatipoğlu'nun kendisinin özel emir subayı olup olmadığı ve hangi sıfatla emirlerini yerine getirmekte olduğunu anlamak güçtür. Bununla birlikte maksat ve gayenin iddia ve esas hakkındaki mütalaada yazılı sebepler olabileceği açıktır. Konuşmaların mütenakız oluşu da orada bulunan tanık ve sanıkların beyanlarından anlaşılmaktadır. Bundan başka 30-3-1963 tarihli evindeki yemekli toplantıya J. Ütğm. Sedat Özbek ile Hv. Prs. Ütğm. Güngör Türkeli'nin de katılmış olmaları bhusus Güngör Türkeli'nin Ankara'dan aldığı mektuptan çıkan sanığın Afyon'daki evinin kroki ve adresi üzerine gelişi ve hiç tanımadığı bir üsteğmeni evinde yemeğe alakoyması maksat ve gayesini açıkça ortaya koymaktadır. Bu husus misafir sanıkların dosyada mevcut hazırlık sırasında tesbit edilen tafsilatlı ifadelerinde de açıkça belirtilmiştir. Sanığın ertesi sabah 31-3-1963'te, J. Ütğm. Sedat Özbek ile As. Hakim Yzb. Selçuk Akın'ı evinin camına vurmak suretiyle çağırması ve oradaki konuşmalar ile aynı gün öğleden sonra As. Hakim Yzb. Selçuk Akın'dan J. Ütğm. Sedat Özbek'i de Ulş. Bnb. Ferhan Yırtlaz'ın evine getirmesini rica etmesi, birgün evvelki akşam yemeğini evine getirmesini rica etmesi, bir gün evvelki akşam yemeğini Sedat Özbek'ten Emirdağ'da gördüğü hüsnü kabule mukabeleten yaptığını beyan eden sanığın esas maksat ve gayesini açıklamaktadır.

Sanık Talat Turhan 61 sahifelik savunmasının 4'üncü bölümünde hakkındaki tasarrufların mahiyet ve sebeplerine işaret ederek "(...) vatansever bir Türk evladı olarak iddia makamının düşünce ve telakkilerine rağmen olayları, kıpırdanışları izlemek, memleket meselelerini düşünmek, bunlar hakkında gerektiğinde kanunun tanıdığı hakları bir insan olarak kullanmak, fikir ve düşüncelerini ifade etmek için kanuni bir engel yoktur. Bir yakın arkadaşımın hastalığı dolayısıyla 16-3-1963 günü Ankara'ya geliyorum bu arada bir ziyaret sırasında diğer bazı arkadaşlarımla aktüel memleket meselelerini görüşüyorum. Özel bir arkadaş toplantısında birçok öteki özel konularımız yanında ruh ve toplum meseleleri üstünde de fikirlerimi açıklıyorum. Suç mudur bu? Siyasetle iştigal midir bu? Birkaç yakın dost arasında ordu birliğinin sarsılmaması gerektiğini, ordu subayının siyasete itilmemesi gerektiğini, politikacıların oyunlarına gelmemek gerektiğini söylemiş ve ilave etmişim. İktidarlar görevlerini yapmıyor, memleket çıkarlarını kişiler çıkarları için harcıyor. Bu gidiş

gidiş değil, suç mudur bunu söylemek? Siyasi makale mi yazdım? Siyasi partiye mi girdim? Siyasi kulüp mü kurdum? Siyasi beyanat mı verdim? Arkadaşlarımın arasında bazı 22 Şubat emeklileri varmış, bunlar gayeleri malum kimselermiş, gülünç şeyler. (...) Eski arkadaşım olan bu kimselerle ilgimi mi kesmeliydim? (...) 20. asrın Türkiye'sinde, Atatürk'ün Türkiye'sinde Anayasanın teminatı altında bulunmalarına rağmen özel arkadaşlar toplantılarında bile insanlar fikirlerini birbirlerine açamayacaklar mı? Bu ne biçim hak anlayışıdır, bu ne biçim demokrasi anlayışıdır, diyerek bilirkişi raporunu işaretle bu görüş açısında, ordu siyaset dışında değil, aksine aynı hedefe yönelen milli savunma politikasını gerçekleştirme ve uygulama görevlerini omuzlarında şerefle taşıyan bir organdır.” Demekte ise de; bu savunması da, bilirkişinin “mücerret” kelimesiyle işaret buyurdukları toplantı mahiyetinde olmayan sanığın ve arkadaşlarının toplantıları gereğince ve fiilin tavsif şekli kısmında işaret olunacağı veçhile özel kanunlar muvacehesinde fiil ve hareketinin ve yapmış olduğu toplantıların siyasi mahiyette bulunduğu beyanlarının şifahi mahiyet arzeden siyasi veçheli telkinatlar olduğu kanaatine varılmış ve sorgu ve müdafaasında, belirtmiş olduğu dosyada tafsilen yazılı savunmaları muteber ve kabule şayan görülmemiş iddia makamının esas hakkındaki mütealasında sanığa isnat ettiği fiilleri sabit kabul olunmuştur.

2. Sanık Em. Mu. Ütğm. Halil Hatipoğlu;

Sanık (Dosya-3, dizi 2/4) sorgusunda: “16 Mart 1963 tarihinde (...) Turgut Ulusoy'un rahatsızlığı sebebiyle ziyaret için evine gittim. (...) Bizi Turgut Ulusoy'un ailesi karşıladı. Turgut Bey, boğazı sarılı olarak yatıyordu, içerde Prs. Bnb. İsmet Şahin de vardı. Biraz sonra evde bulunan Yb. Talat Turhan odaya geldi. Geleceğinden haberim vardı, bu itibarla geldiniz mi diye kendisiyle görüştüm. Azami 15 dakikalık bir ziyaretten sonra arkadaşım ile beraber evden ayrıldım. (...) 30 Mart 1963 tarihinde Ütğm. Tahir Doğan ile birlikte Kütahya'ya gittik ve ertesi günü döndük. Avdetimizde ailesi Tahir Doğan'ın annesinin ölüm haberini verdi ve kendisine bildirmemi söyledi. Ben de böyle kötü bir haber veremeyeceğimi, haberin Yb. Talat Turhan vasıtasıyla duyurulmasının uygun olacağını söyledim. Yb.'ı aradığım aradığım zaman kendilerinin Ferhan Yırtlaz Binbaşının evinde olduğunu öğrendim. Telefon ederek keyfiyetten haberdar ettim. Tahir Doğan ile beraber Ferhan Binbaşının evine gittik. İçerde Yarbaya'dan gayri Selçuk Akın ve J. Ütğm. Sedat Özbek vardı. (...) Tahir Doğan'a Yb. tarafından ölüm haberi bildirildikten sonra ben evden ayrıldım. Arkadaşa lüzumlu parayı temin ettim ve döndüm. Biraz sonra Sedat Özbek ve Selçuk Akın gittiler, biz de yarbaya ile evden çıkarken Ferhan Bnb. ile karşılaştık. Ferhan Bnb. yemek yememizi teklif ettiyse de, biz ordu evine giderek yemek yedik, iddia edildiği gibi ben J. Ütğm. Sedat Özbek'e Polatlı'yla gidiyorum diye herhangi bir beyanname vermedim. Ve beyannameyi Teğmen Tuncer Yalçındağ'a teslim etmesini söylemedim. Sadece Tuncer Yalçındağ'a selamımı götürmesini bildirdim. Tuncer'in bir miktar borcu vardı, bu borcu ödemedeki sıkıntı çekmemesini sözlerime ilave ettim. Eğer beyanname göndermek lüzumu olsaydı, Tuncer'le 15 gün evvel beraber idik veya benim de kardeşim Topçu Okulundandır. Daha emniyetli olması için doğrudan doğruya kardeşimle gönderirdim. Bu itibarla bu iddia asılsızdır.” Demekteyse de, bu savunması muteber adledilmemiştir. Zira 15 gün evvel 16 Mart 1963 toplantısında bulunan Tuncer Yalçındağ ile anlaşmış olduğu bellidir. Kendisini tanımayan J. Ütğm. Sedat Özbek'i ayrılacağı sırada kendisine gerekçe tabiriyle (GKO 1 nolu bildirisini) toplantıdaki arkadaşlardan sorması, bilahare bu soru esnasında Kur. Yb. Talat Turhan'ın yüzüne bakarak tasvibini alması, Kur. Yb. Talat Turhan'ın J. Ütğm. Sedat Özbek'in defterini imzalayarak muhatabı Tuncer Yalçındağ'a gösterilmesini beyan etmesini ve odaya giren sanık Halil Hatipoğlu'nun dosyadaki beyannamesinin benzerini getirerek Sedat Özbek'i odaya çağırması, odada yemin metnini Sedat Özbek'e beyannamenin arkasındaki yere dikte ettirmesi ve Tuncer Yalçındağ'ın ilk planda 50 lira bilahare 20'şer lira aidat vermesi hususlarını yukarıdaki bayanıyla tevilli bir şekilde açıklamış durumdadır.

Sanık 4 sahifeden ibaret savunmasında: 22 Şubatçı olmadığını zira o sıralarda Mu. Okulunda bulunanların toptan tayin edildiklerini, kendi kendisinin 22 Şubat tarihinde Ankara'da olmasaydı da yine tayin edileceğini bildirerek hakkındaki sair iddiaları reddetmekteyse de savunmaları indi, sebepsiz ve afaki kabul edilmiş ve sanığın esas hakkındaki mütalaada açıklandığı fiilleri işlediği Sedat Özbek'in hazırlık tahkikatındaki tefsilatlı beyanı, dosya muhteviyatı ve diğer tanıkların yeminli beyanlarından sabit olduğu kanaatine varılmıştır.

3. Sanık J. Ütgm. Sedat Özbek;

Sanık sorgusunda (Dosya-3 dizi-2/6) 30 Mart 1963 günü Afyon'a geldiğini, bu gelişini haber alan Yb. Talat Turhan'ın Teğmen Erol vasıtasıyla kendisini evine davet ettiğini, evinde Gungör Türkeli ile karşılaştığını, Yb. Talat Turhan ve ikisi birlikte 4 kişi akşam yemeği yediklerini, yemekten sonra Selçuk Akın'ın yanına döndüğünü, 31-3-1963 günü Selçuk Akın'la İstasyon Caddesinde gezinti yaparken Yb. Talat Turhan'ın kendilerini çağırdığını, yanına giderek bir müddet görüştüklerini, aynı günü öğleden sonra Ferhan Yırtlaz'ın evine gittiğini, evde Hv. Ütgm. Tahir Doğan, Ütgm. Bilal Hatipoğlu'nun bulunduğunu, konuşmaların günlük mevzulara mütedair olduğunu, Ütgm. Tahir Doğan'ın annesinin ölüm haberinin kendisine bildirildiği, ayrılma zamanı geldiğinde ertesi günü Ankara'ya gideceğini söylediğinden Halil Hatipoğlu'nun Polatlı'da Tgm. Tuncer Yalçındağ'a verilmek üzere kendisine bir mektup vermek istediğini, müspet cevabı üzerine içerden odadan getirdiği dörde katlanmış kağıtları kendisine verdiğini ertesi günü annesiyle Polatlı'ya hareket ettiğini, Polatlı'da inerek Tuncer Yalçındağ'ı aradığını, atışta olduğundan bulamadığını, Teğmen Rasim Gümüş ile tanışarak Tuncer Yalçındağ'a verilmek üzere kağıtları kendisine verildiğini öğrendiğini, müspet cevabı üzerine içerden odadan getirdiği ve katlanmış kağıtları kendisine verdiğini, ertesi günü annesi ile Polatlı'ya hareket ettiğini, Polatlı'da inerek Tuncer Yalçındağ'ı aradığını, atışta olduğundan bulamadığını, Teğmen Rasim Gümüş'le tanışarak Tuncer Yalçındağ'a verilmek üzere kağıtları kendisine verdiğini, bilahare Rasim Gümüş'le karşılaşarak kendisine verdiği kağıtların Tuncer Yalçındağ'a verildiğini öğrendiğini ve Tuncer Yalçındağ'ın Halil Hatipoğlu'nun adresini bildirdiğini, bilahare aynı haftanın Cumartesi günü Atilla Yılmaz'la Ankara'da karşılaştığını, geçen olayları kendisine naklettiğini, Atilla Yılmaz'ın büyük bir hayret içinde kağıdı kendisinin mi bıraktığını sorduğunu, bu hayret ve soru karşısında kağıtta bir şey mi bulunduğunu ısrarla sormasına rağmen ademi malumat beyan ettiğini, getirdiği mektubun mahiyeti hakkında bilgisi olmadığını söylemiş ve 25-4-1963 tarihli ifadesine karşılık, sorulduğunda; (...) Yb. Talat Turhan'ın evinde yemek yedikleri zaman orduya ve muhtelif gruplaşmalara ait herhangi bir konuşma yapmadığını, eski ifadesinde böyle bir konuşmadan bahsetmesinin tamamen hayal mahsulü olduğunu, tevkif edilip Ankara'ya getirildiğini, ihtilattan men edildiğini, ileride başına gelecek felaketten korunma düşüncesi ile bu şekilde bir beyanda bulunduğunu, Ferhan Yırtlaz'ın evindeki toplantıya ve toplananlara ait beyanlarının da tamamen hayal olduğunu bunların bu şekildeki beyanda bulduklarını ne maksatla söylediğini yukarıda arzettiğini, Halil Hatipoğlu'nun kendisine Polatlı'ya götürmesi için bir kağıt verdiğini, Halil Hatipoğlu'nun Tuncer Yalçındağ için her ay 50 lira ondan sonraki aylar 20'şer lira göndersin dediğini hatırlamadığını. (...) Saat 24'te paraşüt kulesinin önünde buluşmalarını bildirmediğini, bu şekildeki beyanların sıkıştığı için sadır olduğunu, huzurda vermiş olduğu ifadeye itibar edilmesini, Orduevindeki odada Rasim Gümüş ve Atilla Yılmaz ile konuştuğu sırada kağıdın Atilla Yılmaz'ın yanında olduğunu öğrendiğini ve kağıdı alır almaz okumadan yaktığını bildirmiştir. Sanığın hazırlık tahkikatı sırasında tefsilen ve gerçek olarak olayları olduğu gibi izah etmesine rağmen duruşmada yukarıdaki şekilde kaydedilen beyanı ile gerçeği tahrif ederek tevile kaçmış olması hali karşısında, savunması muteber ve makbül kabul edilmemiştir.

Ayrıca, 6 sayfadan ibaret olan savunmasında; subjektif olarak şahsi ve ailevi durumuna işaretlerle suçunun muhtevasının ne olduğunu bilmediğini, ilk kağıdı hayatta bir defa dahi kendisini görmediği Teğmen Tuncer Yalçındağ'a götürmek üzere emanet olarak almak olduğunu bildirerek faaliyetlerini izah etmekte, dosyada tefsilen belirtmiş olduğu faaliyetleri işaretlerle tahkikat safhasının ağırlığına temas ederek verdiği fadenin kendisini kurtarır ümidi ile söylenen ve telkin edilen her sözü mevcut olan hakikat gibi kabul ettiğini söyleyerek hapislane hayatına işaretlerle, kendisine bir ceza verildiği taktirde tecilini talep etmektedir. Bu savunması da mahkemece muteber bir savunma olarak kabul edilmemiş ve Afyon'daki siyasi mahiyetteki toplantılara katıldığı ve GKO 1 numaralı bildirisini Halil Hatipoğlu'ndan alınarak ifadesi hayatta bir defa dahi kendisini görmediği Teğmen Yalçındağ'a götürmek üzere aldığı ve bilinen malûm faaliyetleri gösterdiği hazırlık ifadesindeki açık ve samimi beyanı, diğer şeriklerinin bunu teyid eden ifadeleri ve olayla ilgili Rasim Gümüş, Atilla Yılmaz ve diğerlerinin yeminli beyanları ile anlaşılmiş ve sanığın esas hakkındaki mütaalada açıklanan şakliyle siyasi mahiyetteki toplantılara katılıp siyasi mahiyette şifahi telkinatta bulunduğu mahkemece sabit kabul olunmuştur.

4. Hv. Prs. Ütğm. Güngör Türkeli;

Sanık (Dosya-3. 2/11 ve müteakip sahifelerdeki) sorgusunda:

Suçunu inkârla 29 Mart 1963 günü saat 19.00 sıralarında Eskişehir Orduevi merdivenleri yanında bulunurken Ahmet Köse ve bilahare isminin Çobanoğlu olduğunu öğrendiği bir Üsteğmenin merdivenden yukarı çıkarlarken kendisini de yanlarına çağdırdıklarını, 137 numaralı İrfan Sarp'ın kaldığı odada beş arkadaş toplandıklarını, maksat ve gayenin kendisince bilinmediğini, tesadüfen toplantıya dahil olduğunu, Ütğm. İrfan Sarp'ın çantasından çıkarttığı bazı kağıtları okumaya başladığını yarısına geldikten sonra devam etmesi için kağıtları kendisine verdiğini, kağıtlar okunduktan sonra arkadaşların her birinin bu konuda ne düşünüldüğünü sorduklarını, o zamana kadar okunan bir beyanname olduğunu bilmediğini, kağıtlarda Duyun-u Umumiye iktisadi, siyasi gibi genel konulara temas edildiğini. Hemen bu konulara cevap verecek durumda olmadığını söylediğini. Bunun dışında kendilerine istikbaldeki temaslardan bahsetmediğini,

Ertesi gün sıhhatinin bozuk olması sebebiyle gezinti yapmak ve hava değiştirmek için trenle Afyon'a gittiğini, bu arada arkadaşlarını da ziyaret etmek istediğini, Ütğm. Halil Hatipoğlu'nun Antalya dönüşünde Afyon'a uğradığında hasta çocuğu ile kendisine çok alaka gösterdiğinden bunun da ziyaret edilecek kişiler arasında olduğunu, gerek onu ve gerekse arkadaşları bulamadığını, bu arada yine evvelce Afyon'a uğradığı sırada ve bir nişan merasiminde Hatipoğlu vasıtasıyla tanıdığı Kur. Yb. Talat Turhan'ı görmeyi arzuladığını, evine giderek ziyarette bulunduğunu, kendisini misafir ettiklerini ve bir misafirlerinin daha olduğundan bahisle yemeğe alıkoyduklarını, bu misafirin kendisinin sonradan tanıdığı J. Ütğm. Sedat Özbek olduğunu, Celal Bayar'ın tahliyesi sebebiyle husule gelen hadiseler ve günlük sair olaylar hakkında evvelce M.S.B.'liği emir Sb.'liğini yapmış olması sebebiyle köklü bilgiye sahip olduğunu zannettiği Yb. Talat Turhan'la kendisinin tenvir edilmesini istediğini, rütbesinin küçüklüğü ve sınıfı da dikkat nazara alınarak bu gibi işlerle meşgul olmasının doğru olmadığını ve vazifesi dışında herhangi bir düşüncesinin de bulunmadığı yolunda tavsiyede bulduklarını, yanlarından ayrılıp gece 01.15 treniyle Eskişehir'e döndüğünü ve bu beyanlarının Dosya-1 sahife 5/5'deki 19-4-1963 tarihli ve 27-4-1963 tarihli ve 22-6-1963 tarihli ifadelerinin mübayin görülmesi karşısında eski ifadelerinin bugünkü beyanlarına mübayin kısımlarını kabul etmediğini zira bu beyanlarının ifadesi selbedilerek ve tesir altında kalması suretiyle sadır olduğunu bildirmek suretiyle tevil yoluyla suçunu ikrar etmiştir. Zira 29-3-1963 tarihinde arkadaşları tarafından tesadüfen çağrıldığını bildirdiği

toplantıda, beyannamede genel olarak temas edilen Düyun-u Umumiye, iktisadi ve siyasi gibi konu ve tabirler hakkında kendisine sual sorulduğu hususunu kabul etmek akli selimi ve mantığı zorlamaktadır. İlgisiz bir şahsa tesadüfen okutturulan beyanname hakkında hazır olanlar tarafından bu şekilde sorular tevcih edilmesinin manası açıktır.

Ayrıca, sanığın sıhhatinin bozukluğundan bahisle Eskişehir'den kalkıp gezinti yapmak maksadıyla ve hava değiştirmek için gittiğini söylediği, Afyon'dan hasta olarak ve gece 01.15 treniyle tekrar Eskişehir'e dönmesi için ileri sürdüğü sebep de normal ve mantıklı bir sebep olarak kabul edilememiştir. Sanığın hava değişimi için Afyon'u değil de Eskişehir'e daha yakın olan Ankara'yı tercih etmesi daha uygun görülmüştür.

8 sahifeden ibaret dosyada mevcut savunmasında sanık; mahkeme huzuruna ne şekilde çıkarıldığına değinerek yapılan tahkikatın şen'ice yapıldığına işaretlenerek kendisine tatbik edilen Anayasa kanun ve talimatlar dışı usullerle ifadesinin tesbit edildiğini, bu şartlar altında korunma içgüdüsünün tesiri altında kalarak ifade vermiş bulunduğunu belirtmiştir. Bilahare şahsına müsnet fiillerle temasla Eskişehir toplantısını işaret edip muhbir N. Çobanoğlu'nun ve Ahmet Köse'nin ifadelerinden lehine olduğunu zannettiği beyanlarına değinerek suçsuz bulunduğunu ve müsnet fiilleri işlemediğini belirtmekte ise de bu savunması da tanıkların dosyada mevcut yeminli beyanları kendisinin tevilli ikrarları ve suç ortaklarının sanığın ifadesini tamamlayan beyanları muvacehesinde kabul edilmemiş ve sanığın esas hakkındaki mütaalada açıklandığı vechile müsnet suçu işlediği ve suçun kanuni unsur bakımından tekevvün ettiği kanaatine varılmıştır.

5. Hv. P. Ütgm. Tahir Doğan;

Sanık sorgusunda (Dosya-3. Dizi 2/8) 31 Mart 1963 tarihinde Ütgm. Halil Hatipoğlu ile Bnb. Ferhan Yırtlaz'ın evine gittiği, evde Yb. Talat Turhan, Hakim Yzb. Selçuk Akın ve J. Ütgm. Sedat Özbeak'ın bulunduğunu (...) burada Kur. Yb. Talat Turhan'dan annesinin ölüm haberini aldığını ve arkadaşlarının temin ettiği para ile 1 Nisan 1963 günü Elbistan'a gitmek üzere Afyon'dan ayrıldığını, Kur. Yb. Talat Turhan'ın evinde günlük konuşmalar dışında siyasi mahiyette herhangi bir konuşma yapılmadığını, Afyon'dan ayrılırken Kur. Yb. Talat Turhan'ı görerek bir emri olup olmadığını sorduğunu Talat Turhan'ın kendisinin Adana istikametine gidişini gözönünde bulundurarak Dört Yol'daki arkadaşı Ethem Ergüder'i gördüğü taktirde selamını söylemesini rica edip, ve "Ethemciğim gözlerinden öperim" diye bir kartını verdiğini evvela Dört Yol'da inip binbaşyı gördüğünü, bu subayla selâmı iletmekten, hal hatır sormaktan başka bir şey konuşmadığını ve hadise ile ilgisinin bulunmadığını beyan etmiştir.

9-5-1963 tarihli ifadesine karşı ise sanık, Dört Yol seyahatine mütedair tahkikat ifadesinde bulunan hususların hakikate uygun olmadığını, durumun huzurda ifade ettiği gibi cereyan ettiğini, Bnb. Ethem Ergüder'in kendisine mektup yazdığından haberi olmadığını bildirmiş ve 14-5-1963 tarihli ifadesinde de Bnb. Ethem Ergüder'i görmediğine mütedair olman inkârını "Ethem Ergüder'i görmediğimi söylemişim. Bu günkü huzurda ifade ettiğim gibi gördüm ve görüştüm" demek sureti ile gerçeği tevile kalkışmıştır.

Sanığın beyanlarında da belirtilmiş olduğu vechile Kur. Yb. Talat Turhan ve Halil Hatipoğlu ile yakın ilgisi mevcuttur ve 30-3-1963 günü Kütahya'da birlikte oldukları bir gerçektir. Sanığın annesinin ölüm haberini kendisine Kur. Yb. Talat Turhan tarafından bildirilmesi hususu da ayrıca fırsatlardan istifadeye mütedair bir davranıştır. Çünkü; sanık 31-3-1963 tarihli Ferhan Yırtlaz'ın evindeki toplantıda J. Ütgm. Sedat Özbek'in hazırlık ifadesinde belirtildiği gibi annesinin üvey olduğunu, cenazesine gitmek istemediğini, belirtmiştir. Fakat sanıklar her fırsatı ganimet bilerek kurulmuş olan teşkilatlarına taraftar

topladıklarından bu maksat ile annesinin ölümünü bahane bilip izin almış ve izinli giderken de Kur. Yb. Talat Turhan'dan gerekli talimatı almıştır. Nitekim ifadesinde açıkça, Dörtöl'a kadar bilet alıp öncelikle Dörtöl'da indiğini ve pilot Bnb. Ethem Ergüder'i muhtelif yerlerde aradığını, bulup konuştuklarını ikrar etmiştir.

Konuşmanın mahiyet ve gayesinin neler olduğu; pilot Bnb. Ethem Ergüder'in dosyada mevcut ifadelerinden ve bu ifadeleri dolayısı ile teyit eden Kur. Yb. Fuat Yılmaz ve Top. Yb. Suat Çöteli'nin samimi ve bir nevi protesto mahiyetini taşıyan yeminli sözlerinden anlaşılmıştır.

Sanık savunmasında: Aleyhine müsnet fiillerden sıra ile 31 Mart 1963 günü Ferhan Yırtlaz Binbaşı'nın evinde yapılan toplantının sadece hassasiyetini bilen arkadaşlarının ölen annesinin ölüm haberini kendisine ulaştırması için vaki olduğunun, bu haber üzerine ve annesinin cenazesinin bulunduğu memleketi Elbistan'a gitmek icap ettiğini, bunun için yol hazırlıklarıyla meşgûl olduğunu, bu arada her normal yolculuk yapıldığı gibi arkadaşlarından bir arzuları olup olmadığını sorduğunu, sevdiği Talat Turhan'ın da "Yolun Dörtöl'a uğramış olsa idi orada bir arkadaşına selam söyle derdim" "Uğramayacağına göre güle güle git, güle güle gel" demesine karşı, hassas davranarak bu arkadaşının ismini öğrendiğini, kendisi de arkadaşının ismini ve adresini bildirir bir pusula üzerine, "Ethemciğim gözlerinden öperim" ibaresini yazarak verdiğini, böylece Afyon'dan ayrılıp doğrudan Adana'ya gittiğini, Adana'dan Elbistan'a geçtiğini, burada işlerini bitirip dönüş biletini Dörtöl'a aldığını ve burdaki maksadının ekseriyetli zuhur ettiği gibi kurye bir uçaktan istifade olduğunu, bu anda Talat Turhan'ın da arkadaşını görüp selamını söylemeyi düşündüğünü bildirmiş ve oradan Ethem Ergüder'i Sb. Gazinosunda Nöb. Subayın bulunduğu sırada gördüğünü (...) Yarım saat kadar gazinoda oturup konuştuklarını, bu arada Yb. Talat Turhan'ın kendisine söylemiş olduğu Fuat Yılmaz ve Suat Çöteli adlı şahıslara selamlarını naklettiğini, Ekrem Binbaşının aleyhinde olan bazı beyanlarını kabul etmediğini zira, sıkıyönetim mahkemesine vermiş olduğu ifadesinde hafızasını kaybetmiş olduğunu beyan etmiş bulunduğunu bildirmiş ve suçsuzluğuna inandığını beyanla beraatini talep etmiştir. Bu savunması da ifadesine nazaran mübâyin bulunduğu cihetle, normal bir savunma olarak kabul edilmemiştir. Çünkü ilk sorgusunda bidayette Elbistan'a giderken Dörtöl'a kadar bilet aldığını söyleyen sanık, savunmasında doğruca Adana'ya gittiğini belirtmiştir. Ayrıca Ethem Ergüder'le konuştuğu gazino'nun küçüklüğüne işaretlen konuşulan mevzuların orada bulunan diğer kişiler tarafından da duyulacağını söylemiş ise de, tanıkların yeminli beyanlarından bahusus Ethem Ergüder'in ifadesinden sanığın konuşmaları gazino dışında yapmış olduğu anlaşılmıştır. Böylelikle sanık suçunu tevil sureti ile açıklamıştır. Sanık, Ekrem Ergüder'in yeminli ifadeleri, diğer tanıklar Kur. Yb. Fuat Yılmaz'ın, Top. Yb. Suat Çöteli'nin ve teknisyen Astsb. Necati Dalaman'ın yeminli beyanları muvacehesinde sanığın, esas hakkındaki mütalaada belirtildiği şekilde siyasi mahiyette şifahi telkinatta bulunduğu ve taraftar toplamak için siyasi faaliyet gösterdiği anlaşılmış suçu kanuni unsur bakımından sabit kabul edilmiştir.

Sanıklara müsnet fiillerin tavsifi:

26 Ekim 1964 tarihli gerekçeli hükümde de açıklandığı veçhile;

sanıkların mevcut genel faaliyetlerine ve bu faaliyetlerin saiklerine göre suçları; Soruşturmalar sırasında çeşitli sıfatlarla adlandırılmış ve neticede; As.C.K.'nun 148/A maddesini ihlâl eden faaliyetler olarak vasıflandırılmıştır.

Bu tavsife göre: Memleketimiz ilmî otoriteleri arasında bulunan Sayın Prof. Yavuz Abadan, Prof. İlhan Arsel, Doç. Dr. Feyyaz Gölcüklü'den müteşekkil bilirkişi hey'eti marifetiyle dosyadaki beyenname münderecatı itibarile suç işlemeyi telkin ve teşvik eder

mahiyette bulunup bulunmadığını tetkik ve tespit ettirilmiş, bu maksatla hey'et beyannameyi paragraf ve cümle cümle tefrik ederek incelemiş ve dosyayı da tetkik çetmek sureti ile düzenledikleri raporda;

a. Geçmiş ve hali tasvir eden paragrafların suç teşkil eden herhangi bir fiille ilgili bulunmadığı,

b. Suç işlemek için gizli bir ittifakın mevcudiyeti manasını taşımadığı,

c. Sözkonusu bildiride gaye olarak tavsif edilen faaliyetlerin T.C.K. muvacehesinde suç teşkil eden herhangi bir fiille ilişkin bulunmadığı (dosya-3./127/4) bildirilmiştir.

Ancak; bildiri dışındaki faaliyetlere gelince: bunlar beyanamedeki düşüncenin tahakkukunu belirten faaliyetler olarak yukarda arz edilen hususlardır. Bu fiil ve toplantılar sanıkların sıfat, rütbe ve görevlerine ilişkin hizmet ve vazifelerden de değildir. Zira, hizmet; kanunlarla nizamlarda yapılması veyahut yapılmaması yazılmış olan hususlarla, âmir tarafından yazı veya sözle emredilen veya yasak edilen işlerdir. Veya gerek malum ve muayyen olan ve gerekse bir amir tarafından emredilen bir askeri vazifenin ast tarafından yapılması halidir.

Vazifede; hizmetin icabı olup icap ettirdiği şeyi yapmak ve men ettiği şeyi yapmamaktır.

Sanıkların rütbe ve sıfatları nazara alınırsa hiçbirinin tespit edilen faaliyetleri ne kanunlarda, ne de nizamlarda terviç edilen, ne de amirleri tarafından emredilmiş fiil ve davranışlardır. Bu faaliyetlerin hukuken tavsifi cihetinin de münhasıran mahkemelerin taktirinde olduğu ek rapor 2'nci madde (b) bendinde (dosya-3, dizi 169) aynen (delillerin taktir ve değerlendirilmesi gibi bir olayın hukuki durumunun belirtilmesi, yani eylemin hukuki tavsifi cihetinde münhasıran mahkemeye ait bir yetki olduğu göz önünde tutulmuş, objesi sarih olarak tayin edilmeksizin "(...) beyanname ile dosya münderecatı üzerinde bilirkişi tatkatı yapılması. (...)", "(...) sanıkların yayınladıkları beyannameden ayrı olarak iddianamede ileri sürülen fiillerin de dikkate alındığı taktirde T.C.K.'nun ihlâlinin bahis konusu olup olmadığı (...)" "sanıklara müsnet fiilin T.C.K.'nun ihlâli mahiyetinde mütalaa edilmediği taktirde As.C.K.'nun ihlâlinin mevzubahis bulunup bulunmadığı (...)" hususları diğer bir deyimle dava dosyasının incelenerek bir suçun bahis konusu olup olmadığına tesbiti belirli konularda oy ve mütalaa beyanı ile görevli bilir kişi heyetinin kanuni vazife ve yetki sınırları dışında mütalaa olunmuştur.) şeklinde işaret edilmiş ve ek raporda "Geniş ve genel anlamda siyaset; devletin gayelerini tesbit ve sıralama sureti ile bunları ulaştırarak vasıtaları en verimli şekilde kullanmak hedefini güden bütün düşünce ve faaliyetleri kapsamaktadır. Bu bakımdan genel anlamdaki siyaset şumulüne demokratik bir idarede "vatandaşların toplum hayatı ile ilgili her türlü düşünce ve faaliyetleri girmektedir. (...)" denerek tanımlanmıştır.

Bu tarife göre vatandaş teriminin ferdin Milli camia içersindeki yerini ve siyasi vasfını belirtmek için kullanılmış olduğu işaret edilip, bu telakkiye göre mücerret toplanıp memleket meselelerinin münakaşası vakiasının sırf bu vasıf göz önünde tutularak vasfını belirtmek için kullanılmış olduğu işaret edilip, bu telakkiye göre mücerret toplanıp memleket meselelerinin münakaşası vakiasının sırf bu vasıf göz önünde tutularak siyasi bir faaliyet sayılamayacağı sonucuna varılmıştır şeklindeki ifade ile siyasi faaliyet ile siyasi olmayan toplantı ve memleket meselelerinin münakaşası hususları açık ve sarih olarak izah edilmiştir.

Bu tarif ve izahata göre; sanıklar önce vatandaş sonra askeri şahıs olarak özel bir statü ve özel bir kanuna tabi kimselerdir. Gerek beyannamelerinde ve gerekse faaliyetlerinde ileri

sürdükleri düşünce ve faaliyetler ön plânda silahlı kuvvetleri ilgiliyorsa da dolayısı ile toplum hayatını ilgilleyen düşünce ve faaliyetlerdir. Bu faaliyetlerden özel bir kanun olan Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun 43. maddesinin amir bir hükmü olan "Türk Silahlı Kuvvetleri her türlü siyasi tesir ve düşüncelerin dışında ve üstündedir. (...)" ifadesi ile Silahlı Kuvvetler mensuplarının siyasi olan her türlü tesir ve düşüncelerin dışında bırakıldığı ve bunun amacının da toplum menfaatine olduğu ve bu gaye ile yasaklanmış bulunduğu açık ve aşikârdır.

Halbuki; sanıklar; Ferdi inkârlarına rağmen bir birini naks ve kısmen teyit eden beyanları sükutları ile vesair açıklamaları ile kabul ettikleri düşüncelerini açıklayıp bu beyannameyi biri birinden alıp ve kendilerine fikir ve düşünce bakımından uygun buldukları kimselere vermek suretiyle öncelikle aralarında siyasî bakımdan düşünce ve faaliyette bulunmuşlardır. Ki bu düşünce ve faaliyetlere; Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hz. K.'nun işaret edilen maddesinden başka aynı K.'nun yönetmeliğinin 124, 126, 127 ve 128'nci maddeleri hükümleri ile de bhusus 124'ncü maddenin 2'nci fıkrasının "(...) Türk Silahlı Kuvvetleri her türlü siyasî mülahaza ve tesirlerin üstündedir. (...)" hükmü ile her türlü siyasi faaliyet ve düşünce kendilerine yasaklanmıştır.

Beyanname alıp vermek sureti ile bu yasağa muhalif hareket ettikleri gibi, ayrıca, 16 Mart 1963, 30 Mart 1963 ve 31 Mart 1963 toplantıları esnasında da, yukarıda işaret edildiği gibi, kendileri arasında vaki konuşmalarla birlikte, tanıkların dosyada mevcut yeminli ve mufassal ifadeleri ile de siyasî maksatla şifahi telkinatta buldukları anlaşmıştır.

Bu şekildeki siyasî maksatla toplanmak ve siyasî maksatla şifahi telkinatta bulunmaktan mütevellit olan fiil ve hareketler gene özel bir kanun olan As.C.K.'nun 148'nci maddesi ile müeyyidelenmiştir. Ve kanunun mezkûr maddesi aynen "Siyasî maksatla toplananlar (...) veya her ne suretle olursa olsun bu maksatla şifahi telkinatta bulunanlar (...) 5 seneye kadar hapsolünür." demekle hakime de geniş bir takdir hakkı vermiş durumdadır.

Bu itibarla As. Savcılığın esas hakkındaki mütalaasında da, etraflı bir şekilde açıklanan sanıklara müsnet fiillerin tavsifine dair görüşe mahkemece de uyulmuştur.

As. Yargıtay bozma ilâmı üzerine yapılan duruşmada; sanık müdafileri evvelki savunmalarını tekrar ederek, bilhassa sanıklardan bazılarının bulunduğu toplantının olsa olsa bir konuşma mahiyetinde olduğunu ve aile toplantısı hüviyetinden öteye geçemeyeceğini iddia etmekte iseler de, aile toplantılarında memleket meselelerinin mücerret konuşulmasında teati edilen sözlerin bir kanaat ve temenniden ileri gitmemesi, gizli bir teşkilâta, para toplanmasına, toplantı gününün önceden tayinine ihtiyaç göstermemesi ve bilhassa siyasi iktidara aktif ve zorlayıcı bir tesir icrasına lüzum görülmemesi icap eder. Bilhassa gizli teşkilâta girenlere yaptırılan yemin ve kendilerinden alınan tahahütnamelerin mahiyetleri dikkat nazara alındığında bu toplantıların tesadüfi olmadığı ve aile toplantısı şumül ve mahiyetini aşarak siyasi bir mahiyet taşıdığı anlaşılmaktadır. Sanıkların toplantılardaki tutum ve sözleri de mücerret bir kanaat isharı şeklinde olmayıp siyasî telkinat gayesine matuf olduğu kanaatine varmaktadır.

Kaldığı, As. Yargıtay 1'nci dairesinin 15-2-1965 tarih ve 965/106 esas, 965/101 karar sayılı ilâmı ile sanık müdafilerinin subuta, vasfa ve taktire müteveccih temyiz itirazları varit ve kabule şayan görülmeyle reddedilmiş olmakla birlikte hükmün tespitlere ve suça ait kısımları kesin bir mahiyet almış olup bu hususların aynen muhafaza edilmesi lazım gelmektedir. Zira, tesbitler de "subutta" ve suçta "tasvifte" kanuna herhangi bir muhelefet hali görülmemiş ve bozma yalnız cezaya ait kısımda yapılmıştır.

As. Yargıtay Daireler Kurulu'nun cezaya taalluk eden bozmaları:

1. As. mahkemelerin kanunda yazılı asgari haddenden uzaklaşarak taktiren ceza tayin etmeleri halinde cezayı taktiren arttırmadaki sebep veya sebeplerin ne olduğunu hükmün gerekçesinde göstermeleri;

2. As.C.K.'nun 32/B. maddesinin uygulanmasında mahkemenin taktirine mesnet ittihaz olunan sebeplerin karar yerinde gösterilmesi;

3. As.C.K.'nun 51/A'ncı maddesindeki kanuni şiddet sebebinin mevcudiyeti muvacehesinde 50'nci maddeye dayanılarak arttırma yapılırken sebep ve nisbetin gösterilmesi;

Lâzım geleceği hususları taalluk etmektedir.

Bu bozma sebepleri incelenecek olursa her üçünün de mahkemenin taktir hakkına taalluk ettiği anlaşılmaktadır. Gerek doktrinde ve gerekse Yargıtay içtihatları ile tebellür eden tatbikatta kabul edilen temel prensiplerden bir tanesi ve en mühimi, hüküm mahkemelerinin subuttan sonra o fiil için kanunda yazılı cezanın asgari haddiyle yukarı haddi arasında mutlak bir takdir hakkına sahip oluşudur. Mer'i kanunumuzun kabul ettiği bu sistem sayesinde cezaların gayesine uygunluk ve sabit cezalardaki sakıncaların giderilmesi mümkün görülmekte, suç ve cezaların şahsiliği prensibinin tahakkuku sağlanabilmektedir. Millet adına yargı yetkisini kullanan mahkemelerin, duruşmada ikâme olunan delillerden edineceği vicdani kanaate göre bu temel cezayı tayin etmesi ve müteakiben T. C. K.'nun 29'uncu maddesine göre kanuni artırma ve eksiltmelerin yapılması lâzım gelmektedir.

Bidayet mahkemelerinin bu takdir hakkının Yargıtay incelemesine tabi olmayacağı düşünülmektedir. Ancak, As. Yargıtay Başsavcılığı'nın itiraznamesinde ve As. Yargıtay Daireler Kurulu kararına muhalif kalan üyelerin muhalefet şerhlerine gayet etraflı bir şekilde izah edilen ve doktrine ve Yargıtay tatbikatına uyan görüş As. Yargıtay D. Kurulu tarafından kabul edilmemiş olduğundan ve As. Yargıtay kuruluşu hakkındaki kanunun 14'üncü ve 353 sayılı K.'nun 227'nci maddelerine göre de As. Mahkemelerin Daireler Kurulu kararına uymaları zorunluluğu bulunduğu mahkemece cezaların şahsileştirilmesine taalluk eden bu konuların münakaşasına geçilmemiştir.

Ancak: As. Yargıtay Daireler Kurulu kararı muvacehesinde; Bu defa askeri mahkemece takdire esas teşkil eden sebepler gösterilerek asgari haddenden uzaklaşılmasının As.C.K.'nun 32/B. maddesine göre taktiren ihraç cezasının verilebilmesinin ve As.C.K.'nun 50'nci maddesinde yazılı nisbetlerden birini uyguluyabilmesi mümkün görülüp görülmediğinin izahında fayda mülâhaza edilmektedir. As. Yargıtay Daireler Kurulunun bozma ilâmı bu yönü ile geniş anlamda "aleyhte düzeltme yasağı" prensibini ilgilendirdiğinden evvela "aleyhte düzeltme yasağı" konusunun kısaca incelenmesinde fayda görülmüştür.

Kanun yoluna müracaatın aleyhte netice verebilmesi hali, sanığın kanun yoluna başvurmaktan çekinmesine ve dolayısıyla haksız bir mahkumiyete rıza göstermesine sebebiyet vereceğinden bu mahzuru önlemek amacıyla usul hukukunda "aleyhte düzeltme yasağı" kaidesine yer verilmiş ve bu kaide C.M.U.K.'nun 326 ve 353 numaralı K.'nun 227'nci maddelerinde yer almış bulunmaktadır.

C.M.U.K.'nun gerekçesindeki "madelet ve müktesep hak" terimleri kaideyi tam olarak izah etmekten uzak olduğu gibi bizatihi bu kaidenin kanunda yer alması halinde doktrinde münakaşalıdır.

Kuntor; “amme intizamının, cemiyet müdafaasının bahis mevzu olduğu ceza hukukunda hep suçlunun lehine gidilmesi fikrini soysuzlaşmış bir merhametin ifadesi olarak izah etmektedir.”

Tahir Taner; Müktesep hak ile kaideyi izahta isabet görmemektedir.

Faruk Erem; amme düzenini korumakla görevli ceza hukukunda “müktesep hak kavramının benimsenmesine imkan bulunmadığını açıklamaktadır.”

Yargıtay ceza genel kurulunun 28-2-1938 gün ve 62/92 sayılı kararlarında da “C.M.U.K.’nunda müktesep hak diye bir kaide olmadığını açıklamakla beraber, tatbikatta ceza tayininde hata edilmiş ve bunun suçlu aleyhine düzeltilmesi savcı tarafından kanun yoluna müracaat ile talep edilmiş ise, doğru maddeler tatbik edilmekle beraber evvelce verilen cezadan fazla bir cezanın verilemeyeceği de kabul edilmektedir.

Nitekim; As. Yargıtay içtihatı birleştirme kurulunun 15-2-1950 gün ve 21 esas, 1 karar sayılı ilâmında görev dışında verilen bir hükmün sanık tarafından temyiz edilmiş olması halinde dahi C.M.U.K.’nun 326’ncı maddesiyle kabul edilen müktesep hakkın ihlâl edilmemesi ve evvelki hüküm ile teyin olunan cezadan daha ağır bir cezanın tatbik olunmaması öngörüldüğü gibi,

Yargıtay İçtihatları Birleştirme Kurulunun 8-2-1950 gün ve 21/1 sayılı ilâmında da müktesep hakkın evvelce verilen hüküm ile teyin olunan ceza ihtiva eden bir fıkranın asgari haddine göre ceza tertip edildiği halde bilahare azami haddi ile ve fakat evvelce verilen cezadan daha ağır olmamak üzere ceza verilmesinin müktesep hakkı ihlâl mahiyetinde bulunmadığı kabul edilmektedir.

Yargıtayın müteakip tarihlerdeki tatbikatı da aynı mahiyette olup 4’ncü dairesinin 11-4-1957 tarihli ilâmında “evvelki cezayı aşmamak şartıyla bozmadan sonra taktiri şiddet sebebi kabulü ile cezanın artırılabilmesi” teyid olunmaktadır.

As. Yargıtay ilânlarından ve ezcümle genel kurulun 4-4-1958 gün ve 56/1424-62 ve 14-4-1961 gün ve 368/11 sayılı ve As. Yargıtay Daireler Kurulu’nun 22-1-1963 gün ve Esas 2262, karar 102 sayılı kararlarında da, sanık aleyhine temyize gidilmeyen ahvalde bozulan bir hükmün yeniden yapılan muhakemesinde müktesep hakkın bahis konusu olacağı kabul edilmekte ve fakat bunun ceza miktarı itibariyle mümkün ve kabili olduğu açıklanmaktadır.

Bu duruma göre tatbikatta; Doktrininden ayrılmış olmakla beraber mahkemelerce aleyhe düzeltme yasağının (Müktesep hakkın) neticede verilen ceza bakımından nazara alınması ve sonradan verilen cezanın evvelki cezadan da daha ağır olmamasının sağlanması ile yetinilmesi suretiyle bu hukuki prensibin uygulanması icap edeceği kanaatine varılmaktadır.

Her ne kadar; As. Yargıtay Genel Kurulu’nun 26-11-1946 gün ve 3844-4508 sayılı ve As. Yargıtay 2’nci ceza dairesinin 20-9-1947 gün ve 2429-2720 sayılı ilâmlarında;

Hükmün mahal mahkemesince evvelce gösterilen şiddet sebebinin makbul ve mantıklı olmaması noktasından bozulduğu taktirde bu bozmaya uyulmak sureti ile yeniden tesis olunan hükümde evvelki hükümde zikredilmeyen şiddet sebepleri gösterilerek yine aşağı haddin aşılması ve aynı cezanın verilmesinin müktesep hakkı ihlâl edeceği belirtilmekte ve As. Yargıtay 1’inci Dairesi’nin 26-12-1955 gün esas, 3854, karar 1905 sayılı ilâmında da evvelce verilen ve bozulmuş olan ihraç kararının istinat ettiği sebep dışında mucip sebep dermeyanı ile tekrar ordudan ihracına karar verilmesi kanuna aykırı görülmekte ise de, bu haller bidayet

mahkemesinin gösterdiği sebeplerin As. Yargıtayca makûl ve mantıkî kabul edilmemesine taalluk etmektedir.

Bidayet mahkemesi tarafından hükümde mevcut kabul edilen ve fakat sarih bir şekilde yazılmayan sebeplerin ise vaki bozma üzerine dermeyan edilebileceği ve bu suretle asgari haddten uzaklaşılabilceği gibi fer'i cezaya da hükmedilebileceği düşünölmektedir.

Ayrıca; As. Yargıtay 1'inci Dairesi'nin 9-1-1956 gün ve Esas 55/3434, Karar 108 sayılı ilâmında, artırma sebebi gösterilmeksizin aşığı haddten uzaklaşmış olmasından dolayı hükmün bozulması halinde yeniden bazı sebepler dermeyanı ile aşığı haddin tekrar aşılmasının kanuna aykırı olacağı, kaydedilmekte ise de; yine As. Yargıtay 1'inci Dairesi'nin 17-12-1951 gün ve Esas, 1427, Karar 1452 sayılı ilâmında, "Evvelki hükümde taktiren ve teşdiden" kaydıyla aşığı haddten uzaklaşarak ceza tayinine gidilmiş ve Yargıtayca da hüküm bu cihetten bozulmuş olduğuna göre, bu defa cezanın miktarını tayinde mahkemenin taktirine müessir olmuş noktalar belirtmek suretiyle aynı hükmün tahsisinde bir isabetsizlik yoktur denmektedir.

As. Yargıtay 1'inci Dairesi'nin 9-1-1956 tarihli ilâmının mahkemeleri bağlayıcı nitelikte olmaması ve bilhassa As. Yargıtay'ın ilâmlarında ve bilhassa As. Yargıtay Daireler Kurulu'nun 22-11-1963 gün ve 2262 Karar, 102 sayılı son kararında müktesep hakkın-kazanılmış hakkın ancak ceza miktarı itibarı ile mümkün görülmesi muvacehesinde mahkemece As. Yargıtay 1'inci Dairesi'nin daha eski tarihli olmasına rağmen 17-12-1951 tarihli ilâmındaki görüşe uyulmuştur.

As. mahkemeyi As.C.K.'nun 148/A. maddesinde yazılı asgari haddten uzaklaştırmayı gerektiren sebeplere gelince:

As.C.K.'nun 148/A. maddesi 5 seneye kadar hapis cezasına ihtiva etmekte ve suçun işleniş şekli ve mahiyetiyle neticeleri itibarı ile mahkemeye 7 gün ile 5 sene gibi çok geniş bir taktir hakkı tanınmış bulunmaktadır. Kanunvazı tarafından taktir hakkının bu kadar geniş tutulması suçun hususiyetinden ileri gelmektedir. Sanıkların suçu işledikleri tarihteki Türkiye'deki ortam dikkat nazara alındığında:

Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanan Türk milleti ve onu temsil eden Türk Silahlı Kuvvetleri 27 Mayıs 1960 devrimini başardıktan sonra Türkiye Cumhuriyeti Anayasası hazırlanarak mabul edilmiş ve Anayasa'nın öngördüğü müesseseler de kurulduğundan Türk Silahlı Kuvvetleri asli görevine dönmüştür.

Kansız bir ihtilâli başarmış ve dünya tarihinde eşine ender rastlanan bir olgunluk ve vakar içinde iktidarı millet temsilcilerine devretmiş olan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin her türlü siyasî tesirlerden uzak ve emir ve komuta zincirine bağlı bir kuvvet olarak muhafazasına gayret sarfedildiği bir sırada sanıkların isnat olunan bu suçu işlemeleri, prensiplerini kabul ederek yaymaya çalıştıkları GKO 1 nolu bildiride açıklandığı vechile, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin temsil kadrosunun ehliyetsiz, yetersiz ve komuta kademelerinde bulunanların menfi ve menfaatlerini bir kısım siyasilerin iktidarına bağlamış gösterilmesi, Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde Genç Kemalistler Ordusu adı ile bir teşkilât kurup Silahlı Kuvvetler'in zayıflatılması, Anayasa müesseselerinden başka müstakil bir teşkilât kurulmasının öngörülmesi, kendi düşüncelerinin gerçekleştirilmesi zımında zorlayıcı tedbirlerin alınmasının istemeleri, bu suçun Ordu mensupları arasında işlenmesi ve genel olarak Türk

Silahlı Kuvvetleri'nin o tarihlerde içinde bulunduğu şartlar mahkemece taktiri şiddet sebebi olarak kabul edilmiştir.

Kaldı ki, As.C.K.'nun 148/A maddesinde yazılı cezanın asgari ve âzami hadlerin muvacehesinde 3 ay hapis cezasının işlenen suç ile ceza arasında bulunması lâzım gelen maadalet prensibine de uygun olduğu düşünülmüştür.

Ayrıca, sanıklara isnat olunan bu suçun yukarıda izah edilen işleniş şeklinin Türk Silâhlı Kuvvetlerinin disiplinini ehemmiyetli derecede sarstığına da kanaat getirilmiştir. Zira Türk Silâhlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun 13'üncü maddesinde disiplin "Kanunlara, nizamlar ve âmirlere mutlak bir itaat ve astının ve üst'ünün hukukuna riayet" şeklinde tarif edilmekte ve askerliğin temelini disiplin olduğu açıklanmaktadır.

Halbuki sanıklar benimsedikleri ve yaymaya çalıştıkları "Genç Kemalistler Ordusu" adlı bildiriyle ufak rütbeli subayları üst komuta makamına işgal eden komutanlardan soğutacak ve yüksek rütbeli komutanları menfaatlerine ve mevkilerine düşkün göstermek sureti ile itaat anlayışını yok edecek şekilde faaliyet göstermişler ve bilhassa Genç Kemalistler Ordusu adıyla Silâhlı Kuvvetler içinde bir kuvvet ayrımı yapmak suretiyle bu kuvveti parçalamak yolunu seçmişlerdir.

Bu düşüncede olan subayların ise, Türk Silâhlı Kuvvetleri içinde ve emir ve komuta zincirine bağlı olarak hizmet göreceklere ihtimal verilmemektedir. Bu itibarla sanıklar hakkında mahkemece Ordu'dan ihraç fer'i cezasının hükmedilmesi uygun görülmüştür.

Esasen As.C.K.'nun 32'inci maddesinin (A) fıkrasında, mutlaka ihraç cezasına hükmedecek haller tadat edildikten sonra (B) fıkrasında da, mahkemelere geniş bir taktir hakkı verilmiş ve 1 sene hapis cezasıyla birlikte ihraç cezasına da hükmolunabileceği kabul edilmiştir.

Mahkemece suçun mahiyeti, işlenmesindeki şekil ve ortam ve sanığın durumu dikkat nazara alınarak bu taktir hakkının kullanılabilceği düşünülmektedir.

Em. Kur. Yb. Talat Turhan'ın 22 Şubat ve ondan evvelki tarihlerde Bakanlık Hususî Kalemi'nde görevli bulunmasının yarattığı itimat ve nüfuzdan istifade etmesi ve ayrıca G.K. Ordusu adı ile kurulan gizli teşkilâtın lideri bulunması halleri, As.C.K.'nun 51/A. maddesi delaleti ile aynı kanunun 50'inci maddesine istinaden muayyen ceza da yapılması icap eden artırmanın 1/3 nisbetinde olmasını icap ettirmiştir.

Sanıklara isnat olunan suçun işleniş şekline göre cezalarının ertelenmesi, ilerde cürüm işlemekten çekinmelerine sebep olacağı hakkında mahkemeye kanaat gelmediğinden tecil talepleri kabul olunmamıştır.

NETİCE VE HÜKÜM

1. Sanık Em Kur. Yb. Talat Turhan'ın, (944-8) siyasi maksatla toplanmak ve maksatla şifahi telkinatta bulunmak suçu sabit görüldüğünden hareketine uyan As.C.K.'nun 148/A. maddesi gereğince taktiren ve teşdiden üç ay süre ile hapsine, mezkur suçu madunları ile birlikte işlemiş olması kanuni şiddet sebebi sayılarak As.C.K.'nun 51/A. maddesi delaleti ile, aynı kanunun 50'nci maddesi gereğince cezasının 1/3 nisbetinde artırılması ile neticeten, 4 ay süreyle hapsine, taktiren ve As. C. K.'nun 32/B. maddesi gereğince Ordudan ihracına, 21-4-1963'ten 5-9-1963 tarihine kadar devam eden tutukluluk müddetinin cezasından mahsubuna ve tecil isteminin taktiren reddine,

2. Sanık Em. Mu. Üstğm. Halil Hatipoğlu'nun, (958-21) sabit görülen suçundan dolayı, hareketine uyan As.C.K.'nun 148/A. maddesi gereğince taktiren ve teşdiden üç ay süre ile hapsine, taktiren As.C.K.'nun 32/B. maddesi gereğince Ordudan ihracına, tecil talebinin reddine ve 19-4-1963 tarihinden 5-9-1963 tarihine kadar geçen tutukluluk müddetinin cezasından mahsubuna,

3. Sanık J. Üstğm. Sedat Özbek'in, (954-30) sabit görülen suçundan dolayı, hareketine uyan As.C.K.'nun 148/A. maddesi gereğince taktiren ve teşdiden üç ay süre ile hapsine, taktiren As.C.K.'nun 32/B. maddesi gereğince Ordudan ihracına, tecil talebinin reddine ve 17-4-1963 tarihinden 5-9-1963 tarihine kadar geçen tutukluluk müddetinin cezasından mahsubuna,

4. Hv. Prs. Üstğm. Güngör Türkeli'nin, (959-87) sabit görülen suçundan dolayı, hareketine uyan As.C.K.'nun 148/A. maddesi gereğince taktiren ve teşdiden üç ay süre ile hapsine, taktiren As.C.K.'nun 32/B. maddesi gereğince Ordudan ihracına, tecil talebinin reddine ve 19-4-1963 tarihinden 5-9-1963 tarihine kadar geçen tutukluluk müddetinin cezasından mahsubuna,

5. Sanık Hv. Prs. Üstğm. Tahir Doğan'ın, (957-330) sabit görülen suçundan dolayı, hareketine uyan As.C.K.'nun 148/A. maddesi gereğince taktiren ve teşdiden üç ay süre ile hapsine, taktiren As.C.K.'nun 32/B. maddesi gereğince Ordudan ihracına, tecil talebinin reddine ve 8-5-1963 tarihinden 5-9-1963 tarihine kadar geçen tutukluluk müddetinin cezasından mahsubuna,

Oy birliği ile sırası ile Yargıtay yolu açık olmak üzere 3-8-1965 Salı günü karar verilip Askeri Savcı ve Tutanak Kâtibi hazır oldukları halde, sanıklardan Halil Hatipoğlu ve Güngör Türkeli'nin ve sanıklar müdafii Avukat Teoman Evren ile Avukat Yekta Güngör Özden'in huzurlarında, sanıklardan, Talat Turhan, Sedat Özbek ve Tahir Doğan'ın gıyaplarında açıkça tefhim kılındı, kanun yolu ve süresi anlatıldı. 3.8.1965

Başkan	D. Hakimi	Üye
YEKTA ARDOR	Hâkim Yb.	Hâkim Kd. Bnb.
Mu. Kd. Alb.	ASIM ÜLGENER	BAKİ ÖNAL
(931-2)	(946-B-3)	(946-Mu-22)

Tevkifimle ilgili olaylara ait notlar

Tevkifimle ilgili olaylara ait notlar - I

1. 19 Nisan 1963 günü Ankara'dan gönderilen heyet 20 Nisan 1963 günü benim, Ulş. Bnb. Ferhan Yırtlaz'ın ve Mu. Ütğm. Halil Hatipoğlu'nun evinde arama yapıyor. Bu arama esnasında dosyanın tetkikinden anlaşılacağı üzere suç mahiyetiyle ilgili olmayan birkaç döküman buluyorlar ve alıyorlar.

a. Benim evden:

(1) İrfan Solmazer'den gelmiş bir kartpostal:

Tarihi: 19 Mart 1963

Yazıldığı yer: Bern

Meali: Vesile oldu yad ettik. Mutluluğunu diledik, gözlerini öperim.

(2) 22 Şubat'tan sonra Kur. Alb. Abdurrahman Ergeç'e yazmış olduğum bir mektup.

Tarihi: Mart 1963

Meali: Lahika-A'da

b. Ulş. Bnb. Ferhan Yırtlaz'ın evinden:

Birşey alınmadı.

c. Mu. Ütğm. Halil Hatipoğlu'nun eşyaları arasında:

(1) Ankara'daki arkadaşlarımla isimlerine muhtevi kenarlarında işaret ve adresleri yazılı bir liste

(2) Adres defteri

2. Bunların alınmasını müteakip gelen heyet Gn.Kur.'a bir mesaj göndererek suçun subuta erdiğini bildiriyor. (Bu mesaj temin edilmemiştir.)

3. Bunun üzerine Gnkur. 2'nci Başkanı Korg. Memduh Tağmaç 19 Nisan 1963 günü öğleden sonra İzmir Üs Komutanı Tüma. Ferit Denizmen'e telefon ederek İzmir As. Hst. de yatmakta olan benim ve Ulş. Bnb. Ferhan Yırtlaz'ın tevkifini istiyor. Bu talep kabul ediliyor ve Amiral emir vermek üzere As. Hst. Baş Hekimi Tbb. Alb. Zeki Ural'ı yanına çağırıyor ve aldığı emri iletiyor.

Hst. Baş Hekimi tevkif kararı olmaksızın tevkif yapamayacağını beyan etmesi üzerine Amiral, Gn.Kur. 2'nci Başkanı ile telefonla görüşüyor. Bunun üzerine Gnkur.'dan bir mesaj gönderiliyor.

3. 19 Nisan 1963 günü saat: 16.00 raddelerinde Hastahane de Ulş. Bnb. Ferhan Yırtlaz'la yatıyorken Tbb. Alb. Zeki Ural odaya girdi ve emir aldığını bizi tevkif edeceğini söyledi.

Tevkif emrini görüp tebellüğ ettikten sonra gereğini yapmalarını talep ettik ve bu talep üzerine mevzubahis (mesajı) okudum.

4. Bu mesaj bir tevkif emrinden ziyade tamamen hissi ve intikamcı bir kalemden çıkma bir yazı idi.

Ezcümle: “Ayrı odalara konulmamız, nöbetçi dikilmesi, telefon muhaberatımızın kesilmesi, mektuplarımıza sansür konulması” gibi hususları ihtiva ediyor ve Gn. Kur. 2’nci Bşk. Korg. Memduh Tağmaç’ın imzasını taşıyordu.

5. Adli amir Gnkur. Bşk.’dır. Adli amir olmayan Gnkur. 2nci Başkanı’nın tevkif emri vermesi “Makam ve memuriyet nüfuzunu kötüye” kullanmanın müşahhas bir örneğidir.

6. Bu emir yetkisi olmayan bir şahıs tarafından verilmiş olduğundan aynı zamanda Anayasa’nın 125’nci maddesinde belirtilen “Kanunsuz emir” vasfını da taşımaktadır.

7. Tevkifimden 48 saat sonra 21 Nisan 1963 günü saat 17’de Hv. Hakim Bnb. Zeki Güngör hastahaneye gelerek Türk Ceza Kanunu 141 ve 142’nci maddelerine göre tevkif edildiğimi bildirdi. Adli Amir olan Gn. Kur. Bşk.’nın imzasını taşıyan tevkif emrini gösterdi. Bu emir 19 Nisan 1963 tarihini taşıyordu.

8. Bu duruma göre de 19 Nisan 1963’te verilen tevkif emrinin gayri kanûni olduğu meydana çıkmaktadır.

9. 19 Nisan’da Gn. Kur. 2’nci Başkanı’nın emriyle tevkif edilmediğimi kabul ettiğim takdirde Anayasa’nın 30’ncu maddesine göre hakimim 24 saat gayri kanûni olarak gasp edildiğini kabul etmek icap ve iktiza eder ki, bunun da bir sorumlusu olması lâzımdır.

10. T. C. Ankara Sıkı Yönetim Komutanlığı 1 No.’lu Adli Amirliği esas No: 963-10 sayı ve 6-9-1963 tarihli iddianamesinde (21-4-1963 tarihinden beri mevkuf) kaydı mevcuttur. Bu tarihin kabulü halindeyse Adli Amir olmayan bir şahsın emriyle hürriyetinin 48 saat tahdit edildiği tebellür eder.

NOT: I. Gn. Kur. 2’nci Başkanı’nın verdiği emirden suret temini mümkün olmamıştır. Bu emri okudum. Aslını veya Hastane evrak kayıt defterinde kaydının bulunması gerekir.

II. Yukarıda arzettiğim hususları K.K. 2 No. lu Siyasi Mahkemesi Hakimi Yzb. Turhan Akınalp’a 21 Haziran 1963 günü verdiğim ifade ile zapta da geçirtmiş bulunuyorum.

Tevkifimle ilgili olaylara ait notlar - II

1. 16 Nisan 1963 günü Fistülden ameliyat oldum. Bilahâre 22 Nisan 1963 günü Ameliyat yapan Doktor Yb. Rebi Gencer beş gün sonra Ankara’ya Hastahane’ye naklimin mümkün olduğuna dair rapor verdi.

2. Bu rapora rağmen ve bu hususu sırasıyla muhafız Dz. Yb Selçuk Orkun’a, Top. Alb. Murtaza Vodinalı’ya, Kur. Alb. Orhan Çokdeğer’e, Hak. Bnb. Zeki Güngör’e bildirdiğim halde durumum nazarı itibare alınmadı.

3. Tabip raporunu nazarı itibare alamayan ilgililerin davranışı aldıkları bir emir veya talimatın icabı idi. Böylece doğrudan doğruya sıhhatime kasedilmiş oluyordu.

Gerekli pansuman, bakım ve hastahane tedavisinden mahrum bırakılmam hastalığımın nüksetmesine intaç etti.

4. Bu hususları K.K. 2 No.’lu Siyasi Mahkemesi Hakimi Yzb. Turhan Akınalp’a 21 Haziran 1963 günü verdiğim ifadeyle zapta geçirttim.

5. Sıhhat ve hayatıma matuf bu davranışı açıklamamın, en azından bir ihbar telâkki edilerek gönderilecek bir tabip tarafından muayene edilmem ve iddiamın tespiti gerekirken bu da yapılmamıştır.

6. Tabip raporunu hiçe sayarak keyfi davranışları ile sıhhatime kast eden ilgililerin kanun karşısında sorumlu olması gerekir.

(Bu raporun Hastahanedede olması gerekir. Hadise, İzmir As. Hst. Baş Tbb.'i Tbb. Alb. Zeki Ural ve Tbb. Alb. Rebiî Gençer, Baş Hemşire Mesude Arda, Hemşire Ayhan Altın tarafından bilinmektedir.)

Tevkifimle ilgili olaylara ait notlar - III

1. Lahika-1'de görüldüğü gibi (Olay 12) 1 Mayıs 1963 günü Merkez K. Nö. Amr. P. Yb. Zeki Tunca tarafından aç bırakıldım.

2. Mrk. K. Orhan Çokdeğer'in emrine rağmen (Bu emre Em. Sb. Top. Bnb. Kamil Marmaralı da muttâlidir.) Yemek almama müsaade etmeyen Yb. Zeki Tunca mevkuf bulunduğuma göre istikakım olan er yemeği temin etmesi gerekirdi. Öğle yemeğinin zamanının geçmiş olduğunu kabul etsek dahi akşamda er yemeği verdirmemiştir.

3. Dolayısıyla bu Yb. T. Ceza Kanunu'nun 186'ncı maddesine şahsımda ihlâl ederek hakkımda keyfi muamele yapmakta bir be'is görmemiştir.

4. 27 Nisan 1963 günü İzmir As. Hst. 'den verilen rapora göre Hst.'ye nakledilecektim. Merkez Komutanlığı'na konuldum. Mevkuf olduğuma göre İaşe ilmuhaberimin buraya gönderilmesi ve er kazanına ithal edilmem gerekirdi. Durum tetkik edildiğinde aç bırakıldığım güne kadar (1 Nisan 1963) böyle bir işlem yapılmadığı görülecektir.

5. 1 Mayıs'tan sonra istikâkım olan er yemeği getirildi. Bunun da yoklamaya alınarak mı, yoksa idareten mi verilmiş olduğunu bilmiyorum.

Tevkifimle ilgili olaylara ait notlar - IV

1. Eşim kendisinin müraacatı neticesi ilk defa 2 Mayıs 1963 günü ziyaretime geldi. Araya giren 4/7 Mayıs 1963 Kurban Bayramı da dahil olmak üzere 10 Mayıs'a kadar geçen 8 gün içinde ziyaretime müsaade edilmedi.

2. 10 Mayıs 1963 günü Hak. Bnb. Zeki Güngör nezaretinde ziyaretime geldi. Hakim bir subay nezaretinde gün aşırı eşimin beni ziyaret edebileceğini beyan etti.

3. Bu beyana rağmen 13 Mayıs 1963 günü eşimin beni ziyaret etmesine müsaade edilmedi.

4. Eşimin ziyaretinin düzenlenmesini isteyen bir dilekçeyi 13 Mayıs 1963 tarihinde verdim. Bu dilekçeye Gnkur. tarafından müsbet cevap verildi. Eşimle haftada iki kez görüşebileceğim bildirildi ve 16 Mayıs'ta tekrar eşimle görüştüm. Bu duruma göre 2-10 Mayıs 10-16 Mayıs arasında ziyaretime mani olan şahıslar bana keyfi ve gayrikanuni muamele yapmakta bir be'is görmemiş oldukları meydandadır. Bunların tespiti ile sorumluları hakkında tahkikat yapılması icap ve iktiza eder kanaatinde bulunuyorum.

Tevkifimle ilgili olaylara ait notlar - V

1. Gazete okuma ve almamıza ve radyo dinlememize mani olunuyordu. Askeri Cezaevi ve Tutukevleri talimatlarında böyle bir takyidat bulunmuyordu.

2. Bu sebeple durumun düzeltilmesi için Cezaevi Md.'üne müteaddit şifahi müracaatlar yaptım. Her seferinde çeşitli mazeretlerle atlatıldım.

3. Bunun üzerine bir dilekçe yazdım (Ek-14) Bu dilekçe ile aynı zamanda hapishane Md.'üne şikayet ettiğim için Hapishane Hizmet Kt. K.'lığı P. Bnb. Necdet Erzeren'e vererek kanunu hak olarak Cezaevi Md.'üne atlamasını istedim. Bu normal talep kabul edildi ve dilekçem Örfi İdare K.'lığına gönderildi.

4. Bu dilekçe ile Vak'a, misâl, vesika, şahit ve emsal göstererek kanuna ve nizama uymayan keyfi davranışları şikayet ediyordum. Maalesef sonunda öğrendiğime göre bu dilekçeyi Örfi İdare K. lığına gönderdiği için P. Bnb. Necdet Erzeren muahaze edilmiş iş bununla da kalmadı. Ankara'ya tayin olalı bir sene olmadığı halde meskur Sb.'ın Amasya'ya tayin edildiğini bilahare öğrenerek çok müteessir oldum.

5. Bu duruma göre bir şikayet ve vazifesini yapan bir subay var. Şikayet sahibi olan benim dilekçem hiçbir mevki muameleye koyulmadan ve hiçbir takibat yapılmadan (EK-14 A) cevap ile cevaplandırıldı. Dilekçemi gönderen subay tayin edildi.

6. Şu hale göre müracaatım nazarı itibare alınmamış ve gene ilgililer keyfi ve hissi davranışlara devam etmişlerdir. Bu hadisede de kanun karşısında sorumluların bulunması gerekir.

Tevkifimle ilgili olaylara ait notlar - VI

1. 29 Mayıs 1963 tarihinde babama ve avukatıma yazmış olduğum mektup 6 gün tutulduktan sonra gönderilmemiş olduğunu öğrendim. Ve mektubu ele geçirdim. Bundan önce de adresime gelen bir telgraf 21 gün alıkonulduktan sonra bana verilmişti. (EK-11)

2. Bu haberleşme hürriyetinin kısıtlanması ve kanun karşısında bir suç idi. Bir dilekçe vererek (EK-16) sorumlular hakkında gerekli kanuni muamelelerin yapılmasını talep ettim.

3. Fakat maalesef yapılan kanunsuz davranışlar verilen cevapta (EK-16 A) kabul edildiği halde sorumluları hakkında hiçbir işlem yapılmamıştır.

4. İlgililer, Hapishane idaresinin her türlü kanunsuz davranışını himaye eden bir tavır almışlardır. Kanun, yönetmelik nazarı itibare alınmaksızın yapılan kanunsuz muameleler taktir ve teşvik görüyordu. Bu konuda da hak ve hakikatin tecellisini insanlık haysiyetinin bir vecibesi kabut ettiğimden arzulamaktayım.

Tevkifimle ilgili olaylara ait notlar - VII

1. As. Ceza Mahkeme Usulü Kanunu'nun 106'ncı maddesi 2'inci fıkrası gereğince mevkufiyet hali:

a. EK-12 ile üç hafta

b. EK-19 ile üç hafta

c. EK-20 ile 2 ay uzatıldı.

2. Filvaki A.C.M.U.Kanunu 106-2 not fıkrası mevkufiyet halinin üç hafta ile iki aylık mehiller halinde uzatılması amirdir.

Akıl ve mantığın bir icabı olarak bu mehilin bidayete uzun bilâhare kısa olması gerekir. Halbuki bizim vak'ada bu tersine olmuştur.

3. Bu mehir süresinin hitamında yeni bir kararla haberdar edilmek usul ve tatbikat icabı olduğu ve bundan önce (EK-12) ve (EK-19) ile bu yapıldığı halde (EK-20) uzatma kararında bir aylık gecikme olmuştur.

4. Şöyle ki EK-19 uzatma kararında Yeni Başkan tetkik tarihi: 1 Temmuz 1963 olarak gösterilmiştir. Buna göre bu tarihten bir kaç gün sonra bir karar beklemek de bizim tabii hakkımızdır. Usul ve teamülde takdir buyrulur. Halbuki tam bir ay 30 Temmuz 1963'e kadar bir karar gelmedi. Bu süre içinde biz intizar halinde bırakıldık.

5. Bir ay sonra gelen karar (EK-20) 2 aylık idi. Hem bir aylık gecikmeyi içine alıyor ve hem de ilerideki bir ayı ihtiva ediyordu.

6. Kanaatimce bu davranış hissi ve keyfidir.

Genelkurmay Mahkemesi'ne ilk ifadeler

İlk ifade (Özet)

İfadeyi alan: Gn.Kur. Mah. Hakimlerinden Hv. Hak. Bnb. Zeki Güngör

İfadeyi veren: Kur. Yb. Talat Turhan

İfadeyi aldığı yer: İzmir As. Hst. Baş Hemşire Odası

İfadenin alındığı tarih: 21 Nisan 1963 Pazar Saat: 17.00

S. Genç Kemalistler Ordusu isimli bir beyanname ve teşkilatın dağıtımı ve idaresi ile ilginiz nedir?

C. Hiçbir beyannamenin dağıtımı ve hiçbir teşkilatla ilgili değilim.

S. J. Ütgm. Sedat Vardar'ı tanıyor musunuz?

C. Evet. Jandarmanın Kuruluş Yıldönümü münasebetiyle Emirdağ'da tertiplenen bir toplantıya gitmiştim. Orada tanıdım.

S. Mu. Ütgm. Halil Hatipoğlu ile münasebetiniz nedir?

C. Aynı garnizonda bulunan iki subayız. Kendisinin bana karşı büyük bir sevgi ve sempatisi vardır.

S. Başka bir diyeceğiniz var mı?

C. Hayır.

Talat Turhan Kur. Yb

İkinci ifade (Özet)

İfadeyi alan: Gn. Kur. Mah. Hakimlerinden Hv. Hk. Bnb. Z. Güngör, Hk. Yzb. Cemal Korkmaz

İfadeyi veren: Kur. Yb. Talat Turhan.

İfadenin Alındığı Yer: Gn.Kur. As. Mahkeme Salonu

İfadenin Alındığı Tarih: 30 Nisan 1963 Salı Saat: 09.15-11.45

(Soruların soru sırasına uygun olmaması muhtemeldir.)

S. Kadri Kaplan, Hüsamettin Özmen, Turgut Ulusoy, Mustafa Ok, Turgut Tümay, Şevket Özkoçak, Şevki Tuzkaya, Durmuş Basmacı, İsmet Şahin, Sedat Özbek, Halil Hatipoğlu, Erol Güngören, Neş'e Sekendiz, Özgür..... nereden tanıyorsunuz? (Ütgm. Halil Hatipoğlu üzerinde bir liste bulunmuştu. Yukarıdaki zevatın bir kısmı o listede yazılıydı. İsimlerin hizalarında ise çeşitli işaretler vardı. (+) (++) (+++) (++++) gibi.

C. Kadri Kaplan: 1948'de 9 ay beraber kurs gördük. Ondan sonra da çeşitli yerlerde beraber bulunduk.

Hüsamettin Özmen: Sınıf arkadaşımıdır. Hanımı Afyon'ludur. Ara sıra oraya gelir görüşürüz.

Turgut Ulusoy: Samimi arkadaşımıdır.

Mustafa Ok: Sınıf arkadaşımıdır.

Turgut Tümay: Yedek subaylığını Tk. K. olarak emrimde yaptı. Arkadaşımıdır.

Şevket Özkoçak: Akademiden sınıf arkadaşımıdır.

Fevzi Tuzkaya: Kore'de beraber bulunduk.

Durmuş Basmacı: Afyon'dan tanışıyoruz.

İsmet Şahin: 1960-Ekim ayında Ankara Orduevi'nde beraber kaldık.

Sedat Özbek: Jandarmanın Kuruluş Yıldönümü münasebetiyle Emirdağ'da yapılacak bir toplantıya davet edilmişim. Komutandan izin alarak; Kur. Alb. H. Erdoğan ve eşi, ben ve eşim, Uş. Bnb. F. Yırtlaz ve eşi Hak. Yzd. S. Akın, Mu. Ütgm. H. Hatipoğlu gittik. Orada hazırlanan bir masada topluca yemek yedik. Bilahare gösterilen bir masada (Salonda) topluca oturduk. Sedat Özbek'i bu zaman tanıdım.

Daha önce de Hak. Yzb. S. Akın'ın yanında gördüğümünden şahsen tanıyorum.

Halil Hatipoğlu: Ankara'da Vekalet'te iken Kur. Alb. Kenan Coygun getirerek tanıştırdı. Ondan sonra bir kaç defa görüştüm. Bilahare 22 Şubat'tan sonra O da benim gibi Afyon'a tayin edilmişti. Kendisini iyi bir subay olması için teşvik ettim. Beni sever. Büyük bir hürmeti vardır.

Erol Güngör: 22 Şubat'tan sonra Afyon'a atanmışım. Orada tanıdım.

Neş'e Sekendiz: Sınıf arkadaşımıdır.

Özgür:.... : Tanımıyorum.

S. Uş. Bnb. Ferhan Yırtlaz ile münasebetiniz?

C. Afyon'da ailecek tanıştık ve anlaştık. Kendisi mesaimi ve karakterimi takdir eden bir arkadaşımıdır. S. H. Hatipoğlu'nda bulunan listeyi Ankara'ya giderken siz vermişsiniz?

C. Listede yazılı olanlar arkadaşımıdır. Ankara'ya giderken verdiğimi hatırlamıyorum. Daha önce vermiş olabilirim. (Ramazan Bayramı'nda İstanbul'da vazifeli idim. Arkadaşlarıma bayram tebriği yazmasını rica etmişim. O zaman vermiş olabilirim.) (Hatipoğlu'nun Ankara'ya geliş tarihi muhtemelen 13 Mart 1963)

S. Hv. P. Ütgm. Güngör Türkeli'ni ne zaman tanıdınız? 31 Mart 1963 tarihinde evinize geliş sebebi? Ne konuştunuz?

C. Afyon'da bir nişanda tanıdım. Ziyaretime gelmişti. Misafir ettim. Ne konuştuğumuzu hatırlamıyorum. Ben muhiti geniş bir insanım. Birçok insanlarla daima görüşür konuşurum.

S. Hv. P. Ütgm. Güngör Türkeli evde iken J. Ütgm. Sedat Özbek ile Ord. Tgm. Erol Güngören eve geldiler mi?

C. Hatırlamıyorum.

S. 16 Mart 1963 günü Ankara'ya gideceğinizi Hatipoğlu'na söylemiş miydiniz?

C. Evet.

S. Ankara'ya gideceğinizi komutana neden haber vermediniz?

C. Komutan Ankara'ya gitmememi bir kaç hadise ile ihsas etmişti. Bu sebeple kendisine Sandıklı'ya gideceğimi söyledim.

S. Komutanın bu ihsasına rağmen Ankara'ya geliş sebebiniz?

C. Turgut Ulusoy eski arkadaşımdır. Hem kendisinin hasta olduğunu duymuştum hem de babası öldüğü için taziyesi vardı. 16 Mart 1963 günü saat 19.00 raddelerinde içeri girdiğimde tanımadığım üç-dört kişi vardı. Bunları görünce memnuniyetsizlik ifade eden bir de söz sarfettim.

S. Turgut Ulusoy'un evinde ne konuştunuz?

C. Celal Bayar'ın tahliyesiyle ilgili olayları konuştuk. Gnkur. Bşk'nının tahmininden de bana bahsetmişti.

S. İçeride bulunanları tanıyor muydunuz?

C. Hayır. Genç insanlardı. Hatipoğlu'nun tanınması gerekir.

S. 31 Mart 1963 günü J. Ütgm. Sedat Vardar ile ne konuştunuz?

(Muhtemelen tarih veya üçüncü ifade esnasında 31 Mart olduğu anlaşıldı.)

C. O gün evde yalnız oturuyordum. Hak. Yzb. Selçuk Akın ile J. Ütgm. Sedat Vardar evin önünden geçiyorlardı. Kendilerini çağırdım. Evde bir müddet oturduk. Ne konuştuğumuzu hatırlamıyorum.

S. 31 Mart 1963 günü (veya) Uş. Bnb. Ferhan Yırtlaz'ın evinde bir toplantı yapmışsınız?

C. Hv. P. Ütgm. Tahir Doğan'ın annesi öldüğünü ve bu haberi benim kendisine bildirmemi talep ettiler. Gittim, münasip tarzda haber verdim. İçeride Mu. Ütgm. H. Hatipoğlu, Hv. P. Ütgm. Tahir Doğan ve Ord. Tgm. Erol Güngören'in bulunduğunu hatırlıyorum.

S. J. Ütgm. Serdar Vardar orada mıydı?

C. Hatırlamıyorum.

S. İçeriden dörde katlanmış bir beyanname getirilmiş. Dörde katlanmış olarak kendisine verilmiş. Polatlı'ya götürülmesi kendisinden istenmiş.

C. Böyle birşeyden haberim yok?

S. İrfan Solmazer'den gelen kartp ostalın manası? (Kart eşyalarımın ve evimin arandığında bulunmuştu.) Hatırimda kaldığına göre şunlar yazılıydı. "Vesile oldu. Yad ettik. Mutluluğunu diledik, gözlerini öperim." Bern 19 Mart 1963?

c. Solmazer'i Erkân şubesinde iken (1958) tayin işi için bir defa görmüştüm. 22 Şubat'tan sonra Afyon'a gidince "Bayram Tebriki" aldım ve cevap verdim. Kart, Bern'den geliyor. Orada samimi arkadaşım Dünder Taşer, 27 Mayıs'ta İskenderun'daki faaliyetlerimi yakinen bilir. Bu sebeple Solmazer'le benden bahsedebilirler.

S. Ankara'ya giderken J. Ütgm. Sedat Özbek'i aradınız mı?

C. Hayır.

S. Genç Kemalistler Ordusu isimli beyanname ile ilginiz?

C. Böyle bir beyanname ile ilgili değilim.

Talat Turhan Kur. Yb.

Üçüncü ifade (Aslına çok yakındır.)

İfadeyi alan: Hv. Hak. Bnb. Zeki Güngör

İfadeyi veren: Yb. Talat Turhan

İfadenin alındığı yer: Gn. Kur. As. Mah. Salonu.

İfadenin Alındığı Tarih: 20 Mayıs 1963 Saat:10. 45-11. 45

S. 31 Mart 1963 Pazar günü evinize J. Ütgm. Sedat Vardar ve Hak. Yzb. Selçuk Akın geldikleri zaman içeride birisi varmış, O kimdi?

C. İçeride kim olduğunu katiyen hatırlamıyorum. Eğer arkadaşlarım içinde şahsı tanıyan birisi ismini söylerse ne maksatla geldiğini izah ederim.

S. Hv. P. Ütgm. Tahir Doğan annesinin vefatı üzerine giderken Hv. Pilot. Bnb. Ethem Ergüder'e pusula verdiniz mi? Kimleri görmesini ve konuşmasını istediniz?

C. Hv. P. Ütgm. Tahir Doğan annesinin vefatı üzerine izin aldı. Adana'ya gideceği zaman bana uğradı ve bir diyeceğim olup olmayacağını sordu? Ben de madem ki Adana'ya gidiyorsun eğer oraya uğrarsan Dört Yol'da Top. Pilot. Bnb. Ethem Ergüder ve Top. Yb. Suat Çöteli'ye selamlarımı söyle dedim. Ethem Ergüder'e gözlerinden öperim diye bir de pusula yazdım. Ethem Ergüder Askeri Lise'de Harbiye'den arkadaşımıdır. Suat Çöteli hemşerimdir. Aynı zamanda benim gibi uçaksavar sınıfındandır. Her zaman kendisini çalışkanlığı ve zekasıyla takdir ettiğim bir arkadaşımıdır.

S. Hv. P. Ütgm. Tahir Doğan'ın Ethem Ergüder'e gitmesini Top. Yb. Suat Çöteli ile Kur. Yb. Fuat Yılmaz'ın 22 Şubat tutanaklarını görmesini istediniz mi?

C. Böyle birşey istemedim. Çünkü Ethem Ergüder'in 22 Şubat'la yakından uzaktan alakası yoktur. Suat Çöteli'nin ise 22 Şubat'tan sonra Dört Yol'a tayin edildiğini sizden duyuyorum. Eğer böyle bir niyetim olsaydı 22 Şubat tarihinden sonra İskenderun'a gider Dil Okulu'nda beraber bulduğumuz Kur. Yb. Fuat Yılmaz'a mektup yazar ondan malumat isterdim Bu itibarla Tahir Doğan'a yukarıda söylediğim gibi Yb. Suat Çöteli ve Yb. Fuat Yılmaz'ın 22 Şubat "tutumlarını" Ethem'in öğrenmesini söylemedim. Aynı zamanda Ethem'e

söyle kendisini çok özledim. Muhakkak seni uçakla alıp Afyon'a getirsin diye de bir şey söylemedim.

Esasen Doğan'a ve Kur. Yb. Fuat Yılmaz'ı git gör demedim. Bnb. Ethem Ergüder ile Yb. Suat Çöteli ile muhaberatımız olmamıştır. Yalnız Kur. Yb. Fuat Yılmaz'da benim gibi 22 Şubat'ı müteakip Dil Okulu'ndaki kursu tamamlamadan tayin edilmişlerdir. 6 Mart 1962 tarihinde uğradığım haksızlığın telâfisi için bir dilekçeyle müracaatta bulundum. Bir de Fuat Yılmaz'a gönderdim. Eğer bir hak kazanırsan bana gücenmeyin (Gönül bağlamayın) isterseniz siz de müracaat edin dedim.

Üç ay kadar önce de Fuat Yılmaz'dan bir mektup aldım. Ankara'da vazifeli olduğunu, Dil Okulu'na devam mevzuunun Gnkur. Bşk.'lığınca müspet cevaplandırıldığını K.K.K.'lığınca tevsire tabi tutulduğunu ve bu tevsirin aleyhte tecelli edeceğini, müspet neticelenmesi için çalıştığını yazıyordu. Bunun dışında hiçbir suretle muhaberatımız olmamıştır.

S. Başka bir diyeceğiniz var mı?

C. Hayır.

Talat Turhan Kur. Yb.

Bilirkişi raporu

Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Ask. Mahk. Başkanlığına

Özü: Bilirkişi raporudur.

Bilirkişiler: Prof. Dr. Yavuz Abadan, Prof. Dr. İlhan Arsel, Doç. Dr. Feyyaz Gölcüklü

1. Bilirkişiye verilen ödev

Yüksek Mahkeme'nin bizlere bilirkişi olarak tevcih buyurduğu sorunun sanık Kur. Yb. Tâlat Turhan ve 8 arkadaşı tarafından kaleme alınıp dağıtıldığı iddia olunan, dava dosyasında mevcut yazının: mündecerat itibari ile suç işlemeyi telkin ve teşvik eder, mahiyette bulunup bulunmadığının tespitinden ibaret olduğu görüldü.

2. İncelemede takip edilen yol

Adı geçen yazı her ibare ve cümlesi üzerinde münferiden durulmak: ayrıca yazının dağıtıldığı tahmin olunan günlerdeki memleket iç durum ve halk hissiyatı, dosyadan edinilen diğer bilgiler de göz önünde tutularak, kül halinde incelenmek sureti ile tetkike tabi tutulmuştur.

3. İncelenen yazı

a) "GKO 1 Nolu bildirisı" ibaresi ile başlayan ve 52 (elli iki) paragraftan ibaret bulunan yazı çoğunluğu itibari ile geçmiş ve hal üzerinde verilmiş çeşitli kıymet hükümlerini ihtiva eder bulunmuştur.

Ez cümle;

3,4 ve 5'inci paragraflarda Osmanlı İmparatorluğu söz konusu edilmekte;

6'ncı paragrafta Kemâlizm prensipleri muvacehesinde bugünkü durum değerlendirildikten sonra;

7'inci paragrafta antikemalist bir hareketin varlığı belirtilmektedir.

8'inci paragrafta Atatürk idaresi zamanındaki kalkınma bahis konusu edilmekte;

9, 10 ve 11'inci paragraflarda İkinci Dünya Harbi sonrası idare, DP devri, bu devrin iktisadi politikası ve siyasi tutumu konusunda kıymet hükümleri verilmektedir.

12, 13 ve 14'üncü paragraflar 27 Mayıs hareketinin özelliği ve tutumuna;

15, 16 ve 17'inci paragraflarda siyasi teşekküllerin 27 Mayıs sonrası davranışlarına ve teşri meclisin kuruluşuna tahsis edilmiş bulunmaktadır.

18 ilâ 29'uncu paragraflarda sivil idarenin iş başına gelmesi Silâhlı Kuvvetler ve halk münasebetleri ele alınmış, Silâhlı Kuvvetler'in halk gözünde küçük düşürülmek istendiği inancı izhar edilmiştir.

30, 31 ve 32'inci paragraflarda siyasi partilerin yanlış tutumu neticesi halkın nasıl gruplaştığı ve grupların nasıl birbirine düşman kesildiği bir kanaat olarak bildirilmiştir. Ve bu halin tehlikesi üzerinde durulmuştur.

Nitekim 32'inci paragrafta aynen "Bu faaliyetlerle de (birbirine düşman grupların ve Ordu'nun halk gözünde kötülenmesi) yetinmeyen ve temelli senatörleri Silâhlı Kuvvetler

temsilcisi gibi gören ve kabul eden siyasi teşkilâtlar çeşitli faktörlerin tesiri altında daima bir ihtilâl korkusu içinde yaşamaktadırlar. Bu sebepten karşı tedbir olarak gizli sivil teşkilâtlar kurmak ve ordu içinde taraftar elde etmek çaba ve gayretine düşmüşlerdir.” denmektedir. Müteakip paragrafta (33) KMO , MDO gibi... .. millet hayrına yukarıda söz konusu edilen paragraflardan çıkan genel mananın “memleket halinden şikayet olduğu” ise subjektif kanaat ve inançlardan, şahsi kıymet hükümlerinden ileri geçmediği ve bir suçla ilgili bulunmadığı gibi suç işlemeyi teşvik eder bir anlam da taşımadığı mütalaa olunmuştur.

b) İncelemeye konu olan yazıda açıkça “Teşkilât” tan bahs olunmaktadır. Şöyle ki:

2’nci paragrafta “(...)teşkilât kısmında görev ve fonksiyonu izah edilen bir teşkilât kurulmuştur(...)” dendiikten sonra hemen altında “Teşkilâtın Gereğesi”nden 36’ncı paragrafi takiben “Teşkilât”tan 38 ve sonraki paragraflarda (39 ve 40) müteaddid vesilelerle ve muhtelif anlamlarda aynı “Teşkilât”tan söz açılmaktadır.

Bununla beraber inceleme konusu yazının tüm anlamı ve “Teşkilât” kelimesini tavsif eden ibareler muvacehesinde bu teşkilatın Türk Ceza Kanunu’nun ilgili maddelerinde sözü edilen “suç işlemek için bir kaç kişi arasında gizlice ittifak” cinsinden olmadığı neticesine varılmıştır.

Şöyle ki: 2’nci paragraftaki “(...) Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde bulunan idealist Kemalist subayların önderliği ile millet ve memleketi kendi tehlikeli kaderi ile başı boş bırakmamak için bütün memleket aydınlarını kapsayan Genç Kemalistler Ordusu adı altında bir teşkilât kurulmuştu.” ibaresi gizli bir ittifaktan ziyade bir “Çağrı” namını taşıy mahiyette bulunmuştur. Mücerret memleket aydınlarını kapsayan müşahhasbir ittifakın mevcudiyeti mümkün görülmemiştir.

Keza 40’inci paragrafta “Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarının sınıf ve rütbe farkı olmaksızın GKO’nun tabii üyesi kabûl edilmesi” hususu da belirli şahıslar arasında ittifak mefhumuyla bağdaşmaz görünmüştür.

46, 47 ve 49. paragraflarda gizli bir teşkilâtı telmih eder ibareler mevcut ise de, gizlenen şeyin ittifak hareketinden ziyade, müteaddid paragraflarda belirtilen ve herhangi bir suçla ilgisi bulunmadığı neticesine varılan faaliyetler olduğu (Bu faaliyetlerin müesseriyyetini sağlamak amacıyla) kanaatı hasıl olmuştur.

c) Gizli bir ittifaktan ziyade bir zihniyet grubunun öncüsü olmak iddiasına sahip telakki edilen “Bildiri” yazarları 1’inci paragrafta “(...) Müessir ve önleyici tedbirler” den bahsetmektedirler. Bu tedbirlerin 33, 34 ve bilhassa 36’ncı paragraflarda sözü edilen “(...) millî bütünlüğü koruyucu ve kuvvetlendirici tedbirler” anlamında kullanıldığı, bunun ise müteakip paragraflarda derpiş edilen gerçekleştirme yol ve usulleri de dahil suç teşkil eden bir fiil mahiyetini taşımadığı kanaatına varılmıştır.

41, 42, 43, 44 ve 46. paragraflarda açık şekilde belirtilmiş olan “Gayeler”inde Türk Ceza Kanunu müvacehesinde suç teşkil eden herhangi bir fiile ilişkin bulunmadığı; yazının tümünden Devlet ana düzenini fiili müdahale ile değiştirmeye matuf herhangi bir hareketin öncülüğü ve temkini anlamı çıkmadığı bilâkis ısrarla millî bütünlük üzerinde durulduğu; 42’inci paragrafta kullanılan “Endirekt” olmayan gizli teşkilâtlardan 34’üncü paragraflarda bunların millî bütünlüğü bozucu “mahiyetteki faaliyetlerinden bahisle memleketin nasıl bir tehlikeyle karşı karşıya olduğu ortaya konmak istenmektedir.

35’inci paragrafta “(...) hakiki Vatanperver Kemalist aydınlar (...) düşen (...) büyük bir vazifedir.” Söz açıldıktan sonra 36’ncı paragrafta bu vazife tayin edilmekte ve bunun “(...)

yıkıcı ve parçalayıcı faaliyetler karşısında millî bütünlüğü koruyucu ve kuvvetlendirici tedbirler almak (...) olduğu belirtilmektedir.” tabirinin fiili zora itibar edilmediği intibamı kuvvetlendirdiği kanaatı hasıl olmuştur.

Sonuç

İncelemeye tabi tuttuğumuz bildirin

a) Geçmiş ve hali tasvir eden paragrafların suç teşkil eder herhangi bir fiille ilgili bulunmadığı,

b) Suç işlemek için gizli bir ittifakın mevcudiyeti manasını taşımadığı,

c) Söz konusu bildiride “Gaye” olarak tavsif edilen faaliyetlerin Türk Ceza Kanunu muvacehesinde suç teşkil eden herhangi bir fiile ilişkin bulunmadığı,

Sonuçlarına oybirliği ile varıldığı ittilalarına saygı ile sunulur. 24 Mart 1964

Prof. Dr. Yavuz Abadan, Prof. Dr. İlhan Arsel,

Doç. Dr. Feyyaz Gölcüklü

Sıkıyönetim Mahkemesi İddianame, Gerekçeli hüküm

Sıkıyönetim Mahkemesi İddiname

Suç: Siyasi maksatla toplanmak ve siyasi telkinatta bulunmak.

Sanıklar:

1. Kur. Yb. Talat Turhan, Şefik oğlu. 924 doğumlu. Batı Menzil K. Pl. -Proğ. ve Pren. Ş.'de görevli, (944-8) (21-4-1963 tarihinden beri mevkuf).

2. Ulş. Bnb. Ferhan Yırtlaz, Hamdi oğlu 1927 doğumlu, Batı Menzil K. Emir Subayı. (947-11) (21-4-1963'ten beri mevkuf).

3. Prs. Bnb. İsmet Şahin, Süleyman oğlu, 926 doğumlu, Ankara As. D. görevli (947-P-110) (20-4-1963'ten beri mevkuf).

4. Mu. Ütğm. Halil Hatipoğlu, Mustafa oğlu 935 doğumlu, AFYON Batı Menzil K. Mu. Destek Bl. Tk. K. (958-21) (19-4-1963'ten beri mevkuf).

5. J. Ütğm. Sedat Özbek, Talibeoğlu, 932 doğumlu, Foça, J. Komando Okulu'nda Öğretmen. (954-30) (17-4-1963'ten beri mevkuf).

6. Hv. P. Ütğm. Tahir Doğan, Süleyman oğlu 934 doğumlu Afyon 5'nci Hv. Eğt. Tb. 13 Bl. K. (957-330) (8-5-1963'ten beri mevkuf)

7. Hv. Prs. Ütğm. Güngör Türkeli, Abdullah oğlu, 1936 doğumlu. 1'nci Hv. Üs. K. Prs. Ş.'de (959-87) (19-4-1963'ten beri mevkuf).

8. Top. Tğm. Tuncer Yalçındağ, Veli oğlu 938 doğumlu, Polatlı Top. Okulu'nda Gösteri ve Tatbikat Kurulu 802'nci Top. Tb. Kh. Bl. (959-36) (22-4-1963'ten beri mevkuf).

9. Top. Tğm. Atilla Yılmaz, Hamdi oğlu, 943 doğumlu, 57 Top. Er. Eğt. Tuğ. 1. Temel Tb. 1'nci Grup K. Muavini (962-299 (2-5-1963'ten beri mevkuf).

Suç Tarihi: Mart 1963

Tatbiki İcabeden Kanun Maddesi: As.C.K.'nun 148/1

Yukarıda hüviyetleri ve müsnet suçları yazılı şahıslar hakkında yapılan ilk tahkikat sonunda tekevvüden evrak incelendi:

Olayın izahı:

Türkiye'nin son aylarında ve bilhassa Mart 1963 içinde geçirdiği siyasi kriz ile parlamento hayatının, demokrasi rejiminin tahakkuktan uzak faaliyet ve çabalarının aydın zümreler arasında olduğu kadar, Ordu içinde de tesirleri olduğu muhakkaktır. 27 Mayıs'ı yaratmış olan Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarının, kendi eseri olan bu yeni devrede demokrasi icaplarının tam manasıyla tahakkukundan başka siyasi bir gayesi olmadığı aşikârdır. Nitekim 1963 tarihine gelinceye kadar, Ordu'nun siyaset içine itilmesi gayesini hedef tutan faaliyetler bir kaç defa akamete maruz kalmış ve Türk Silahlı Kuvvetleri demokrasiye bağlılığını tekrar ispat etmiştir.

Hal böyle iken siyasi atmosferde karıştırıcı faaliyetleri izlenen bazı politikacıların Orduyu parçalamaya ve nizamı ihlal eden faaliyetleri bazı genç subaylar arasında infial yaratmış veya heyecanlarını izhara vesile teşkil etmiştir. Bilhassa 24 Mart'ta Celal Bayar'ın Ankara'da karşılanması sırasında 27 Mayıs'a karşı yapılan aleni tecavüz Afyon ve buna mücavir

bölgelerdeki genç subayları kendi zaviyelerinden meşru saydıkları bir gaye etrafında toplanmaya zorlamıştır.

Buraya kadar olan izahattan anlaşılacağı veçhile genç subayların Atatürk ilke ve 27 Mayıs gayelerinden uzaklaşan bir kitlenin karşısında buldukları aşikârdır. Ancak bu temiz düşünceli subayların 22 Şubat hadiselerine ismi karışmış ve bu münasebetle Ankara'daki görevinden Afyon'a tayin edilmiş Kur. Yb. Talat Turhan'ın etrafında değişik bir gaye etrafında toplandıkları müşahade olmuştur.

“Bugün Ordu'da muhtelif cereyanlar mevcuttur. Bir kısım genç subaylar 22 Şubatçıları, diğer bir kısmı 14'leri, başka bir kısmı da 11'leri ve gizli olarak faaliyette bulunan teşkilatları desteklemektedirler. Ordu içinde ayrı ayrı çalışan bu teşekküller aynı gaye etrafında toplanmakta, fakat yek diğerinden habersiz çalışmaktadırlar. Bu grupları birleştirmek lazımdır.” sözleriyle diğer sanıkları etrafına toplayan Kur. Yb. Talat Turhan, Afyon'da kendi evinde veya Bnb. Ferhan Yırtlaz'ın evinde toplantılar yapmış ve taraftar toplamaya çalışmıştır.

Bu maksatla 16 Mart 1963 tarihinde Ankara'da Turgut Ulusoy'un evinde Talat Turhan, Ferhan Yırtlaz, Bnb. İsmet Şahin, Mu. Ütğm. Halil Hatipoğlu, Top. Ütğm. Tuncer Yalçındağ, Em. Kur. Alb. Dünder Seyhan ve Necati Ünsalan'ın toplanarak aynı mevzuları konuştukları gibi 31 Mart 1963 günü Afyon'da Ferhan Yırtlaz'ın evinde Talat Turhan, J. Ütğm. Sedat Özbek, Hv. Ütğm. Tahir Doğan, Hak. Yzb. Selçuk Akın ve hüviyetleri tesbit edilmeyen 2-3 kişi daha toplanarak, değişik garnizonlardan gelen bu subayların tanışmaları temin edilmiştir.

Sanıkların icra safhasındaki faaliyetleri:

Talat Turhan'ın hazırladığı ve tahkikat dosyasında mevcut (2/6 dizi) GKO 1 No'lu bildirisini başlıklı beyanname, Genç Kemalistler Ordusu namı altında kurulması mutasavver teşkilatın gerekçesini, Osmanlı İmparatorluğu'nun inhitat devrinden itibaren bugüne kadar siyasi alanda vukua gelen tahavvülatı izah ederek MBK'nın hatalı icraatını tetkik etmekte ve Silahlı Kuvvetlerin halk münasebeti bakımından aksak görülen taraflarının mes'uliyeti tabii senatörler yükseltilmektedir. “Bu şahıslar, Senatodaki bütün konuşmalarında kendilerini hala Silahlı Kuvvetlerin bir temsilcisi gibi göstermek küstahlığından vazgeçmeyerek şahısları da Silahlı Kuvvetlere hakaret ettirmişlerdir.” hükmüne varıldıktan sonra 27 Mayıs'ta iktidardan alaşağı edilmiş olan DP'nin halk arasında diğer siyasi partilerden daha kalabalık bir taraftarı olduğu” ve bu cihetle memlekette siyasi parti mensuplarından ziyade düşman vatandaş grupları ortaya kalmışlardır. Bütün grupların bir tek müşterek tarafları vardır ki ihtilal sonunda siyasi iktidara sahip olma bakımından aslan payını elde edememenin tek sebebi olarak Silahlı Kuvvetleri görmeleridir” “MDO ve SDK gibi gizli teşkilatların gizli ve açık, Silahlı Kuvvetleri olduğu kadar Milli bütünlüğü de bozucu mahiyette olan elle tutulur bir manzara arz etmektedir” dendidikten sonra:

“Memleketin içinde bulunduğu büyük ve vahim tehlike karşısında hakiki vatanperver Kemalist aydınlara büyük bir vazife düşmektedir. Vazifemiz yukarıda kısaca karakterize ettiğimiz yıkıcı ve parçalayıcı faaliyetler karşısında Milli bütünlüğü koruyucu ve kuvvetlendirici tedbirler almaktır” şeklinde gayelerini açıklamıştır.

Teşkilatın üyelerinin sınıf ve rütbe farkı olmaksızın Türk Silahlı Kuvvetlerinin mensupları oldukları teşkilat bölümünde izah edilmiştir.

GKO'nun bu beyannamesinin 4. maddesinde ayrıca gaye olarak:

a. Memleket sathına yayılmış olan Milli birlik ve bütünlüğü bozucu faaliyetlere karşı müessir tedbirler almak.

b. Çeşitli kanallardan ve endirekt olarak teşri-i ve icra organlarının Milli bütünlüğü koruyucu siyasi gruplar arası düşmanca faaliyetleri önleyici ve Kemalist prensiplerin ışığı altında Sosyal Adaleti gerçekleştirici tedbirler almaya zorlamak.

c. İç çatışmalara meydan vereceği muhakkak olan yıkıcı faaliyetlere karşı icap ederse yerinde ve zamanında müdahale edebilecek teşkilata ve kuvvete her zaman sahip olmak.

d. Bugün kumanda kademelerinde bulunanların mevki ve menfaatlerini bir kısım siyasilerin iktidarlarına sağlamış olduklarından emir kumanda selahiyetlerini sadece bu siyasilere destekleyici istikamette kullanmakta olduklarından memleketin arz ettiği hazin ve vahim manzaraya seyirci kalmaktadırlar. Mes'ul kumanda kademelerine müspet istikamete yöneltici ve zorlayıcı tedbirler almak.”

Hususları da ilave olunmuştur.

31 Mart 1963 tarihinde Ferhan Yırtlaz'ın evinde yapılan toplantıda umumi aktüel meselelerin haricinde GKO'nun gizli faaliyeti hakkında bir konuşma geçtiğine dair delil dosyada mevcut değildir.

Ancak bu toplantı sonunda Halil Hatipoğlu, Talat Turhan'dan aldığı bir beyannameyi Polatlı üzerinden Ankara'ya gidecek olan J. Ütgm. Sedat Özbek'e vererek Polatlı'da Top. Ütgm. Tuncer Yalçındağ'a göndermiştir.

Sedat Özbek Polatlı'da Tuncer'i göremeyince, Top. Tgm. Atilla

Yılmaz'ı aramış, onu da bulamayınca Tuncer'e verilmek üzere Top. Tgm. Rasim Gümüş'e teslim etmiştir. Bu beyannameyle birlikte kendi el yazısıyla beyanname arkasına şerh edilmiş yemin metni ve teşkilata aza olabilmek için fotoğraflı hüviyet şeklinde Rasim'e vermiştir.

Rasim Gümüş bu beyanname münderecatına böylece vakıf olunca Sedat Özbek'ten mütemin malumat olarak gizli teşkilat başkanının Afyon'da Talat Turhan olduğunu öğrenmiş ve keyfiyeti alakalı makamlara ihbar etmiştir. Rasim'in Ankara'da tekrar görüştüğü Sedat Özbek'ten Talat Turhan'ın evinin krokisini istemesi de bu maksada matuf bulunmaktadır.

Diğer sanık olan Hv. Ütgm. Tahir Doğan Afyon'dan izinli ayrıldıktan sonra 9 Nisan 1963 tarihinde Dört Yol'a giderek Pilot Bnb. Ethem Ergüder'le temas temin etmiş ve Talat Turhan'ın faaliyetlerine buradaki subayların da iştirakini sağlamak istemişse de muvaffak olamamıştır.

Teşkilata dahil edilmek istenen Eskişehir grubu sanığı Hv. Prs. Ütgm. Güngör Türkeli oradaki arkadaşlarından Tgm. Ahmet Köse, Nevzat Çobanoğlu, İrfan Sarp ve Sadi Ergüvenç'e eline geçen beyannameyi okumuş ve mütemin havadislerin 30 Mart 1963 günü Afyon toplantısından sonra getirebileceğini beyan etmiştir.

Eskişehir'deki Güngör Türkeli'nin bu faaliyeti makes bulmadığı gibi bu beyanname münderecatı Nevzat tarafından ilgili merciye ihbar edilmiştir.

Güngör Türkeli'nin Afyon'daki toplantıdan avdetinde Talat Turhan'ın ikinci bir bildiri yayınlamadığını, 22 Şubatçılarla 14'ler ve 11'lerin birleştirilmesi teşebbüsünden bir netice elde edilemediğini arkadaşlarına ifade ile bu teşkilata girebilmek için bir taahhütname

imzalamak gerektiğini ve bu taahhütnamenin aynı zamanda yemin metni de ihtiva ettiğini söylemişti. Eskişehir'deki bu teğmenler yazılı bir vesikaya bağlı kalınacak teşkilata girmek istemişlerdir.

Sanıklardan Prs. Bnb İsmet Şahin'in yukarıda açıklandığı veçile Turgut Ulusoy'un evinde yapılan toplantıya iştirak ettiği gibi Top. Ütgm. Gökçe Atayer vasıtasıyla Tuncer Yalçındağ'la da temas kurmuş bulunmaktadır.

Yine sanıklardan Top. Tgm. Atilla Yılmaz'ın J. Ütgm. Sedat tarafından Afyon'dan getirilip, Rasim Gümüş'e verilen beyannameye ondan alıp okuduğu hata birkaç gün sonra Ankara'ya izinli gelerek Sedat'la Ordu evinde Rasim Gümüş'le hazır olduğu halde görüştüğü ve bu faaliyetlerin açığa vurulmasından endişe ederek cebinde taşıdığı beyannameyi yaktığı anlaşılmıştır.

Yukarıda kısaca izah edilen hadisenin cereyan şekline göre sanıkların henüz gizli cemiyet teşkiline tekaddüm eden safhadaki faaliyetleri siyasi bir sahada kendini gösterebilecek çabadadır.

TCK'nın 171. maddesine göre 125, 131, 133, 146, 147, 149 ve 156 maddelerde yazılı cürümlerden birini ya da bazılarını vasıtalarla işlemek üzere birkaç kişi aralarında gizlice ittifak ederlerse suç tekevvün eder. Dosya münderecatı şahadet ve 1 nolu beyannameye merbut yemin metnine göre GKO teşkilatına girebilmek için fotoğraflı bir taahhütname imzalanması gerekmektedir. Esasen bu şart yüzünden bir kısım sanıkların tereddüdü mucip halleri gizli cemiyetin hukuken ve fiilen kurulmasını güçleştirmiş ve netice istihsal edilememiştir. Yine beyanname metninde TCK'nın 146 ve 147. maddelerdeki suçu irtikap için hususi vasıttadan da bahsedilmemiştir. Filhakika beyannamenin 4. maddesinin (d) fıkrasında "sosyal adaleti gerçekleştirici tedbirler almaya zorlamak" ve (d) fıkrasında mes'ul kumanda kademelerini müspet istikamete yöneltici ve zorlayıcı tedbirler almak şeklindeki ifadelerle Anayasa'nın ihlali'nin cebren mutasavver bulunduğunu istiklal etmek mümkün ise de, yine aynı beyannamenin metin olarak tamamında bir ihtilal metodunun prensip ittihaz edildiğini istihracetmek kabil değildir. Binealeyh, beyanname metinde hususi vasıta ve yolun neden ibaret bulunduğu belli olmadığı gibi buna iştirak edenlerin de gayelerinin ihtilal olmadığı kendi samimi ifadelerinden anlaşılmaktadır.

O halde bu toplantı ve beyannamenin hukuki vasıf ve değeri nedir?

Bu teşekküller taazzuv etmiş bir cemiyet haline gelebilmiş olsaydı fiilin temas maddesinin TCK'nın 171. maddesi olacağı hususunda tereddüt olamazdı. Ancak Güngör Türkeli'nin ifadesinden anlaşıldığı veçhiyle 30 Mart 1963 tarihli Afyon toplantısında 22 Şubatçılar 14'ler ve 11'lerin birleştirilmesi mevzuundaki Ankara çalışmalarının netice vermediği bu bakımdan ikinci bir bildiri yayınlanamadığı cihetle gizli cemiyetin henüz kurulamadığı anlaşılmaktadır.

Bu faaliyetlerin nev'ama bir cunta hareketine özentî mahiyeti galip vasıftır.

Şurasıda muhakkaktır ki Türk Silahlı Kuvvetleri iç hizmet kanun ve Yönetmeliği hükümlerine göre askeri şahısların uhtelerine verilen Askeri hizmet ve görevlerin haricinde siyasetle iştigal etmemeleri icabeder ve As.C.K.'nuna göre tecrim edilen bir keyfiyettir. Bu bakımdan askeri hizmet icaplarıyla kabili teklif olmayacak şekilde subay statüsüne tâbi bulunan şahısların siyasi maksatla toplantılar yapmaları ve şifahi telkinatta bulunmaları fiilinin As.C.K.'nunun 148. maddesine temas ettiği kanaatine varılmıştır.

Netice:

Bu sebeple suçları subuta eren sanıklar hakkında 1. No'lu Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nde duruşma icra edilerek, 3832 sayılı kanunun 8. maddesindeki sarahat muvacehesinde vazife itirazı hakkındaki talep mahfuz olmak üzere yukarıda yazılı talep maddesi gereğince mahrumiyetlerine karar verilmesi iddia ve talep olunur.

Cemal İyiceoğlu

Tümamiral

1 No'lu Sıkı Yönetim Adli Amr.

Sıkıyönetim Mahkemesi Gerekçeli hüküm

TÜRK MİLLETİ ADINA YARGILAMA YAPIP

HÜKÜM VERMEYE YETKİLİ

ANKARA SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI

1 NUMARALI ASKERİ MAHKEMESİ

ASKERİ MAHKEME USULÜ KANUNUNUN

31'NCİ MADDESİ GEREĞİNCE:

Başkan: Tuğgeneral Fevzi Basmacı (929-B-6)

D. Hâkimi: Askeri Hâkim Hikmet Tavukçuoğlu (948-B-4)

Üye: Kur. Alb. Mehmet Harput (942-20)

den müteşekkil olarak iddia makamında Hâkim Yzb. Turgut Armay, Hâkim Yzb. Oktay Sedef ve zabıtta Asb. Bş. Çvş. Eyyüp Savaşçı hazır oldukları halde Adli Amirliğin 6 Eylül 1963 gün ve 963/10 sayılı iddianamesiyle siyasi maksatla toplanmak ve siyasi telkinatta bulunmak suçlarından maznun olarak mahkemeye sevk olunan:

1. Sanık Talat Turhan: Babası Şefik 1924 doğumlu Elazığ'ın icadiye mahallesi bila numarada mukayyet evli bir çocuklu ifadesine nazaran mahkumiyetsiz halen Afyon Batı Menzil Komutanlığında görevli (944-8) Kur. Yb. olup ve Ordu Bulvarı NO: 31 Afyon'da oturur.

2. Sanık Ferhan Yırtlaz: Süleyman oğlu 1923 doğumlu İstanbul Kadıköy Tarlabası Tellâl Zade No: 2 mukayyet evli bir çocuklu ifadesine nazaran mahkumiyetsiz halen Batı Menzil K.'lığı emir Subayı (947-11) Ulş. Bnb. Subay Lojmanı Daire No: 3 Afyon olduğu.

3. Sanık İsmet Şahin: Süleyman oğlu 1926 doğumlu Silifke Saray mahallesi NO: 80 mukayyet evli iki çocuklu ifadesine nazaran üste hakareten Genel Kurmay Mahkemesince Altı ay hapse hükümlü olup aftan istifade ettiği ve halen Ankara Askerlik Dairesinde görevli (947-B110) sicil sayılı Personel Bnb. olup Ankara Bahçelievler 35'nci sokak 108/4 numarada ikamet eder.

4. Halil Hatipoğlu: Mustafa oğlu 1935 doğumlu Urfa Bıçakçılar mahallesi saatçı sokak No: 1'de mukayyet bekar halen Batı Menzil K.'lığı Afyon Muhabere Destek Bl. K. nı (958-21) sicil sayılı Ütğm. olup ifadesine nazaran mahkumiyetsiz ve halen Afyon Ordu Evinde yatar kalkar.

5. Sedat Özbek: Bestan Safi oğlu 1932 doğumlu Gümüşhacıköy Göçer Köyü nüfusunda mukayyet bekâr ifadesine nazaran mahkumiyetsiz halen Foça'da Jandarma Komando Okulu'nda Öğretmen (954-30) sicil sayılı Jandarma Ütğm. Ankara Ordu evinde yatıp kalkar.

6. Tahir Doğan: Süleyman oğlu 1934 doğumlu Elbistan'ın Güblice köyü nüfusunda mukayyet evli çocuksuz ifadesine nazaran mahkumiyetsiz halen Afyon 5'nci Alay Eğitim Tb. (957-330) sicil sayılı Hv. P. Ütğm. olup Afyon mecdiye mahallesi bila numarada ikamet eder.

7. Güngör Türkeli: Abdullah oğlu 1936 doğumlu Anamur'un Saray mahallesinde bila numarada mukayyet evli bir çocuklu, ifadesine nazaran mahkumiyetsiz halen 1'nci Ana Jet s K.'lığı Eskişehir (959-87) sicil sayılı Personel tđm. İfadesine nazaran mahkumiyetsiz olup Eskişehir Kurtuluş Mahallesi Onur Sokak No: 36'da ikamet eder.

8. Tuncer Yalçındağ: Veli oğlu 1938 doğumlu Erzincan'ın Hasan efendi mahallesi bila numarada mukayyet bekâr, ifadesine nazaran mahkumiyetsiz halen Polatlı Topçu Okulu Gösteri Tatbikat alayında (959-36) sicil sayılı Top. Tđm. olup halen Ankara Ordu Evinde ikâmet eder.

9. Atilla Yılmaz: Hamdi oğlu 1943 doğumlu İspir'in Umut nahiyesi nüfusunda mukayyet bekâr ifadesine nazaran makkumiyetsiz halen Bornova 57'nci Topçu Er Eğitim Tugayı 1'nci Temel Tabur 1'nci grup Komutan Muavini. (962-29) sicil sayılı olup Ankara İzmirliler Mahallesi Yeniyıldırım Sokak No: 25'de ikâmet eder.

Haklarında yapılan açık ve vicahi duruşmada vaki vazifersizlik iddiası sebebiyle dosya üzerinde yapılan inceleme sonunda tahassül eden vicdani kanaat sonunda aşağıdaki gerekçeli karar verilmiştir.

Gereği düşünüldü:

İddia:

Nisan 1963 içerisinde Genç Kemâlist Ordusu namı altında teşkilatlanmak gayesini istihdaf eden sanıkların, aralarında muhtelif zamanlarda ve muhtelif yerlerde toplantılar yaparak As.C.K.'nunun 148/1 maddesinde tashih olunan suçu irtibak ettikleri, subuta ermiş olmakla beraber gerek suç vasfı itibariyle ve gerekse bu sanıklara atfedilen suç'un rfi İdarenin ilânını icabettiren ahvale ait fiillerle de irtibatlı bulunmaması sebebiyle mahkememizin bu davada vazifeli olmadığı iddia olunmuştur.

Olayın izahı:

Nisan 1963 içerisinde Genç Kemâlist Ordusu namı altında bir broşür yayınlayan sanıkların, muhtelif tarihlerde ve muhtelif mahallerde toplanarak, bazı siyasilerin bozguncu tutumlarını ele alarak bugünkü Devlet idaresinin yetersizliği huuslarında konuşmalar yaparak yekdiğerine telkinatta buldukları ve Ayrıca Ordu içinde ve dışında bulunan 11'ler, 14'ler ve 22 şubatçılar gibi aynı gaye etrafında toplanan grupları birleştirmek hususunda da gayret sarfettikleri ve hatta 21 Mayıs olaylarından bir süre önce de Talat Aydemir ve arkadaşları ile bu hususta temas temin ettikleri ve fakat mutabakata varamadıkları ve ancak kendilerine taraftar toplama çabası içerisinde iken de Nisan 1963 ilk yarısında suçüstü yakalandıkları ve bidayeten bu husustaki dava dosyasının da Genelkurmay Başkanlığı Adli Amirliğince suç vasfı itibariyle Kara Kuvvetleri Komutanlığı Adli Amirliğine gönderildiği ve ahiren de bu adli amirlik ile Sıkıyönetim 1 Numaralı Adli Amirliği arasında zuhur eden selbi vazife ihtilafının da Askeri Temyiz mahkemesine 9 Temmuz 1963 gün ve Esas: 963/1839, Karar 963/959 sayılı ilamıyla çözümlenerek olayın, Sıkıyönetim ilânını icabettiren ahvale ait fiillere tealluku gerekçesiyle 1 numaralı Adli Amirliği selahiyetli kılndığı anlaşılmıştır.

Yukarda işaret olunduğu üzere, bu sanıklarla 21 Mayıs olayları sanıkları arasında bir birleşme vukuu bulunmadığı gibi esasen her iki grubun, gayeye vusul için tayin ettikleri metodda da ayrıldıkları ve nitekim iktidarı, derhal ele geçirmeyi güden 21 Mayıs olayları sanıklarına mukabil, bu sanıkların mevcut devlet Nizamının kendi görüş ve anlayışlarına göre müsbet istikamete yöneltilmesi için icabında zorlayıcı tedbirleri de gaye edindikleri muhtevası dosya bir dizide kayıtlı broşürün tetkikinden anlaşılmış bulunmaktadır.

Buna rağmen; Bu sanıkların anarşist bir cemiyet olarak teşkilatlandıkları ve hatta kastı cürümide ittifak ettikleri ve teşkilata kimlerin ithal olunduğu da kat'î olarak anlaşılamamıştır.

Nitekim; teşkilata dahil olmak için ileri sürülen şekil şartı sebebi ile icabın kabule müncer olmadığı sanıkların ikrarı mutazammım beyanları ile subuta ermiştir.

Hal böyle olmakla beraber; gerek fiil ve gerekse suç vasfı bakımından Temyiz Mahkemesinin yukarda işaret olunan kararını da ittiba olunmamıştır,

3832 Sayılı Kanunun Örfi İdare Mahkemelerinin vazife ve selahiyetlerini tayin eden 8'nci maddesinde (aynen) "Örfi idare ilânını icab ettiren ahvale taalluk eden fiillere Örfi idarenin ilânından önce işlemiş olanlar" denilmektedir. Bu maddeye göre irtikab olunan fiiller sebebiyle Örfi idarenin ilânını icap ettirecek vusat ve mahiyette bir ahvalin husulü şarttır. Nitekim 21 Mayıs 1963 gün ve 6/1748 Sayılı Bakanlar Kurulu kararında da; 20/21 Mayıs gecesi vukuu bulan ve Anayasayı ihlâl gayesini güden silahlı ayaklanma hareketinin, bu ahvali yarattığı tasrihen, kabul ve işaret olunmuştur.

Bu itibarla bu sanıkların suçları ile 21 Mayıs olayları sanıklarının suçları arasında herhangi bir illiyet bulunmadığı gibi o ahvalin vukuu tarihinde bu sanıkların esasen mevkuflar oldukları da bir vak'a olarak tezahür etmiş bulunmaktadır.

Bu sebeplerle;

Netice ve karar:

3832 Sayılı Kanunun 6'ncı maddesi uyarınca esasen sevki iddiaya göre evleviyetle bu davada vazifesiz mahkememizin, fiil itibariyle de aynı kanunun 8/1'nci maddesi gereğince Vazifesizliğine ve bu itibarla sevki iddiadaki suç vasfı ile sanıkların ayrı ayrı adli amirlikler aidiyetlerine binaen dosyanın Genelkurmay K. Askeri Mahkemesi'ne gönderilmek üzere adli amirliğe tevdiine ittifakla ve kabili temyiz olmak üzere karar verildi ve iş bu karar Müddeiumumi ve zabıt katibi huzuruyla sanıklardan Halil Hatipoğlu'nun gıyabında müdaafileri de hazır olduğu halde alenen ve usulen tevhim kılındı. 10 Eylül 1963

Başkan

Duruşma Hakimi

Üye

İş bu hüküm kanuni müddeti zarfında taraflarca temyiz edilmediğinden kesinleşmiştir.
18 Eylül 1963

Celâl Eyiceoğlu

Tümamiral

1 No.'lu Sıkıyönetim Adli Amiri

Askeri Yargıtay Kararı

T. C.

ASKERİ YARGITAY

Esas No: 1963/2359

Karar No: 1963/1042

İlam

Türk milleti adına adalet dağıtan Askeri Yargıtay 1'nci Dairesi;

Askeri Yargıtay Kuruluşu hakkındaki Kanununun 9'uncu maddesi gereğince;

Başkan: Hâkim Albay K. Gökçen

Üye: Hâkim Albay H. Gürsel

Üye: Hâkim Albay F. Sirer

Üye: Hâkim Albay M. Ünüulu

Üye: Hâkim Albay N. Saçlıoğlu

lerden müteşekkil olarak Ankara'da Askeri Yargıtay Mahkeme salonunda toplandı. Raportör Albay Kemal Gökçen dinlendi.

Karar:

Anayasayı ihlal maksadıyla gizli cemiyet kurmaktan sanık Kurmay Yarbay Talat Turhan ve suç ortakları hakkındaki tahkikata bidayette Ordu içinde beyanname dağıtmak suçundan 17-4-1963 tarihinde Genelkurmay Başkanlığı Adli Amirliğince başlanmış ve hazırlık tahkikatının inkişafı sonunda sanıklara müsnet fiillerin TCK'nun 141. ve 153. maddelerine mümas bulunduğu izah edilmiş ve bu tavsife göre 2 numaralı Askeri mahkemelerin ve zafine dahil bulunmuş olduğundan tahkikat evrakını K.K.K.'lığına gönderilmesine 31 Mayıs 1963 tarihinde karar verilmiş ve bu adli amirlikçe sanıklar hakkında TCK'nun 141. ve 153. maddede yazılı suçlardan dolayı 3-6-1963 tarihinde ilk tahkikat açılmış ve tahkikatın devamı sırasında sanıklara isnat olunan fiillerin TCK'nun 171/2'nci maddesine uygun bulunduğu ve Sıkıyönetimin ilânını icab ettiren ahvâle taallük ileri sürülerek 28-6-1963 tarihinde vazifesizlik kararı verilmiş ve dosya Sıkıyönetim K.'lığı Adli Amirliğine gönderilmiş ancak; Sıkıyönetim adli amirliği de sanıklara müsnet fiilin 20/21 Mayıs olaylarıyla ilgili bulunmadığı, Sıkıyönetim K. un 8'inci maddesinin amir hükmü müvacehesinde bir vazifesizlik kararı vermiş ve böylece tahaddüs eylenen selbi ittifafın halli maksadı ile dava dosyası Askeri Yargıtay Başkanlığına gönderilmiş ve 1'nci Dairenin 9-7-1963 gün ve 1899-959 sayılı kararı ile suçun tavsif şekline nazaran ve tavsifte de bir ihtilaf bulunmadığından ve bu sanıkların fiilleri ile 20/21 Mayıs suçlarının fiilleri arasında doğrudan doğruya bir iştirak olmasa dahi Sıkıyönetim ahvalini icab ettiren olaylardan bulunması ve Sıkıyönetim K.'nun 8'inci maddesine tevfiğe ayrı ayrı davalar ahlinde rüiyetine kanuni mesağ bulunduğu belirtilmiş ve yetkili merciin Sıkıyönetim K. Adli Amirliği olduğu tespit ve tayin kılınmıştır. Sıkıyönetim K.'lığı Adli Amirliğince yeniden bir tahkikat yapılmadan evrak üzerindeki inceleme sonunda mevcut delillere göre TCK'nun 171/2'nci maddesine temas etmediği ancak, siyasi maksatla toplanmak ve telkinat yapmaktan ibaret olup As.C.K.'nun

148. maddesine uygun olduğu belirtilerek bu madde ile tecziyeleri için sanıklar hakkında 6-9-1963 tarihinde bir iddianame tanzim edilmiş ve dava dosyası 1 Numaralı Sıkıyönetim K. Askeri mahkemesine tevcih edilmiştir. Adı geçen mahkeme ise yine sanıkların fiillerinin 20/21 Mayıs olayları ile bir ilgisi bulunmadığından ve sevki suçun sıkıyönetim Askeri mahkemesinin görevine dair suçlarından olmadığından vazifesizlik kararı vererek dava dosyasını Gn. Kur. Bşk. lığı Askeri Mahkemesine göndermiş ve bu mahkeme selbî ihtilâfi haleylemiş bulunan Askeri Yargıtay 1'inci D. kararını esas tutarak vasıf değışikliği yapılmasını ve sıkıyönetim mahkemelerinin vazifelerine dahil olmayan bir suçtan iddianame tanzim edilmesini kanuna aykırı görerek ittihaz eylemiş olduğu vazifesizlik kararı üzerine bu def'a askeri mahkemeler arasında asıl olan selni vazife ihtilâfin halli maksadı ile gönderilen dava dosyası tetkik edildi:

Sıkıyönetim Askeri mahkemelerinin vazifesine dahil bulunmayan bir suçtan dolayı Sıkıyönetim Adli Amirliğine iddianame tazmininin kanuna tamamen muhalif bulunmasına ve As.Muh.Us.K.'nun 198nci madesinde As. Mahkemelerinin selahiyetli olmayan Adli Amir tarafından açılmış olan davalar üzerine vazifesizlik kararı verilemeyeceği prensibinin bu olaya tatbik kabiliyetinin bulunmamasına ve Adli Amirin vasıfta değışiklik yaptıktan sonra esbabı mucibesıyla bu suçlara bakmaya Sıkıyönetim Askeri Mahkemelerinin vazifeleri olmadığından dolayı bir vazifesizlik kararı vermesi lâzım geldiğine ve buna nazaran 1 Nolu Sıkıyönetim As. Mahkemesinin usule uygun açılmamış bulunan bu davaya doğru bir istikamet verilmesi maksadıyla dava dosyasının adli amirliğe iadesi lazım gelirken vazifesizlik kararıyla bir başka mahkemeye gönderilmesi kanuna muhalif olduğu gibi esasen As. Yargıtay'ın mercii tayinlerine dair verdikleri kararlar kesin olup uymak mecburiyeti bulunduğu askeri Yargıtay umumi hey'etinin 8-6-1963 gün ve 1437-57 sayılı kararıyla içtihat edilmiş bulunduğundan sanıklara müsnet fillerin hiçbir tahkik yapılmadan ve yeni deliller elde edilmeden çeşitli surette tavsif edilmesi hatalı görülmüş ve tebliğnamede bertavsil izah edilmiş olduğu veçhile kanuna uygun olmayan 1 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesinin vazifesizlik kararının kaldırılmasına ve dava dosyasının bu mahkeme Askeri Savcısına gönderilmesine 12-1-1963 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

Başkan Hakim Albay K. Gökçen

Üye Hak. Alb. H. Gürsel

Üye Hak. Alb. F. Sirer

Üye Hak. Alb. M. Ünüulu

Üye Hak. Alb. N. Saçlıoğlu